

มาตรการแทนการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน
ตามประมวลกฎหมายอาญาที่เป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติด
**THE DIVERSION MEASURES ON PROPERTIES CRIME
ACCORDING TO PENAL CODE THAT THE
OFFENDER IS DRUG NARCOTICES
CONSUMER OR ADDICT**

มานะ วัฒนศิริ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2549

ISBN 974-671-398-1

มาตรการแทนการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์
ตามประมวลกฎหมายอาญาที่เป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติด

มานะ วัฒนศิริ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

พ.ศ. 2549

ISBN 974-671-398-1

**The Diversion Measures on Properties Crime According
To Penal Code that the Offender is Drug
Narcotics Consumer or Addict**

Mana wattanasiri

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws

Department of Law

Graduate School, Dhurakij Pundit University

2006

ISBN 974-671-398-1

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจาก ท่านรองศาสตราจารย์วีระพงษ์ บุญโญภาส ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าของท่านรับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ให้คำแนะนำและแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณไว้เป็นอย่างสูง

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ ดร.พีรพันธุ์ พาลุสุข ที่ได้สละเวลาอันมีค่ายิ่งของท่านมาเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ ท่านอาจารย์อรรถพร ลิขิตจิตตะ ที่ปรึกษาด้านกฎหมาย สำนักงาน ป.ป.ส. กระทรวงยุติธรรม ท่านอาจารย์บัญชา เสือวรรณศรี อัยการอาวุโส สำนักงานอัยการสูงสุด ที่ได้กรุณาให้แนวทางในการศึกษา ให้คำปรึกษา แนะนำ และแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นอย่างดี ตลอดจนรับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ด้วย จึงขอกราบขอบพระคุณอย่างสูง

ขอขอบคุณผู้บังคับบัญชา คุณกอบกุล จันทร์ทวี ผู้อำนวยการกองนิติการ สำนักงาน ป.ป.ส. คุณชัยยุทธ ศิวาลักษณ์ หัวหน้าฝ่ายวิชาการและพัฒนากฎหมายและระเบียบเกี่ยวกับยาเสพติด ที่กรุณาส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้เขียนได้มีโอกาสศึกษาจนสำเร็จการศึกษา และขอขอบคุณคุณอำนาจ เหล่ากอที่ คุณสุทธิมา เกิดสุข คุณรัฐการ ศรีศกุน และเพื่อนร่วมงานทุกท่าน รวมทั้งท่านอื่น ๆ ที่มีได้กล่าวนามไว้ ณ ที่นี้ ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริมและสนับสนุนในการศึกษาครั้งนี้

ท้ายสุดนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา สมาชิกในครอบครัวทุกท่านที่สนับสนุน และเป็นกำลังใจให้ผู้เขียนมาโดยตลอด

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้หากมีคุณค่าและเป็นประโยชน์ทางการศึกษาบ้าง ผู้เขียนขอมอบเป็นกตเวทิตาแต่บิดา มารดา และคณาจารย์ทุกท่านที่ประสาทวิชาความรู้ รวมทั้งมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ที่กรุณาให้ทุนการศึกษา และสำนักงาน ป.ป.ส. ที่ให้โอกาสในการศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ หากมีข้อบกพร่องประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

มานะ วัฒนศิริ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	๖
กิตติกรรมประกาศ	๗
สารบัญภาพ	๘
บทที่	
1. บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 สมมติฐานของการวิจัย	2
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	3
1.5 วิธีดำเนินการวิจัย	3
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
2. การกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินและการปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิด	5
2.1 ความหมายและลักษณะของความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน	5
2.1.1 ความหมายและประเภทความผิด	5
2.1.2 ลักษณะของความผิด	7
2.1.3 ขอบเขตของความผิด	7
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิดทางอาญา.....	9
2.2.1 แนวคิดตามหลักทฤษฎีอาชญากรรมและการลงโทษ	9
2.2.2 แนวคิดตามหลักทฤษฎีการแก้ไขฟื้นฟู	11
2.2.3 แนวคิดตามหลักอาชญาวิทยา	13
2.3 กระบวนการยุติธรรมทางอาญาปกติในการปรับปรุงแก้ไข	
ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน	13
2.3.1 กระบวนการปรับปรุงแก้ไขก่อนฟ้องคดี	14
2.3.2 กระบวนการปรับปรุงแก้ไขชั้นฟ้องคดี	15
2.3.3 กระบวนการปรับปรุงแก้ไขชั้นการพิจารณาและพิพากษาคดี	15
2.3.4 กระบวนการปรับปรุงแก้ไขชั้นบังคับโทษ	16

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.4 การปรับปรุงแก้ไขผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดในคดีอาญา	17
2.4.1 การปรับปรุงแก้ไขโดยอำนาจทางบริหาร	17
2.4.2 การปรับปรุงแก้ไขโดยอำนาจทางตุลาการ	21
2.4.3 การปรับปรุงแก้ไขตามประมวลกฎหมายอาญา	21
2.4.4 การปรับปรุงแก้ไขตามกฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพ ผู้ติดยาเสพติด	22
2.5 กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์	28
2.6 แนวคิด ความหมาย ขอบเขตและรูปแบบของมาตรการแทนการดำเนิน คดีอาญา	33
2.6.1 แนวคิดเกี่ยวกับมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญา	33
2.6.2 ความหมาย ขอบเขตและรูปแบบของมาตรการ แทนการดำเนินคดีอาญา	34
3. มาตรการแทนการดำเนินคดีตามกฎหมายไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ	37
3.1 มาตรการแทนการดำเนินคดีตามกฎหมายไทย	37
3.1.1 มาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาทั่วไปอาญา	37
3.1.2 มาตรการแทนการดำเนินคดีกับผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติด	47
3.2 มาตรการแทนการดำเนินคดีตามกฎหมายต่างประเทศ	52
3.2.1 สหรัฐอเมริกา	52
3.2.2 อังกฤษ	66
3.2.3 ออสเตรเลีย	77
3.2.4 ญี่ปุ่น	85
4. มาตรการแทนการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินตาม ประมวลกฎหมายอาญาที่เป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติด.....	94
4.1 วิเคราะห์สภาพปัญหาอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินกับอาชญากรรมยาเสพติด.....	94
4.1.1 ลักษณะอาชญากรรม.....	94
4.1.2 ลักษณะแห่งคดี.....	96

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.1.3 กระบวนทัศน์และกระบวนการยุติธรรมทางอาญา.....	97
4.2 วิเคราะห์มาตรการแทนการดำเนินคดีอาญา.....	99
4.2.1 มาตรการชะลอการฟ้อง.....	99
4.2.2 มาตรการคุมประพฤติ	101
4.2.3 มาตรการบังคับบำบัดรักษา.....	102
4.3 วิเคราะห์การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้กระทำความผิดและผู้เสียหาย	103
4.3.1 การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้กระทำความผิดในการปรับใช้ มาตรการแทนการดำเนินคดีอาญา.....	103
4.3.2 การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและการเยียวยาความเสียหายแก่ ผู้เสียหายในการปรับใช้มาตรการแทนการดำเนินคดีอาญา	104
4.4 วิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาในความผิด เกี่ยวกับยาเสพติดของไทยกับต่างประเทศ.....	105
4.4.1 ไทยกับสหรัฐอเมริกา.....	105
4.4.2 ไทยกับอังกฤษ.....	107
4.4.3 ไทยกับออสเตรเลีย.....	108
4.4.4 ไทยกับญี่ปุ่น.....	109
4.5 ข้อพิจารณาในการกำหนดมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำ ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญาที่ผู้กระทำความผิด เป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติด.....	111
4.5.1 การปรับใช้กับกระบวนการยุติธรรมเชิงमानงันท์.....	111
4.5.2 การปรับใช้เฉพาะความผิดต่อส่วนตัว.....	112
4.5.3 การปรับใช้เป็นกรทั่วไปในความผิดเล็กน้อย.....	112
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	114
5.1 บทสรุป.....	114
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	119
บรรณานุกรม	122
ประวัติผู้เขียน	126

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 แสดงขั้นตอนหรือกระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพ ผู้ติดยาเสพติดตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545.....	26
2.2 แสดงกิจกรรมการดำเนินกระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด.....	27
2.3 แสดงการใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ในฐานะกระบวนการทางเลือกในขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการยุติธรรม.....	31
3.1 แสดงขั้นตอนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแบบควบคุมตัว.....	49
3.2 แสดงขั้นตอนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแบบไม่ควบคุมตัว.....	51
3.3 แสดงกระบวนการบำบัดรักษายาเสพติดของประเทศอังกฤษ.....	76
3.4 แสดงขั้นตอน Diversion ของ COAG.....	85

หัวข้อวิทยานิพนธ์	มาตรการแทนการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ตามประมวลกฎหมายอาญาที่เป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติด
ชื่อผู้เขียน	มานะ วัฒนศิริ
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์วีระพงษ์ บุญโญภาส
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2548

บทคัดย่อ

ภายใต้บริบททางกฎหมายและสังคมในการดำเนินการกับอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดซึ่งอยู่บนพื้นฐานของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาปกติยังคงมีข้อจำกัดที่สำคัญต่อการปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิด แต่ในขณะเดียวกันผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่เป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดกลับได้รับการปรับปรุงแก้ไขด้วยมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาด้วยการชะลอการฟ้อง การบังคับบำบัดรักษาและการคุมประพฤติตามกฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด กล่าวคือผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้นจะต้องไม่ปรากฏว่ากระทำความผิดอาญาร้ายอื่นด้วย ส่งผลให้การแก้ไขปัญหาระบบอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินและอาชญากรรมยาเสพติดไม่ค่อยสัมฤทธิ์ผล

โดยทั่วไปในการปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิดตามระบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญาปกติทั้งของไทยและต่างประเทศนั้นจะอยู่ภายใต้หลักทฤษฎีอาชญากรรมและการลงโทษ หลักทฤษฎีการแก้ไขฟื้นฟู และหลักอาชญาวิทยา สำหรับรูปแบบที่มีกนิยมนำมาปรับใช้มีอยู่สี่ลักษณะคือชั้นก่อนฟ้องคดี ชั้นฟ้องคดี ชั้นพิจารณาพิพากษาคดี และชั้นบังคับคดี ในกรณีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดจะมุ่งเน้นที่การบำบัดรักษาทั้งในระบบสมัครใจ บังคับบำบัด และต้องโทษ ซึ่งได้มีปรับใช้มาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาในระบบการบังคับบำบัดรักษายาเสพติดด้วย

มาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาเป็นมาตรการที่ดำเนินการภายใต้หลักอาชญาวิทยาที่เห็นว่าเป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดมิใช่อาชญากรแต่เป็นผู้ป่วยที่ต้องได้รับการรักษามีใช้การลงโทษ โดยในการปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิดนี้จะไม่นำกระบวนการยุติธรรมทางอาญาปกติมาใช้กับผู้กระทำความผิดให้ครบทุกขั้นตอนแต่ใช้วิธีการอื่นแทนอาทิ การชะลอการฟ้อง การคุมประพฤติ และมาตรการบังคับบำบัดรักษา ซึ่งตามกฎหมายไทยได้กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด โดยเป็นการให้อำนาจดำเนินการแก่ฝ่ายบริหาร ในต่างประเทศ

ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา มีลักษณะเช่นเดียวกับของไทย เพียงแต่เป็นการใช้อำนาจโดยฝ่ายบริหารภายใต้การกำกับดูแลอย่างใกล้ชิดของฝ่ายตุลาการ ในประเทศออสเตรเลียจะใช้มาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาโดยฝ่ายบริหาร และควบคุม ตรวจสอบโดยฝ่ายตุลาการ ในประเทศญี่ปุ่นใช้มาตรการชะลอการฟ้องซึ่งเป็นอำนาจฝ่ายบริหารที่มีระบบการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจโดยการวางกลไกภายในและภายนอก และการคุมประพฤติซึ่งเป็นอำนาจของฝ่ายตุลาการ ในประเทศอังกฤษใช้การบำบัดรักษาและการคุมประพฤติซึ่งเป็นอำนาจฝ่ายตุลาการ

ในการปรับใช้มาตรการแทนการดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดจำเป็นต้องคำนึงถึงลักษณะของความผิด การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด รวมถึงการแก้ไข เยียวยาความเสียหาย ซึ่งหากเป็นความผิดอันยอมความได้ย่อมก่อให้เกิดผลดีทั้งต่อรัฐ ผู้เสียหาย และผู้กระทำความผิด อย่างไรก็ตามก็จะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้มารองรับการดำเนินงานเพื่อมิให้ขัดหรือแย้งต่อหลักนิติธรรม อันได้แก่ประมวลกฎหมายอาญาเพื่อกำหนดอำนาจศาลในการส่งตัวผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดเข้ารับการบำบัดรักษาหรือฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด รวมถึงการควบคุม ตรวจสอบการดำเนินงานนี้ด้วย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพื่อกำหนดให้พนักงานสอบสวนหรือศาลมีอำนาจสั่งให้แพทย์ทำการตรวจผู้กระทำความผิด ซึ่งหากพบว่าเป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดให้ศาลมีคำสั่งให้ผู้นั้นเข้ารับการบำบัดรักษาหรือฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด และกำหนดให้พนักงานอัยการมีอำนาจชะลอการฟ้องในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดเพื่อให้ศาลมีคำสั่งให้ผู้นั้นเข้ารับการบำบัดรักษาหรือฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด และกฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดเพื่อกำหนดให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดซึ่งเป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดที่ปรากฏว่าได้กระทำความผิดอาญาอื่นด้วยเข้ารับการบำบัดรักษาหรือการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

Thesis Title	The Diversion Measures on Properties Crime According To Penal Code that the Offender is Drug Narcotics Consumer or Addict
Author	Mana Wattanasiri
Thesis Advisor	Asso prof. Viraphong Boonyobhas
Department	Law
Academic Year	2005

ABSTRACT

Subject to legal and social context on conducting with properties crime that the offender is drug narcotics consumer or addict which is based on traditional criminal justice just still have main limitation for rehabilitation of such offender. In otherwise, the offender relating to narcotics who is the consumer or addict always has conducted on rehabilitation with diversion measures that are suspension, compulsory treatment and probation under the law on Narcotics Addict Rehabilitation. That performance is effected the solution of both problems, properties crime and narcotics crime, which have not more achievement.

Generally, the offender rehabilitation under traditional criminal justice system usually based on the theory of crime and punishment, rehabilitation and principle of criminology. In Thailand, the offender rehabilitation usually conduct in four types that are dividing to stage of before filing the case to the court, stage of case filed, stage of court consider and decision and stage of correctional or punishment. In case of narcotics offense that the offender is narcotics consumer or addict usually conduct on treatment measures which on voluntary, compulsory and convicted system that could apply to conduct by diversion measures of criminal justice under compulsory treatment system.

The diversion measures of criminal justice is the measures that conducted under the principle of criminology which usually have good attitude on narcotics consumer or addict as a patient, not a criminal, that should be received treatment not punishment. In the process of such offender rehabilitation, there is not conducting all of step in traditional criminal justice but usually conducted in other ways such as suspension, probation and compulsory treatment measure. According to Thai law that is provided such measures under the law on Narcotics Addict

Rehabilitation which based on administrative power. In the international country such as United States of America have such measures likewise Thailand but based on the closely judiciary power supervision, in Australia is conducted by administrative power and will got accountability by judiciary power, in Japan is conducted by suspension that is the administrative power which have the specific mechanism to control such power and probation that is judiciary power, in United Kingdom is conducted on treatment and probation by judiciary power.

In the process to apply diversion measures in criminal justice for the offender that commit the property crime who is the narcotics consumer or addict must be respected to characteristic of the offense, right and liberty protection of victim and offender. If the offense is an offense of individualization it will be get more beneficially to government, victim and offender. However, there should be adjust the related law as following to implementing such measures according to the rule of law, that are the Penal Code to provide the court power to send the offender, who is the narcotics consumer or addict, for treatment or rehabilitation that including the power to control such conduction, the Criminal Procedure Code to provide the inquiry official or court power to issue an order to the doctor to examine or identify for narcotics of the offender and the court will send such offender who was identified as narcotics consumer or addict to take treatment or rehabilitation and provide the prosecutor power to issue the suspension order, in case of such offender is a narcotics consumer or addict, for the court issue an order to that offender to receive treatment or rehabilitation, the law on Narcotics Addict Rehabilitation to provide the court power to issue the order to the offender relating to narcotics, who is the consumer or addict that committed other crime, for treatment or rehabilitation in the prescription of period of time.

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าอาชญากรรมยาเสพติดนั้นเป็นปัญหาที่มีความสำคัญ สร้างผลกระทบต่อความมั่นคงทั้งในทางสังคม เศรษฐกิจของประเทศ ความสงบเรียบร้อย และศีลธรรมอันดีของประชาชน อีกทั้งยังเป็นบ่อเกิดของอาชญากรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับทรัพย์สิน ทั้งนี้ เนื่องจากเมื่อใดก็ตามที่ผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดไม่มีทรัพย์สินและเงินทองที่จะนำไปใช้เพื่อแลกเปลี่ยนกับยาเสพติด เมื่อนั้นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดก็จะต้องพยายามอย่างที่สุดเพื่อให้ได้เงินทองมาใช้จ่ายเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งในเบื้องต้นอาจหาได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย แต่ในภายหลัง ก็มักจะปรากฏว่าเมื่อร่างกายผู้นั้นทรุดโทรม และอ่อนแอลงมาก ประกอบกับการถูกตั้งข้อรังเกียจจากสังคมรอบด้าน ย่อมทำให้ยากต่อการหาเงินทองมาโดยวิธีการที่สุจริต และจะเริ่มกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน เช่น การลักเล็กขโมยน้อย หรือการวิ่งราวทรัพย์สิน เป็นต้น

แม้รัฐจะได้ใช้มาตรการปราบปรามอย่างเข้มงวดแต่ก็ไม่อาจแก้ไขปัญหานี้ให้หมดหรือลดน้อยลงจากสังคมได้ ในทางตรงกันข้ามยิ่งสัมฤทธิ์ผลของการบังคับใช้กฎหมายเพื่อการปราบปรามยาเสพติดมีมากเพียงใด การกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน (Properties Crime) ก็จะทวีสูงขึ้นเรื่อย ๆ อันเป็นผลโดยตรงต่อการขาดแคลนยาเสพติด ซึ่งราคาย่อมสูงขึ้นตามไปด้วย ผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดก็จำเป็นต้องใช้เงินทองเพื่อยาเสพติดมากขึ้นเช่นกัน นอกจากนี้ มาตรการทางกฎหมายที่มุ่งเน้นการปราบปราม โดยการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาปกติมักจะละเลยการปฏิบัติเพื่อแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำความผิดด้วยการแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitation Model) อันเป็นการแก้ไขปัญหาที่รากฐานของสาเหตุโดยตรงของการกระทำความผิด ฉะนั้น การดำเนินคดีอาญาเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติด ซึ่งมีสาเหตุหลักของการกระทำความผิดสืบเนื่องจากยาเสพติดย่อมไม่เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคมและต่อผู้กระทำความผิดเอง เพราะเมื่อพ้นโทษหรือได้รับการปล่อยตัว หรือพ้นจากการถูกคุมประพฤติ ผู้นั้นก็มักหวนกลับมาเสพหรือติดยาเสพติดอีก ที่สำคัญคือ สังคมมักไม่ยอมรับผู้กระทำความผิดนั้น โดยมองว่าผู้นั้นสมควรได้รับการตราหน้าว่าเป็นอาชญากร

อย่างไรก็ดี แม้รัฐจะได้ใช้มาตรการบังคับบำบัดรักษาผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดตามกฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดที่นำมาตราการแทนการดำเนินคดีอาญาด้วยการ

ชะลอการฟ้อง การบังคับบำบัดรักษา มาใช้ควบคู่กับมาตรการปราบปรามยาเสพติดอันเป็นการแก้ไขปัญหาที่มุ่งเน้นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดให้สามารถกลับมาใช้ชีวิตในสังคมอย่างปกติ และทำประโยชน์ให้แก่สังคมแทนการถูกดำเนินคดี โดยเมื่อผู้นั้นได้รับการบำบัดรักษาจนหายเป็นปกติแล้ว ก็จะพ้นจากความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้น อันได้แก่ เสพ เสพและครอบครอง เสพและครอบครองเพื่อจำหน่าย หรือเสพและจำหน่าย แต่การใช้มาตรการบังคับบำบัดรักษาอันเป็นมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญานี้ไม่ครอบคลุมถึงการแก้ไขปัญหายาเสพติดในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้เสพ หรือผู้ติดยาเสพติด เนื่องจากบทบัญญัติกฎหมายนี้ได้กำหนดข้อจำกัดไว้ว่าผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดดังกล่าวต้องไม่ปรากฏว่าต้องหาหรืออยู่ระหว่างถูกดำเนินคดีในความผิดฐานอื่นซึ่งเป็นความผิดที่มีโทษจำคุกหรืออยู่ในระหว่างรับโทษจำคุกตามคำพิพากษาของศาล หากปรากฏกรณีอย่างหนึ่งอย่างใดข้างต้นก็ไม่อาจนำมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาด้วยการบังคับบำบัดรักษามาใช้ได้ อันส่งผลกระทบต่อแก้ไขปัญหายาอาชญากรรมโดยเฉพาะยาเสพติดอย่างมาก ดังนั้น หากรัฐประสงค์ที่จะให้การแก้ไขปัญหายาอาชญากรรมยาเสพติดและอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สิน (Properties Crime) สัมฤทธิ์ผลสูงสุด รัฐจำเป็นต้องกำหนดมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดซึ่งอาจมีลักษณะหรือทำนองเดียวกันกับที่กำหนดไว้ตามกฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด หรืออาจปรับปรุงแก้ไขกฎหมายนี้ให้สอดคล้องกับเรื่องดังกล่าว ด้วยการยกเว้นข้อจำกัดทางกฎหมายนี้มิให้รวมถึงผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ปรากฏว่าผู้กระทำความผิดนั้นเป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติด ประเด็นนี้เองเป็นจุดสำคัญที่ทำให้ผู้เขียนเกิดความสนใจทำการศึกษาค้นคว้าวิทยานิพนธ์นี้

1.2 สมมติฐานของการวิจัย

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาปกติไม่อาจนำมาซึ่งสัมฤทธิ์ผลสูงสุดต่อการปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติด จำเป็นต้องใช้มาตรการชะลอการฟ้อง มาตรการบังคับบำบัดรักษาและมาตรการคุมประพฤติแทนการดำเนินคดีอาญา

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาของปัญหาการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติด และการใช้มาตรการทางกฎหมายในการแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำความผิดนั้นทั้งในอดีตและปัจจุบัน

2. เพื่อศึกษาถึงความจำเป็น แนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ เกี่ยวกับมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติด โดยการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ

3. เพื่อศึกษาถึงบทบัญญัติทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาปกติ สำหรับใช้เป็นแนวทางเสนอต่อทางราชการที่เกี่ยวข้องให้พิจารณาปรับใช้กับการปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดในประเทศไทยให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4. เพื่อศึกษาผลดีและผลกระทบของการปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติด ตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาปกติ รวมถึงแนวทางที่จะนำมาแก้ไขและมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาปกติที่ถูกต้อง สอดคล้องต่อสภาพปัญหาและกฎหมาย

5. เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลทางการศึกษาต่อผู้ที่สนใจศึกษาทั้งในเรื่องนี้และที่เกี่ยวข้องต่อไป

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

วิทยานิพนธ์นี้ จะศึกษาเฉพาะการกำหนดมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาปกติในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญาที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติด โดยจะทำการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายที่กำหนดให้มีมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาปกติในความผิดดังกล่าวของไทยและกฎหมายของต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ออสเตรเลีย และญี่ปุ่น เป็นต้น

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

วิจัยแบบเอกสาร (Documentary Research) โดยการค้นคว้า ศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ทั้งภาษาไทยและต่างประเทศ อาทิ ตำรา หนังสือ วารสาร บทความ รายงาน และรวมถึงการสอบถามบุคคลที่เกี่ยวข้อง อาทิ ผู้พิพากษา พนักงานอัยการ ตำรวจ และอาจารย์ในมหาวิทยาลัย โดยจะนำผลการศึกษา วิเคราะห์มารวบรวมกำหนดเป็นแนวทางแก้ไขหรือมาตรการทางกฎหมายในการกำหนดมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาปกติในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญาซึ่งผู้กระทำความผิดเป็นผู้เสพ หรือผู้ติดยาเสพติดที่สอดคล้องต่อสภาพปัญหาและกฎหมาย

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงสภาพความเป็นมาของปัญหาการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติด และการใช้มาตรการทางกฎหมายในการแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำความผิดนั้นทั้งในอดีตและปัจจุบัน

2. ทำให้ทราบถึงความจำเป็น แนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ เกี่ยวกับมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติด ตลอดจนรูปแบบและเนื้อหาทางกฎหมายของประเทศต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกัมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาปกติในความผิดดังกล่าวสำหรับนำมาปรับใช้ให้เกิดความเหมาะสมต่อการแก้ไขปัญหผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ผู้เสพ หรือผู้ติดยาเสพติดในประเทศไทย โดยการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศ

3. ทำให้ทราบถึงบทบัญญัติทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาปกติ และมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาปกติ นั้น สำหรับใช้เป็นแนวทางเสนอต่อทางราชการที่เกี่ยวข้องให้พิจารณาปรับใช้กับการปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดในประเทศไทยให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4. ทำให้ทราบถึงผลดีและผลกระทบของการปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาปกติ รวมถึงแนวทางที่นำมาแก้ไข โดยกำหนดให้มีมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาปกติที่ถูกต้อง สอดคล้องต่อสภาพปัญหาและกฎหมาย

5. ทำให้ผู้สนใจศึกษา ค้นคว้าในเรื่องนี้และเรื่องที่เกี่ยวข้องกันได้ใช้เป็นฐานข้อมูลทางการศึกษา ค้นคว้า

บทที่ 2

การกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์และการปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิด

ในบทนี้จะได้ศึกษาถึงความหมายและลักษณะของอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สิน ซึ่งจะกล่าวถึงความหมาย ประเภท ลักษณะและขอบเขตของอาชญากรรมนี้ และศึกษาถึงแนวคิดเกี่ยวกับการปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิด อันได้แก่ แนวคิดตามหลักทฤษฎีอาชญากรรมและการลงโทษ ทฤษฎีการแก้ไขฟื้นฟูและหลักอาญาวิทยา นอกจากนี้จะได้ศึกษาถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ในการแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ เริ่มตั้งแต่กระบวนการก่อนการฟ้องคดี การฟ้องคดี การพิจารณาพิพากษาคดีและการบังคับโทษตามลำดับ และศึกษาถึงแนวทางปรับปรุงแก้ไขผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดในคดีอาญาทั้งโดยการใช้อำนาจทางบริหาร ตุลาการ หรือตามประมวลกฎหมายอาญาและกฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ตลอดจนจะได้ศึกษาถึงความ เป็นมาของมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญา ซึ่งจะกล่าวถึงแนวคิดอันประกอบด้วย แนวคิดตาม หลักอาญาวิทยาและหลักอรรถประโยชน์ รวมถึงลักษณะของมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญา อันได้แก่ ความหมาย ขอบเขตและรูปแบบ ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

2.1 ความหมายและลักษณะของความผิดเกี่ยวกับทรัพย์

2.1.1 ความหมายและประเภทความผิด

อาชญากรรม หมายถึง การกระทำหรือพฤติกรรมของบุคคลที่ได้ละเมิดฝ่าฝืนด้วยท บัญญัติแห่งกฎหมายอาญา¹

อาชญากรรม หมายถึง การกระทำความผิดอาญา ซึ่งกฎหมายได้บัญญัติว่าเป็นความผิด และกำหนดโทษไว้อย่างชัดแจ้ง²

อาชญากรรม หมายถึง การกระทำความผิดที่เป็นการละเมิดหรือฝ่าฝืนกฎหมายอาญา โดยผู้กระทำมีเจตนาชั่วร้ายและขัดต่อหลักศีลธรรม³

---

¹ Harjen, Clayton A. (1987). **Crime and Criminalization** (2 nd ed.). p.3.

² บุญญวิจักขณ์ เหล่ากอที. (2544 - 2545, กันยายน-กุมภาพันธ์) “พลังแผ่นดินเพื่อเอาชนะยาเสพติด : มาตรการกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม.” วารสารสำนักงาน ป.ป.ส., 2, หน้า 11.

³ วีระพงษ์ บุญโญภาส. (2537). **อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ**. หน้า 55.

ทรัพย์สิน หมายถึง วัตถุมีรูปร่างและรวมถึงทรัพย์สินที่หมายความรวมถึงทรัพย์สินและวัตถุไม่มีรูปร่างซึ่งอาจมีราคาและอาจถือเอาได้⁴ กล่าวคือ

(1) วัตถุมีรูปร่างนั้นย่อมเป็นไปตามวิชาวิทยาศาสตร์ทางกายภาพและไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งที่มนุษย์จะต้องเห็นได้ด้วยตาเปล่า เช่น น้ำ หรือแก๊สต่าง ๆ ก็เป็นวัตถุที่มีรูปร่าง แต่พลังงานไฟฟ้าในทางวิทยาศาสตร์ทางกายภาพไม่เป็นสิ่งที่รูปร่างเป็นแต่พลังงานเหมือนพลังน้ำ พลังแสงแดด ซึ่งตามกฎหมายของต่างประเทศ อาทิ ประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน ถือว่าพลังงานไฟฟ้าไม่ใช่ทรัพย์สิน เพราะไม่ใช่วัตถุ ไม่มีรูปร่าง⁵

(2) วัตถุไม่มีรูปร่าง เช่น สิทธิเรียกร้องอันเกิดจากมูลหนี้⁶ ได้แก่ นิติกรรม สัญญา ละเมิด ลากมิดควรได้และจัดการงานนอกสั่ง ทรัพย์สินที่เหนืออสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ เช่น สิทธิเหนือพื้นดิน ภาระจำยอม ลิขสิทธิ์ เป็นต้น

(3) ประโยชน์ในลักษณะทรัพย์สิน อัน ได้แก่ ตัวทรัพย์สินนั่นเอง และประโยชน์อื่นใดที่ไม่ถึงกับเป็นตัวทรัพย์สิน แต่เข้าในลักษณะที่เป็นทรัพย์สินเพราะอาจคิดเป็นราคาได้ เช่น การให้จู้รถโดยสาร โดยไม่เสียค่าโดยสาร

อาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สิน หมายถึง การกระทำที่ผิดกฎหมายด้วยการเข้าไปโดยเจตนาในเคหสถานหรือสถานอื่นใดเพื่อกระทำความผิดทางอาญาต่อทรัพย์สิน อัน ได้แก่ การลักทรัพย์ ทำให้เสียทรัพย์ ปล้นทรัพย์หรือชิงทรัพย์ ไม่ว่าจะได้กระทำโดยขู่เข็ญหรือใช้กำลังประทุษร้ายตัวบุคคลผู้เป็นเจ้าของหรือครอบครองทรัพย์สินนั้นหรือไม่ก็ตาม⁶

โดยสรุป อาชญากรรมหรือการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน จึงหมายถึงการกระทำหรือพฤติกรรมที่ได้ฝ่าฝืนหรือละเมิดต่อบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายอาญาที่ได้บัญญัติไว้ โดยมีจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ต่อทรัพย์สินที่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษร เป็นหลักสำคัญว่าได้บัญญัติต่อการกระทำหรือพฤติกรรมใดต่อทรัพย์สินเป็นความผิดและมีโทษหรือไม่ ซึ่งถ้าการกระทำหรือพฤติกรรมนั้นกฎหมายมิได้บัญญัติไว้ว่าเป็นความผิดและมีโทษ ก็มักถือว่าไม่มีความหมายเป็นอาชญากรรมหรือการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน (Properties Crime)

อาชญากรรมหรือการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทที่ใช้กำลังประทุษร้าย ไม่ว่าจะเป็นการประทุษร้ายต่อทรัพย์สินหรือผู้ที่เป็นเจ้าของหรือ

⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 137 และมาตรา 138.

⁵ หยุด แสงอุทัย. (2540). *กฎหมายอาญาภาค 2-3*. หน้า 255.

⁶ M.Dworak, G. Feiohtinger, G. Trangler and J.P. Caulkins. (1998). *On the Effect of Drug Enforcement on Property Crime*. p.1.

ครอบครองทรัพย์สินทั้งโดยตรงหรือโดยอ้อม และประเภทที่ไม่มีการใช้กำลังประทุษร้าย ซึ่งตามประมวลกฎหมายอาญาไทย ได้แบ่งความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินดังกล่าว ออกเป็น 12 ประเภท ได้แก่ ความผิดฐานลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ กรรโชกทรัพย์ รีดอาทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ น้อ โกง โกงเจ้าหนี้ ยักยอก รับของโจร ทำให้เสียทรัพย์ และบุกรุก ซึ่งจะได้อธิบายถึงองค์ประกอบในแต่ละความผิดต่อไป

2.1.2 ลักษณะของความผิด

อาชญากรรมหรือการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้นสามารถแยกออกเป็น 2 ลักษณะ โดยพิจารณาจากเจตนาของการกระทำต่อทรัพย์สิน คือ เจตนาแย่งการครอบครองทรัพย์สินในลักษณะ “ตัดกรรมสิทธิ์” และเจตนา “แย่งกรรมสิทธิ์” ในทรัพย์สิน กล่าวคือ

(1) เจตนาแย่งการครอบครองทรัพย์สินในลักษณะ “ตัดกรรมสิทธิ์” เป็นการเอาทรัพย์สินของผู้อื่นหรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยไปโดยทุจริต เช่น การลักทรัพย์

(2) เจตนาแย่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน เช่น การเบียดบังเอาทรัพย์สินที่ตนครอบครองอันเป็นทรัพย์สินของผู้อื่นหรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยไปเป็นของตนหรือบุคคลที่สามโดยทุจริต เช่น การยักยอกทรัพย์สิน

อนึ่ง ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินในบางกรณีนั้นก็มิใช่เป็นการแย่งกรรมสิทธิ์หรือการแย่งการครอบครอง เช่น การทำให้เสียทรัพย์

2.1.3 ขอบเขตของความผิด

สำหรับขอบเขตของความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้นจะต้องพิจารณาองค์ประกอบของความผิดทั้งที่เป็นองค์ประกอบภายนอกอันเป็นการแบ่งแยกให้เห็นถึงตัวทรัพย์สินและองค์ประกอบภายใน อันจะแบ่งแยกให้เห็นถึงเจตนาธรรมดาและเจตนาพิเศษหรือมูลเหตุจูงใจ ดังนี้

ความผิดฐานลักทรัพย์ มีองค์ประกอบภายนอกคือผู้กระทำ และการกระทำที่เป็นลักษณะการเอาไปซึ่งวัตถุแห่งการกระทำคือทรัพย์สินของผู้อื่นหรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย โดยมีองค์ประกอบภายในคือ เจตนาโดยทุจริต

ความผิดฐานชิงทรัพย์ มีองค์ประกอบภายนอก คือ ผู้กระทำและการกระทำที่เป็นลักษณะการลักด้วยการฉกฉวยเอาซึ่งหน้า ซึ่งวัตถุแห่งการกระทำคือทรัพย์สินของผู้อื่นหรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย โดยมีองค์ประกอบภายในคือเจตนาทุจริต

ความผิดฐานกรรโชกทรัพย์ มีองค์ประกอบภายนอกคือผู้กระทำ และการกระทำที่เป็นลักษณะข่มขืนใจ โดยใช้กำลังประทุษร้าย หรือขู่เข็ญว่าจะทำอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียงหรือทรัพย์สินของผู้ถูกข่มขืนใจหรือบุคคลที่สาม ซึ่งวัตถุแห่งการกระทำคือผู้อื่นหรือบุคคลที่

สาม โดยมีองค์ประกอบภายในคือเจตนาพิเศษเพื่อให้ออมให้หรือยอมจะให้ตนหรือผู้อื่นได้ประโยชน์ในลักษณะที่เป็นทรัพย์สิน

ความผิดฐานริศเอาทรัพย์สิน มีองค์ประกอบภายนอกคือผู้กระทำ และการกระทำที่เป็นลักษณะข่มขืนใจ โดยขู่เชิญว่าจะเปิดเผยความลับ ซึ่งวัตถุแห่งการกระทำคือผู้อื่น โดยมีองค์ประกอบภายในคือเจตนาเพื่อให้ออมให้หรือยอมจะให้ตนหรือผู้อื่นได้ประโยชน์ในลักษณะที่เป็นทรัพย์สิน

ความผิดฐานชิงทรัพย์ มีองค์ประกอบภายนอกคือผู้กระทำ และการกระทำที่เป็นลักษณะการลักโดยใช้กำลังประทุษร้ายหรือขู่เชิญว่าในทันใดนั้นจะใช้กำลังประทุษร้าย ซึ่งวัตถุแห่งการกระทำคือทรัพย์ของผู้อื่นหรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย โดยมีองค์ประกอบภายในคือเจตนาพิเศษเพื่อให้ความสะดวกแก่การลักทรัพย์หรือการพาทรัพย์นั้นไป เพื่อให้ยื่นให้ซึ่งทรัพย์นั้น เพื่อยึดถือเอาทรัพย์นั้นไว้ เพื่อปกปิดการกระทำความผิดนั้น หรือเพื่อให้พ้นจากการจับกุม

ความผิดฐานปล้นทรัพย์ มีองค์ประกอบภายนอกคือผู้กระทำตั้งแต่สามคนขึ้นไป และร่วมกระทำด้วยกันอันมีลักษณะเป็นการชิงทรัพย์ ซึ่งวัตถุแห่งการกระทำก็คือทรัพย์ของผู้อื่นหรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย โดยมีเจตนาพิเศษเช่นเดียวกับความผิดฐานชิงทรัพย์

ความผิดฐานฉ้อโกง มีองค์ประกอบภายนอกคือผู้กระทำ และการกระทำที่เป็นลักษณะหลอกลวงด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง ซึ่งวัตถุแห่งการกระทำคือผู้ถูกกระทำ โดยมีเจตนาทุจริตประกอบกับเจตนาพิเศษเพื่อให้ได้ซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม หรือทำให้ผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สามทำ ถอนหรือทำลายเอกสารสิทธิ

ความผิดฐานโกงเจ้าหนี้ (กรณีการจำนำ) องค์ประกอบภายนอกคือผู้กระทำ และการกระทำที่มีลักษณะเป็นการเอาไปเสีย ทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้เสื่อมค่าหรือทำให้ไร้ประโยชน์ ซึ่งวัตถุแห่งการกระทำคือทรัพย์ที่ตนเองจำนำไว้ แก่ผู้ถูกระทำคือผู้รับจำนำ โดยมีเจตนาเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้รับจำนำ ส่วนกรณีทั่วไปนั้นองค์ประกอบภายนอกคือผู้กระทำ และการกระทำที่มีลักษณะย้ายไปเสีย ซ่อนเร้นหรือโอนไปให้แก่ผู้อื่นซึ่งทรัพย์ หรือแกล้งให้ตนเองเป็นหนี้จำนวนใดอันไม่เป็นความจริง ซึ่งวัตถุแห่งการกระทำคือตัวทรัพย์ โดยมีเจตนาเพื่อมิให้เจ้าหนี้ของตนหรือของผู้อื่นได้รับชำระหนี้ทั้งหมดหรือแต่บางส่วน ซึ่งเจ้าหนี้นั้นได้ใช้หรือจะใช้สิทธิเรียกร้องทางศาลให้ชำระหนี้

ความผิดฐานยักยอก มีองค์ประกอบภายนอกคือผู้กระทำ และการกระทำที่เป็นลักษณะเบียดบังเอาเป็นของตนหรือบุคคลที่สาม ซึ่งวัตถุแห่งการกระทำคือทรัพย์ของผู้อื่นหรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยซึ่งตนเองครอบครองอยู่ โดยมีเจตนาทุจริต

ความผิดฐานรับของโจร มีองค์ประกอบภายนอกคือผู้กระทำ และการกระทำที่มีลักษณะเป็นการช่วยซ่อนเร้น ช่วยจำหน่าย ช่วยพาเอาไป ซื่อ รับจําหรือรับไว้โดยประการใด ซึ่งวัตถุแห่งการกระทำ คือทรัพย์สินอันได้มาโดยการกระทำความผิดในลักษณะลักทรัพย์ วิ่งราวทรัพย์ กรรโชก ริดเอาทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ น้อ โกง ยักยอกหรือเจ้าพนักงานยักยอกทรัพย์ โดยมีเจตนาธรรมดา

ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ มีองค์ประกอบภายนอกคือผู้กระทำ และการกระทำที่มีลักษณะเป็นการทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้เสื่อมค่าหรือทำให้ไร้ประโยชน์ ซึ่งวัตถุแห่งการกระทำ คือทรัพย์สินของผู้อื่นหรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย โดยมีเจตนาธรรมดา

ความผิดฐานบุกรุก มีองค์ประกอบภายนอกคือ ผู้กระทำ และการกระทำที่เป็นลักษณะการเข้าไปใน หรือกระทำการใด ๆ ซึ่งวัตถุแห่งการกระทำ คือ อสังหาริมทรัพย์ของผู้อื่น โดยมีเจตนาเพื่อถือการครอบครองทั้งหมดหรือแต่บางส่วน หรือรบกวนการครอบครองโดยปกติสุข

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำผิดทางอาญา

2.2.1 แนวคิดตามหลักทฤษฎีอาชญากรรมและการลงโทษ

แนวคิดนี้ได้กำเนิดขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ 18 โดยเบคคาเรีย (Cesare Beccaria) ซึ่งได้ถือว่าเป็นบิดาแห่งสำนักคลาสสิก (Classical School) โดยได้ให้หลักการในการกระทำความผิด⁷ ไว้ในหนังสือชื่อ “อาชญากรรมและการลงโทษ” (On Crime and Punishment) ดังนี้

- (1) หลักพื้นฐานเบื้องต้นในการกระทำของมนุษย์ในสิ่งสมควรก่อให้เกิดประโยชน์และความสุขแก่คนจำนวนมาก
- (2) อาชญากรรมจะต้องเป็นการกระทำที่มีผลเสียหายต่อบุคคลโดยตรงและยังกระทบถึงสังคมด้วย
- (3) การป้องกันมิให้เกิดอาชญากรรมมีความสำคัญยิ่งกว่าการลงโทษ เนื่องจากการลงโทษไม่ได้ทำให้แก้ปัญหาอาชญากรรมได้
- (4) ขั้นตอนในกระบวนการยุติธรรมและวิธีพิจารณาคดีอาญาในศาลเป็นสิ่งสำคัญที่ทุกสังคมควรให้ความสนใจอย่างยิ่ง รวมทั้งการพิจารณาถึงหลักฐานและสิทธิของจำเลยด้วย
- (5) วัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อที่จะแก้ไขปรับปรุงให้คนเลิกกระทำความผิด ในขณะที่เดียวกันการลงโทษก็ควรจะได้พิจารณาด้วยความรอบคอบและให้ความเป็นธรรมแก่ผู้กระทำความผิด โดยเฉพาะการลงโทษไม่ควรรุนแรงยิ่งไปกว่าความเสียหายที่เกิด

⁷ Harry E. Allen. (1989). **Correction in America**. pp.18-20.

(6) การลงโทษด้วยการจำคุกผู้ต้องขังหรือนักโทษ ควรได้รับการแบ่งแยกจำแนกตามอายุ เพศ และความรุนแรงของการกระทำความผิด

โดยสรุปแล้วแนวคิดในเรื่องการลงโทษของเบคคาเรียนั้นอยู่บนพื้นฐานที่ว่าวัตถุประสงค์ของการลงโทษจะต้องไม่ใช่การแก้แค้น การกำหนดโทษสำหรับความผิดแต่ละประเภทต้องเหมาะสมตามลักษณะความผิด ลักษณะหรือประเภทของโทษ รวมทั้งความหนักเบาของโทษ ควรจะต้องกำหนดโทษไว้แน่นอนตายตัว ถือหลักการเสมอภาคเท่าเทียมกันและควรพิจารณาโทษและดำเนินการลงโทษอย่างเปิดเผย นอกจากนี้เขายังเห็นว่าควรยกเลิกโทษประหารชีวิตเพราะการลงโทษประหารชีวิตไม่มีผลทำให้อาชญากรรมลดน้อยลงได้เลย อีกทั้งหากเกิดความผิดพลาดในการจับกุมจำเลยผิดคน ยังไม่มีทางแก้ไขได้ จึงควรเปลี่ยนโทษประหารชีวิตเป็นจำคุกตลอดชีวิตแทน ซึ่งจะเป็นการทำให้คนทั่วไปเกรงกลัว จะเป็นการป้องกันอาชญากรรมได้ดีมากกว่า⁸

เบคคาเรียน ได้เสนอว่าบุคคลที่เป็นอันตรายต่อรัฐและต่อผู้อื่นควรจะได้รับ การลงโทษ และการลงโทษก็ควรที่จะมีความรุนแรงพอแก่การที่จะป้องกันการกระทำความผิด ความสำคัญของการลงโทษอยู่ที่ว่า ควรจะลงโทษมากน้อยแค่ไหนต่อความผิดเช่นไร หากรู้ได้ล่วงหน้าก็สามารถกำหนดโทษไว้ได้ก่อนและเป็นโทษที่ไม่มีทางเลือก (Determinate sentence)⁹

แนวคิดของเบคคาเรียน ยังได้รับการสนับสนุนและปฏิบัติร่วมกับแนวความคิดในการลงโทษของเจเรมี เบนแธม (Jeremy Bentham) ซึ่งได้เสนอแนวคิดไว้ในหนังสือชื่อ “หลักเบื้องต้นทางศีลธรรมและกฎหมาย” โดยเสนอความคิดว่าการลงโทษหรือการกระทำให้เจ็บปวดควรจะให้รุนแรงกว่าการกระทำผิด ทั้งนี้ เพื่อป้องกันคดีอุกฉกรรจ์ต่อไปได้ ในทรรศนะของเบนแธม การที่จะตัดสินว่าการกระทำหรือกฎหมายใดจะดีหรือเลว นั้น ให้ดูที่ผลลัพธ์ของมันในแง่ว่ามันทำให้เกิดความสุขแก่มนุษย์หรือไม่เท่านั้น โดยเขาเห็นว่าความสุขหรือความสนุกสนานเพลิดเพลินของมนุษย์เป็นสิ่งที่เห็นเป็นตัวเป็นตนหรือเป็นภาวะวิสัย (Objective) มากที่สุด การวิพากษ์ตัดสินใด ๆ เกี่ยวกับคุณค่าภายในกฎหมายจึงมิใช่เรื่องการกล่าวอ้างนามธรรมลอย ๆ ใด ๆ เช่น ศีลธรรม ความยุติธรรม หรือเหตุผลบริสุทธิ์ต่าง ๆ ในแง่นี้หากจะลองคาดคั้นถามเบนแธมว่า ความยุติธรรมคืออะไรแล้ว เขาก็คงจะตอบว่า คือ หลักที่จะนำมาซึ่งความสุขจำนวนมากที่สุดแก่คนจำนวนมากที่สุด¹⁰

⁸ ประเทือง อนิยผล. (2538). อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา. หน้า 167.

⁹ อรรถพร ชูบำรุง. (2527). ทฤษฎีอาชญาวิทยา. หน้า 45.

¹⁰ จรัญ โฆษณานันท์. (2544). นิติปรัชญา. หน้า 45.

กล่าวโดยสรุป ความคิดของสำนักคลาสสิก เน้นเรื่องความรุนแรงในการลงโทษ¹¹ ที่ว่าการกำหนดโทษควรให้สาสมกับความผิด คือให้ผู้กระทำความผิดควรได้รับการลงโทษที่เขาทำไป ทุกทรมานมากกว่าผลแห่งความพอใจที่เขาจะได้รับในการกระทำความผิด อันจะทำให้คนทั่วไปไม่ยอมกระทำความผิดเพราะไม่คุ้มกับที่จะต้องได้รับโทษ โดยให้ถือหลักการลงโทษว่าให้มุ่งหมายที่จะทำให้ผู้กระทำความผิดเจ็บและทรมาน และให้ผู้อื่นกลัวเกรงไม่กล้าเอาเยี่ยงอย่าง ซึ่งเป็นการป้องกันอาชญากรรมในตัวด้วย¹²

2.2.2 แนวคิดตามหลักทฤษฎีการแก้ไขฟื้นฟู

แนวคิดนี้เป็นส่วนหนึ่งของแนวความคิดและทฤษฎีการลงโทษที่มีจุดหมายรวม (Inclusive Theory) โดยได้กำเนิดจากนักอาชญาวิทยาที่มีชื่อเสียง F.J.O. Coddington ซึ่งมีความเห็นว่า ตามปกติการลงโทษควรมีการระลึกถึงการผสมผสานกันในเรื่องการป้องกัน การแก้ไขฟื้นฟู และการแก้แค้นให้แก่สังคม การระลึกถึงหรือความคิดเช่นนี้มีควรจะหยุดอยู่แค่เรื่องศาลและเรื่องผู้กระทำความผิด แต่ควรจะครอบคลุมไปถึงสาธารณชนและสังคมด้วย ในการลงโทษนั้น ไม่ควรมีการตายตัว แม้ว่าจะมีทฤษฎีปรากฏอยู่ก็ตาม แต่ควรจะกระทำอย่างมีศิลปะ เป็นศิลปะที่ยากแก่การปฏิบัติในสังคมที่กำลังเป็นไปอย่างในปัจจุบัน¹³ โดยได้แสดงความเห็นเกี่ยวกับการลงโทษที่มีจุดหมายรวมไว้ในหนังสือทฤษฎีการลงโทษ (Theories of Punishment) โดยได้แบ่งทฤษฎีการลงโทษได้ 4 ทฤษฎี คือ

- (1) ทฤษฎีการลงโทษเพื่อเป็นการแก้แค้นให้แก่สังคม (Retribution)
- (2) ทฤษฎีการลงโทษเพื่อป้องกันอาชญากรรม (Deterrence)
- (3) ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด (Rehabilitation)
- (4) ทฤษฎีการลงโทษที่มีจุดมุ่งหมายรวม (Integration)

ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด เป็นแนวความคิดที่มีมาตั้งแต่สมัยนีโอคลาสสิกเกิด สกูล (Neoclassical School) เป็นความคิดส่วนใหญ่ของนักคิดชาวอังกฤษซึ่งให้ความสำคัญกับการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคล แต่ความคิดในสมัยนั้นไม่ได้เป็นความคิดที่เข้าหลักวิทยาศาสตร์ เป็นความคิดที่เจริญรุ่งเรืองอยู่ราว ๆ กลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 ต่อมาในราวปลายปีคริสต์ศตวรรษที่ 19 ก็เกิดแนวความคิดที่เป็นวิทยาศาสตร์ในทางอาชญาวิทยาขึ้น ซึ่งนำโดยซีซาร์ ลอมโบโรโซ (Cesare Lombroso) นักอาชญาวิทยาชาวอิตาลี มีแนวคิดว่าการลงโทษผู้

¹¹ แหล่งเดิม. หน้า 46.

¹² เดิมเดิม.

¹³ แหล่งเดิม. หน้า 141.

กระทำผิดกฎหมายอาญาควรจะให้เหมาะสมกับอาชญากรแต่ละราย ซึ่งแตกต่างจากความคิดในสมัยคลาสสิกัล สกูล ซึ่งเจริญรุ่งเรืองในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 ที่เน้นว่าการลงโทษต้องให้เหมาะสมกับอาชญากรรม ไม่คำนึงถึงบุคลิกภาพของผู้กระทำผิด ไม่ว่าจะเป็นเด็ก ผู้ใหญ่ ผู้หญิง ก็อาจจะลงโทษอย่างรุนแรงได้ แต่สำนักปฏิฐานนิยม (Positive School) ไม่เห็นด้วยกับความคิดนี้

ความคิดในทางการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดได้พัฒนาเรื่อยมา จนกระทั่งได้มีการนำมาใช้ปฏิบัติแก่ผู้กระทำผิดทั้งในแง่การใช้เรือนจำและใช้ชุมชน ในการแก้ไขฟื้นฟูในเรือนจำก็อาศัยการใช้เทคนิคต่าง ๆ ให้ผู้กระทำผิดกลับตนเป็นพลเมืองดีได้ เช่น การให้การศึกษา การฝึกวิชาชีพ การอบรมทางศีลธรรมและศาสนา การบำบัดทางจิตวิทยา การบำบัดทางแพทย์ การให้การสงเคราะห์ในด้านต่าง ๆ ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดนั้นทำทั้งแบบรายบุคคลและเป็นกลุ่มบุคคล ส่วนการใช้ชุมชนก็พัฒนามาเป็นการคุมประพฤติ การพักการลงโทษ เป็นต้น

ความคิดในเรื่องการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดนั้นเป็นความคิดที่สลับซับซ้อน ประเด็นสำคัญของความคิด คือ ประการแรก ถือว่าพฤติกรรมของคนเป็นผลจากสาเหตุต่าง ๆ ที่มีมาก่อน หมายความว่าคนจะประพฤติอย่างไรก็เนื่องจากเหตุที่เกิดขึ้นก่อนหน้านั้น สาเหตุนี้เป็นสิ่งที่มีอยู่ในจักรวาล ประการที่สอง การที่จะรู้ว่าอะไรคือสาเหตุของพฤติกรรมของบุคคลก็เป็นหน้าที่ของนักวิทยาศาสตร์ที่จะค้นหาและอธิบายให้ชัดเจนลงไป ความรู้ในเรื่องสาเหตุนี้จะทำให้สามารถควบคุมพฤติกรรมของคนได้ เป็นการควบคุมโดยอาศัยหลักวิทยาศาสตร์ ในประการสุดท้ายซึ่งถือเป็นเรื่องสำคัญมากที่สุดคือว่า มาตรการที่จะนำมาใช้ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดควรจะเป็นมาตรการที่กระทำลงไปเพื่อการบำบัดรักษา เพื่อให้พฤติกรรมของผู้กระทำผิดเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่เขาได้รับความสุข มีสุขภาพดี และมีความพอใจต่อการบำบัดนั้น ทั้งจะต้องมีผลต่อการป้องกันสังคมให้ปลอดภัยจากอาชญากรรมด้วย

ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดดังกล่าวนี้ คือจุดมุ่งหมายสำคัญของการลงโทษในปัจจุบัน โดยมีจุดมุ่งหมายสูงสุดเพียงหนึ่งเดียว คือ ความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน สังคม และสวัสดิภาพทางสังคม สำหรับสาระสำคัญของทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด อาจสรุปได้ ดังนี้¹⁴

- 1) การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดคือจุดมุ่งหมายของการลงโทษ
- 2) การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดไม่ใช่จุดมุ่งหมายสุดท้าย แต่เป็นหนทางสำหรับจุดหมายที่สูงกว่า นั่นคือ การป้องกันสังคมให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม
- 3) การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดต้องแก้ไขไปตามสาเหตุ

¹⁴ อรรถพร ชูบำรุง. (2523). อาชญาวิทยา. หน้า 137-143.

4) เหตุผลสำคัญที่ต้องลงโทษเพื่อการแก้ไขฟื้นฟูก็เพราะว่าผู้กระทำผิดมิได้มีสันดานเป็นผู้ร้าย แต่ที่ต้องกระทำผิดก็เพราะสภาพแวดล้อมรอบ ๆ ตัว

5) การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูกระทำลงไปโดยอาศัยหลักมนุษยธรรมและหลักพฤติกรรมศาสตร์เป็นที่ตั้ง

โดยสรุป ความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของการลงโทษเพื่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดด้วยการปรับปรุงแก้ไข ก็เพื่อไม่ให้ผู้กระทำผิดกระทำผิดซ้ำอีก โดยทฤษฎีนี้มุ่งจะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้กระทำผิดให้ประพฤติดีเป็นคนดีของสังคมต่อไป¹⁵

2.2.3 แนวคิดตามหลักอาชญาวิทยา

แนวคิดการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดตามหลักอาชญาวิทยา นี้ ได้ใช้หลัก “เหตุนำมาซึ่งผล” เป็นเครื่องมือกำหนดวิธีการศึกษาค้นคว้าทางด้านอาชญาวิทยา โดยแนวคิดหลักนี้สืบเนื่องมาจากแนวความคิดของนายแพทย์ที่มีชื่อเสียง คือ ลอมโบโรโซ (Lombroso) ผู้ซึ่งหันมาสนใจศึกษาค้นคว้าทางอาชญาวิทยาจนเป็นที่ยอมรับยกย่องให้เป็นบิดาแห่งอาชญาวิทยาสมัยใหม่ ต่อมาเรียกแนวคิดนี้ว่าสำนักปฏิฐานนิยม (Positive School) โดยมีแนวความคิดที่สำคัญ คือ การเปลี่ยนปรัชญาการลงโทษจากการแก้แค้น (หรือลงโทษเพื่อข่มขู่ ข่มขู่) ของสำนักคลาสสิก (Classical School) มาเป็นแก้ไข ให้การบำบัดรักษาฟื้นฟูจิตใจให้ผู้กระทำผิดกลับตัวเป็นคนดีต่อไป สำนักปฏิฐานนิยมนี้ ถือแนวความคิด “เจตจำนงประสงค์” (Determination) หรือทฤษฎีเหตุนำมาซึ่งผล กล่าวคือ “ถือว่าการกระทำของมนุษย์เกิดขึ้นโดยมีสิ่งอื่นมาชักจูง ซึ่งอาจจะเป็นสิ่งที่อยู่ภายนอกและภายในร่างกายของมนุษย์เองที่บีบบังคับหรือบงการ เมื่อเป็นเช่นนี้มนุษย์ก็ไม่ควรที่จะรับผิดชอบในการกระทำของตน (ทั้งหมด) เพราะมนุษย์ไม่มีทางเลือกก็ไม่ควรที่จะรับผิดชอบ สังคมและสิ่งแวดล้อมซึ่งมีส่วนให้บุคคลกระทำความผิดควรเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบแก้ไขด้วย¹⁶” แนวคิดของสำนักปฏิฐานนิยมอยู่บนหลักการพื้นฐานของการใช้หลักวิทยาศาสตร์เข้ามาตัดสินโดยมุ่งศึกษาพิจารณาปัญหาของแต่ละบุคคลและนิยมพิจารณาความหมายของอาชญากรรมในแง่พฤติกรรมศาสตร์ ไม่ใช่พิจารณาแต่แง่กฎหมายเพียงอย่างเดียว

2.3 กระบวนการยุติธรรมทางอาญาปกติในการปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์

โดยปกติแล้วขั้นตอนเริ่มต้นของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาก็คือ การป้องกันมิให้มีการประกอบอาชญากรรมหรือกระทำความผิดทางอาญา หากมีผู้ฝ่าฝืนหรือละเมิดไม่ปฏิบัติตามก็จะ

¹⁵ นวลจันทร์ ทัศนชัยกุล. (2532). การคุมประพฤติและการพักการลงโทษ. หน้า 14.

¹⁶ Cesare Lombroso in Water C. Reckless. (1967). *The Crime Problem*. p.378.

ต้องมีการนำตัวผู้กระทำความผิดมารับการพิจารณาโดยจำต้องมีการจับกุม ซึ่งอาจมีการสืบสวนมาก่อนแล้วเข้าสู่ขั้นการสอบสวนเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานในการกระทำความผิดโดยมุ่งประสงค์คือ การพิสูจน์ความผิดของผู้ที่ถูกจับกุมหรือถูกกล่าวหาก่อนการส่งสำนวนการสอบสวนนั้นพร้อมผู้ต้องหาไปยังพนักงานอัยการพิจารณาฟ้องคดีต่อไป ซึ่งในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดตามขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการยุติธรรมตั้งแต่ขั้นก่อนฟ้องคดี ขั้นฟ้องคดี ขั้นพิจารณาพิพากษาคดีและขั้นการบังคับโทษ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

2.3.1 กระบวนการปรับปรุงแก้ไขก่อนฟ้องคดี

ในกรณีที่การกระทำความผิดหรืออาชญากรรมนั้นเป็นอาชญากรรมไร้ผู้เสียหายจะมีการนำมาตรการหันเหหรือเบี่ยงเบนคดีประเภทนี้ออกจากอาชญากรรมอื่น ๆ (Decriminalization of Victimless) โดยเป็นความพยายามที่จะให้สังคมจำแนกพฤติกรรมเบี่ยงเบนออกจากพฤติกรรมอาชญากร เช่น เล่นการพนัน เสพยาเสพติด เป็นต้น และเมื่อสังคมมองว่าเป็นคนเจ็บป่วยหรือผู้มีความบกพร่องทางนิสัยความประพฤติ ควรแก่การเยียวยารักษามากกว่าเป็นอาชญากร จึงควรใช้มาตรการบำบัดรักษาและแก้ไขฟื้นฟูมากกว่าการนำตัวเข้าสู่การดำเนินกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดี

มาตรการในขั้นตอนก่อนการจับกุม ได้แก่

1) การใช้ศูนย์ไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาท (Mediation/Arbitration Centers) เช่น ศาลหมู่บ้าน เป็นกระบวนการยุติธรรมคู่ขนานเพื่อไกล่เกลี่ยคดีที่ยอมความกันได้หรือยุติความขัดแย้งในระดับหนึ่ง อันจะช่วยลดปริมาณคดีที่จะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมได้ในระดับหนึ่ง

ศาลยุติธรรม มีโครงการจัดตั้งศูนย์ระงับข้อพิพาทและการส่งเสริมเผยแพร่การระงับข้อพิพาทในชุมชน โดยเริ่มจัดการอบรมอาสาสมัครไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชนขึ้น เพื่อยังให้เกิดการประนีประนอมยอมความและประนอมข้อพิพาทหรือข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยมีอาสาสมัครที่ได้รับการอบรมทำหน้าที่ดังกล่าว คดีที่ประนีประนอมส่วนใหญ่เป็นคดีแพ่งที่คู่กรณียินยอมพร้อมใจใช้วิธีการนี้ และคดีอาญาบางประเภทที่ยอมความได้ เช่น คดีทำให้เสียทรัพย์ เป็นต้น

2) ศูนย์บำบัดรักษาการติดยาเสพติดและการติดสุรา (Drug and Alcohol Centers) เพื่อให้ผู้สมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษาแทนการถูกจับกุมดำเนินคดีและถูกตราหน้าว่าเป็นอาชญากร

3) การให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายเบื้องต้นและสิทธิเสรีภาพของบุคคล (Citizen Right Education) เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและกระบวนการยุติธรรมเบื้องต้น สามารถปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องเมื่อมีกรณีต้องเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม

2.3.2 กระบวนการปรับปรุงแก้ไขชั้นฟ้องคดี

ในชั้นการฟ้องคดีนี้รวมถึงกระบวนการต่าง ๆ ก่อนดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาล ซึ่งมีมาตรการต่าง ๆ ที่นำมาปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิด ดังนี้

1) การไกล่เกลี่ยคดีที่ยอมความได้ หากการไกล่เกลี่ยระดับหมู่บ้านไม่ได้ผล หรือไม่สามารถยุติลงได้ในช่วงเวลาหนึ่ง ก็ยังสามารถที่จะไกล่เกลี่ยเจรจากันได้ในระดับที่สูงขึ้น โดยเจ้าพนักงานศาลที่มีหน้าที่โดยตรง หากตกลงกันได้ทั้งหมดหรือเพียงบางประเด็นก็สามารถช่วยลดภาระงานศาลได้ในระดับหนึ่งและผู้กระทำความผิดเองก็ไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการพิจารณาอันจะทำให้ผู้กระทำความผิดอาจต้องถูกควบคุมตัวต่อไปโดยไม่จำเป็นและเหมาะสมได้

2) การต่อรองคำรับสารภาพ (Plea Bargaining) เป็นการตกลงต่อรองกันสามฝ่ายระหว่างทนายความ จำเลย อัยการและศาล เพื่อลดการสืบพยาน และให้ได้วิธีการที่เหมาะสมที่สุดสำหรับลงโทษจำเลยในคดีที่ถูกฟ้อง

3) คดีอาญาเล็กน้อย ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้เปิดช่องทางให้เจ้าพนักงานใช้ดุลพินิจในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดโดยไม่ใช้คุก อาทิ กรณีคดีอาญาเล็กน้อยตามมาตรา 37 ซึ่งได้แก่ ความผิดลหุโทษและความผิดที่เปรียบเทียบปรับได้ตามกฎหมายอื่น เมื่อเปรียบเทียบแล้วก็เป็นผลทำให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับไปตามมาตรา 39 คดีความจึงยุติลงโดยไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการพิจารณา ซึ่งผู้กระทำความผิดก็ไม่ต้องถูกดำเนินการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอีกต่อไป

2.3.3 กระบวนการปรับปรุงแก้ไขชั้นการพิจารณาและพิพากษาคดี

สำหรับมาตรการที่นำมาปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิดในชั้นการพิจารณาพิพากษาคดีนั้น ได้แก่ การเปิดทำการศาลในวันหยุดและภาคค่ำ (Weekend and Night Courts) เป็นการเพิ่มเวลาในการทำงานสำหรับหน่วยงานศาล เพื่อให้มีช่วงเวลาที่เหมาะสมและเพิ่มขึ้นในการให้บริการแก่ประชาชน ซึ่งผู้กระทำความผิดก็จะไม่ต้องอยู่ในกระบวนการนานเกินไปและสามารถนำมาตรการเสริมอื่น ๆ มาใช้ได้อย่างรวดเร็วขึ้น ซึ่งอาจได้แก่ การเร่งรัดพิจารณาพิพากษาคดีบางประเภท (Short Determinate Sentences) อันเป็นแนวคิดการบริหารจัดการที่ช่วยให้คดีบางประเภทที่สมควรได้รับการพิจารณาคดีให้แล้วเสร็จโดยเร็ว สามารถดำเนินการได้เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบในทางเสียหายขึ้น

นอกจากนี้ตามประมวลกฎหมายอาญา ได้กำหนดมาตรการในการปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิดในชั้นการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ ได้แก่ การลงโทษปรับแทนการจำคุก ตามมาตรา 55 ซึ่งกำหนดให้ในคดีที่ศาลพิพากษาลงโทษจำคุกผู้ที่กระทำความผิดมีกำหนดเวลาเพียงสามเดือน หรือน้อยกว่า ศาลจะกำหนดโทษจำคุกให้น้อยลงไปอีกก็ได้ หรือถ้าโทษจำคุกที่ผู้กระทำความผิดจะต้องรับมีกำหนดเวลาเพียงสามเดือนหรือน้อยกว่าและมีโทษปรับด้วย ศาลจะกำหนดโทษจำคุกให้น้อย

ลง หรือจะยกโทษจำคุกเสีย คงให้ปรับแต่อย่างเดียวก็น่าได้ หรือการพิพากษาให้รอการกำหนดโทษ หรือรอการลงโทษ โดยกำหนดหรือไม่กำหนดเงื่อนไขคุมประพฤติแทนการลงโทษจำคุกผู้กระทำความผิด

2.3.4 กระบวนการปรับปรุงแก้ไขชั้นบังคับโทษ

ในกรณีที่โทษจำคุกสถานเบาที่จะใช้มาตรการ ดังนี้

1) การชดเชยค่าเสียหายและการปรับ (Restitution and Fines) เป็นการชดเชยความเสียหายที่ได้กระทำการล่วงละเมิดต่อผู้เสียหายหรือสังคม

2) การคุมประพฤติ (Probation/Suspended with Conditions) เป็นมาตรการควบคุมผู้กระทำความผิดในคดีที่ไม่ร้ายแรงนักไว้ในชุมชนโดยกำหนดเงื่อนไขให้ปฏิบัติหรือกำหนดข้อห้ามบางประการไว้ภายใต้การสอดส่องดูแลของพนักงานคุมประพฤติ ซึ่งมีโทษจำคุกเป็นข้อต่อรองและใช้วิธีการสำคัญ 2 ประการ คือ การสืบเสาะและพินิจ (Presentences Investigation) และการควบคุมและสอดส่อง (Supervision)

3) การใช้ศูนย์บริการกลางวัน (Community-Based Programs/Day Centers) เป็นเงื่อนไขประการหนึ่งที่ศาลกำหนดเพื่อควบคุมผู้กระทำความผิดในชุมชนแบบเคร่งครัด โดยให้เข้ารับการอบรมเพื่อแก้ไขฟื้นฟูความประพฤติตามหลักสูตรและช่วงเวลาที่ศูนย์บริการกลางวันจัดให้

4) การทำงานบริการสังคมหรือบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ (Community Service) เป็นการทำงานตามคำสั่งศาลและตามที่ผู้กระทำความผิดยินยอม ซึ่งทำงานให้แก่สังคมโดยไม่ได้รับค่าตอบแทน เป็นการชดเชยความผิดที่ได้กระทำล่วงละเมิดแก่สังคมที่มีผลงานเป็นรูปธรรมวิธีหนึ่งแทนการลงโทษจำคุกและเป็นเงื่อนไขคุมประพฤติวิธีหนึ่ง

5) การให้ที่พักอาศัยระหว่างการคุมประพฤติ (Probation Hostel/Bail Hostel) เป็นการ จัดสภาพแวดล้อมเพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำให้แก่ผู้กระทำความผิดที่อยู่ระหว่างการคุมประพฤติ กลุ่มที่มีความเสี่ยงสูง หากกลับไปพักอาศัยอยู่บ้านหรือแหล่งพักอาศัยที่เอื้ออำนวยต่อการประกอบ อาชญากรรม เป็นวิธีการที่ได้รับความนิยมและประสบความสำเร็จอย่างสูง

6) การใช้อาสาสมัครคุมประพฤติ (Volunteer Probation Officers/Community -Based Correction) เป็นการนำชุมชนเข้ามีส่วนร่วมในการป้องกันตนเองและสังคมจากอาชญากรรมและการกระทำผิดซึ่งร่วมกับภาครัฐผ่านทางหน่วยงานคุมประพฤติ

ในกรณีที่โทษจำคุกปานกลางที่จะใช้มาตรการ ดังนี้

1) การพักการลงโทษ (Parole) เป็นการให้รางวัลแก่พฤติกรรมดีของนักโทษ โดยปล่อยออกจากคุกก่อนกำหนดเวลาและควบคุมไว้ในชุมชนภายใต้เงื่อนไขที่กำหนด ซึ่งช่วยลดความแออัด

ในเรื่องจำลงได้ในระดับหนึ่งและเป็นการช่วยให้ผู้ต้องขังได้ปรับตัวเข้าสู่สังคมภายหลังการพ้นโทษ

2) การใช้บ้านกึ่งวิถี (Halfway Houses/Pre-release Guidance Centers) เป็นมาตรการหนึ่งซึ่งช่วยให้ผู้กระทำผิดที่พ้นโทษในระยะแรกได้พักอาศัยเพื่อปรับตัวก่อนกลับคืนสู่สังคมต่อไป

3) การอภัยโทษ (Pardon) เป็นการปล่อยนักโทษชั้นดีและดีเยี่ยมที่ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการออกสู่สังคมในโอกาสพิเศษ เพื่อลดความแออัดในเรือนจำลงและช่วยให้ผู้กระทำผิดได้ออกมาปรับตัวและทำความดีในสังคมเร็วขึ้น

4) การให้การสงเคราะห์ภายหลังพ้นโทษหรือภายหลังปล่อย (Post Prison Support Services/Aftercare Services) เป็นการช่วยเหลือสงเคราะห์ตามความเหมาะสมแก่ผู้พ้นโทษหรือพ้นจากสถานฝึกอบรมเพื่อให้สามารถปรับตัวเข้าสู่สังคมได้ในเบื้องต้น

2.4 การปรับปรุงแก้ไขผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดในคดีอาญา

อาชญากรรมยาเสพติด ถือเป็นอาชญากรรมไร้ผู้เสียหาย (Victimless Crime) กล่าวคือเป็นอาชญากรรมที่ผู้กระทำความผิดและผู้เสียหายเป็นบุคคลเดียวกัน หรือเป็นอาชญากรรมที่ทั้งสองฝ่ายอันได้แก่ ผู้กระทำความผิดและเหยื่อมีความสมัครใจที่จะสนองความต้องการในสิ่งของหรือบริการที่ผิดกฎหมาย¹⁷ โดยในการปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิดนั้นจะมุ่งเน้นการบำบัดรักษาอาการติดยาเสพติด ส่วนผู้ที่มีได้เสพหรือติดยาเสพติดก็จะใช้กระบวนการปรับปรุงแก้ไขตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาปกติ ดังได้กล่าวแล้วข้างต้น

2.4.1 การปรับปรุงแก้ไขโดยอำนาจทางบริหาร

1) ระบบสมัครใจบำบัดรักษา (Voluntary System)

เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดซึ่งต้องการจะเลิกเสพยาเสพติดสมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษาในสถานพยาบาลต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดยระบบสมัครใจบำบัดรักษานี้จะเป็นการปฏิบัติภายใต้กฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ โดยผู้เสพ เสพและมีไว้ในครอบครอง เสพและมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย เสพและจำหน่ายซึ่งยาเสพติดให้โทษตามลักษณะ ชนิด ประเภท และปริมาณที่กำหนดในกฎกระทรวง และได้สมัครใจขอเข้ารับการบำบัดรักษาในสถานพยาบาลก่อนความผิดจะปรากฏต่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ อีกทั้งได้ปฏิบัติครบถ้วนตามระเบียบข้อบังคับเพื่อควบคุมการบำบัดรักษา และระเบียบวินัยสำหรับสถานพยาบาลดังกล่าวจนได้รับการรับรองเป็นหนังสือจากพนักงานเจ้าหน้าที่ที่รัฐมนตรีกำหนด

¹⁷ Edwin Sdhur. (1965). *Crime Without Victims*. pp. 169-170.

แล้ว ให้พ้นจากความผิดที่กฎหมายบัญญัติไว้ แต่ทั้งนี้ไม่รวมถึงกรณีความผิดที่ได้กระทำไปภายหลังการสมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษา โดยการเข้ารับการบำบัดรักษาในสถานพยาบาลนั้นจะเป็นไปตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่คณะกรรมการควบคุมยาเสพติดให้โทษประกาศกำหนด

2) ระบบบังคับบำบัดรักษา (Compulsory System)

เป็นการบังคับบำบัดรักษาโดยเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจบังคับผู้เสพ ผู้ติดยาเสพติดให้เข้ารับการบำบัดรักษาในสถานที่ที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย โดยเป็นการปฏิบัติภายใต้ กฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ กฎหมายว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท กฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ดังนี้

กฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ¹⁸ ผู้ที่ต้องโทษฐานเสพยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 ประเภท 2 หรือประเภท 5 เป็นครั้งที่สาม เมื่อพ้นโทษแล้วให้พนักงานเจ้าหน้าที่โดยคำสั่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขนำไปควบคุมไว้ ณ สถานพยาบาลที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขประกาศจัดตั้งขึ้น โดยเฉพาะ และให้ทำการบำบัดรักษาจนกว่าจะได้รับการรับรองเป็นหนังสือจากพนักงานเจ้าหน้าที่ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขกำหนดว่าเป็นผู้ได้รับการบำบัดรักษาครบถ้วนตามระเบียบข้อบังคับเพื่อการบำบัดรักษาและระเบียบวินัยสำหรับสถานพยาบาล

กฎหมายว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท¹⁹ เมื่อปรากฏว่าผู้ใดเสพติดซึ่งวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท เลขานุการคณะกรรมการอาหารและยาหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากเลขานุการคณะกรรมการอาหารและยา โดยความเห็นหรือคำแนะนำของคณะกรรมการควบคุมยาเสพติดให้โทษมีอำนาจสั่งให้จัดส่งผู้นั้นไปรับการรักษาพยาบาลหรือการฟื้นฟูสุขภาพและสมรรถภาพ ณ สถานพยาบาลหรือสถานที่พักฟื้นตามที่เห็นสมควรเป็นเวลาไม่เกิน 180 วัน ในกรณีจำเป็นเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล การฟื้นฟูสุขภาพและสมรรถภาพ เลขานุการคณะกรรมการอาหารและยาหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากเลขานุการคณะกรรมการอาหารและยา จะขยายระยะเวลาต่อไปอีกได้ไม่เกิน 180 วัน โดยให้กระทรวงสาธารณสุขมีหน้าที่ให้การรักษา การศึกษา อบรม การดูแลภายหลังการรักษาพยาบาลหรือการฟื้นฟูสุขภาพและสมรรถภาพตามสมควรแก่บุคคลดังกล่าว เพื่อให้บุคคลนั้นกลับคืนสู่สภาพปกติซึ่งมิได้เสพติดซึ่งวัตถุออกฤทธิ์

กฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด เมื่อมีการจับกุมผู้กระทำความผิดฐานเสพ เสพและครอบครอง เสพและครอบครองเพื่อจำหน่าย หรือเสพและจำหน่าย ซึ่งยาเสพติดในลักษณะ ประเภท และปริมาณที่กำหนดในกฎกระทรวง ให้พนักงานสอบสวนนำตัวไปยังศาล

¹⁸ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522, มาตรา 98.

¹⁹ พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2518, มาตรา 88 และมาตรา 114.

เพื่อให้ศาลพิจารณาส่งตัวไปตรวจพิสูจน์ ณ ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดหรือสถานที่เพื่อการตรวจพิสูจน์ โดยคณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ซึ่งเป็นฝ่ายบริหารจะมีอำนาจควบคุมตัวและตรวจพิสูจน์ว่าเป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดหรือไม่ หากผลการตรวจพิสูจน์ปรากฏว่าเป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติด ก็จะจัดให้มีแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดขึ้น โดยต้องอยู่รับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามแผน เป็นเวลาไม่เกิน 6 เดือน ซึ่งอาจขยายระยะเวลาออกไปอีกได้ ครั้งละไม่เกิน 6 เดือน แต่รวมกันแล้วต้องไม่เกิน 3 ปี นับแต่วันที่ถูกส่งตัวเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด โดยหากคณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดวินิจฉัยว่า ผู้นั้นได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดจนครบถ้วนตามที่กำหนดในแผนและผลเป็นที่พอใจแล้ว ให้ถือว่าผู้นั้นพ้นจากความผิดที่ถูกกล่าวหาและให้ปล่อยตัวไป แต่ถ้าผลการฟื้นฟูยังไม่เป็นที่พอใจ ก็จะส่งตัวไปยังพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการเพื่อดำเนินคดีผู้นั้นต่อไป

ข้อดีของระบบบังคับบำบัด

1. เป็นการตัดวงจรผู้เสพออกจากผู้ค้าด้วยการบำบัดรักษา
2. เป็นการบังคับให้ผู้ติดยาเสพติดต้องเข้ารับการบำบัดรักษาฟื้นฟูสมรรถภาพจนครบทุกขั้นตอน ซึ่งเป็นที่ยอมรับตามหลักวิชาการว่าผู้ติดยาเสพติดจำเป็นต้องได้รับการฟื้นฟูทั้งทางร่างกายและจิตใจให้เข้มแข็งจนสามารถเลิกเสพยาเสพติดได้โดยเด็ดขาดหรืออย่างน้อยก็อาจจะหยุดเสพยาเสพติดได้เป็นเวลานานก่อนจะหวนกลับไปเสพยาซ้ำ
3. ระบบบังคับบำบัดรักษาอาจจะเป็นแนวหลักดันให้ผู้ติดยาเสพติดที่มีอาชีพมั่นคงอยู่แล้วสมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษาในระบบสมัครใจมากขึ้น เนื่องจากไม่ต้องการถูกจับกุมตัวส่งเข้าศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดซึ่งต้องเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพเป็นเวลานาน
4. ผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพได้มีโอกาสพัฒนาตนเองให้กลับตนเป็นพลเมืองดี ได้รับความฝึกฝนทักษะชีวิตและฝึกฝนอาชีพจนสามารถดำรงชีพอยู่ในสังคมได้ตามปกติ ไม่ต้องมีประวัติทางคดี สามารถทำประโยชน์แก่ตนเอง ครอบครัว และประเทศชาติ

3) ระบบต้องโทษ (Correctional System)

เป็นการบำบัดรักษาผู้ต้องขังที่ติดยาเสพติด ที่ถูกศาลพิพากษาลงโทษจำคุกตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ กฎหมายว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท และกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการใช้สารระเหย ซึ่งมีอายุ 18 ปี ขึ้นไป โดยต้องถูกส่งตัวเข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพในเรือนจำทัณฑสถานบำบัดพิเศษของกรมราชทัณฑ์ ซึ่งผู้เสพและผู้ค้ายาเสพติดยังมิได้มีการแยกจากกัน โดยเด็ดขาด ทำให้แต่ละเรือนจำมีผู้ต้องขังที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดในหลายกลุ่ม มีการผสมของคนหลายประเภท ได้แก่

- (1) กลุ่มอาชญากรผู้ผลิตและจำหน่ายยาเสพติดแต่เพียงอย่างเดียว

(2) กลุ่มผู้กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เช่น ครอบครอง จำหน่ายเพราะติดยาเสพติด

(3) ผู้ประกอบอาชญากรรมอื่น ๆ เช่น การประทุษร้ายต่อทรัพย์โดยมีเหตุของการติดยาเสพติดเป็นแรงผลักดันหรือเกี่ยวพันกันอยู่

(4) ผู้ติดยาเสพติดแต่ประการเดียว โดยไม่ได้กระทำความผิดอื่นด้วย

ประเภทที่มีปัญหา คือ กลุ่ม (2) และกลุ่ม (3) เพราะสามารถจัดเป็นผู้ป่วยได้ตามหลักการแพทย์ ซึ่งตามกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์ ได้กำหนดให้ผู้ต้องขังที่ป่วยเจ็บหรือเป็นหญิงมีครรภ์ ได้รับการรักษาพยาบาลตามสมควร โดยกฎกระทรวง ออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ข้อ 74 ได้กำหนดให้ผู้ต้องขังที่ติดฝิ่น กัญชา สิ่งเสพติดอย่างอื่น อาการร้ายแรง หรือเป็นหญิงมีครรภ์ หรือมีลูกอ่อน จัดเป็นผู้ป่วยเจ็บ โดยอนุโลม ซึ่งในข้อเท็จจริงแล้วผู้ติดยาเสพติดจัดเป็นผู้ป่วยโดยแท้จริงหาใช่ผู้ป่วยเจ็บโดยอนุโลมไม่ ผู้ติดยาเสพติดอาจจะมีอาการเจ็บป่วยทางกายบ้าง แต่ที่แน่นอนคือเป็นผู้ป่วยทางจิต ซึ่งถ้ามองในด้านที่ถือว่าเป็นผู้ป่วยที่มีปัญหาทางจิตประเภทหนึ่ง การบำบัดรักษาก็ต้องคำนึงถึงหลักข้อนี้เป็นสำคัญและใช้บุคลากรผู้รับผิดชอบที่มีพื้นความรู้ทางจิตเวชหรือจิตวิทยาเป็นหลัก จึงจะทำให้การบำบัดรักษามีประสิทธิภาพ แต่ขณะเดียวกันกลุ่มบุคคลดังกล่าวก็เป็นอาชญากรตามกฎหมาย ซึ่งจะต้องนำไปขัง ลงโทษ หรือแก้ไขเช่นเดียวกับอาชญากร ไม่ควรขังรวมกับผู้ติดยาเสพติด ดังนั้น การจัดการกับปัญหานี้จึงมิใช่จะกระทำได้ง่ายและในปัจจุบัน ก็ยังไม่มีวิธีการใดที่ได้ผลน่าพอใจในการบำบัดรักษาผู้ป่วยที่ติดยาเสพติดเหล่านี้ ซึ่งปัจจุบันกระบวนการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพได้พัฒนาไปสู่การใช้ชุมชนบำบัดเพิ่มเติมจากกระบวนการบำบัดรักษาที่ดำเนินการตามปกติทั่วไปด้วย

การบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดในระบบต้องโทษ มีข้อดีและข้อเสีย ดังนี้

ข้อดี คือ ผู้ติดยาเสพติดอยู่ภายใต้การควบคุมตลอดเวลา ตามคำพิพากษาให้จำคุกของศาลและถ้าป้องกันการลักลอบนำยาเสพติดเข้าไปในเรือนจำได้ อย่างน้อยผู้ป่วยจะอยู่ในสภาพปลอดภัยได้เท่ากับระยะเวลาจำคุก เป็นโอกาสที่จะทำการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพด้วยวิธีการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็วิธีการใด ๆ รวมทั้งชุมชนบำบัดซึ่งต้องดัดแปลงให้เป็นที่ไปตามสภาพของการคุมขัง

ข้อเสีย คือ ผู้ต้องขังติดยาเสพติดมีมากเกินความจุของเรือนจำในระดับปกติและผู้ติดยาเสพติดเหล่านี้ส่วนใหญ่ก็ล้มเหลวมาจากระบบอื่นแล้ว จึงมีความยากลำบากมากขึ้นในการบำบัดรักษา นอกจากนี้ เมื่อผู้ต้องขังพ้นโทษก็ต้องปล่อยกลับคืนสู่สังคม โดยไม่สามารถติดตามผลได้ ซึ่งอาจทำให้การบำบัดรักษาในทัณฑสถานบำบัดยาเสพติดเป็นเพียงทางผ่านที่ไร้ประโยชน์ของชีวิตผู้ติดยาเสพติด

2.4.2 การปรับปรุงแก้ไขโดยอำนาจทางตุลาการ

การบำบัดรักษายาเสพติดโดยอำนาจของตุลาการนั้น เป็นระบบการบังคับบำบัดรักษาผู้กระทำความผิดซึ่งใช้สารระเหยบำบัดความต้องการของร่างกายหรือจิตใจ โดยศาลอาศัยอำนาจตามกฎหมายบังคับให้ผู้กระทำความผิดต้องเข้ารับการบำบัดรักษายาเสพติดในสถานพยาบาลในระหว่างหรือก่อนการรับโทษในความผิดที่ได้กระทำนั้น ซึ่งศาลจะอาศัยอำนาจตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการใช้สารระเหย²⁰ โดยผู้กระทำความผิดฐานใช้สารระเหยบำบัดความต้องการของร่างกายหรือจิตใจที่มีอายุไม่เกิน 17 ปี ผู้กระทำความผิดไม่ต้องรับโทษ แต่ให้ศาลมีอำนาจที่จะดำเนินการว่ากล่าวตักเตือนผู้กระทำความผิดนั้นแล้วปล่อยให้ไป และถ้าศาลเห็นสมควรจะเรียกบิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่ผู้กระทำความผิดนั้นอาศัยอยู่มาตักเตือนด้วยก็ได้ หรือถ้าศาลเห็นว่าผู้กระทำความผิดเป็นผู้ติดยาเสพติด ให้ศาลมีคำสั่งให้ส่งผู้กระทำความผิดนั้นไปรับการบำบัดรักษาในสถานพยาบาลจนกว่าจะครบขั้นตอนของการบำบัด และในกรณีที่ศาลพิพากษาลงโทษจำคุกหรือพิพากษาว่ามีความผิดแต่รอการกำหนดโทษ หรือรอการลงโทษผู้กระทำความผิดฐานใช้สารระเหยบำบัดความต้องการของร่างกายหรือจิตใจ ที่มีอายุเกิน 17 ปี หรือในกรณีที่ศาลลงโทษปรับเพียงอย่างเดียว ถ้าศาลเห็นว่าผู้กระทำความผิดนั้นเป็นผู้ติดยาเสพติด ศาลจะสั่งให้ส่งตัวผู้ติดยาเสพติดนั้นไปรับการบำบัดรักษาในสถานพยาบาลจนกว่าจะครบขั้นตอนการบำบัดรักษาก็ได้

2.4.3 การปรับปรุงแก้ไขตามประมวลกฎหมายอาญา

การบำบัดรักษายาเสพติดตามประมวลกฎหมายอาญานี้ เป็นการปฏิบัติภายใต้เงื่อนไขแห่งมาตรา 49 และมาตรา 56 โดยการบังคับบำบัดรักษาผู้กระทำความผิดทางอาญา โดยศาลได้เป็นเวลาสองปี กรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้ติดยาเสพติดให้โทษหรือสุรา²¹ ดังนี้

มาตรา 49 กำหนดว่าในกรณีที่ศาลพิพากษาลงโทษจำคุก หรือพิพากษาว่ามีความผิด แต่รอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษบุคคลใด ถ้าศาลเห็นว่าบุคคลนั้นได้กระทำความผิดเกี่ยวเนื่องกับการเสพยาเป็นอาชญา หรือการเป็นผู้ติดยาเสพติดให้โทษ ศาลจะกำหนดในคำพิพากษาว่าบุคคลนั้นจะต้องไม่เสพยา ยาเสพติดให้โทษอย่างหนึ่งอย่างใดหรือทั้งสองอย่าง ภายในระยะเวลาไม่เกิน 2 ปี นับแต่วันพ้นโทษ หรือวันปล่อยตัวเพราะรอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษก็ได้ ถ้าบุคคลดังกล่าวไม่ปฏิบัติตามที่ศาลกำหนด ศาลจะสั่งให้ส่งไปคุมตัวไว้ในสถานพยาบาลเป็นเวลาไม่เกิน 2 ปี ก็ได้

²⁰ พระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533, มาตรา 26 และมาตรา 28.

²¹ คุรุยละเอียดเพิ่มเติมในวิรัช เมฆอรุ โนนทัย. (2537). **มาตรการแก้ไขผู้ติดยาเสพติดให้โทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 49**. หน้า 29-42.

มาตรา 56 กำหนดให้ผู้กระทำความผิดซึ่งมีโทษจำคุก และในคดีนั้นศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี ถ้าไม่ปรากฏว่าผู้นั้นได้รับโทษจำคุกมาก่อน หรือปรากฏว่าได้รับโทษจำคุกมาก่อน แต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ เมื่อศาลได้คำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษา อบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อมของผู้นั้น หรือสภาพความผิด หรือเหตุอื่นอันควรปรานีแล้ว เห็นเป็นการสมควร ศาลจะพิพากษาว่าผู้นั้นมีความผิด แต่รอการกำหนดโทษไว้หรือกำหนดโทษ แต่รอการลงโทษไว้แล้วปล่อยตัวไป เพื่อให้โอกาสผู้นั้นกลับตัวภายในระยะเวลาที่ศาลจะได้กำหนด แต่ต้องไม่เกิน 5 ปี นับแต่วันที่ศาลพิพากษา โดยจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองประพฤติกของผู้นั้นด้วยหรือไม่ก็ได้ เงื่อนไขคุ้มครองประพฤติกของผู้กระทำความผิดนั้น ศาลอาจกำหนดข้อเดียวหรือหลายข้อ ซึ่งกรณีที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ได้แก่ การให้ไปรับการบำบัดรักษาการติดยาเสพติดให้โทษ ความบกพร่องทางร่างกายหรือจิตใจ หรือความเจ็บป่วยอย่างอื่น ณ สถานที่และตามระยะเวลาที่ศาลกำหนด

2.4.4 การปรับปรุงแก้ไขตามกฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

การบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดตามกฎหมายนี้เป็นระบบการบังคับบำบัดรักษาโดยอาศัยอำนาจตุลาการผสมผสานกับอำนาจทางบริหาร กล่าวคือ เมื่อผู้กระทำความผิดฐานเสพ เสพและครอบครอง เสพและครอบครองเพื่อจำหน่าย หรือเสพและจำหน่าย ซึ่งยาเสพติดตามลักษณะ ชนิด ประเภทและปริมาณที่กำหนดในกฎกระทรวง²² ซึ่งถูกจับกุมและส่งตัวมาถึงพนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนต้องนำตัวผู้นั้นไปยังศาลภายใน 48 ชั่วโมง (กรณีผู้กระทำความผิดอายุไม่เกิน 18 ปี บริบูรณ์ ต้องนำไปศาลภายใน 24 ชั่วโมง) นับแต่เวลาที่ผู้ต้องหาขึ้นมาถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวน เพื่อให้ศาลพิจารณาสั่งให้ส่งตัวไปตรวจพิสูจน์ ณ ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด หรือสถานที่เพื่อการตรวจพิสูจน์ โดยคณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ซึ่งเป็นฝ่ายบริหารก็จะมีอำนาจควบคุมตัวและตรวจพิสูจน์ผู้ต้องหานั้นว่าเป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดหรือไม่ หากผลการตรวจพิสูจน์ปรากฏว่าเป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติด คณะอนุกรรมการฯ ก็จะจัดให้มีแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดและแจ้งผลการตรวจพิสูจน์ให้พนักงานอัยการทราบ เพื่อมีคำสั่งชะลอการฟ้องไว้จนกว่าจะได้รับแจ้งผลการฟื้นฟูสมรรถภาพจากคณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด โดยผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดต้องอยู่รับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้

²² กฎกระทรวง ว่าด้วยการกำหนดลักษณะ ชนิด ประเภท และปริมาณของยาเสพติด พ.ศ. 2546 กำหนดรายละเอียดไว้ ดังนี้ เฮโรอีน น้ำหนักสุทธิไม่เกิน 100 มิลลิกรัม ยาบ้า ไม่เกิน 5 เม็ด หรือไม่เกิน 500 มิลลิกรัม ยาไอซ์ ไม่เกิน 5 เม็ด หรือไม่เกิน 1,250 มิลลิกรัม โคเคน ไม่เกิน 200 มิลลิกรัม ฝิ่นและกัญชา ไม่เกิน 5,000 มิลลิกรัม

ติดยาเสพติดตามแผนฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดเป็นเวลาไม่เกิน 6 เดือน นับแต่วันที่ถูกส่งตัวเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด แต่ถ้าปรากฏว่าผลการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดยังไม่เป็นที่พอใจ คณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดจะพิจารณาขยายระยะเวลาการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดออกไปอีกได้ โดยในระหว่างการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด คณะอนุกรรมการจะพิจารณาระยะเวลาการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามที่เห็นสมควรก็ได้ ทั้งนี้ การขยายและการลดระยะเวลาการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ครั้งหนึ่งต้องไม่เกิน 6 เดือน และรวมกันทั้งหมดแล้วต้องไม่เกิน 3 ปี นับแต่วันที่ถูกส่งตัวเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด เมื่อคณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดวินิจฉัยว่า ผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดจนครบถ้วนตามที่กำหนดในแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดและผลการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดของผู้ต่อนั้น เป็นที่พอใจแล้ว ให้ถือว่าผู้นั้นพ้นจากความผิดที่ถูกกล่าวหาและให้คณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด มีคำสั่งให้ปล่อยตัวผู้นั้นไป แล้วแจ้งผลให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการซึ่งยังดำเนินคดีอยู่ทราบ โดยเมื่อพนักงานอัยการได้รับแจ้งจากคณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดว่าผู้ต้องหาได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดครบถ้วนตามที่กำหนดและผลการฟื้นฟูเป็นที่พอใจแล้ว พนักงานอัยการก็จะมีคำสั่ง “ยุติการดำเนินคดี เพราะกฎหมายถือว่าผู้ต้องหาพ้นจากความผิด” และให้นำระเบียบกรมอัยการ ว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2528 ข้อ 29 วรรคสามและวรรคสี่ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุด ว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2538 ข้อ 9 มาบังคับใช้โดยอนุโลม²³ แต่ถ้าผลการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดผู้นั้นยังไม่เป็นที่พอใจ คณะอนุกรรมการฯ ก็จะส่งตัวผู้นั้นไปยังพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการเพื่อดำเนินคดีผู้นั้นต่อไป ซึ่งพนักงานอัยการก็จะมีคำสั่งยกเลิกคำสั่งชะลอการฟ้องและออกคำสั่งฟ้องต่อไป โดยมีรายละเอียดขั้นตอนหรือกระบวนการบังคับบังคับรักษาตามกฎหมายนี้ ดังนี้

1. เมื่อมีการจับกุมผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ตามลักษณะ ชนิด ประเภท และปริมาณ ที่กำหนดในกฎกระทรวงใน 4 ฐานความผิด คือ เสพ เสพและครอบครอง เสพและครอบครองเพื่อจำหน่าย หรือเสพและจำหน่าย

²³ หนังสือสำนักงานอัยการสูงสุด ด่วนที่สุด ที่ อส (สฝปศ.)0018/ว.46 ลงวันที่ 31 มกราคม 2546 เรื่อง แนวทางปฏิบัติในการดำเนินคดีฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

2. พนักงานสอบสวนนำตัวผู้ต้องหาไปศาลภายใน 48 ชั่วโมง (หากผู้ต้องหา มีอายุไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ ต้องส่งศาลภายใน 24 ชั่วโมง) นับแต่เวลาที่ผู้ต้องหามาถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวน เพื่อให้ศาลพิจารณามีคำสั่งส่งตัวผู้ต้องหาไปตรวจพิสูจน์การเสพหรือการติดยาเสพติด

3. เมื่อศาลมีคำสั่งให้ตรวจพิสูจน์และแจ้งต่อคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแห่งท้องที่ พนักงานสอบสวนจะสอบสวนคดีแล้วส่งสำนวนไปยังพนักงานอัยการโดยไม่ต้องส่งผู้ต้องหาไปด้วย

4. เมื่อคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด รับตัวผู้ต้องหาไว้เพื่อตรวจพิสูจน์ตามคำสั่งศาลแล้ว เจ้าหน้าที่จะบันทึกประวัติ พฤติกรรมในการกระทำความผิด สภาพแวดล้อมของผู้ต้องหารวมทั้งตรวจพิสูจน์ โดยต้องแล้วเสร็จภายใน 15 วัน นับแต่วันที่รับตัวไว้ เว้นแต่มีเหตุจำเป็นคณะกรรมการอาจสั่งให้ขยายเวลาออกไปได้อีกไม่เกิน 30 วัน ซึ่งระหว่างนั้นผู้ต้องหาจะถูกควบคุมตัวภายในสถานที่ควบคุมตัวเพื่อการตรวจพิสูจน์ ซึ่งตั้งอยู่ภายในเรือนจำของกรมราชทัณฑ์หรือสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

5. ระหว่างถูกควบคุมตัวเพื่อการตรวจพิสูจน์ ผู้ขึ้นหรือผู้เกี่ยวข้องมีสิทธิร้องขอปล่อยชั่วคราวต่อคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด โดยมีประกันหรือไม่มีประกันก็ได้

6. หากคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด วินิจฉัยว่า ผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์เป็นผู้เสพหรือติดยาเสพติดแล้ว จะแจ้งผลต่อพนักงานอัยการพร้อมทั้งจัดทำแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด แต่หากผลการตรวจพิสูจน์ไม่ปรากฏว่าผู้ต้องหาเป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติด ก็จะแจ้งผลพร้อมส่งตัวผู้ต้องหาคืนเพื่อดำเนินคดีต่อไป

7. ผู้ติดยาเสพติดเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ตามแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดเป็นเวลาไม่เกิน 6 เดือน แต่หากผลการฟื้นฟูสมรรถภาพยังไม่เป็นที่พอใจสามารถขยายออกไปได้อีกครั้งก็ได้ โดยครั้งหนึ่งไม่เกิน 6 เดือน แต่รวมกันทั้งหมดต้องไม่เกิน 3 ปี ซึ่งมีทั้งแบบควบคุมตัวและไม่ควบคุมตัว โดยแบบควบคุมตัวนั้น ผู้ต้องหาค่าจะเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดที่ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ของกรมคุมประพฤติ หรือในค่ายทหาร ทั้ง 3 เหล่าทัพ รวมทั้งกองร้อยอาสาสมัครรักษาดินแดน กระทรวงมหาดไทย ฯลฯ

8. การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแบบไม่ควบคุมตัว เป็นการฟื้นฟูในชุมชน ภายใต้การดูแลของสำนักงานคุมประพฤติกับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และชุมชนนั้น

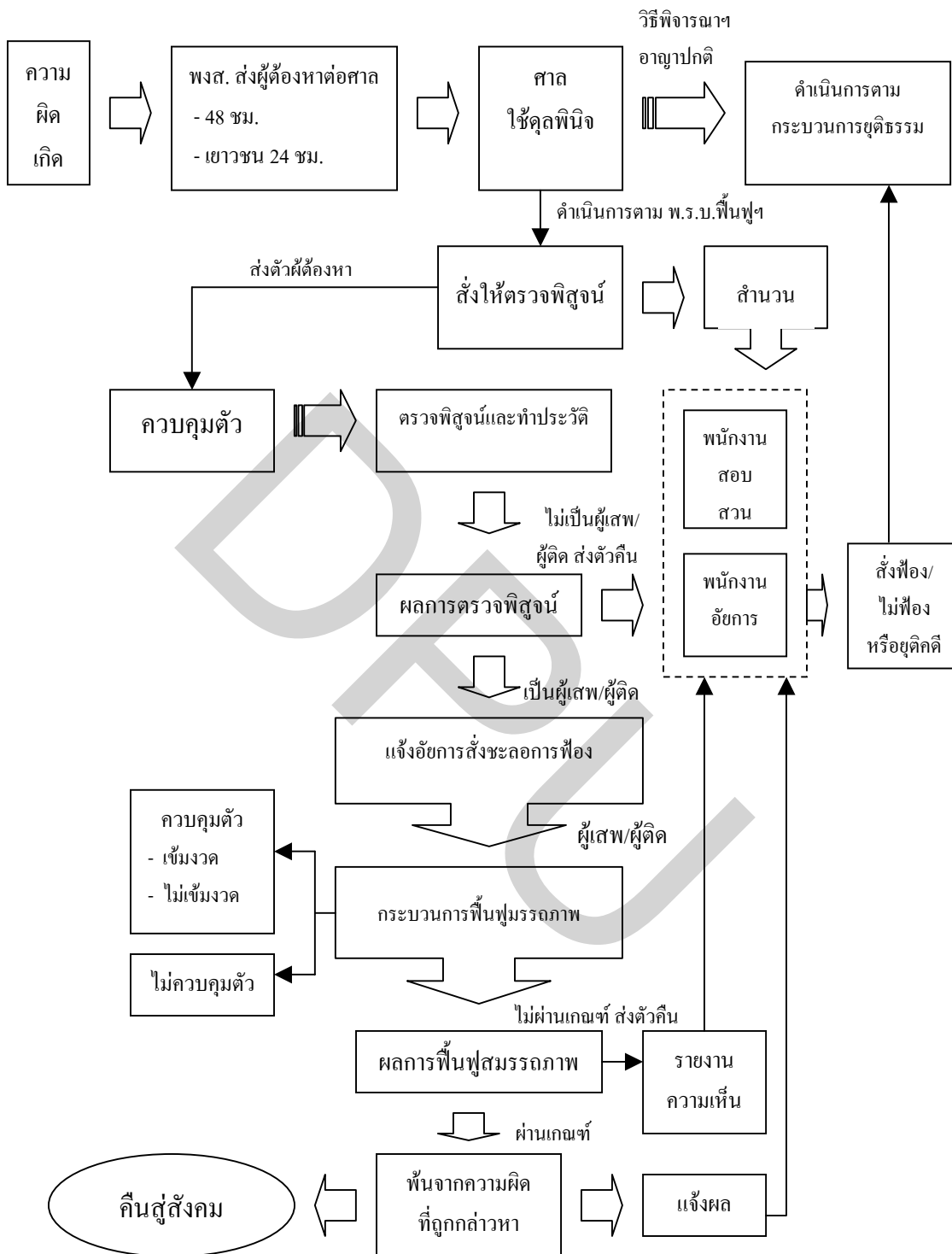
9. หากผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์หรือผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดหลบหนีจากการควบคุมของศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด หรือสถานที่เพื่อการตรวจพิสูจน์หรือการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ให้ถือว่าผู้นั้นหนีการคุมขังตามมาตรา 190 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

10. เมื่อผู้ติดหรือผู้เสพยาเสพติดได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดจนครบถ้วนตามแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด และผลการฟื้นฟูเป็นที่พอใจแล้ว ให้ถือว่าผู้นั้นพ้นจากความผิดที่ถูกกล่าวหาและได้รับการปล่อยตัว โดยพนักงานอัยการจะมีคำสั่งให้ยุติการดำเนินคดี แต่หากผลการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดยังไม่เป็นที่พอใจ พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการจะพิจารณาดำเนินคดีผู้นั้นต่อไป

11. ผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์หรือเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด มีสิทธิที่จะอุทธรณ์คำวินิจฉัยของคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดได้ภายใน 14 วัน นับแต่วันทราบคำวินิจฉัย ในกรณี ดังนี้

- (1) คณะกรรมการวินิจฉัยว่าเป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติด
- (2) คณะกรรมการไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว
- (3) คณะกรรมการวินิจฉัยให้ขยายระยะเวลาการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดออก

ไปอีก

ภาพที่ 2.1 แสดงขั้นตอนหรือกระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพ

ผู้ติดยาเสพติด ตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545

ที่มา : กองพัฒนาการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด กรมคุมประพฤติ

ภาพที่ 2.2 แสดงกิจกรรมการดำเนินกระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

ที่มา : กองพัฒนาการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด กรมคุมประพฤติ

2.5 กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

กระบวนการยุติธรรมไทยนั้น ผูกขาดโดยรัฐมากเกินไป เป็นเรื่องที่รัฐเข้ามาจัดการทั้งระบบ โดยไม่มีพื้นที่ให้ชุมชนและสังคมเข้ามามีส่วนร่วม เป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นที่จะนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษ จนบางครั้งลืมที่จะให้ความสำคัญต่อผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม มีการดิ่งคิดหรือดิ่งข้อพิพาทที่เกิดขึ้นเข้าสู่ระบบ ไม่ค่อยมีการที่จะส่งเสริมให้มีการแก้ไขปัญหาในชุมชน ไม่ส่งเสริมให้มีการยุติปัญหาในชั้นตำรวจหรือชั้นอัยการเท่าที่ควร มีแต่การนำคดีไปสู่ระบบของศาล ซึ่งทำให้ศาลมีภารกิจค่อนข้างมากและผู้กระทำผิดซึ่งถูกพิพากษาลงโทษจำคุกก็จะไหลไปราชทัณฑ์ ทำให้มีผู้ต้องขังมากเกินไปกว่ากำลังที่จะรับได้ ก่อให้เกิดปัญหาคนล้นคุก ปัญหาเด็กที่กระทำความผิดก็มากเกินไปที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กจะดูแลได้ทำให้เด็กเหล่านี้ไม่ได้รับการฟื้นฟูที่เหมาะสม จึงไม่สามารถกลับมาเป็นพลเมืองดีของสังคมได้

จากสภาพปัญหาดังกล่าว จึงมีการปรับกระบวนการทัศน์ใหม่ แนวคิดเรื่อง “การอำนวยความยุติธรรมเชิงแก้แค้นทดแทน” (Retributive Justice) จะต้องเลิก ต้องปรับแนวคิดใหม่เป็น “การอำนวยความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์” ซึ่งมองว่าปัญหาอาชญากรรมไม่ใช่เรื่องที่กระทำต่อ “รัฐ” หรือกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของรัฐเท่านั้น แต่เป็นเรื่องที่กระทบต่อ “ความสัมพันธ์ส่วนบุคคล” ระหว่าง “ผู้กระทำความผิด” “ผู้เสียหาย” และ “ชุมชน” ดังนั้น ทุกฝ่ายที่ได้รับผลกระทบจากอาชญากรรมไม่ว่าจะเป็นผู้กระทำความผิด ผู้เสียหายหรือชุมชน ควรจะมีส่วนหรือมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเพื่อสร้างสรรค์ความสันติสุขและนำความสมานฉันท์กลับคืนสู่ชุมชนอีกครั้งหนึ่ง

หลักการสำคัญของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

1. อาชญากรรม ไม่ใช่เป็นแต่เพียงการฝ่าฝืนกฎหมาย ซึ่งต้องเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษให้ได้เท่านั้น แต่ความเป็นจริง อาชญากรรม ทำให้เกิดความเสียหาย (Harm) ด้วย และความเสียหายนั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นแท้จริงและส่งผลกระทบต่อผู้เสียหาย

2. กระบวนการยุติธรรมไม่ควรมุ่งเน้นแต่เพียงการจับตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ แต่ควรจะเน้นการบรรเทาความเสียหายให้ทุกฝ่ายกลับคืนสู่สภาพดีดั้งเดิมอีกด้วย ซึ่งเป็นที่มาของแนวคิดเรื่องความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice)

3. ในคดีอาญา เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ดังกล่าว “รัฐ” จึงไม่ควรผูกขาดการดำเนินการที่มุ่งเน้นเรื่องการลงโทษเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยเพียงอย่างเดียว แต่ควรเปิดโอกาสให้ “ผู้เสียหายหรือเหยื่อ กระทำความผิด และชุมชน” ได้มีโอกาสร่วมกันหาทางออกในการแก้ไขปัญหาเหล่านั้น

เป้าหมายของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์²⁴

เป้าหมายของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ มี 3 ประการ คือ

1. เพื่อมอบการตัดสินใจหลักให้เป็นของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากอาชญากรรมมากที่สุด
2. เพื่อทำกระบวนการยุติธรรมให้เป็นกระบวนการเยียวยามากขึ้น และพัฒนาไปสู่อุดมคติที่ต้องการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและกรอบความคิดของกระบวนการยุติธรรมให้มากขึ้น

3. เพื่อลดความเป็นไปได้ในการเกิดการกระทำความผิดซ้ำในอนาคต

การที่จะบรรลุเป้าหมายดังกล่าวได้จะต้องดำเนินการ ดังนี้

1. ให้เหยื่ออาชญากรรมเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการและมีความพอใจกับผลของการดำเนินการตามกระบวนการนั้น

2. ผู้กระทำความผิดเข้าใจได้ว่าการกระทำของเขามีผลกระทบต่อบุคคลอื่นอย่างไรบ้าง และมีความรับผิดชอบต่อการกระทำนั้น

3. ผลที่ออกมาจากกระบวนการนั้น จะช่วยแก้ไขความเสียหายที่เกิดขึ้นและได้พิจารณาดูแลแก้ไขสาเหตุที่ทำให้เกิดการกระทำผิดนั้น (โดยมีการจัดทำแผนในการแก้ไขการกระทำผิดแต่ละรายเป็นการเฉพาะ ซึ่งแต่ละแผนนั้นมีการจัดทำขึ้นเพื่อให้สอดคล้องและสนองต่อความต้องการของเหยื่ออาชญากรรมและผู้กระทำความผิด

4. ทั้งเหยื่ออาชญากรรมและผู้กระทำความผิดต่างได้รับความรู้เกี่ยวกับสิ่งที่เลวร้ายได้สิ้นสุดลงแล้วและทั้งสองฝ่ายได้กลับคืนเข้าสู่ชุมชนและใช้ชีวิตอย่างปกติสุข

ลักษณะและรูปแบบของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

การพิจารณาลักษณะและรูปแบบของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ต้องพิจารณาใน 2 ส่วน คือ

1. กระบวนการที่จะทำให้เกิดความสมานฉันท์

กระบวนการ (Process) ต้องเป็นกระบวนการที่จะทำให้เกิดความสมานฉันท์ ทำให้เกิดการฟื้นฟู ควรเป็นกระบวนการที่ไม่เป็นทางการ ให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้มาพบกันในบรรยากาศที่ส่งเสริมให้เกิดความปองดอง ให้ผู้กระทำความผิดได้สำนึกผิด ได้ชดใช้ และให้ชุมชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง

²⁴ จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. (2548). กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ : การคืน “อำนาจ” แก่เหยื่ออาชญากรรมและชุมชน. หน้า 35–36.

กระบวนการที่ใช้อยู่ในต่างประเทศมีหลายรูปแบบ ได้แก่ การประชุมกลุ่ม เช่น กลุ่มครอบครัว กลุ่มชุมชน หรือการประชุมวงกลม (Sentencing Circle) ซึ่งประเทศแคนาดาใช้ โดยที่มีที่มาจากวัฒนธรรมอินเดียนแดง เป็นต้น

กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ สามารถใช้ในขั้นตอนใด

กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เป็นมาตรการที่สามารถใช้ได้ทุกขั้นตอนทั้งก่อนพิจารณาคดี ระหว่างการพิจารณาคดี และภายหลังการพิพากษาคดี ดังนี้

1. ขั้นตอนก่อนกระบวนการยุติธรรม

การใช้วิธีการเชิงสมานฉันท์โดยชุมชนสำหรับคดีความผิดอาญาบางประเภทที่ไม่ร้ายแรง ก่อนมีการร้องทุกข์กล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวน เช่น ประเทศฝรั่งเศส จะใช้รูปแบบที่เรียกว่าคณะกรรมการบูรณาการชุมชน (Community Reparative Boards) เป็นจำนวนมาก และยังมีการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ไปใช้ในโรงเรียน ที่ทำงาน หรือชุมชน ซึ่งเป็นการไกล่เกลี่ยความขัดแย้งก่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ได้แก่

(1) กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในชุมชน ในลักษณะยุติธรรมชุมชน เพื่อไกล่เกลี่ยความขัดแย้งที่ไม่ซับซ้อน เช่น ฝรั่งเศสใช้รูปแบบคณะกรรมการบูรณาการชุมชน (Community Reparative Boards)

(2) กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในโรงเรียน เช่น แคนาดาใช้กับความขัดแย้งพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ และพฤติกรรมเกเรของเด็กและเยาวชนในโรงเรียน โดยใช้กับกรณีต่าง ๆ ได้แก่ การทำร้ายร่างกาย อุจฉกรรจ์ เหยื่ออาชญากรรมที่รุนแรง การทำให้เสียทรัพย์สินและลักทรัพย์ การลักขโมยของในห้างสรรพสินค้า เสพยาเสพติด พฤติกรรมเกเรในชั้นเรียน ชิดเขียนทำให้ทรัพย์สินเสียหาย ทำลายภาพลักษณ์ของโรงเรียน ฆ่าหรือทรมาณสัตว์ อนาคต หรือมีอาวุธ เป็นต้น

(3) กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในที่ทำงาน เช่น สหรัฐอเมริกา มีการใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในเรื่องเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยความขัดแย้งระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างกรณีไม่ร้ายแรง หรือการกระทำอนาจารหรือล่วงละเมิดทางเพศด้วยวาจา เป็นต้น

2. ขั้นตอนเมื่อคดีเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมและก่อนพิพากษาคดี

(1) ในชั้นตำรวจ ประเทศแคนาดามีการใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ในขั้นที่คดีความเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ในขั้นตอนของเจ้าหน้าที่ตำรวจหลายกรณี ได้แก่ ลักทรัพย์ บุกรุกและลักทรัพย์ ทำร้ายร่างกาย เสพยาเสพติด วางเพลิง ความผิดเกี่ยวกับการจราจร ลักขโมยรถจักรยานยนต์และยานพาหนะ เป็นต้น

(2) ชั้นอัยการ มีการใช้วิธีการเชิงสมานฉันท์ในชั้นพนักงานอัยการในคดีความผิดถึงอาชญากรรม (Quasi Criminal) เช่น คดีความรุนแรงในครอบครัวระหว่างสามี ภรรยา คดีที่ไม่เกิด

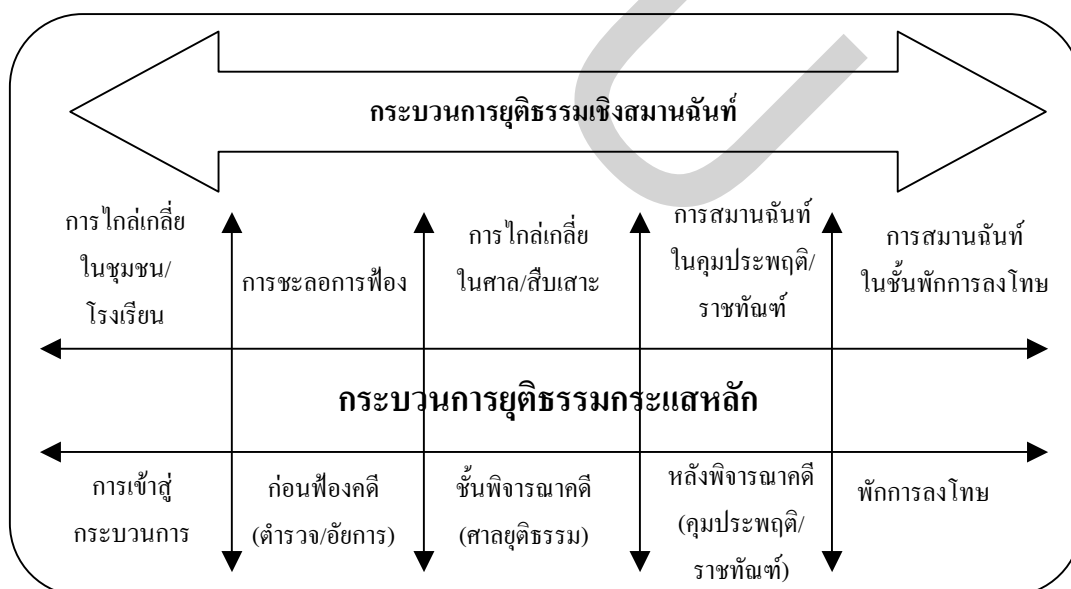
ประโยชน์ต่อสาธารณะในการฟ้องร้องดำเนินคดี คดีเด็กและเยาวชนเป็นผู้กระทำผิด เป็นต้น โดยอาจมีการใช้หลักการดำเนินคดีอาญาตามดุลพินิจ และการชะลอการฟ้องประกอบด้วย

(3) ขั้นตอนการพิจารณาคดีของศาล ศาลสามารถใช้วิธีการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ได้ตลอดเวลาก่อนที่จะมีคำพิพากษาในขั้นตอนการสืบเสาะและพินิจ โดยใช้พนักงานคุมประพฤติหรือนักสังคมสงเคราะห์ ดำเนินการโดยใช้รูปแบบการพิจารณาแบบล้อมวง (Sentencing Circles) ซึ่งในกรณีผู้กระทำผิดเป็นชนพื้นเมืองในแคนาดาและสหรัฐอเมริกาบางมลรัฐ และใช้รูปแบบการไกล่เกลี่ยเหยื่อผู้กระทำผิด (Victim-offenders Mediation หรือ VOM) สำหรับผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ทั้งในยุโรปและอเมริกา

3. ขั้นตอนหลังการพิจารณาคดี

กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในชั้นราชทัณฑ์ในทวีปยุโรป อเมริกาเหนือ และออสเตรเลียมีการใช้วิธีการเชิงสมานฉันท์ในชั้นราชทัณฑ์ โดยใช้เมื่อมีการจำคุกผู้กระทำผิดไประยะหนึ่งแล้ว เมื่อผู้กระทำผิดได้รับการพักการลงโทษและใช้ในช่วงก่อนที่ผู้กระทำผิดจะสิ้นสุดการรับโทษจำคุกกลับคืนสู่ชุมชน โดยใช้รูปแบบไกล่เกลี่ยเหยื่อ-ผู้กระทำผิด (Victim-offenders Mediation หรือ VOM)

กล่าวโดยสรุป กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์สามารถใช้กับกระบวนการยุติธรรมในทุกขั้นตอน

ภาพที่ 2.3 แสดงการใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

ในฐานะกระบวนการทางเลือกในขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการยุติธรรม
ที่มา : จูอาร์ตัน เอื้ออำนวย. (2548). กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ : การคืน “อำนาจ”
แก่เหยื่ออาชญากรรมและชุมชน. หน้า 156.

2. ผลที่จะก่อให้เกิดความสมานฉันท์

ผลซึ่งจะได้รับจากกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ คือ “การแสดงความสำนึกผิด” “การยินยอมที่จะปรับพฤติกรรม” “การเยียวยาผู้ใช้ที่ผู้กระทำผิดพร้อมที่จะชดใช้ให้กับผู้เสียหาย” ซึ่งอาจใช้เรื่องเงินอย่างเดียว อาจเป็นการบำเพ็ญประโยชน์สาธารณะหรืออื่น ๆ แล้วแต่กรณี

กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ใช้กับคดีความผิดประเภทใด

ประเภทคดีที่สามารถใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์นั้น ไม่ได้มีกฎเกณฑ์ กติกา กำหนดไว้ให้ใช้ได้กับคดีความผิดเล็กน้อยเท่านั้น ดังเช่น ในราวินดา Bishop Rismond TuTu ได้นำเอาเรื่อง Restorative Justice ไปใช้เพื่อสร้างสมานฉันท์ในระหว่างเผ่าพันธุ์ในราวินดา ในแคนาดา ได้มีการใช้ในกรณีการประทุติของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในเท็กซัสได้ใช้ในคดีฆาตกรรมเพื่อให้เหยื่ออาชญากรรมที่มีชีวิตหลงเหลืออยู่หรือผู้เป็นญาติ ได้มีโอกาสพบกับผู้กระทำความผิด เพื่อสร้างความรู้สึกที่ดีขึ้น

ในสังคมโลกส่วนใหญ่ นำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้กับความผิดประเภทที่เด่นชัด ได้แก่

1. ความผิดที่เด็กหรือเยาวชนเป็นผู้กระทำ (Juvenile Delinquents)

ประเทศออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ มีการใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์กับคดีที่เด็กและเยาวชนเป็นผู้กระทำผิด โดยระบบกฎหมายกำหนดไว้ ประเทศในยุโรป เช่น อังกฤษ เยอรมัน ออสเตรีย ฯลฯ รวมทั้งแคนาดาและสหรัฐอเมริกา ก็ใช้วิธีนี้เป็นหลักเพิ่มมากขึ้น ส่วนรูปแบบที่ใช้จะมีลักษณะเช่นเดียวกันคือ ใช้รูปแบบการประชุมกลุ่มครอบครัว (Family Group Conferences หรือ FGCs)

2. ความผิดจากความรุนแรงในครอบครัว (Domestic Violence)

การกระทำความผิดที่เกิดขึ้นในครอบครัวจำนวนมากมีความรุนแรงไม่แตกต่างไปจากที่เกิดกับสังคมภายนอก โดยมี “ผู้หญิง” ซึ่งเป็นสมาชิกของครอบครัวตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมที่เกิดขึ้นจากผู้ชายที่อยู่ในครอบครัวเดียวกัน และบรรดาเหยื่ออาชญากรรมที่เป็นผู้หญิงเหล่านี้ต่างก็ประสบกับ “การตกเป็นเหยื่อความรุนแรงซ้ำสอง” การจะนำตัวสามีผู้ทำร้ายภรรยา ซึ่งเป็นผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมและจำคุกไว้ ก็อาจไม่เกิดประโยชน์ เพราะครอบครัวอาจขาดกำลังสำคัญที่ต้องพึ่งพาอาศัยและทำมาหากิน ทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับครอบครัวและบุตรหลาน ดังนั้น คดีความรุนแรงในครอบครัวจึงจำเป็นต้องใช้กระบวนการยุติธรรมที่มีลักษณะเฉพาะที่เข้าใจทั้งความรู้สึกของเหยื่ออาชญากรรม ช่วยบำบัดเยียวยาสามีที่นิยมความรุนแรง และเข้าใจปัญหาของสัมพันธภาพในครอบครัวไปพร้อม ๆ กัน ในลักษณะของ “กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์”

3. ความผิดอาญาต่อส่วนตัวหรือความผิดอาญาที่ยอมความกันได้

คดีอาญาประเภทนี้เป็นความผิดที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะ ให้เป็นความผิดอันยอมความกันได้ ซึ่งโดยปกติจะมีลักษณะที่กระทบกระเทือนต่อสิทธิส่วนบุคคลมิได้กระทบกระเทือนต่อสาธารณชน กฎหมายจึงยินยอมให้ถอนคำร้องทุกข์หรือยอมความกันได้ และเมื่อยอมความกันได้แล้ว ผู้เสียหายจะนำคดีมาฟ้องร้องอีกไม่ได้

4. ข้อพิพาททางแพ่งเกี่ยวเนื่องทางอาญา

การกระทำความผิดบางอย่าง ผู้กระทำความผิดทั้งทางแพ่งและทางอาญา เนื่องจากการกระทำนั้นเข้าองค์ประกอบความผิดทางอาญาในขณะเดียวกันยังทำให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายด้วยลักษณะของการกระทำที่เป็นความผิดทางแพ่งเกี่ยวเนื่องทางอาญา หรืออีกนัยหนึ่งคือ คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา ซึ่งผู้กระทำความผิดต้องรับผิดชอบตามกฎหมายอาญา และยังคงชดใช้ค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนให้กับผู้เสียหายอีกด้วย ฉะนั้น ข้อพิพาทในลักษณะนี้จะระงับลงได้ก็ต่อเมื่อคู่พิพาทตกลงประนีประนอมกันทั้งคดีอาญาและคดีแพ่งด้วย

5. ความผิดเล็ก ๆ น้อย ๆ อื่น ๆ เพื่อหลีกเลี่ยงการจำคุกระยะสั้น

คดีอาญาประเภทนี้ แม้จะมีโทษเพียงเล็กน้อยเท่านั้น แต่กฎหมายมิได้บัญญัติให้เป็นคดีความผิดอันยอมความได้ เพราะถือว่าเป็นความผิดต่อแผ่นดิน ทำให้ต้องมีการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีไปตามลำดับขั้นตอน แต่หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมอาจใช้ดุลพินิจเพื่อเบี่ยงเบนคดีประเภทนี้ออกนอกกระบวนการตามอำนาจที่กฎหมายกำหนดไว้ได้ ทั้งนี้ เพื่อหลีกเลี่ยงการใช้โทษจำคุกระยะสั้น อันก่อให้เกิดผลเสียแก่ผู้กระทำความผิดและสังคมมากกว่า รวมทั้งลดความแออัดในเรือนจำได้ทางหนึ่งด้วย ความผิดคดีอาญาเล็ก ๆ น้อย ๆ ประเภทนี้ได้แก่ ความผิดที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี เช่น ความผิดฐานลักทรัพย์ (มาตรา 334) ความผิดฐานฉ้อโกง (มาตรา 336) และความผิดที่กระทำโดยประมาท เป็นต้น

2.6 แนวคิด ความหมาย ขอบเขต และรูปแบบของมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญา

2.6.1 แนวคิดเกี่ยวกับมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญา

(1) แนวคิดตามหลักอาชญาวิทยา (The Principle of Criminology) เป็นแนวคิดที่ยอมรับว่าผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดมิใช่ “อาชญากร” แต่เป็น “คนไข้” หรือ “ผู้ป่วย” ทั้งทางร่างกายและจิตใจที่ได้กระทำให้ตนเองได้รับความเสียหาย และสมควรจะได้รับความช่วยเหลือจากสังคมโดยเร่งด่วน²⁵ สาเหตุที่แนวคิดนี้เห็นว่าคุณเสพหรือผู้ติดยาเสพติดมิใช่อาชญากรนั้น เพราะความผิดประเภทนี้

²⁵ สักดิษฐ์ เลิศพานิชพันธ์. (2535, กรกฎาคม - ธันวาคม). “ข้อสังเกตบางประการที่เกี่ยวกับการจัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแบบบังคับ.” วารสารต่อต้านยาเสพติด, 8, หน้า 13-23.

เป็นความผิดซึ่งเกิดจากข้อห้ามที่กำหนดโดยสังคม (Mala Prohibita) ซึ่งในทางอาชญาวิทยาไม่จัดอยู่ในความหมายของอาชญากรรม

ดังนั้น ตามหลักอาชญาวิทยาแล้ว ผู้กระทำความผิดทางอาญาที่มีสาเหตุแห่งการกระทำผิดมาจากการเสพหรือติดยาเสพติด จึงไม่ถือว่าเป็นผู้ประกอบอาชญากรรม อีกทั้งผู้กระทำความผิดเองก็เป็นเหยื่อ (Victim) ของการกระทำความผิดนี้อีกด้วย เนื่องจากเป็นผู้ที่ได้รับผลร้ายจากการประกอบอาชญากรรมซึ่งไม่ค้ำประกันว่าจะเป็นผู้ก่อความผิดนั้นขึ้นมาเองหรือไม่ โดยในทางอาชญาวิทยาจะมีรูปแบบที่อธิบายไว้อย่างชัดเจนและเกี่ยวข้องกับกรณีปัญหาหรือการจัดการกับผู้กระทำความผิดด้วยการบำบัดรักษาอยู่ 4 รูปแบบ คือ²⁶ รูปแบบของสังคมไร้ระเบียบ (Anomie Model) รูปแบบทางการแพทย์ (Medical Model) รูปแบบปฏิกิริยาทางสังคม หรือการตราหน้า (Labeling/ Social Reactions Model) และรูปแบบการวิเคราะห์ (Critical Model)

(2) แนวคิดตามหลักอรรถประโยชน์ (The Principle of Utilitarianism) เป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นประโยชน์สูงสุดที่สังคมจะได้รับจากการดำเนินการกับผู้กระทำความผิด โดยไม่นิยมใช้วิธีการลงโทษในลักษณะของการแก้แค้นทดแทนหรือตัดออกจากสังคม แต่ผู้กระทำผิดจะต้องกระทำบางอย่างเป็นการตอบแทนหรือชดเชยต่อความเสียหายที่เหยื่อหรือสังคมได้รับจากการกระทำความผิด ซึ่งแนวคิดนี้จะอยู่บนพื้นฐานของความสุขที่ยิ่งใหญ่ที่สุดเพื่อคนส่วนใหญ่ของสังคม (Greatest Happiness for Greatest People)²⁷ นอกจากนี้ยังเป็นไปตามทฤษฎีการลงโทษเพื่อการปรับปรุงแก้ไขหรือคตินิสัย (Reformation) ด้วย

2.6.2 ความหมาย ขอบเขต และรูปแบบของมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญา

(1) ความหมายของมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญา

มาตรการแทนการดำเนินคดีอาญา (Diversion) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนขึ้นศาลโดยหลีกเลี่ยงหรือเบี่ยงเบน (Deviation) ไม่นำ “กระบวนการยุติธรรมตามแบบพิธี” (Tradition or Typical Justice System) มาใช้กับผู้กระทำความผิดให้ครบทุกขั้นตอน แต่ใช้วิธีอื่นแทน ดังนั้น แนวคิดการแทนการดำเนินคดีอาญาจึงอาจหมายความถึง วิธีการ

²⁶ Lydia Voigt, William E. Thomson, Jr., Leo Barrile, Jerrol M. Seaman. (1980). **Criminology and Justice**. pp. 406-420.

²⁷ Cesare Beccaria. (1989). **On Crime and Punishment**. pp. 18-20.

ทุกชนิดที่นำมาใช้แทนการร้องทุกข์ การจับกุม การสอบสวน การฟ้องร้อง การพิจารณาคดีหรือการลงโทษผู้กระทำความผิด²⁸

วัตถุประสงค์ในการดำเนินคดีอาญาปัจจุบันได้ให้ความสำคัญแก่ผลคดีที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับ เนื่องจากการลงโทษเป็นการมุ่งเน้นให้ผู้กระทำความผิดได้ปรับปรุงแก้ไขและกลับตัวเป็นคนดีของสังคม มิใช่มุ่งเน้นเพียงการดำเนินคดีกับผู้ต้องหาเพื่อลงโทษให้สาสมกับความผิดเท่านั้น

(2) ขอบเขตของมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญา

มาตรการแทนการดำเนินคดีอาญา มีวัตถุประสงค์เพื่อนำผู้ต้องหาหรือผู้กระทำความผิดในคดีอาญาบางประเภทมาบำบัดรักษาปรับปรุงแก้ไขฟื้นฟู โดยเห็นว่าผู้กระทำความผิดมิใช่อาชญากร การกระทำนั้นมีสาเหตุปัจจัยจากความเจ็บป่วยทั้งทางร่างกายและจิตใจ รวมตลอดถึงสภาวะแวดล้อมทั้งที่เป็นผลดีและผลเสียของคุณภาพชีวิต ผู้กระทำความผิดบางคนจึงเป็นผู้ไม่สมควรได้รับโทษเนื่องจากมิได้มีจิตใจชั่วร้ายหรือมีเจตนาร้าย (Mens rea) อยู่ในการกระทำ แต่ได้กระทำความผิดด้วยเหตุบางประการ เช่น การติดยาเสพติดหรือได้กระทำความผิดกฎหมายบางอย่างที่ได้เป็นความผิดในตัวเอง (Mala Prohibita)²⁹ ดังนั้น มาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาจึงมิใช่เป็นมาตรการในการนำตัวบุคคลนั้นมาลงโทษทางอาญา ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 กรณี³⁰ คือ

กรณีที่ 1 ผู้ที่ถูกบังคับบำบัดหรือแก้ไขฟื้นฟูยังมิได้มีฐานะเป็นจำเลยหรือนักโทษ เพียงแต่เป็นผู้ถูกคุมขังในขั้นตอนของการสอบสวนเท่านั้น

กรณีที่ 2 ผู้ที่ถูกบังคับบำบัดหรือแก้ไขฟื้นฟูยังมิได้มีฐานะเป็นจำเลยหรือนักโทษเช่นกัน หรือความเป็นนักโทษสิ้นสุดแล้ว แต่ผู้นั้นต้องได้รับการแก้ไขฟื้นฟู

(3) รูปแบบของมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญา

สำหรับรูปแบบของมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญานั้น สามารถแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ รูปแบบการใช้อำนาจโดยฝ่ายบริหาร เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นทั้งก่อนและหลังการพิจารณาคดีของศาล กล่าวคือ กรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติต้องได้รับมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาแทนการลงโทษ ผู้นั้นก็จะถูกเบี่ยงเบนออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาปกติ หรือหากผู้นั้นแม้มีคุณสมบัติต้องได้รับมาตรการนี้ แต่ก็มีผลจำเป็นต้องได้รับการลงโทษ

²⁸ ศิริศักดิ์ ดิยะพรรณ. (2534,สิงหาคม). “มาตรการแทนการดำเนินคดีอาญา.” วารสารอัยการ, 14, หน้า 67.

²⁹ เรวัต น้าเฉลิม. (2522). **ชะลอการฟ้อง**. หน้า 16.

³⁰ Robert L.Smith. (1978) “Community Correction : Rhetoric in Search of Reality.” **Resource Material**, 14, pp. 16-18.

ด้วย ผู้นั้นก็จะต้องได้รับการลงโทษเสียก่อนแล้วจึงจะได้รับมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญา อีก
รูปแบบหนึ่ง คือ การใช้อำนาจโดยฝ่ายตุลาการ เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นทั้งก่อนและหลังการ
พิจารณาพิพากษาคดีเช่นกัน แต่การดำเนินการทั้งหลายจะอยู่ภายใต้อำนาจหรือการควบคุม กำกับค
ดูแลของศาล แม้จะมีการให้ฝ่ายบริหารเป็นผู้ดำเนินการในบางส่วนก็ตาม

D
P
U

บทที่ 3

มาตรการแทนการดำเนินคดีตามกฎหมายไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ

ในบทนี้จะได้ศึกษาถึงมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมายไทยโดยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ อาทิ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ออสเตรเลีย และญี่ปุ่น ในส่วนที่เกี่ยวกับผู้เสียหายหรือผู้เสียหายเสพติด โดยกฎหมายไทยจะประกอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประมวลกฎหมายอาญา กฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด และร่างพระราชบัญญัติชะลอการฟ้อง พ.ศ. .... เฉพาะใน 3 มาตรการ ได้แก่ การชะลอการฟ้อง การคุมประพฤติ และการบังคับบำบัดรักษา ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

3.1 มาตรการแทนการดำเนินคดีตามกฎหมายไทย

3.1.1 มาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาทั่วไป

มาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาทั่วไปตามกฎหมายไทยนั้น กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประมวลกฎหมายอาญา และอีกฉบับหนึ่งที่จะขอนำหลักการและสาระสำคัญมากล่าวถึงด้วย คือ ร่างพระราชบัญญัติชะลอการฟ้อง พ.ศ. .... ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้พิจารณาให้ความเห็นชอบในหลักการตามที่สำนักงานอัยการสูงสุดเสนอ โดยเป็นรูปแบบหนึ่งในการลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลโดยใช้มาตรการชะลอการฟ้อง ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

(1) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็คือ การที่พนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้องด้วยเหตุผลทางกฎหมายและนโยบายทางสังคม หรือการที่เจ้าพนักงานได้ใช้ดุลพินิจในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดโดยไม่ให้ผู้นั้นต้องรับโทษ เช่น คดีอาญาเล็กน้อยซึ่งมักใช้กับความผิดที่เปรียบเทียบปรับได้ อันมีผลให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับไป ซึ่งจะได้อธิบายในรายละเอียดต่อไป ดังนี้

การสั่งไม่ฟ้องคดีของพนักงานอัยการ

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143 ให้พนักงานอัยการใช้ดุลพินิจในการสั่งฟ้องเมื่อเห็นควรฟ้อง และถ้าเห็นควรไม่ฟ้องให้ออกคำสั่งไม่ฟ้อง รวมทั้งมาตรา 35 และมาตรา 36 ก็ให้อำนาจพนักงานอัยการถอนฟ้องได้ด้วย ซึ่งเป็นการให้อำนาจแก่พนักงานอัยการในการใช้ดุลพินิจในการฟ้องหรือไม่ฟ้องหรือถอนฟ้องคดีอาญา

การฟ้องคดีอาญาของพนักงานอัยการนั้นจะคำนึงถึงเรื่องต่าง ๆ ได้แก่

1. การฟ้องคดีนั้นเป็นผลดีแก่ตัวผู้กระทำความผิดบ้างหรือไม่ ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจาก ทฤษฎีการลงโทษว่าจะลงโทษเพื่ออะไร

ปัจจุบันความคิดว่าการลงโทษควรมีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำความผิด เป็นที่ยอมรับกันมากขึ้นและมีแนวโน้มว่ามีความสำคัญกว่าเรื่องอื่น ๆ เสียอีก ดังนั้นการฟ้องคดีของพนักงานอัยการจึงได้คำถึงว่า การฟ้องนั้นมีผลเป็นการแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำความผิดด้วยหรือไม่ ประการสำคัญที่สุดที่ต้องคำนึงเสมอคือผลร้ายที่จะเกิดขึ้นแก่ชีวิตและอนาคตของผู้กระทำความผิดนั้นได้สัดส่วนกับความผิดที่ได้กระทำไปแล้วหรือไม่ ทั้งนี้เนื่องจากมีผู้กระทำความผิดจำนวนมากที่มีได้มีจิตใจชั่วร้าย มีประวัติการศึกษา ความประพฤติดี มีตำแหน่งหน้าที่การงานดี แต่บุคคลดังกล่าว อาจกระทำความผิดด้วยสาเหตุบางประการหรือกระทำผิดกฎหมายบางประเภท เช่น กระทำผิดโดยประมาท ที่พบบ่อยครั้งคือการขับรถชนคนโดยประมาท หรือการกระทำบางอย่างมิได้เป็นความผิดในตัวเอง แต่เป็นความผิดเพราะเป็นข้อห้ามของกฎหมาย เช่น มีอาวุธปืนที่มีทะเบียนของผู้อื่นไว้ในครอบครองเพื่อป้องกันชีวิตและทรัพย์สินของตนเองและครอบครัว เป็นต้น การฟ้องผู้กระทำความผิดด้วยสาเหตุดังกล่าว จึงเป็นผลร้ายแก่ผู้กระทำความผิดมากเกินไป ไม่ได้สัดส่วนกับการกระทำ ความผิดที่ได้กระทำ และไม่ได้ผลในทางแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำความผิด เนื่องจากความผิดที่ได้กระทำนั้นเป็นความผิดที่ไม่ร้ายแรงและระยะเวลาที่ศาลพิพากษาจำคุกไม่นานพอที่จะแก้ไขปรับปรุงอย่างได้ผล ผลร้ายจึงกลับมีมากกว่าผลดี

2. การฟ้องคดีเป็นผลดีแก่สังคมอย่างไรหรือไม่

การฟ้องคดีผู้กระทำความผิดบางประเภทตามที่กล่าวมาข้างต้น เห็นได้ว่าไม่เกิดผลดีกับสังคมแต่อย่างใด ตรงข้ามการฟ้องคดีดังกล่าวไม่คุ้มกับผลเสียที่สังคมได้รับ เพราะทุกฝ่ายต้องเสียเวลา เสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี ในระหว่างการพิจารณาคดีรัฐต้องสร้างที่คุมขัง เสียค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูผู้ถูกขังระหว่างการดำเนินคดีอาญาเป็นจำนวนมาก และต้องขังไว้ในเรือนจำที่มีผู้ต้องขังล้นเรือนจำอยู่แล้ว นอกจากนี้ การฟ้องคดีเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดบางประเภทดังกล่าว ยังไม่ได้ผลในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมอีกด้วย เพราะบุคคลเหล่านี้มิใช่อาชญากร แต่ที่กระทำความผิดเพราะสาเหตุบางประการหรือกระทำไปโดยประมาทเท่านั้น บุคคลเหล่านี้จะไม่ไปกระทำความผิดซ้ำอีกอยู่แล้ว ในบางประเทศ เช่น เยอรมัน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดว่า คดีบางประเภท เช่น การหมิ่นประมาท บุกรุก ทำให้เสียทรัพย์ เปิดจดหมายผู้อื่น ฯลฯ อัยการจะดำเนินคดีต่อไปต่อเมื่อเห็นว่าเป็นประโยชน์แก่สาธารณะ ถ้าอัยการเห็นว่าไม่เป็นประโยชน์แก่สังคม ก็ไม่ต้องดำเนินคดีต่อไป

การสั่งไม่ฟ้องเนื่องจากการฟ้องคดีไม่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนนั้น พอดีสรุปหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาได้ ดังนี้¹

1. ความผิดที่กระทำเป็นความผิดเล็กน้อย หรือความผิดเล็กน้อยที่กระทำไปด้วยความเครียดอันเนื่องมาจากประสพภัยธรรมชาติ
2. การฟ้องคดีจะมีผลกระทบต่อนโยบายการปราบปรามอาชญากรรม เช่น การฟ้องคดีผู้ต้องหาที่ถูกกักไว้เป็นพยาน
3. การฟ้องคดีจะมีผลกระทบต่อส่วนรวมมากกว่า เช่น กระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือกระทบต่อความปลอดภัยและความมั่นคงของประเทศ
4. การฟ้องคดีจะมีผลกระทบต่อผู้เสียหายและผู้ต้องหาเท่านั้น ทำให้สภาพครอบครัวของผู้เสียหายเดือดร้อน ทำลายสถาบันครอบครัว และเกิดปมด้อยกับบุตรของผู้เสียหายและผู้ต้องหา รวมทั้งกระทบต่อผู้เกี่ยวข้อง เช่น ญาติผู้ต้องหา
5. ผู้เสียหายได้รับการชดเชยค่าเสียหายเป็นที่พอใจและไม่คิดใจดำเนินคดีแล้ว
6. ผู้ต้องหาเป็นผู้เยาว์ อยู่ในระหว่างการศึกษาเล่าเรียน ไม่เคยกระทำความผิดมาก่อน ได้รับความทุกข์ทรมานทางจิตใจมาเพียงพอแล้ว กระทำความผิดเพราะมีผู้อื่นจูงใจ ทรัพย์สินมีราคาเล็กน้อย ถูกควบคุมตัวในระหว่างสอบสวนมาเพียงพอแล้ว ผู้เสียหายไม่คิดใจดำเนินคดี หรือฟ้องคดีไปก็ไม่ต้องรับโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74
7. ผู้ต้องหาเป็นคนชรา กระทำผิดเพราะยากจน ไร้ที่อยู่อาศัย
8. ความผิดอันยอมความได้ ซึ่งผู้เสียหายดำเนินการฟ้องคดีด้วยตนเองแล้ว
9. ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ซึ่งผู้เสียหายกับผู้ต้องหาเกี่ยวข้องเป็นบุพการีหรือผู้สืบสันดาน
10. ความผิดฐานประมาทเป็นเหตุให้ผู้ต้องหาทุพพลภาพ หรือได้รับบาดเจ็บและได้รับความกระทบกระเทือนทางจิตใจมาเพียงพอแล้ว ไม่อาจไปกระทำความผิดได้อีก
11. ผู้ต้องหาทุพพลภาพ หรือไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ หากได้รับโทษจำคุกจะเป็นภาระแก่ทางราชการ
12. ผู้ต้องหาเป็นคนปัญญาอ่อน ไม่สามารถเข้าใจการกระทำต่าง ๆ หรือกระทำผิดโดยไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิด

---

¹ อติสร ไชยคุปต์. (2542). คุณพินิจของพนักงานอัยการในการสั่งไม่ฟ้องคดีอาญา. หน้า 421-422.

13. การถอนฟ้องเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในบ้านเมืองและเพื่อความสามัคคีของคนในชาติ

สำหรับการใช้ดุลพินิจของเจ้าพนักงานในการทำให้คดีอาญาเลิกกันนั้น กำหนดไว้ใน มาตรา 37 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กรณี คือ

1. ในคดีมีโทษปรับสถานเดียว ถ้าผู้กระทำความผิดยินยอมเสียค่าปรับในอัตราอย่างสูง สำหรับความผิดที่ได้กระทำนั้นแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ก่อนศาลพิจารณาคดี ซึ่งจะทำให้คดีเป็นอันเลิกกัน ตามมาตรา 37 (1) ซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่จะไม่รับค่าปรับและจะฟ้องร้องดำเนินคดี ย่อมเป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งในกรณีนี้ไม่ใช่เรื่องการเปรียบเทียบ แต่เป็นเรื่องอำนาจของผู้กระทำความผิดที่ต้องการให้คดีเลิกกัน พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องรับค่าปรับและยุติการดำเนินคดี

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าผู้กระทำความผิดจะไม่ยินยอมเสียค่าปรับแก่พนักงานเจ้าหน้าที่จนคดีขึ้นไปถึงศาลแล้ว แต่ถ้าผู้ต้องหาจ่ายค่าปรับในอัตราอย่างสูงสำหรับความผิดนั้นมาชำระก่อนที่ศาลเริ่มต้นสืบพยาน ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 79 ก็กำหนดให้คดีเป็นอันระงับเช่นเดียวกัน

2. กรณีที่จะต้องเปรียบเทียบ ซึ่งเป็นอำนาจของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่การที่จะเปรียบเทียบหรือไม่ ย่อมเป็นดุลพินิจของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 38 กล่าวคือ หากเห็นว่าผู้ต้องหาไม่ควรได้รับโทษถึงจำคุก กฎหมายมิได้บังคับว่าคดีอาญามีอัตราโทษซึ่งพนักงานสอบสวนจะเปรียบเทียบได้ ตามมาตรา 37 (2) (3) และ (4) นั้น พนักงานสอบสวนจำเป็นต้องเปรียบเทียบเสมอไป ดังนั้น แม้จะเป็นคดีที่อยู่ในเกณฑ์จะเปรียบเทียบได้ พนักงานสอบสวนอาจไม่เปรียบเทียบก็ได้

ในการเปรียบเทียบ เมื่อพนักงานสอบสวนเห็นสมควรให้เปรียบเทียบและเป็นกรณีที่อาจเปรียบเทียบได้และผู้ต้องหาให้ความยินยอมและชำระเงินค่าปรับตามที่เปรียบเทียบแล้ว พนักงานสอบสวนจะส่งสำนวนการสอบสวนและบันทึกการเปรียบเทียบไปยังพนักงานอัยการตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 142 วรรคสี่ เพื่อให้พนักงานอัยการได้ตรวจสอบว่าการเปรียบเทียบเป็นไปโดยถูกต้องหรือไม่ ถ้าพนักงานอัยการเห็นว่าการเปรียบเทียบนั้นถูกต้อง คดีอาญาก็เลิกกัน พนักงานอัยการจะฟ้องคดีไม่ได้ แต่ถ้าพนักงานอัยการเห็นว่าการเปรียบเทียบไม่ชอบด้วยกฎหมาย เช่น ความผิดเกินอำนาจในการเปรียบเทียบ ก็จะแจ้งให้พนักงานสอบสวนทราบเพื่อดำเนินการต่อไป

ในกรณีที่พนักงานสอบสวนเห็นสมควรไม่เปรียบเทียบ และดำเนินคดีต่อไปจนถึงพนักงานอัยการ ถ้าพนักงานอัยการเห็นว่าเป็นคดีที่เปรียบเทียบได้และพนักงานอัยการเห็นสมควรเปรียบเทียบ ก็อาจสั่ง ดังนี้

1. ถ้ายังไม่ได้ส่งผู้ต้องหาไปยังพนักงานอัยการ ก็สั่งให้พนักงานสอบสวนพยายามเปรียบเทียบคดีนั้นก่อน

2. ถ้าส่งตัวไปยังพนักงานอัยการแล้ว ก็อาจส่งตัวผู้ต้องหาพร้อมด้วยสำนวนกลับไปยังพนักงานสอบสวนให้พยายามเปรียบเทียบคดีนั้น หรือถ้าเห็นสมควรจะสั่งให้พนักงานสอบสวนอื่นที่มีอำนาจจัดการเปรียบเทียบให้ก็ได้

(2) ประมวลกฎหมายอาญา

มาตรการแทนการดำเนินคดีตามประมวลกฎหมายอาญา คือ มาตรการคุมประพฤติ ซึ่งบัญญัติไว้ใน มาตรา 56-58 ซึ่งเป็นบัญญัติเกี่ยวกับการรอกำหนดโทษ หรือรอกำหนดโทษ โดยให้อำนาจศาลที่จะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติจำเลยไว้ด้วยหรือไม่ก็ได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด ทั้งนี้ เพื่อให้โอกาสผู้กระทำความผิดที่แม้ศาลจะมีคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดจริง แต่โทษจำคุกที่ศาลจะลงนั้นไม่เกิน 3 ปี และไม่ปรากฏว่าจำเลยผู้นั้นได้เคยต้องโทษจำคุกมาก่อนหรือถ้าได้รับโทษจำคุกมาก่อน แต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ เมื่อศาลได้คำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อมของผู้กระทำความผิด รวมทั้งสภาพความผิด หรือเหตุอื่นอันควรปรานีแล้ว ศาลอาจรอกำหนดโทษไว้หรือกำหนดโทษแต่รอกำหนดโทษไว้แล้วปล่อยตัวผู้กระทำความผิดกลับสู่สังคม เพื่อให้โอกาสผู้นั้นกลับตัวหรือพิสูจน์ตนเองว่าจะไม่กระทำความผิดขึ้นอีก

เงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติของผู้กระทำความผิดนั้น ศาลอาจกำหนดข้อเดียวหรือหลายข้อ ดังต่อไปนี้

(1) ให้ไปรายงานตัวต่อเจ้าพนักงานที่ศาลระบุไว้เป็นครั้งคราว เพื่อเจ้าพนักงานจะได้สอบถาม แนะนำ ช่วยเหลือ หรือตัดเตือนตามที่เห็นสมควรในเรื่องความประพฤติและการประกอบอาชีพ หรือจัดให้กระทำความกิจกรรมบริการสังคม หรือสาธารณประโยชน์ตามที่เจ้าพนักงานและผู้กระทำความผิดเห็นสมควร

(2) ให้ฝึกหัดหรือทำงานอาชีพอันเป็นกิจจะลักษณะ

(3) ให้ละเว้นการคบหาสมาคมหรือประพฤติตนใดอันอาจนำไปสู่การกระทำความผิดในทำนองเดียวกัน

(4) ให้ไปรับการบำบัดรักษาการติดยาเสพติดให้โทษ ความบกพร่องทางร่างกายหรือจิตใจ หรือความเจ็บป่วยอย่างอื่น ณ สถานที่และตามระยะเวลาที่ศาลกำหนด

(5) เงื่อนไขอื่น ๆ ตามที่ศาลเห็นสมควรกำหนด เพื่อแก้ไขฟื้นฟูหรือป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดกระทำหรือมีโอกาสกระทำความผิดขึ้นอีก

เงื่อนไขตามที่ศาลได้กำหนดดังกล่าวนั้น ถ้าภายหลังความปรากฏแก่ศาลตามคำขอของผู้กระทำความผิด ผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้นั้น ผู้อนุบาลของผู้นั้น พนักงานอัยการ หรือเจ้าพนักงาน ว่าพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องแก่การควบคุมความประพฤติของผู้กระทำความผิดได้เปลี่ยนแปลงไป เมื่อศาลเห็นสมควร ศาลอาจแก้ไขเพิ่มเติมหรือเพิกถอนข้อหนึ่งข้อใดเสียก็ได้ หรือจะกำหนดเงื่อนไขข้อใดที่ศาลยังมีได้กำหนดไว้เพิ่มเติมอีกก็ได้

เมื่อศาลได้กำหนดเงื่อนไขคุมประพฤติให้ผู้กระทำความผิดปฏิบัติตามมาตรา 57 ถ้าความปรากฏแก่ศาลเอง หรือความปรากฏตามคำแถลงของพนักงานอัยการหรือเจ้าพนักงานว่าผู้กระทำความผิดไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขดังที่ศาลกำหนด ศาลอาจตัดถอนผู้กระทำความผิด หรือจะกำหนดการลงโทษที่ยังไม่ได้กำหนดหรือลงโทษซึ่งรอไว้นั้นก็ได้

นอกจากนี้ ถ้าความปรากฏแก่ศาลเอง หรือความปรากฏตามคำแถลงของโจทก์หรือเจ้าพนักงานว่าภายในเวลาที่ศาลกำหนด ผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดอันมิใช่ความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ และศาลพิพากษาให้ลงโทษจำคุกสำหรับความผิดนั้น ให้ศาลที่พิพากษาคดีหลัง กำหนดโทษที่รอการกำหนดไว้ในคดีก่อนบวกเข้ากับโทษในคดีหลังหรือบวกโทษที่รอการลงโทษไว้ในคดีก่อนเข้ากับโทษในคดีหลัง แต่ถ้าภายในเวลาที่ศาลได้กำหนด ผู้นั้นมิได้กระทำความผิดอันมิใช่ความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ ให้ผู้นั้นพ้นจากการที่จะถูกกำหนดโทษหรือถูกลงโทษในคดีนั้น

ภารกิจหลักในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดของพนักงานคุมประพฤติ มี 3 ด้าน คือ

1. การสืบเสาะและพินิจ (Pre-sentence Investigation) เป็นการแสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติ ภูมิหลังของจำเลย และทำรายงานพร้อมความเห็นเสนอต่อศาลเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติหน้าที่ที่เหมาะสมกับจำเลยแต่ละคน

2. การควบคุมสอดส่อง (Supervision) เป็นการควบคุมดูแลผู้กระทำความผิดที่ศาลพิพากษาให้รอการลงโทษหรือรอการกำหนดโทษ โดยมีเงื่อนไขคุมความประพฤติภายในระยะเวลาตามที่ศาลกำหนด แต่ต้องไม่เกิน 5 ปี

3. งานด้านกิจกรรมชุมชน (Community Affairs) เป็นการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดด้วยวิธีการต่าง ๆ โดยเน้นการประสานทรัพยากรชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในงานคุมประพฤติ

บทบาทของพนักงานคุมประพฤติแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. การควบคุมดูแลผู้กระทำความผิดให้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 ซึ่งศาลอาจกำหนดเพียงข้อเดียวหรือหลายข้อก็ได้

2. การแก้ไขฟื้นฟูสงเคราะห์ผู้กระทำความผิด เป็นการดำเนินงานที่มุ่งเน้น การปรับเปลี่ยนทัศนคติ พฤติกรรม และการแก้ไขปัญหาคือที่เป็นสาเหตุของการกระทำความผิด

ประโยชน์ของการคุมประพฤติ

1. เป็นวิธีการแก้ไขบำบัดที่มีมนุษยธรรม โดยคำนึงถึงการแก้ไขบำบัดผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคลในชุมชนที่ตนอาศัยอยู่
2. เป็นวิธีการที่ส่งเสริมให้ผู้กระทำความผิดยังคงมีความสัมพันธ์กับครอบครัวของตนตามปกติ
3. เป็นวิธีการที่ไม่ตัดอิสรภาพ ทำให้ผู้กระทำความผิดสามารถประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงตัวเองเลี้ยงครอบครัว
4. เป็นวิธีการช่วยให้ผู้กระทำความผิดสามารถหารายได้อย่างสุจริตและนำไปชดเชยผู้เสียหาย
5. เป็นวิธีการที่ประหยัดค่าใช้จ่าย ถ้าเปรียบเทียบกับกรจำคุก
6. ผู้ถูกคุมความประพฤติไม่ต้องเข้าไปเรียนรู้สิ่งไม่ดีต่าง ๆ จากอาชญากรในคุก
7. เป็นการลดความแออัดในเรือนจำ ทำให้การแก้ไขผู้กระทำความผิดที่จำเป็นต้องใช้วิธีการจำคุกได้ผลดีขึ้น

การใช้มาตรการคุมประพฤติในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดเป็นการให้โอกาสผู้กระทำความผิดแก้ไขฟื้นฟูตนเองภายใต้เงื่อนไขของกฎหมาย แต่ยังสามารถดำเนินชีวิตโดยทั่วไปอยู่ในสังคมได้ตามปกติ ซึ่งเป็นผลดีทั้งต่อผู้กระทำความผิดที่จะได้ประกอบอาชีพเลี้ยงดูตนเองและครอบครัว และรัฐไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายจำนวนมากหากนำคนเหล่านี้เข้าคุก ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดการเรียนรู้พฤติกรรมที่ไม่ดีต่าง ๆ จากอาชญากร และทำให้เรือนจำมีความแออัดเกินกว่าที่จะจัดการแก้ไขผู้กระทำความผิดอย่างเหมาะสมได้

นอกจากนี้ ตามมาตรา 49 ยังได้กำหนดให้ศาลสามารถกำหนดในคำพิพากษาว่าผู้กระทำความผิดนั้นต้องไม่เสพสุรา ยาเสพติดให้โทษอย่างหนึ่งอย่างใดหรือทั้งสองอย่าง ภายในระยะเวลาไม่เกิน 2 ปี นับแต่วันพ้นโทษ หรือวันปล่อยตัวเพราะรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษ ในกรณีที่ศาลพิพากษาลงโทษจำคุกหรือพิพากษาว่าผู้กระทำความผิดมีความผิด แต่ให้รอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษ ถ้าศาลเห็นว่าผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดเกี่ยวเนื่องกับการเสพสุราเป็นอาชญากรรมหรือการเป็นผู้ติดยาเสพติดให้โทษ ทั้งนี้ ถ้าผู้กระทำความผิดไม่ปฏิบัติตามที่ศาลกำหนด ศาลจะสั่งให้ส่งไปคุมตัวไว้ในสถานพยาบาลเป็นเวลาไม่เกิน 2 ปี ก็ได้

(3) ร่างพระราชบัญญัติชะลอการฟ้อง พ.ศ. ....²

² คณะรัฐมนตรี มีมติรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้แล้ว ขณะนี้อยู่ระหว่างการตรวจพิจารณาของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

โดยที่ปัจจุบันมีคดีอาญาขึ้นสู่ศาลเป็นจำนวนมาก รวมทั้งคดีที่มีลักษณะของการกระทำผิดที่ไม่ร้ายแรงและไม่จำเป็นที่จะต้องนำคดีขึ้นสู่ศาล เช่นความผิดที่กระทำโดยประมาท ทำให้เกิดภาระแก่กระบวนการยุติธรรม จึงสมควรกำหนดให้มีมาตรการชะลอการฟ้อง โดยนำวิธีการคุมประพฤติมาใช้เพื่อเป็นการลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลและเปิดโอกาสให้ผู้กระทำผิดได้แก้ไขตนเองโดยไม่มีมลทินติดตัว ขณะเดียวกันก็ทำให้ผู้เสียหายกับผู้ต้องหามีความสมานฉันท์กันมากขึ้น คณะรัฐมนตรีได้มีมติ เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2544 เห็นชอบตามที่กระทรวงยุติธรรมเสนอรูปแบบการลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลโดยใช้มาตรการชะลอการฟ้อง และเห็นควรให้สำนักงานอัยการสูงสุดไปทำการศึกษาแนวทางและวิธีการที่เหมาะสมรัดกุม พร้อมทั้งผ่านกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนว่ายอมรับให้ดำเนินการหรือไม่ ทั้งนี้ ให้แล้วเสร็จภายใน 1 ปี เพื่อนำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาต่อไป

สำนักงานอัยการสูงสุด ได้ยกร่างพระราชบัญญัติชะลอการฟ้อง พ.ศ. .... เสนอต่อคณะรัฐมนตรีพิจารณา ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบด้วยในหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ส่งให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณา โดยขณะนี้อยู่ระหว่างการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา

หลักการและสาระสำคัญ

ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ มีหลักการและสาระสำคัญ คือ การกำหนดให้คดีความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดซึ่งมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินห้าปี หรือความผิดอื่นที่กฎหมายบัญญัติว่าให้ใช้วิธีการชะลอการฟ้อง ถ้าผู้ต้องหาให้การรับสารภาพและขอให้ชะลอการฟ้อง หากคดีดังกล่าวมีผู้เสียหายจะต้องได้รับความยินยอมของผู้เสียหายรวมไว้ในสำนวนการสอบสวนด้วย

เมื่อพนักงานอัยการได้รับสำนวนการสอบสวนหรือผู้ต้องหาร้องขอให้ชะลอการฟ้องต่อพนักงานอัยการและคดีมีเหตุที่จะชะลอการฟ้อง เมื่อพนักงานอัยการพิจารณาถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ ฐานะ สิ่งแวดล้อมของผู้ต้องหา พฤติการณ์แห่งคดี การบรรเทาผลร้ายแห่งคดี ความยินยอมของผู้เสียหาย ความจำเป็นตามหลักอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา ตลอดจนเหตุผลอื่น ๆ อันสมควรแล้ว เห็นว่าเพียงพอแก่การพิจารณาให้พนักงานอัยการออกคำสั่งชะลอการฟ้องและกำหนดเงื่อนไขคุมประพฤติผู้ต้องหา หากเห็นว่าข้อเท็จจริงยังไม่เพียงพอแก่การพิจารณา ให้พนักงานอัยการดำเนินการออกหมายเรียกผู้ต้องหา ผู้เสียหาย หรือบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ หรือให้ส่งพยานหลักฐาน เพื่อประกอบการพิจารณาหรือสั่งให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเพิ่มเติม หรือสั่งพนักงานคุมประพฤติดำเนินการสืบเสาะได้ตามที่เห็นสมควร

เงื่อนไขคุ้มครองผู้ต้องหาที่พนักงานอัยการสั่งชะลอการฟ้อง

- (1) ให้ไปรายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติเป็นครั้งคราวเพื่อพนักงานคุมประพฤติจะได้สอบถาม แนะนำ ช่วยเหลือ หรือตักเตือนตามที่เห็นสมควร
- (2) ให้ผู้ต้องหากระทำกิจกรรม บริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์ตามที่พนักงานคุมประพฤติและผู้ต้องหาเห็นสมควร
- (3) ให้ฝึกหัดหรือทำงานอาชีพอันเป็นกิจจะลักษณะ
- (4) ให้ละเว้นการคบหาสมาคมหรือการประพฤติใด อันอาจนำไปสู่การกระทำผิดในทำนองเดียวกันอีก
- (5) ให้ไปรับการบำบัดรักษาความบกพร่องของร่างกายหรือจิตใจหรือความเจ็บป่วยอย่างอื่นหรือให้ไปเข้ารับการอบรมในหลักสูตรที่เกี่ยวกับการปรับปรุงพฤติกรรมหรือพัฒนาพฤติกรรมนิสัย ณ สถานที่และตามระยะเวลาที่กำหนด
- (6) เงื่อนไขอื่น ๆ ตามที่เห็นสมควรเพื่อการแก้ไขฟื้นฟูหรือป้องกันมิให้ผู้ต้องหากระทำผิดหรือมีโอกาสกระทำผิดขึ้นอีก

เมื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งให้ชะลอการฟ้อง ถ้าผู้ต้องหาถูกขังอยู่โดยคำสั่งศาล ให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องขอให้ปล่อยผู้ต้องหา หากผู้ต้องหาได้รับการปล่อยชั่วคราวโดยมีสัญญาประกัน ให้สัญญาประกันสิ้นสุดลง

ให้พนักงานอัยการกำหนดระยะเวลาการบังคับใช้คำสั่งชะลอการฟ้องตามที่เห็นสมควร แต่ไม่เกิน 3 ปี และไม่เกินกำหนดอายุความสำหรับความผิดนั้น

อำนาจหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติเกี่ยวกับการชะลอการฟ้อง

- (1) สืบเสาะเรื่องอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ ฐานะ สิ่งแวดล้อมของผู้ต้องหา พฤติการณ์แห่งคดี การบรรเทาผลร้ายแห่งคดี และความยินยอมของผู้เสียหาย ความจำเป็นตามหลักอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา ตลอดจนเหตุผลอื่น ๆ ตามความจำเป็นและเหมาะสม และทำความเข้าใจถึงวิธีการที่ควรดำเนินการกับผู้ต้องหาเพื่อรายงานต่อพนักงานอัยการ
- (2) กำหนดวิธีการปฏิบัติตามเงื่อนไขที่พนักงานอัยการกำหนด
- (3) ส่งตัวผู้ต้องหาให้แพทย์ตรวจเกี่ยวกับสุขภาพทางร่างกายและจิตใจ
- (4) สอบถาม แนะนำ ช่วยเหลือ และตักเตือนผู้ต้องหาที่ถูกคุมประพฤติในเรื่องความประพฤติและการประกอบอาชีพ
- (5) สอดส่องผู้ต้องหาที่ถูกคุมประพฤติในการปฏิบัติตามวิธีการที่กำหนด

(6) ทำรายงานและความเห็นเกี่ยวกับความประพฤติ การประกอบอาชีพ และพฤติกรรมของผู้ต้องหาที่ถูกคุมประพฤติ เพื่อเสนอต่อพนักงานอัยการ

(7) ทำหน้าที่อื่นเกี่ยวกับการสืบเสาะและการคุมประพฤติตามที่พนักงานอัยการเห็นสมควร

ถ้าผู้ต้องหาไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขคุมประพฤติ หรือพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องแก่การคุมประพฤติของผู้ต้องหาเปลี่ยนแปลงไป ให้พนักงานคุมประพฤติทำรายงานเสนอให้พนักงานอัยการทราบ

ในกรณีที่พนักงานอัยการเห็นว่า ผู้ต้องหาไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขคุมประพฤติโดยมีเหตุอันสมควร หรือพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องแก่การคุมประพฤติเปลี่ยนแปลงไป ให้พนักงานอัยการมีคำสั่งแก้ไขตามที่เห็นสมควร แล้วแจ้งให้ผู้เสียหาย พนักงานคุมประพฤติ และผู้ต้องหาทราบ

ถ้าพนักงานอัยการเห็นว่า ผู้ต้องหาจงใจไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขคุมประพฤติ หรือพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการคุมประพฤติเปลี่ยนแปลงไปจนไม่อาจแก้ไขได้ ให้พนักงานอัยการดำเนินคดีกับผู้ต้องหาต่อไป

เมื่อผู้ต้องหาได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขคุมประพฤติแล้ว ให้พนักงานคุมประพฤตรายงานต่อพนักงานอัยการ โดยทันที ให้พนักงานอัยการสั่งยุติการดำเนินคดี และสิทธินำคดีอาญามาฟ้องเป็นอันระงับ

ประโยชน์ของการชะลอการฟ้อง

1. ลดจำนวนคดีที่ขึ้นสู่ศาล ลดจำนวนผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถานและลดจำนวนของอาชญากรอาชีพ รวมทั้งหลีกเลี่ยงผลเสียของการจำคุกระยะสั้นและหลีกเลี่ยงการเป็นผู้มีประวัติอาชญากรหรือผู้ต้องคำพิพากษาของศาล

2. เปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดซึ่งเต็มใจรับความช่วยเหลือในการแก้ปัญหาพื้นฐานที่ประสบอยู่ โดยการเปลี่ยนนิสัยให้กลับตัวเป็นคนดีในสังคม โดยการใช้มาตรการอื่นที่เหมาะสมแก่ผู้กระทำความผิดบางประเภท โดยใช้การชะลอการฟ้องควบคู่กับการให้บริการแก่ผู้กระทำความผิดในด้านต่าง ๆ เช่น การให้คำปรึกษา การศึกษา การฝึกงาน และการฝึกอาชีพ ฯลฯ เป็นต้น

3. ปลุกฝังความสำนึกแก่ผู้กระทำความผิดในเรื่องความรับผิดชอบต่อผู้เสียหายและสังคม โดยจัดกิจกรรมควบคู่กันไปกับการให้การศึกษาและการฝึกอาชีพ โดยกำหนดเงื่อนไขข้อตกลงให้ผู้กระทำความผิดบำเพ็ญประโยชน์แก่สังคมส่วนรวมและทำให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชยค่าเสียหายจากผู้กระทำความผิด

4. แก้ปัญหาความขัดแย้งของกลุ่ม โดยการใช้การหลีกเลี่ยงการดำเนินคดีแบบพิธีการ โดยการฟ้องร้องอย่างเข้มงวดและหันมาใช้วิธีการให้กลุ่มถกเถียงกัน ซึ่งจะทำให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

3.1.2 มาตรการแทนการดำเนินคดีกับผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติด

มาตรการแทนการดำเนินคดีอาญากับผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติด เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ซึ่งประกอบด้วย 3 มาตรการ ได้แก่ มาตรการชะลอการฟ้อง มาตรการบังคับบำบัดรักษาและมาตรการคุมประพฤติ

(1) มาตรการชะลอการฟ้อง เป็นอำนาจของพนักงานอัยการที่จะสั่งชะลอการฟ้องไว้เพื่อรอผลการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดของผู้ต้องหาฐานเสพ เสพและครอบครอง เสพและครอบครองเพื่อจำหน่าย หรือเสพและจำหน่ายยาเสพติดในลักษณะ ชนิดและปริมาณที่กำหนดในกฎกระทรวง โดยการสั่งชะลอการฟ้องนี้ยังขึ้นอยู่กับแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดที่กำหนดโดยคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

(2) มาตรการบังคับบำบัดรักษา เป็นอำนาจของคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดที่จะบังคับให้ผู้ต้องหาในความผิดฐานเสพ เสพและครอบครอง เสพและครอบครองเพื่อจำหน่าย หรือเสพและจำหน่ายยาเสพติด ตามลักษณะ ชนิด ประเภท และปริมาณที่กำหนดในกฎกระทรวง เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ซึ่งจะแบ่งออกเป็นแบบควบคุมตัวและไม่ควบคุมตัว โดยระเบียบคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ว่าด้วยการตรวจพิสูจน์ การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด การควบคุมตัวและการปฏิบัติต่อผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์และผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2546 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการในการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ไว้ดังนี้

หลักเกณฑ์ในการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

1. เมื่อคณะกรรมการวินิจฉัยว่าผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์เป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติด ให้คณะกรรมการพิจารณาจัดทำแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด โดยคำนึงถึงข้อมูลที่ได้จากการตรวจพิสูจน์ ทั้งนี้ การกำหนดสถานที่และวิธีการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามที่กฎหมายกำหนด ให้พิจารณาให้เหมาะสมกับสภาพของผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด โดยการกำหนดแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดคณะกรรมการสามารถกำหนดวิธีการใดวิธีการหนึ่ง หรือหลายวิธีการ โดยในระหว่างการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด หากปรากฏว่าผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดมีพฤติการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปจากการกำหนดแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ให้คณะกรรมการพิจารณาปรับแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามที่เห็นสมควร อาทิเช่น การลดหรือขยายการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด หรือเปลี่ยนแปลงวิธีการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด เป็นต้น

2. ในกรณีที่คณะกรรมการกำหนดให้ใช้วิธีการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในกรณีที่จำเป็นต้องควบคุมตัวอย่างเข้มงวด หรือในกรณีที่ไม่จำเป็นต้องควบคุมตัวอย่างเข้มงวด ให้

คณะอนุกรรมการแจ้งพนักงานเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคุมประพฤติดำเนินการจัดทำทะเบียนและรวบรวมข้อมูลการบันทึกประวัติของผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด โดยดำเนินการจัดส่งข้อมูลการบันทึกประวัติพร้อมตัวผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดไปยังศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด หรือสถานที่เพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามที่คณะอนุกรรมการกำหนด ถ้าคณะอนุกรรมการกำหนดให้ใช้วิธีการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในกรณีที่ไม่จำเป็นต้องควบคุมตัว อาจกำหนดให้ผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดต้องปฏิบัติตามวิธีการอื่นใดภายใต้การดูแลของพนักงานคุมประพฤติ โดยให้คณะอนุกรรมการแจ้งพนักงานเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคุมประพฤตินำตัวไปดำเนินการ โดยระยะเวลาการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดนั้น ให้คณะอนุกรรมการกำหนดตามที่เห็นสมควร โดยพิจารณาให้เหมาะสมกับสภาพของผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด แต่ต้องไม่เกินหกเดือนนับแต่วันถูกส่งตัวเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

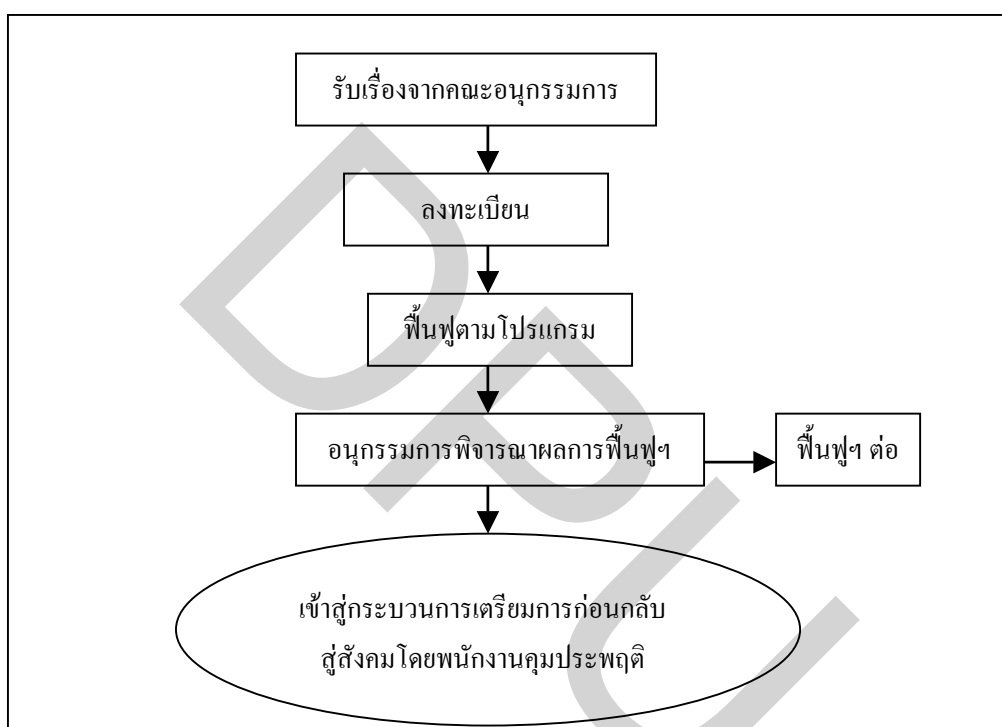
วิธีการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแบบควบคุมตัว

1. การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในกรณีที่ไม่จำเป็นต้องควบคุมตัวอย่างเข้มงวดหรือในกรณีที่ไม่จำเป็นต้องควบคุมตัวอย่างเข้มงวด ให้ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดหรือสถานที่เพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด จัดให้มีการปฐมนิเทศผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด โดยฟื้นฟูทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม ตลอดจนให้การศึกษาและการฝึกอาชีพ ตามแผนการฟื้นฟูที่เป็นไปตามมาตรฐานทางวิชาการด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด โดยในระหว่างการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ต้องจัดให้ครอบครัวของผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด เข้ามามีส่วนร่วมในการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด และอาจกำหนดให้ผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดทำงานบริการสังคมหรือให้ดำเนินการอื่นใดตามความเหมาะสม เพื่อให้มีความมั่นคงในการดำรงชีวิตโดยห่างไกลจากยาเสพติด

2. ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดประเมินพฤติกรรมระหว่างการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดหลังจากผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดไปแล้วเป็นเวลาไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน หรือไม่น้อยกว่าสองในสามของระยะเวลาการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ในกรณีที่คณะอนุกรรมการได้กำหนดเวลาไว้ไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยยี่สิบวันเว้นแต่ในระหว่างการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดมีพฤติกรรมหรือสภาพร่างกาย หรือจิตใจ ที่มีผลกระทบจนไม่อาจใช้วิธีการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดต่อไปได้อีก ให้รายงานผลการปฏิบัติตามแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดที่ผ่านมาต่อผู้อำนวยการหรือผู้ควบคุมสถานที่เพื่อรายงาน

คณะกรรมการโดยพลัน เพื่อให้คณะกรรมการพิจารณาปรับแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

3. ในระหว่างการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคุมประพฤติประสานงานศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด หรือสถานที่เพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดเพื่อติดตามผลการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติตรายงานต่อคณะกรรมการ

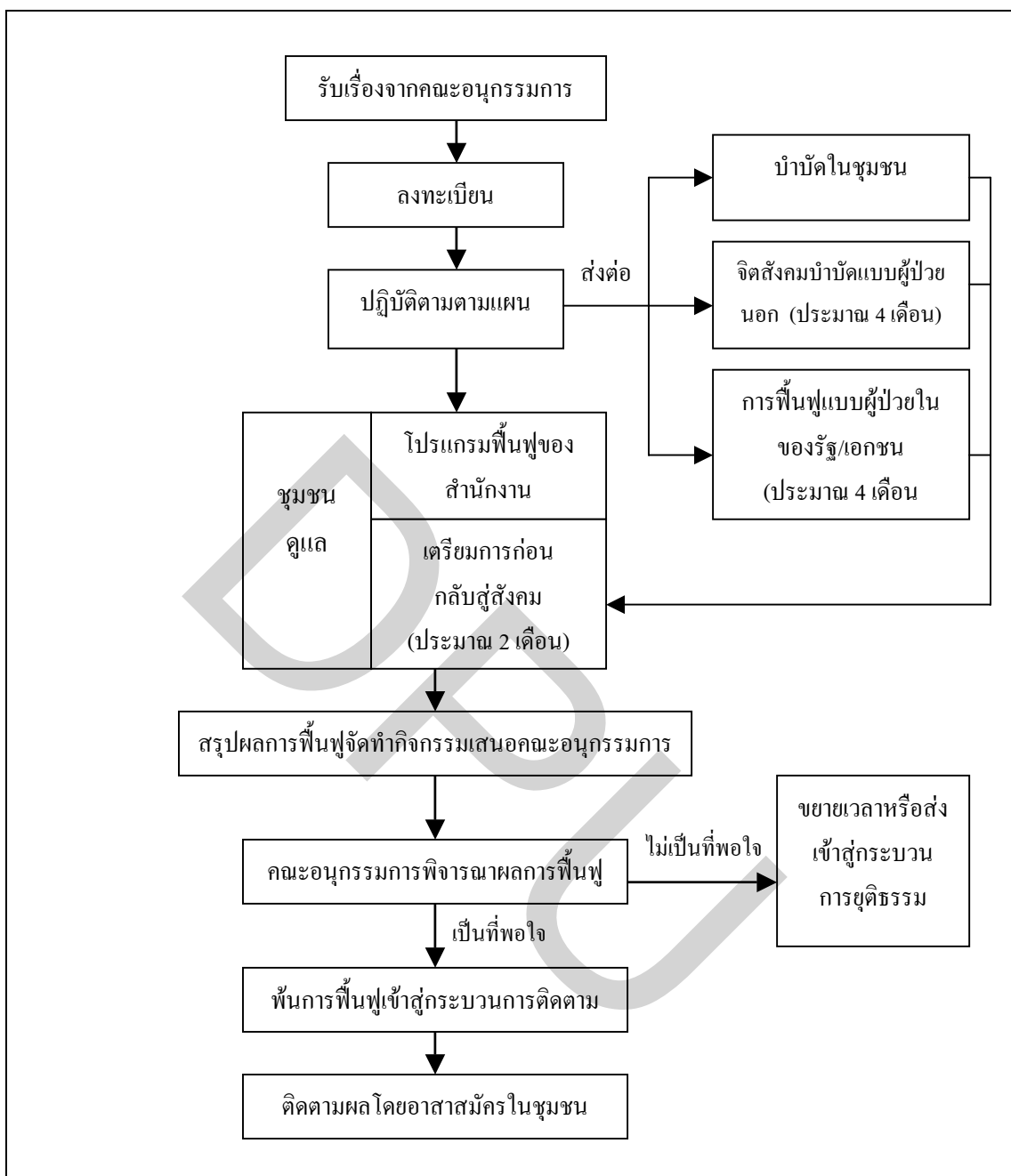
ภาพที่ 3.1 แสดงขั้นตอนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแบบควบคุมตัว
ที่มา : กองพัฒนาการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด กรมคุมประพฤติ

วิธีการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแบบไม่ควบคุมตัว

1. การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในกรณีที่ไม่จำเป็นต้องควบคุมตัวให้คณะกรรมการกำหนดแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดโดยกำหนดให้พนักงานคุมประพฤติของสำนักงานคุมประพฤติ จัดให้มีการปฐมนิเทศผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด กำหนดเงื่อนไขให้ผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดปฏิบัติข้อหนึ่งข้อใดหรือหลายข้อ ได้แก่ ให้ไปรายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติตามระยะเวลาที่เห็นสมควร ห้ามเกี่ยวข้องกับยาหรือสารเสพติดให้โทษ ให้ละเว้นการคบหาสมาคมกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับยาหรือสารเสพติดให้โทษ

ให้เข้ารับการฟื้นฟูตามแผนการที่พนักงานคุมประพฤติกำหนดให้เหมาะสมกับสภาพของผู้เข้ารับ การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ให้เข้ารับการศึกษาหรือการฝึกอาชีพ หรือทำงานบริการสังคม ตามความเหมาะสมกับผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ให้ดำเนินการอื่นใดตามความ เหมาะสมเพื่อให้มีความมั่นคงในการดำรงชีวิตโดยห่างไกลจากยาเสพติด เป็นต้น โดยการส่งผู้เข้า รับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดไปเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพในสถานพยาบาลหรือสถาน ฟื้นฟูของทางราชการหรือเอกชน ทั้งแบบผู้ป่วยในหรือผู้ป่วยนอก โดยต้องปฏิบัติตามมาตรการของ สถานพยาบาลหรือสถานฟื้นฟูโดยเคร่งครัด ทั้งนี้ ให้พนักงานคุมประพฤติประสานงานเพื่อติดตาม ผลเป็นระยะ ๆ โดยในระหว่างการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดต้องจัดให้ครอบครัวของผู้เข้ารับ การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดเข้ามามีส่วนร่วมในการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดด้วย ทั้ง นี้ ในระหว่างการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ต้องมีการเยี่ยมเยียนหรือติดตามผู้เข้ารับการฟื้นฟู สมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดซึ่งที่พักอาศัยของผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดเป็นระยะ ๆ ตามความเหมาะสมตลอดระยะเวลาของการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด โดยให้มีการประสาน งานกับศูนย์ หน่วยงาน หรือเครือข่ายชุมชน รวมทั้งอาสาสมัครในชุมชน หรือผู้นำชุมชนในการเฝ้า ระวังดูแลผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดด้วยก็ได้

2. การประเมินพฤติกรรมระหว่างการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดของผู้เข้ารับการ ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแบบไม่ควบคุมตัวให้ดำเนินการในลักษณะเดียวกับการประเมิน พฤติกรรมระหว่างการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดของผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแบบควบคุมตัว

ภาพที่ 3.2 แสดงขั้นตอนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแบบไม่ควบคุมตัว
ที่มา : กองพัฒนาการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด กรมคุมประพฤติ

(3) มาตรการคุมประพฤติ เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคุมประพฤติซึ่งทำหน้าที่พนักงานคุมประพฤติ ที่จะควบคุมดูแลและสอดส่องความประพฤติของผู้ที่เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ในกรณีที่ไม่มีจำเป็นต้องควบคุมตัว ซึ่งคณะกรรมการกำหนดแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด โดยให้พนักงานคุมประพฤติเป็นผู้ควบคุมดูแล ซึ่ง

คณะกรรมการอาจกำหนดให้ผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดต้องปฏิบัติด้วยวิธีการอื่นใดภายใต้การดูแลของพนักงานคุมประพฤติ ซึ่งคณะกรรมการจะแจ้งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคุมประพฤติมารับตัวไปดำเนินการ โดยพนักงานเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคุมประพฤติมีหน้าที่ในการรับรายงานตัวของผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามระยะเวลาที่เห็นสมควร หรือกำหนดแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดให้เหมาะสมกับสภาพของผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด หรือให้เข้ารับการศึกษาหรือการฝึกอาชีพ หรือทำงานบริการสังคมตามความเหมาะสม โดยอาจต้องติดต่อประสานงานติดตามผลการฟื้นฟูสมรรถภาพในสถานพยาบาลหรือสถานฟื้นฟูของทางราชการหรือเอกชนทั้งแบบผู้ป่วยในหรือผู้ป่วยนอก ซึ่งต้องปฏิบัติตามมาตรการของสถานพยาบาลหรือสถานฟื้นฟูโดยเคร่งครัด นอกจากนี้พนักงานเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคุมประเวทยังมีหน้าที่ในการประสานงานศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดหรือสถานทีเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดเพื่อติดตามผลหรือประเมินพฤติกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดรายงานต่อคณะกรรมการเพื่อพิจารณาผลการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด โดยระหว่างการฟื้นฟูดังกล่าวพนักงานคุมประพฤติอาจต้องมีการเยี่ยมเยียนหรือติดตามผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดซึ่งที่พักอาศัยของผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ซึ่งอาจต้องประสานงานกับศูนย์ หน่วยงาน หรือเครือข่ายชุมชน รวมทั้งอาสาสมัครในชุมชน หรือผู้นำชุมชนในการเฝ้าระวังดูแลและเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดด้วย

3.2 มาตรการแทนการดำเนินคดีตามกฎหมายต่างประเทศ

มาตรการแทนการดำเนินคดีตามกฎหมายต่างประเทศนั้น จะแยกศึกษามาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาทั่วไป กับมาตรการแทนการดำเนินคดียาเสพติด โดยมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาทั่วไปนั้น จะศึกษาเฉพาะมาตรการชะลอการฟ้องและมาตรการคุมประพฤติ ส่วนมาตรการแทนการดำเนินคดียาเสพติด จะศึกษามาตรการบังคับบำบัดรักษา เพื่อให้ง่ายต่อการศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายไทย

3.2.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

3.2.1.1 มาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาทั่วไป

มาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาทั่วไปของสหรัฐอเมริกานั้น มีทั้งมาตรการชะลอการฟ้อง และการคุมประพฤติ ซึ่งจะได้ศึกษาต่อไป ดังนี้

1. การชะลอการฟ้อง

การดำเนินคดีอาญาในชั้นพนักงานอัยการตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาในทางทฤษฎีนั้นประเทศสหรัฐอเมริกาใช้หลักการฟ้องคดีตามกฎหมายด้วยเหมือนกันเพราะมีตัวบท

กฎหมายหลายฉบับที่ระบุบังคับให้ต้องมีการฟ้องคดีที่มีมูลต่อศาลโดยไม่มีข้อยกเว้น เช่น รัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา มาตรา 2³ ได้บัญญัติถึงหน้าที่ของประธานาธิบดีในฐานะหัวหน้าฝ่ายบริหารของรัฐบาลกลางว่า “ประธานาธิบดีจะต้องคอยสอดส่องดูแลว่า ได้มีการใช้บังคับกฎหมายอย่างแท้จริง” รัฐสภาของรัฐบาลกลางสหรัฐอเมริกาก็ได้ออกกฎหมายให้อำนาจฟ้องคดีอาญาที่ละเมิดกฎหมายของสหรัฐอเมริกาว่า “อัยการของสหรัฐจะต้อง (1) ฟ้องคดีอาญาทุกคดีที่เป็นความผิดต่อสหรัฐอเมริกา ซึ่งเกิดภายในเขตท้องถิ่นของตน”⁴ ในระดับรัฐก็มีกฎหมายบัญญัติไว้ทำนองเป็นการบังคับให้ต้องมีการฟ้องคดีอาญาอย่างเดียวกัน เช่น กฎหมายของรัฐไอโอวา บัญญัติว่า “เป็นหน้าที่ของอัยการที่จะต้องยื่นฟ้องผู้ต้องหา ซึ่งมีหลักฐานอันเพียงพอที่จะเชื่อได้ว่า บุคคลนั้นกระทำความผิดและศาลจะลงโทษได้ ต่อศาล”

แม้จะมีบทบัญญัติดังกล่าว อัยการในสหรัฐอเมริกาก็ได้ยึดถือหลักการฟ้องคดีอาญาตามกฎหมายแต่อย่างใดเลย ตรงข้าม อัยการกลับใช้ดุลพินิจไม่ฟ้องคดีที่มีมูลอย่างกว้างขวางและทำกันเป็นเวลายาวนาน จนกลายเป็นประเพณีในที่สุดโดยที่ทางศาลเองก็ไม่ได้สนใจเรื่องนี้ แต่กลับสนับสนุนให้ความเห็นชอบในการใช้ดุลพินิจของพนักงานอัยการอีกด้วย ด้วยเหตุนี้เอง การฟ้องคดีของอัยการสหรัฐอเมริกา จึงวิวัฒนาการมาเป็นระบบดุลพินิจ (Opportunity Principle) ทั้งที่ไม่มีตัวบทกฎหมายลายลักษณ์อักษรเขียนเอาไว้เช่นนั้น อย่างไรก็ตาม เนติบัณฑิตของสหรัฐอเมริกา ได้จัดพิมพ์หลักเกณฑ์ที่เกี่ยวกับหน้าที่ของอัยการไว้ โดยได้บัญญัติว่า “อัยการไม่จำเป็นต้องฟ้องคดีอาญาที่มีมูลทุกคดี ในบางกรณีถ้ามีเหตุอันเกี่ยวกับผลประโยชน์ของส่วนรวม อัยการอาจจะไม่ฟ้องคดีก็ได้ แม้ว่าคดีนั้นจะมีหลักฐานเพียงพอที่ศาลจะพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดได้ก็ตาม”⁵

³ Article II, Section 3. U.S. Constitution. อ้างถึงใน เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2521). “ดุลพินิจในการไม่ฟ้องคดีอาญาที่มีมูลของอัยการในสหรัฐอเมริกา.” วารสารนิติศาสตร์, 10, 1. หน้า 160.

⁴ 28 U.S.C. Section 457. อ้างถึงใน เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2521). “ดุลพินิจในการไม่ฟ้องคดีอาญาที่มีมูลของอัยการในสหรัฐอเมริกา.” วารสารนิติศาสตร์, 10, 1. หน้า 161.

⁵ American Bar Association (ABA) Project On Standards For Criminal Justice, Standards Relating To The Prosecution Function And The Defense Function, Standards 3.9 (1971). อ้างถึงใน เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2521). “ดุลพินิจในการไม่ฟ้องคดีอาญาที่มีมูลของอัยการในสหรัฐอเมริกา.” วารสารนิติศาสตร์, 10, 1. หน้า 162.

สำหรับแนวทางการใช้ดุลพินิจของพนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้องคดีที่มีมูลนั้น มี 2 ทาง คือ พิจารณาจากสภาพคดี หรือสภาพของการกระทำความผิด และพิจารณาจากสภาพของผู้กระทำความผิด⁶

สภาพของคดีหรือสภาพของการกระทำความผิด ได้แก่

1. พนักงานอัยการมีความสงสัยโดยมีเหตุอันควรเชื่อว่า ผู้ต้องหาอาจจะมีใช้ผู้กระทำความผิดที่แท้จริง เช่น สงสัยว่าของกลางที่ค้นได้จากบ้านของผู้ต้องหาอาจมีใช้ของผู้ต้องหา แต่เป็นของบุคคลที่สามที่เอามาซ่อนไว้ที่บ้านผู้ต้องหา

2. พนักงานอัยการพิจารณาแล้วเห็นว่า ถ้ามีการฟ้องคดีนั้นลูกขุนจะตัดสินปล่อยจำเลยทั้ง ที่มีพยานหลักฐานที่แน่ชัดว่าจำเลยกระทำความผิด เช่น เพราะ ลูกขุนจะเห็นใจจำเลยหรือเห็นว่าผู้เสียหายก็มีส่วนผิดด้วย หรือเห็นว่ากฎหมายล้ำสมัยไม่มีการบังคับใช้มานานแล้ว

3. ผู้เสียหายไม่ประสงค์ที่จะให้มีการฟ้องคดีแก่ผู้ต้องหา

4. การฟ้องคดีนั้นจะต้องเสียค่าใช้จ่ายอย่างมาก เมื่อคำนึงถึงสภาพของความผิดแล้ว เช่น คดีความผิดเกี่ยวกับการใช้เช็ค มูลค่าเพียง 50 ดอลลาร์ แต่ผู้ต้องหาอยู่ต่างรัฐและจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการส่งผู้ต้องหาข้ามแดนถึง 500 ดอลลาร์

5. การไม่ฟ้องคดีนั้น จะไม่ทำให้หลักการยับยั้งผู้อื่นมิให้กระทำความผิดอย่างเดียวกันเสียไปมากนัก เช่น กรณีสามีทำร้ายภรรยา หากมีการฟ้องร้องและศาลลงโทษสามี การฟ้องร้องและการลงโทษคงมีผลเป็นการยับยั้ง มิให้สามีคนอื่นทำร้ายภรรยาของตนได้บ้างเล็กน้อยเท่านั้น แต่คงไม่มีผลยับยั้งมากนักเพราะความผิดประเภทนี้เกิดจากอารมณ์ชั่ววูบของสามีเท่านั้น ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ การยกโทษให้แก่สามีในคดีนี้โดยการไม่ฟ้อง จึงไม่น่าจะทำให้หลักการยับยั้งผู้อื่น ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวัตถุประสงค์ในการลงโทษ เสื่อมเสียไปมากนักแต่อย่างใด

6. คดีนั้นได้เกิดขึ้นมาเป็นเวลานานแล้วและพยานหลักฐานต่าง ๆ ได้เลือนหายไปมากแล้ว เช่น ได้มีการกระทำความผิดมาเป็นเวลานานแล้ว ก่อนมีการค้นพบการกระทำความผิดนั้น หรือคดีค้างอยู่ที่เจ้าหน้าที่ตำรวจมาเป็นเวลานานก่อนจะส่งเรื่องมายังพนักงานอัยการ

7. กฎหมายในเรื่องนั้น ๆ มิได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานาน โดยชุมชนนั้นก็เห็นชอบด้วยกับการไม่บังคับใช้กฎหมายนั้น ๆ เช่น กฎหมายเกี่ยวกับการพนัน หรือการดื่มสุรา

สภาพของผู้กระทำความผิด ได้แก่

⁶ ชาญณรงค์ ปราณิจิตต์ และคณะ. (2543). *ทฤษฎีลดปริมาณคดีที่มีมูลศาลและความรวดเร็วในการดำเนินคดี* (รายงานการวิจัย). หน้า 51.

1. ผู้กระทำความผิดมีคุณสมบัติพิเศษ เช่น ยังเป็นเด็ก หรือเป็นคนชรา มีบุตรมาก เคยรับราชการทหารและทำประโยชน์แก่ทางราชการทหารอย่างดีเด่น ไม่มีประวัติอาชญากรรมมาก่อน เจ็บป่วยมากหรือมีจิตบกพร่อง หากผู้กระทำความผิด มีคุณสมบัติอย่างหนึ่งอย่างใดดังกล่าวและกระทำความผิดอย่างใดขึ้น ซึ่งความผิดนั้นพนักงานอัยการมีเครื่องมือและกำลังคนจะฟ้องเพียงร้อยละ 20 ต่อปี ผู้กระทำความผิดซึ่งมีคุณสมบัติดังกล่าวจะได้รับการพิจารณาไม่ฟ้องร้องก่อนผู้กระทำความผิดอื่น ๆ

2. ผู้กระทำความผิดได้รับการลงโทษมาพอสมควรแก่การที่จะมีผลเป็นการยับยั้งตนเอง หรือผู้อื่นมิให้เอาเยี่ยงอย่างแล้ว เช่น นักธุรกิจผู้หนึ่งเมาสุราและส่งเสียง ช่มชู้ต่าง ๆ บนเครื่องบิน ได้ถูกจับและขังที่สถานีตำรวจคืนหนึ่ง อาจถือว่าเป็นการลงโทษที่เพียงพอแล้ว สำหรับการกระทำของบุคคลในฐานะเช่นนั้น

3. ผู้กระทำความผิดได้ชดใช้ความสูญเสีย หรือความเสียหายแก่ผู้เสียหายไปหมดแล้ว เช่น คดีลักทรัพย์ นื้อ โกง ผู้กระทำความผิดได้คืนทรัพย์สินให้ผู้เสียหายไปหมดแล้ว

4. ผู้กระทำความผิดได้ให้ความร่วมมือกับเจ้าพนักงานในการสืบสวนสอบสวนหรือการฟ้องร้องคดี เช่น เป็นสายให้กับตำรวจ ขอมเป็นพยานให้แก่พนักงานอัยการ

การควบคุมดุลพินิจในการตั้งไม่ฟ้องคดีที่มีมูลในสหรัฐอเมริกา⁷

1. การควบคุมภายใน

หัวหน้าสำนักงานประจำสำนักงานนั้น ๆ จะเป็นผู้ควบคุมตรวจสอบการใช้ดุลพินิจการตั้งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการ หากในสำนักงานมีอัยการจำนวนไม่มาก การควบคุมจะเป็นไปอย่างรัดกุม ส่งผลให้มีการใช้ดุลพินิจอย่างสอดคล้องกัน แต่หากเป็นสำนักงานที่มีขนาดใหญ่ การควบคุมอาจหละหลวมและอาจทำให้การใช้ดุลพินิจไม่สอดคล้องกันได้

2. การควบคุมภายนอก

2.1 โดย US. Attorney General หรือ State Attorney General แล้วแต่กรณี กล่าวคือ ในกรณีอัยการของสหรัฐอเมริกาซึ่งสังกัดอยู่กับกระทรวงยุติธรรม โดยมี U.S. Attorney General เป็นหัวหน้า มีการควบคุมในรูปการวางนโยบายและให้ความเห็นชอบกว้าง ๆ ในการใช้ดุลพินิจของอัยการสหรัฐอเมริกา ส่วนกรณีของอัยการท้องถิ่น (District Attorney) แม้ State Attorney General จะมีได้เป็นผู้บังคับบัญชาโดยตรง แต่ในบางมลรัฐ State Attorney General มีอำนาจจะฟ้องคดีที่อัยการท้องถิ่นไม่ยอมฟ้องได้

⁷ รายนามเพิ่มเติมใน เกียรติจจร วัจนะสวัสดิ์. (2521). “ดุลพินิจในการไม่ฟ้องคดีอาญาที่มีมูลของอัยการในสหรัฐอเมริกา.” วารสารนิติศาสตร์, 10, 1. หน้า 165-169.

2.2 การควบคุมโดยอัยการพิเศษ (Special Prosecutor) ในบางมลรัฐให้อำนาจ State Attorney General หรือศาลในการแต่งตั้งอัยการพิเศษ ซึ่งอาจเป็นนักกฎหมายหรือทนายความหรืออาจารย์สอนกฎหมายในมหาวิทยาลัยขึ้นทำหน้าที่ดำเนินการฟ้องร้องคดีแทนอัยการ หากอัยการประจำท้องถิ่นไม่ฟ้องคดีและคดีนั้นเป็นคดีสำคัญและประชาชนให้ความสนใจอย่างมาก

2.3 การควบคุมโดยศาล ผู้เสียหายอาจร้องขอต่อศาลเพื่อให้ศาลออกหมายบังคับให้อัยการฟ้องร้องคดี ซึ่งได้มีดุลพินิจสั่งไม่ฟ้องคดีไปแล้วได้ เนื่องจากในสหรัฐอเมริกา ผู้เสียหายไม่มีอำนาจฟ้องคดีอาญาโดยตรง แต่อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติศาลไม่ได้ใช้อำนาจนี้โดยอ้างว่าการฟ้องหรือไม่ฟ้องคดีเป็นดุลพินิจของพนักงานอัยการ ศาลจะไม่ไปก้าวล่วงอำนาจการสั่งคดีของพนักงานอัยการ

2.4 โดยการให้ออกจากตำแหน่ง รัฐสภาสหรัฐ (U.S. Congress) และรัฐสภาของรัฐ (State Legislature) มีอำนาจตามรัฐธรรมนูญที่จะขับ (impeach) อัยการของสหรัฐและอัยการท้องถิ่นออกจากตำแหน่งได้หากเห็นว่าอัยการทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ไม่ยอมฟ้องคดี เพราะได้รับสินบนจากผู้กระทำผิด นอกจากนี้กฎหมายของสหรัฐและมลรัฐต่าง ๆ ยังกำหนดมาตรการที่จะปลดอัยการออกจากตำแหน่ง ถ้าปรากฏว่ากระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ

2.5 โดยให้ประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง (Electorate) เป็นผู้ควบคุม อัยการสหรัฐส่วนใหญ่ได้รับเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน หรือกรณีที่ได้รับการแต่งตั้ง ผู้มีอำนาจแต่งตั้งไม่ว่าจะเป็นประธานาธิบดี หรือผู้ว่าการมลรัฐ ต่างก็ได้รับเลือกจากประชาชน โดยตรงเช่นกัน จึงอาจกล่าวได้ว่าประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในสหรัฐอเมริกามีโอกาสควบคุมการใช้ดุลพินิจของอัยการ โดยการไม่เลือกเข้ามาทำหน้าที่อีกเมื่อถึงคราวเลือกตั้งครั้งต่อไป

2. การคุมประพฤติ

ในปี ค.ศ. 1878 มลรัฐแมซซาชูเซต ได้เสนอออกกฎหมายคุมประพฤติฉบับแรกโดยให้อำนาจรัฐแต่งตั้งพนักงานคุมประพฤติในศาลเมืองบอสตันเพื่อจะได้มีกฎหมายรองรับอำนาจในการดูแลของพนักงานคุมประพฤติ สิ่งที่น่าสนใจในกฎหมายฉบับนี้ คือ การคุมประพฤติใช้ได้กับผู้กระทำความผิดทุกประเภทโดยไม่มีข้อจำกัด และวิธีการรอลงโทษก็ไม่มีระยะเวลากำหนดแต่อย่างใด สาระสำคัญของกฎหมายคุมประพฤติในระยะแรกเริ่มที่กำหนดขึ้นมาโดยยังไม่ค่อยถูกต้องเหมาะสมแต่กฎหมายฉบับนี้ก็ยังคงเป็นฉบับแรกซึ่งได้ริเริ่มขึ้นมา โดยสรุปหลักสำคัญได้ ดังนี้

1. มาตรการคุมประพฤติใช้กับผู้กระทำความผิดทุกประเภท
2. การรอลงโทษใช้โดยไม่มีกำหนดระยะเวลา

หลักการที่สองนี้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมคัดค้านไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง เมื่อเกิดคดีปลอมแปลงเช็คของธนาคารโทเล ซึ่งผู้พิพากษาชื่อ คัลลิทซ์ สั่งรอลงโทษและให้คุม

ประพจน์ไว้ด้วย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมได้ยื่นฟ้องต่อศาลฎีกาของสหรัฐฯ ว่า การปฏิบัติเช่นนี้เป็น การขัดต่อรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา ศาลฎีกาได้ตัดสินคดีนี้ในปี ค.ศ. 1916 โดยมีมติเป็นเอกฉันท์ว่าผู้พิพากษาศาลรัฐบาลสหรัฐอเมริกาไม่มีอำนาจสั่งรอกการลงโทษโดยไม่มีกำหนดระยะเวลา ดังนั้น จากคำพิพากษาคดีนี้จึงมีผลให้ผู้พิพากษาศาลรัฐบาลสหรัฐอเมริกาไม่สามารถใช้วิธีการคุมประพจน์ได้จนกว่าจะมีกฎหมายว่าด้วยการคุมประพจน์และจนกว่าจะมีการออกกฎหมายว่าด้วยการคุมประพจน์ผู้ใหญ่ก็ต้องมีการต่อสู้เพื่อนำระบบนี้มาใช้จากสภาสูงสุดและสภาผู้แทนเป็นเวลาหลายปีตามรายงานของผู้เชี่ยวชาญสองท่าน คือ อีฟเจน (Evjen) และมิคเคอร์ (Meeker) อย่างไรก็ตาม ในการใช้มาตรการการคุมประพจน์นี้ศาลจะกำหนดเงื่อนไขควบคุมการกระทำของจำเลยไว้ด้วย ดังนั้น การจะบังคับควบคุมจำเลยโดยไม่มีกำหนดเวลาเลยจึงไม่เป็นธรรม ด้วยเหตุนี้เวอร์นอน ฟ็อกซ์ (Vernon Fox) จึงได้ให้คำจำกัดความในการคุมประพจน์โดยพูดถึงเงื่อนไขในการคุมความประพจน์ว่า จำเลยจะถูกคุมประพจน์ไม่ควรเกินระยะเวลาห้าปี ซึ่งก็จะเท่ากับระยะเวลาในการรอกการลงโทษนั่นเอง

ในที่สุดกฎหมายคุมประพจน์ของรัฐบาลสหรัฐอเมริกาก็ผ่านได้ในปี ค.ศ. 1925 และผู้พิพากษาของศาลรัฐบาลอเมริกาก็สามารถใช้วิธีการคุมประพจน์ผู้กระทำความผิดได้ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา นับว่าเป็นการพัฒนาอย่างยิ่งในทางทัศนวิทยาและคุณธรรมในการลงโทษที่นำวิธีการนี้มาใช้กับผู้กระทำความผิดเพียงเล็กน้อย แต่อย่างไรก็ตาม การที่ศาลรอกการกำหนดโทษและรอกการลงโทษไว้เท่านั้นมิได้มีการติดตามดูแลจำเลยอีกก็เท่ากับปล่อยตัวจำเลยไปเลย ๆ ต่อมาบรรดาผู้พิพากษาทั้งหลายจึงได้คิดที่จะตั้งพนักงานคุมประพจน์มาคอยดูแลสอดส่องในระหว่างที่อยู่ในการรอกการลงโทษ เป็นผลทำให้การคุมประพจน์สมบูรณ์ถูกต้องขึ้น

ในการพิจารณาคดีและศาลเห็นว่าน่าจะใช้วิธีการคุมประพจน์ แต่ก่อนพิพากษาศาลควรมีข้อคำนึงถึงอย่างไร การใช้ดุลพินิจในคดีที่ศาลจะใช้มาตรการคุมประพจน์ผู้พิพากษาทั้งหลายจะพิจารณาถึงสิ่งดังต่อไปนี้

1. ผู้พิพากษาได้ใช้วิธีพิจารณาความถูกต้องและปราศจากอคติใด ๆ
2. ควรต้องรู้ถึงรายละเอียดที่เกี่ยวกับตัวจำเลยผู้กระทำความผิด
3. ให้คำนึงถึงความสามารถของจำเลยเพื่อจะได้นำมาวางแผนแก้ไข
4. วางแผนการจัด โปรแกรมเพื่อบำบัดแก้ไขผู้กระทำผิด
5. การปล่อยตัวผู้กระทำความผิดไปต้องคำนึงถึงความเสียหายที่จะเกิดแก่สังคมทั้งใน

ด้านทรัพย์สินและความผิดที่เกิดจากอันตรายทางร่างกาย

หลักเกณฑ์ข้างต้นที่ศาลรัฐบาลอเมริกาทดปฏิบัตินี้แสดงให้เห็นว่าการจะใช้มาตรการการคุมประพจน์ ศาลควรพิจารณาด้วยความระมัดระวังอย่างละเอียดรอบคอบด้วยความเป็นธรรมแก่

จำเลยด้วย เพราะผลของการพิพากษาจะออกมาสองประการ คือ ลงอาญาด้วยการจำคุกหรือรอการลงอาญาแล้วใช้มาตรการคุมประพฤติแทน โดยปล่อยจำเลยเป็นอิสระอยู่ในครอบครัวและสังคมเดิม ด้วยเหตุนี้หลักข้อที่ห้าจึงมีความสำคัญมากเนื่องจากบางคนอาจมองว่าการที่ศาลปล่อยตัวผู้กระทำความผิดเป็นอิสระเท่ากับศาลไม่ได้ลงโทษจำเลยแต่อย่างใด คนกระทำความผิดควรจะได้รับผลตอบแทนจากการกระทำของตน เมื่อได้แก้ไขแล้วใน ค.ศ. 1925 จะใช้วิธีการคุมประพฤติกับผู้กระทำความผิดเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ส่วนหลักเกณฑ์อื่น ๆ ก็ชี้ให้เห็นว่ามีความระมัดระวังก่อนที่จะสั่งใช้มาตรการคุมประพฤติ

หน้าที่สำคัญของงานคุมประพฤติ แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ

- (1) การสืบเสาะหาข้อมูลก่อนพิพากษา (Pre-sentence Investigation)
- (2) การควบคุมสอดส่อง (Supervision Probation) ภายหลังการพิพากษา
- (1) การสืบเสาะหาข้อมูลก่อนพิพากษา (Pre-sentence Investigation)

พนักงานคุมประพฤตินี้มีหน้าที่ทำรายงานเสนอศาลก่อนที่จะพิพากษา ในระยะนี้ข้อมูลส่วนใหญ่จะได้จากการสัมภาษณ์ตัวผู้กระทำความผิด คนในครอบครัวและบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น ครู นายจ้าง เอกสารต่าง ๆ จะได้จากการสอบสวนของตำรวจ คำฟ้องของอัยการและประวัติส่วนตัวในรายละเอียดต่าง ๆ สำนักงานบริหารของสหรัฐอเมริกาได้ระบุว่า Pre-sentence Investigation เป็นเอกสารฉบับแรกในการบริหารงานตุลาการและงานแก้ไขบำบัด รายงานนี้มีความสำคัญอยู่ 4 ประการ

1. ช่วยให้ศาลกำหนดคำพิพากษาที่เหมาะสม เช่น ควรจะคุมประพฤติหรือใช้วิธีการแก้ไขบำบัดในชุมชนอย่างอื่นหรือควรจำคุก ในกรณีจะลงโทษจำคุก ควรจะลงโทษจำคุกจำเลยมากน้อยเพียงไร ภายในขอบเขตขั้นต่ำและขั้นสูงที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้
2. ช่วยเหลืองานราชทัณฑ์หรือเรือนจำ ในการแยกประเภทผู้กระทำความผิดในการแก้ไขบำบัดผู้กระทำความผิดและในการวางแผนปลดปล่อย
3. ให้ข้อมูลที่จำเป็นแก่คณะกรรมการพักการลงโทษสำหรับประกอบการพิจารณาการลงโทษ เช่น ผู้กระทำความผิดควรจะได้รับพิจารณาพักการลงโทษ หรือไม่
4. ช่วยเหลือพนักงานคุมประพฤติในกระบวนการแก้ไขบำบัดและสอดส่องผู้ถูกคุมความประพฤติในระหว่างการคุมประพฤติและการพักการลงโทษว่าผู้กระทำความผิดจะได้รับการสอดส่องและความช่วยเหลือมากน้อยเพียงใด ควรจะให้ผู้ถูกคุมความประพฤติเข้าร่วมในแผนการแก้ไขบำบัดตัวเขาอย่างไร เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า การสืบเสาะหาข้อมูลเกี่ยวกับตัวจำเลยเพื่อนำเสนอศาลก่อนที่จะพิพากษานี้มีความสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมไม่เฉพาะประสิทธิภาพในคำพิพากษาของศาลเท่านั้น ยังเป็น

ประโยชน์ต่อระบบงานราชทัณฑ์ทั้งในการจำแนกผู้ต้องขัง การวางแผนการอบรมบำบัดแก้ไขในระหว่างต้องราชทัณฑ์ ตลอดจนการพิจารณาให้พักการลงโทษแก่นักโทษที่ประพฤติดี อย่างไรก็ตาม ภายใต้งานการสืบเสาะก่อนการพิพากษานี้เท่ากับเป็นการหาข้อมูลเบื้องต้นให้แก่ศาลนำมาประกอบการพิจารณาใช้ดุลพินิจว่าจะพิพากษาให้หรือการกำหนดโทษหรือการลงโทษอย่างหนึ่งหรือจะลงโทษจำคุก

กฎหมายคุมประพฤติในสหรัฐอเมริกา สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท

1. กฎหมายที่ห้ามคุมประพฤติจำเลยที่ถูกต้องข้อหาความผิดตามที่ระบุในกฎหมาย
2. กฎหมายที่ห้ามคุมประพฤติจำเลยที่ถูกตัดสินลงโทษในความผิดร้ายแรงกว่าหนึ่ง

ครั้ง

ในมลรัฐต่าง ๆ ที่มีกฎหมายห้ามคุมประพฤติในความผิดที่ระบุไว้นั้นต่างก็ไม่มีแบบที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ในทางทฤษฎีกฎหมายต้องการที่จะห้ามคุมความประพฤติจำเลยที่กระทำผิดในคดีร้ายแรงที่สุด ปัญหาจึงมีว่าความผิดร้ายแรงเป็นอย่างไร มีเพียง 15 มลรัฐที่ไม่มีข้อจำกัดตามกฎหมายในการสั่งคุมประพฤติผู้กระทำผิดคดีอุกฉกรรจ์ ส่วนอีก 34 มลรัฐนั้นการคุมประพฤติจะมีข้อจำกัดต่าง ๆ เช่น ประเภทความผิด ประวัติการทำผิดหรือในขณะที่จำเลยทำผิดจำเลยมีอาวุธหรือไม่ สำหรับประเภทความผิดนั้นถูกใช้มากที่สุดในฐานะเป็นข้อจำกัดในการสั่งคุมความประพฤติ ความผิดฐานข่มขืนและฆ่าคนตายเป็นความผิดที่ถูกห้ามคุมประพฤติมากที่สุด

ความแตกต่างในการใช้กฎหมายคุมประพฤตินี้มาก มลรัฐมิชิแกนจะห้ามคุมความประพฤติผู้กระทำผิดคดีอุกฉกรรจ์เป็นครั้งที่สาม ส่วนมลรัฐแคนซัสจะไม่มีข้อจำกัดการคุมความประพฤติเลย การขาดความสอดคล้องต้องกันนี้จึงกระตุ้นให้สมาคมเนติบัณฑิตแห่งสหรัฐอเมริกาเสนอว่าควรคุมความประพฤติในทุกคดี แต่ก็ควรจำกัดเฉพาะความผิดที่ร้ายแรงที่สุด

ในการประชุมเกี่ยวกับกฎหมายในเรื่องนี้สนับสนุนให้มีบทกฎหมายเกี่ยวกับมาตรฐานแนวศาลในการใช้ดุลพินิจกำหนดคำพิพากษาในการคุมประพฤติจำเลยซึ่งเป็นเรื่องเฉพาะรายไป

รายงานการสืบเสาะและการพิพากษาของศาลสหรัฐอเมริกาเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์กันมากที่ศาลไม่ให้ความเชื่อถือในรายงานการสืบเสาะของพนักงานคุมประพฤติ โดยให้เหตุผลว่ารายงานการสืบเสาะนั้นเป็นเพียงพยานบอกเล่า ผู้พิพากษาบางกลุ่มก็วิจารณ์ว่าความเชื่อใจในพนักงานคุมประพฤติและรายงานทำให้พนักงานคุมประพฤตินั้นยังดีกว่าการเป็นผู้พิพากษา โดยเป็นผู้ออกคำพิพากษา ฉะนั้น ความเห็นของพนักงานคุมประพฤติจึงมีความสำคัญมาก แสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างข้อเสนอแนะของพนักงานคุมประพฤติกับคำพิพากษาของศาลมีความสัมพันธ์ต่อกันมาก

อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติแต่ละประเทศแม้จะมีกฎหมายบัญญัติเป็นขั้นตอนแล้ว ปัญหาในเรื่องรายงานการสืบเสาะของพนักงานคุมประพฤติก็อยู่ที่ว่าศาลให้ความสำคัญและให้ความเชื่อถือเพียงใด

(2) การควบคุมสอดส่อง (Supervision Probation) ภายหลังจากพิพากษา

หน้าที่สำคัญในขั้นตอนภายหลังจากพิพากษา คือ การควบคุมและสอดส่องดูแลพฤติกรรมของจำเลย พนักงานคุมประพฤติจะต้องใช้วิธีการสังคมนาเคราะห์เฉพาะราย และการให้คำแนะนำปรึกษา มีการวางแผนในการบำบัดแก้ไขให้สามารถช่วยตัวเองได้ พนักงานคุมประพฤติต้องพยายามรู้จักที่จะดึงเอาความสามารถของผู้ถูกคุมประพฤติมาฟื้นฟูอบรมหรือฝึกอาชีพให้ตลอดจนถึงการหางานให้ทำ สิ่งสำคัญที่จะช่วยให้พนักงานคุมประพฤติสามารถให้ความช่วยเหลืออย่างมีประสิทธิภาพคือพนักงานคุมประพฤติจะต้องรู้จักทรัพยากรภายในชุมชน เช่น องค์กรของเอกชนที่ให้ความช่วยเหลือเฉพาะทาง สถานฝึกอาชีพ ศูนย์ปฏิบัติการทางการแพทย์ คลินิกสุขภาพจิต สำนักจัดหางาน ศูนย์สวัสดิการช่วยเหลือเด็กและองค์กรเอกชนอื่น ๆ เช่น สโมสรไลออนส์ สโมสรโรตารี เป็นต้น ถ้าพนักงานคุมประพฤติรู้จักแหล่งทรัพยากรของชุมชนมากเท่าไรก็จะช่วยให้พนักงานคุมประเวศติหาทางช่วยเหลือผู้ถูกคุมประพฤติได้อย่างมีประสิทธิภาพ การดูแลควบคุมและสอดส่องนี้เป็นการปฏิบัติตัวต่อตัวเฉพาะรายบุคคลอย่างใกล้ชิด นอกจากนั้นการให้คำแนะนำในปัญหาต่าง ๆ (Counseling) ก็เป็นวิธีการหนึ่งที่ลึกซึ้งที่พนักงานคุมประพฤติจะต้องนำมาใช้ด้วย

หลักในการควบคุมสอดส่อง การคุมประพฤติของสหรัฐอเมริกาพนักงานคุมประพฤติยึดหลัก 4 ประการ คือ

1. ในการเปลี่ยนแปลงแก้ไขผู้ถูกคุมประพฤติ พนักงานคุมประพฤติจะต้องมีส่วนร่วมในการวางแผนร่วมกับผู้ถูกคุมประพฤติเพื่อจะกำหนดโปรแกรมบำบัดแก้ไขต่าง ๆ
2. การวางแผนโปรแกรมดังกล่าวนี้ พนักงานคุมประพฤติจะต้องคำนึงถึงความต้องการ ปัญหา ความสามารถและข้อจำกัดอื่น ๆ ของผู้ถูกคุมประพฤติด้วย
3. เงื่อนไขการคุมประพฤติเป็นสิ่งสำคัญที่พนักงานคุมประพฤติควรตระหนัก เนื่องจากเงื่อนไขนี้มีผลควบคุมผู้ถูกคุมประพฤติและมีผลต่อสังคมโดยทั่วไปด้วย
4. จุดมุ่งหมายในการควบคุมสอดส่องก็เพื่อจะทำให้ผู้ถูกคุมประพฤติได้เข้าใจและยอมรับปัญหาสาเหตุการกระทำผิดและพฤติกรรมของตนเองแล้วพร้อมที่จะแก้ไขอันเป็นการช่วยเหลือตัวเอง หลักสำคัญข้อนี้อยู่ที่ว่าการคุมประเวศติมิใช่เป็นการบังคับผู้กระทำความผิดที่ถูกคุมประเวศติ แต่จะต้องพยายามให้เขาเกิดความเข้าใจและช่วยเหลือตัวเอง

การคุมประพฤติเป็นวิธีการที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อมั่นว่าจำเลยจะกลับตัวเป็นคนดีได้ การคุมประพฤติจึงเป็นกระบวนการที่จะเปลี่ยนแปลงสถานการณ์และพฤติกรรมของจำเลยโดยการควบคุมสอดส่องและแก้ไขบำบัด ในระหว่างการควบคุมสอดส่องเป็นสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลสองคนอย่างใกล้ชิด ต้องอาศัยความร่วมมือ ความเชื่อถือและความรับผิดชอบต่อกันและกันอย่างยิ่ง พนักงานคุมประพฤติจะต้องทำด้วยความระมัดระวัง ที่สำคัญจะต้องให้มีการควบคุมน้อยที่สุด องค์ประกอบสำคัญของการควบคุมสอดส่องและแก้ไขบำบัด คือ

1. การควบคุมสอดส่อง พนักงานคุมประพฤตินี้มีหน้าที่คอยติดตามพฤติกรรมกระทำของผู้ถูกคุมประพฤติ ในขณะที่เดียวกันก็จะต้องให้ความช่วยเหลือเพื่อให้ผู้ถูกคุมประพฤติปฏิบัติตามเงื่อนไขของศาล ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวและความสัมพันธ์ในที่ทำงานเพื่อนร่วมงานยินดียอมรับผู้ถูกคุมประพฤติหรือไม่ พนักงานคุมประพฤติเปรียบเหมือนพี่เลี้ยงที่จะต้องคอยติดตามอย่างใกล้ชิดโดยมุ่งที่จะพยายามให้ผู้ถูกคุมประพฤติแก้ไขตัวเองเป็นคนดีต่อไป

2. การบริการ ในการดำเนินการควบคุม สอดส่องผู้ถูกคุมประพฤตินั้น บางครั้งจำเป็นต้องอาศัยทรัพยากรจากชุมชนมาใช้ประโยชน์ช่วยเหลือผู้ถูกคุมประพฤติประกอบไปด้วย เช่น ผู้ถูกคุมประพฤติไม่มีงานทำ พนักงานคุมประพฤติอาจไปขอรับบริการการฝึกอาชีพอย่างใดอย่างหนึ่งตามนัดให้แก่ผู้ถูกคุมประพฤติหรือบริการตรวจรักษาโรคทางจิตใจ พนักงานคุมประพฤติก็ต้องแนะนำหรือพาไปหาจิตแพทย์ที่คลินิกสุขภาพจิต เป็นต้น

3. การให้คำแนะนำปรึกษาการให้คำแนะนำปรึกษาเป็นกระบวนการที่จะศึกษาปัญหาและหาทางช่วยเหลือโดยอาศัยความร่วมมือของบุคคลสองฝ่าย คือ ผู้มีปัญหาและพนักงานคุมประพฤติ ทั้งนี้จะต้องอาศัยความร่วมมือและความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด การให้คำปรึกษาแนะนำมีวัตถุประสงค์ที่จะหาทางให้ผู้มีปัญหา (ผู้ถูกคุมประพฤติ) เข้าใจและยอมรับปัญหาและให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาคือเป็นสาเหตุในการกระทำความผิดนั่นเอง

การควบคุมสอดส่องจะบรรลุผลดีก็ต่อ เมื่อพนักงานคุมประพฤติกวจะต้องใช้องค์ประกอบทั้งสามประการข้างต้นนี้ เนื่องจาการจะแก้ไขเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนเรานั้นจำเป็นต้องช่วยเหลือทางด้านจิตใจให้พัฒนาขึ้นซึ่งเป็นการให้คำแนะนำปรึกษา ในขณะเดียวกันการให้ความช่วยเหลือทางด้านวัตถุสิ่งของ การให้บริการทางสวัสดิการที่จำเป็นก็ต้องควบคู่กันไป ส่วนการควบคุมสอดส่องนั้นเป็นหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติโดยตรงที่จะต้องรวบรวมข้อเท็จจริงในการปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือไม่ พนักงานคุมประพฤตินี้มีบทบาทคล้ายนักสืบที่คอยออกติดตามผู้ถูกคุมประพฤติเพื่อจะได้เขียนรายงานเสนอศาลว่าควรจะ

1. ปลดปล่อยผู้นั้นพ้นจากการคุมประพฤติไป หรือ

2. ขอเพิกถอนการคุมประพฤติเสียแล้วใช้มาตรการอื่นที่เหมาะสมแทน กรณีนี้แสดงว่าผู้ถูกคุมประพฤติมีพฤติกรรมที่เชื่อว่าไม่น่าจะกลับตัวเป็นคนดีได้

3.2.1.2 มาตรการแทนการดำเนินคดีกับผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติด

มาตรการแทนการดำเนินคดีกับผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดของสหรัฐอเมริกานั้นเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการบังคับบำบัดรักษาผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดซึ่งปรากฏตามกฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ค.ศ. 1966 (The Narcotic Addict Rehabilitation Act of 1966) เรียกโดยย่อว่า NARA⁸ ซึ่งพัฒนาขึ้นมาจากความล้มเหลวในการใช้กฎหมายที่มุ่งเน้นแต่การปราบปราม (Supply Reduction) ละเลยผู้ใช้หรือผู้เสพยาเสพติดไป ทั้ง ๆ ที่แท้จริงแล้วเป็นปัญหาสำคัญของการแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยกฎหมายนี้เป็นการผสมผสานระหว่างศาสตร์แห่งระบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (Criminal Justice System) กับระบบการบำบัดรักษา (Treatment System) ซึ่งกำหนดหลักการเกี่ยวกับการบังคับบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด ด้วยการให้ส่งตัวผู้ที่ถูกกล่าวหา หรือถูกพิพากษาว่ากระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาแห่งสหรัฐ ซึ่งเป็นผู้ติดยาเสพติดให้โทษที่สมควรจะได้รับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพแทนการฟ้องร้องดำเนินคดีหรือพิพากษาลงโทษ ไปคุมขังเพื่อบำบัดรักษาให้มีสุขภาพดีและสามารถกลับเข้าสู่สังคมในฐานะสมาชิกที่มีประโยชน์คนหนึ่ง รวมทั้งให้โอกาสแก่ผู้ติดยาเสพติดที่มีได้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญ่อื่นใด ได้รับการบำบัดรักษาเพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพและกลับเข้าสู่สังคมในฐานะสมาชิกที่มีประโยชน์ อันเป็นการป้องกันสังคมให้พ้นจากอาชญากรรมและการกระทำความผิดซึ่งเป็นผลมาจากการติดยาเสพติดด้วย โดยกระบวนการที่สำคัญในการบังคับบำบัดรักษามี ดังนี้

1. ผู้ติดยาเสพติดบางประเภท สามารถเลือกเข้ารับการบำบัดรักษาเยียวยาได้ แทนที่จะถูกส่งตัวไปฟ้องร้องยังศาลโดยเลขาธิการอนามัยการศึกษาและการสังคมสงเคราะห์ เป็นผู้ตรวจสอบเกี่ยวกับการบังคับบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด

2. ในกรณีรัฐบาลมีความมั่นใจว่าผู้ติดยาเสพติดในประเภทใดได้กระทำความผิดอาญา ก็จะให้พนักงานอัยการกำหนดระยะเวลาทำการบำบัดรักษาไม่เกิน 10 ปี หรือระยะเวลามากที่สุดจนกว่าจะมีความเชื่อมั่นว่าผู้ติดยาเสพติดนั้นหายแล้ว

3. ถ้าหากผู้ติดยาเสพติดได้รับการรักษาไม่ได้ผล จะต้องรายงานให้เลขาธิการอนามัยการศึกษาและการสังคมสงเคราะห์ เพื่อทำการรักษาผู้ติดยาเสพติดนั้น โดยการบำบัดรักษาเป็นการเฉพาะราย เมื่อได้รับการดูแลผู้ติดยาเสพติดในโรงพยาบาลแล้ว ก็จะปล่อยตัวผู้ติดยาเสพติดเข้าสู่สังคม และ

⁸ The Narcotic Addict Rehabilitation Act of 1966 (Amendments of 1971).

ภายในระยะเวลา 3 ปี ผู้ติดยาเสพติดจะต้องมาพบเป็นรายบุคคล เมื่อต้องการพบเพื่อทราบผลหลังการบำบัดรักษาแล้ว

4. การดำเนินกระบวนการพิจารณาเบื้องต้นในการสั่งบำบัดรักษา

(1) เมื่อผู้ติดยาเสพติดประสงค์จะได้รับการบำบัดรักษาอาการติดยาเสพติดของเขา หรือเมื่อญาติพี่น้องของเขาเชื่อว่าผู้นั้นเป็นผู้ติดยาเสพติด ผู้ติดยาเสพติดนั้นหรือญาติพี่น้อง อาจยื่นคำร้องขอต่อพนักงานอัยการ เพื่อขอรับการบำบัดรักษาอาการติดยาในสถานพยาบาลก็ได้ โดยคำร้องขอของผู้ติดยาเสพติดจะต้องระบุชื่อ ที่อยู่ และข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับการติดยาเสพติดของเขา สำหรับคำร้องขอของญาติพี่น้อง ในเรื่องที่จะเชื่อว่าผู้นั้นเป็นผู้ติดยาเสพติด ก็ต้องระบุชื่อและที่อยู่ ตลอดจนข้อเท็จจริงหรือข้อมูลอื่น ๆ ซึ่งผู้ร้องเชื่อว่าผู้นั้นเป็นผู้ติดยาเสพติด

(2) ภายหลังจากที่ได้พิจารณาคำร้องขอแล้ว พนักงานอัยการจะพิจารณาว่ามีเหตุผลที่เชื่อได้ว่าบุคคลที่ระบุชื่อในคำร้องขอนั้นเป็นผู้ติดยาเสพติดจริง และมีเหตุผลที่จะเชื่อได้ว่าศูนย์บำบัดรักษาจะไม่รับตัวผู้นั้นเข้ารับการบำบัดรักษา พนักงานอัยการต้องยื่นคำร้องขอต่อศาลให้ส่งตัวผู้ติดยาเสพติดไปควบคุมตัวไว้ในสถานพยาบาล เพื่อบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดตามความเหมาะสม และให้พนักงานอัยการขอคำแนะนำปรึกษาจากผู้อำนวยการ โรงพยาบาลหรือเจ้าหน้าที่ก็ได้

(3) เมื่อได้รับคำร้องขอของพนักงานอัยการแล้ว ศาลจะสั่งให้ผู้ติดยาเสพติดมาปรากฏตัวต่อหน้าศาล เพื่อให้แพทย์ตรวจพิสูจน์⁹ และรับฟังพยานหลักฐาน ศาลจะทำสำเนาคำร้องนั้น และมีคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ศาลส่งไปให้ผู้ติดยาเสพติดโดยตรง¹⁰

5. ภายหลังจากศาลให้คำแนะนำแก่ผู้ติดยาเสพติด ในเรื่องสิทธิที่เขาจะได้รับคำปรึกษา ทุกขั้นตอนของการดำเนินกระบวนการพิจารณาทางศาล ถ้าผู้ติดยาเสพติดไม่มีเงินที่จะจ่ายเพื่อขอรับคำปรึกษา ศาลจะกำหนดให้ให้คำปรึกษาตามคำร้องขอของผู้ติดยาเสพติดนั้นและให้มารับคำปรึกษา ในระหว่างการตรวจสอบความประพฤติศาลจะตั้งแพทย์ผู้ทรงคุณวุฒิ 2 คน ซึ่งในจำนวนผู้ทรงคุณวุฒิอาจเป็นจิตแพทย์ 1 คน ให้ทำการตรวจพิสูจน์ผู้ติดยาเสพติดซึ่งกักขังไว้ แพทย์นี้ไม่มีส่วนร่วมในการสอบสวนหรือจัดทำรายงานการสอบสวน ศาลจะให้คำแนะนำแก่ผู้ติดยาเสพติดเช่นกันว่า ถ้าภายหลังจากการตรวจสอบและรับฟังพยานหลักฐานแล้ว ผลปรากฏว่าเขาเป็นผู้ติดยาเสพติดที่จะต้องได้รับการแก้ไขฟื้นฟูด้วยการบำบัดรักษา เขาจะถูกส่งตัวไปให้ผู้อำนวยการโรงพยาบาลควบคุมตัวเพื่อการบำบัดรักษา ถึงแม้ว่าเขาจะไม่สมัครใจอดยาตามวิธีการบำบัดรักษาเช่นนั้นก็ตาม ซึ่งระยะเวลาในการบำบัดรักษาอาจนานถึง 42 เดือน นอกจากนี้ศาลจะให้คำแนะนำว่าเขาจะถูกกักขัง

⁹ Ibid. Section 3412.

¹⁰ Ibid. Section 3412.

ในระหว่างการบำบัดรักษา และเขาจะต้องอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของผู้อำนวยการโรงพยาบาล ภายหลังจากออกจากโรงพยาบาลไปแล้ว ถ้าเขายังไม่หายจากอาการติดยาเสพติดหรือปฏิเสธไม่ให้ความร่วมมือตามแผนการบำบัดรักษาภายหลังออกจากโรงพยาบาลไปแล้ว หรือได้รับการพิจารณาจากผู้อำนวยการโรงพยาบาลว่าเขาจะหวนกลับไปเสพยาเสพติดซ้ำอีก เขาจะถูกนำตัวมาจำกัดขังโดยเพิ่มระยะเวลาควบคุมตัวในสถานบำบัดรักษา เพื่อทำการบำบัดรักษาและให้คำแนะนำภายหลังออกจากโรงพยาบาลแล้ว¹¹

นอกจากนี้ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการตรวจพิสูจน์ ศาลอาจสั่งให้ส่งผู้ติดยาเสพติดไปอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของผู้อำนวยการโรงพยาบาล ภายในระยะเวลาไม่เกิน 30 วัน เพื่อคุมขังในโรงพยาบาลที่เหมาะสม หรือคุมขังในศูนย์บำบัดอื่นตามที่ศาลกำหนดได้ ทั้งนี้ แพทย์ต้องทำรายงานเสนอต่อศาลภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด และ

(1) ถ้าการตรวจพิสูจน์ของแพทย์ทั้งสองสรุปรายละเอียดในรายงานว่าผู้ติดยาเสพติดนั้นเป็นผู้ติดยาเสพติด หรือเป็นผู้ติดยาเสพติดที่ไม่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขฟื้นฟูด้วยการบำบัดรักษา ศาลจะมีคำสั่งให้ผู้นั้นออกจากโรงพยาบาลทันทีและให้ยกเลิกกระบวนการพิจารณาในเรื่องนี้

(2) ถ้ารายงานของแพทย์ทั้งสองชี้ให้เห็นว่าผู้นั้นเป็นผู้ติดยาเสพติดที่จะต้องได้รับการบำบัดรักษาหรือชี้ให้เห็นว่าตามรายงานของแพทย์ที่เสนอมานั้นไม่สามารถสรุปด้วยเหตุผลในการปฏิเสธที่จะส่งตัวผู้นั้นไปตรวจพิสูจน์ ศาลจะต้องจัดให้มีการสืบเพื่อรับฟังพยานหลักฐานโดยพลัน¹²

6. การสั่งบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด ถ้าศาลได้รับฟังพยานหลักฐานแล้วมีคำพิพากษาว่าผู้นั้นเป็นผู้ติดยาเสพติดที่ต้องได้รับการแก้ไขฟื้นฟูด้วยการบำบัดรักษา ศาลอาจสั่งให้ส่งตัวให้ผู้อำนวยการโรงพยาบาลควบคุมดูแลเพื่อบำบัดรักษาในสถานพยาบาลก็ได้ รายงานนั้นอาจสรุปข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพหรือสภาวะทั่วไปของผู้นั้น พร้อมทั้งคำแนะนำของผู้อำนวยการโรงพยาบาลในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมตัวเพื่อบำบัดรักษาต่อไป¹³ ทั้งนี้ หากผู้นั้นอยู่ในความควบคุมดูแลของผู้อำนวยการโรงพยาบาล จะถูกคุมขังเป็นเวลา 6 เดือน และจะถูกปล่อยตัวจากการคุมขังเพื่อบำบัดรักษาตามแผนการบำบัดรักษาภายหลังออกจากโรงพยาบาลตามที่ศาลกำหนด เว้นแต่ผู้อำนวยการโรงพยาบาลได้พิจารณาแล้วเห็นว่าผู้นั้นได้รับการรักษาอาการติดยาเสพติด และได้รับการฟื้นฟู

¹¹ Ibid. Section 3412.

¹² Ibid. Section 3414.

¹³ Ibid. Section 3415.

สมรรถภาพแล้ว หรือเห็นว่าไม่มีความจำเป็นต้องคุมขังผู้นั้นอีกต่อไป ก็อาจปล่อยตัวผู้นั้นออกจากการคุมขังในเวลาใดก็ได้ก่อนครบกำหนดระยะเวลา 6 เดือน¹⁴

7. การปล่อยตัวผู้เข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ เมื่อผู้ติดยาเสพติดที่อยู่ในความควบคุมดูแลของผู้อำนวยการ โรงพยาบาลได้ปฏิบัติตามแผนการบำบัดรักษาแล้ว ให้ปล่อยตัวจากสถานคุมขัง ผู้อำนวยการ โรงพยาบาลจะต้องแจ้งการปล่อยตัวต่อศาลภายใน 10 วัน ก่อนการปล่อยตัวไป ผู้เข้ารับการบำบัดรักษาที่ได้รับการปล่อยตัวในเวลาใดก็ตามจะต้องกลับไปยังศาลทันทีเมื่อศาลได้พิจารณาข้อเสนอแนะของผู้อำนวยการ โรงพยาบาลเกี่ยวกับการบำบัดรักษาผู้เข้ารับการบำบัดรักษาภายหลังออกจากโรงพยาบาลและผู้นั้นได้กลับมายังศาลแล้ว ศาลอาจสั่งให้ผู้นั้นอยู่ในความควบคุมดูแลโดยให้ผู้อำนวยการ โรงพยาบาลคุมตัวไว้เพื่อบำบัดรักษา และให้คำแนะนำภายใต้แผนการบำบัดรักษาหลังจากออกจากโรงพยาบาลแล้ว เป็นเวลา 3 ปีทันที นับแต่เวลาที่ผู้นั้นได้รับการปล่อยตัวและในเวลาใดก็ตามภายในระยะเวลา 3 ปีนี้ ถ้าผู้เข้ารับการบำบัดรักษานั้น

(1) บำบัดรักษาไม่หาย หรือปฏิเสธไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้อำนวยการ โรงพยาบาลในการติดต่อกับเขาเพื่อทำการบำบัดรักษา และให้คำปรึกษาแนะนำภายหลังออกจากโรงพยาบาล หรือ

(2) ผู้อำนวยการ โรงพยาบาลได้พิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้นั้นจะหันกลับมาใช้ยาเสพติดอีก ผู้อำนวยการ โรงพยาบาลอาจสั่งให้ส่งตัวผู้นั้นกลับมายังศาล เพื่อให้ศาลมีคำสั่งใหม่ให้ส่งไปคุมตัวในสถานพยาบาล เพื่อเพิ่มระยะเวลาในการบำบัดรักษาภายหลังออกจากโรงพยาบาลอีกไม่เกิน 6 เดือน และผู้นั้นจำต้องยอมรับแผนการบำบัดรักษาภายหลังออกจากโรงพยาบาลดังกล่าวข้างต้น¹⁵

8. การได้สวนเรื่องสุขภาพและสภาวะทั่วไปของผู้เข้ารับการบำบัดรักษา เมื่อได้รับคำร้องขอของผู้เข้ารับการบำบัดรักษา ซึ่งถูกคุมขังมาแล้วเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 3 เดือน ศาลจะได้สวนในเรื่องสุขภาพและสภาวะทั่วไปของผู้นั้น และถ้ามีความจำเป็นต้องคุมขังต่อไปอีก ไม่ว่าจะได้รับการฟังพยานหลักฐานหรือไม่ก็ตาม ศาลจะสั่งให้ปล่อยตัวผู้นั้นออกจากสถานคุมขัง และให้กลับมายังศาล และศาลอาจกำหนดสถานที่ให้ผู้ที่ถูกส่งกลับมานั้นเข้ารับการบำบัดรักษาตามแผนการบำบัดรักษาภายหลังออกจากโรงพยาบาล¹⁶

9. การลงโทษผู้หลบหนีจากสถานบำบัดรักษา หากผู้ใดหลบหนีหรือพยายามหลบหนี ในขณะที่ถูกคุมขังในสถานบำบัดรักษาเพื่อตรวจพิสูจน์ หรือบำบัดรักษา หรือผู้ใดช่วย หรือพยายาม

¹⁴ Ibid. Section 3416.

¹⁵ Ibid. Section. 3417.

¹⁶ Ibid. Section. 3418.

ช่วย หรืออุ้งช่วยเหลือผู้หลบหนี ต้องได้รับโทษปรับไม่เกินห้าพันเหรียญสหรัฐ หรือจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ¹⁷

3.2.2 ประเทศอังกฤษ

3.2.2.1 มาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาทั่วไป

มาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาจะอยู่ภายใต้หลักการของการคุมประพฤติ กล่าวคือ ในประเทศอังกฤษกฎหมายคอมมอนลอว์มีความสำคัญมากในการกำหนดหลักเกณฑ์และที่มาของการคุมประพฤติ อังกฤษเป็นประเทศแรกที่เกิดความคิด ริเริ่มในเรื่องการคุมประพฤติ (ค.ศ. 1820) แต่ก็เป็นที่น่าสังเกตว่าทั้งสองประเทศ คือ อังกฤษและสหรัฐอเมริกาเริ่มจริงจังใน ค.ศ. 1841 พร้อม ๆ กัน โดยความคิดพื้นฐานมาจากการลงโทษอย่างมีเงื่อนไขทางกฎหมายอาญา ระบบกฎหมายอังกฤษ กฎหมายแต่เดิมมุ่งในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมอย่างจริงจัง แม้จำเลยผู้กระทำความผิดจะให้การรับสารภาพอันเป็นประโยชน์แก่ศาลในการพิจารณาแล้วก็ตาม ก็ไม่มีกฎหมายมาตราใดกำหนดการลดโทษให้แก่จำเลย การลงโทษจึงมีลักษณะรุนแรงแม้จะปรากฏความผิดเล็กน้อย เช่น ใน ค.ศ. 1833 เด็กชายนิโคลัส ไวท์ (Nicolas White) อายุ 9 ขวบ เอาไม้ทูปกระจกตู้หน้าร้านในกรุงลอนดอนแตก เพื่อที่จะหยิบซื้อกระดาษสีของเด็กราคาเพียง 2 เพนนี ผู้พิพากษาศาลอาญาในกรุงลอนดอนตัดสินว่า กระทำความผิด ถูกลงโทษโดยการแขวนคอ ทั้งนี้เพราะทำตามกฎหมายซึ่งมีบทลงโทษรุนแรง การคุมประพฤติในอังกฤษจึงพัฒนาอย่างล่าช้ามาก

โทษทางอาญาที่หนักที่สุด คือ การประหารชีวิต หรือที่เรียกว่า Capital Punishment วิธีการประหารชีวิตของแต่ละประเทศนั้นแตกต่างกันไป ของไทยเราเคยใช้เพชรฆาตรดาบตัดคอกนักโทษประหาร ปัจจุบันใช้วิธีฉีดยาพิษ อังกฤษใช้แขวนคอ ฝรั่งเศส ใช้กิโยตินตัดคอ สหรัฐอเมริกาบางรัฐใช้เก้าอี้ไฟฟ้า บางรัฐให้เข้าห้องแก๊สพิษหรือแขวนคอ ซึ่งในปัจจุบันนี้ วัตถุประสงค์และคุณธรรมในการลงโทษทำให้รัฐบาลหลายประเทศยกเลิกการประหารชีวิตลงไปบ้าง แต่บางประเทศก็ยังคงใช้ความรุนแรงในการลงโทษ เมื่อมาพิจารณาถึงประเทศอังกฤษ ดังได้กล่าวมาแล้วว่าแม้อังกฤษจะได้เริ่มมีแนวความคิดในการคุมประพฤติในปี ค.ศ. 1820 ก็ตาม แต่การเปลี่ยนทัศนคติจากการลงโทษที่รุนแรง มาเป็นการแก้ไขบำบัดผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคล (Individual) เช่น ลัทธิปัจเจกนิยมของอเมริกาทำได้ยาก อังกฤษได้รับอิทธิพลหลักคิดทางทฤษฎีฟรีวิล (Free Will) นอกจากนี้ซีซ่า เบคคาเรีย (Cesare Beccaria) ยังได้เขียนบทความเรื่อง “อาชญากรรมกับการลงโทษ” (An Essay on Crimes and Punishment) ในปี ค.ศ. 1764 เขาเน้นว่าผู้พิพากษาควรจะต้องพิพากษาเหมือนกันในคดีความผิดฐานเดียวกัน อิทธิพลของเบคคาเรียได้ถูกขยายออกไปโดยวิล

¹⁷ Ibid. Section 3425.

เลียม แบลคสโตน (William Blackstone) เจเรมี เบนแธม (Jeremy Bentham) และแซมมวล โรมิลลี (Samuel Romilly) ผลจากแนวความคิดนี้เป็นผลให้เกิดประมวลกฎหมายอาญาในประเทศอังกฤษขึ้นในปี ค.ศ. 1800

กฎหมายพื้นฐานที่เป็นที่มาของการคุมประพฤติ ในประเทศอังกฤษมีวิธีการและรูปแบบดังนี้

1. สิทธิจากพระ (Benefit of Clergy) เป็นอำนาจและสิทธิของวัดที่ยอมรับและปฏิบัติกันจนกลายเป็นธรรมเนียมทางกฎหมายว่า บรรดาพระทั้งหลายต้องอยู่ภายใต้กฎหมายของวัด แม้ว่าการกระทำความผิดนั้นจะเป็นการฝ่าฝืนทางโลกก็ตาม ทั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ที่จะหลีกเลี่ยงการลงโทษประหารชีวิต (Capital Punishment) วิธีปฏิบัติอย่างนี้เริ่มในศตวรรษที่ 13 ซึ่งขณะนั้นเป็นรัชสมัยของพระเจ้าเฮนรีที่สอง พระองค์จึงพยายามต่อต้านอำนาจของพระ (Church Law) ต่อมาปรากฏว่าพวกฆราวาสบางคนได้พยายามขอขึ้นศาลของวัด พวกกลุ่มมีอำนาจทางฆราวาสเริ่มเห็นประโยชน์ของการใช้กฎหมายของวัดเพราะสามารถหลีกเลี่ยงการถูกลงโทษประหารชีวิตได้ ด้วยความเมตตาที่เริ่มเห็นและเกิดความคิดว่ากฎหมายของอังกฤษรุนแรงควรจะเลิกการประหารชีวิตที่ทำกันมากริมขยายไปสู่อเมริกา อย่างไรก็ตาม อำนาจทางการพิพากษาของพระก็ถูกขัดขวางจากพวกอาณาจักรโดยมีเหตุผลว่าประชาชนกระทำความผิดก็ควรจะต้องขึ้นศาลนอกวัด (Secular Court) แต่การใช้สิทธิของพระนี้ก็มิมีอิทธิพลโดยตรงต่อการลงโทษ

2. พิพากษาด้วยการรอ (Judicial Reprieve) ได้เริ่มที่ประเทศอังกฤษเป็นการที่ศาลพิจารณาใช้ดุลพินิจในการที่จะรอการพิพากษา (Suspend a Sentence) ระยะเวลาเริ่มศาลใช้วิธีการรอการพิพากษาไว้ก่อนก็เนื่องจากเหตุผลทางคดี คือ ศาลยังไม่พอใจในคำชี้ขาดตัดสินของคณะลูกขุนหรือเมื่อคู่ความที่ถูกตัดสินลงโทษได้ยื่นคำขอภัยโทษ การรอการพิพากษานี้ใช้กันมากเพราะเป็นการรอเพียงระยะเวลาหนึ่ง อเมริกาเริ่มนำการรอการพิพากษาไปใช้ในศาลบ้างและสืบเนื่องกันมาจนเป็นวิธีการคุมประพฤติ นับว่าการรอการพิพากษาไว้ก่อนเป็นที่มาสำคัญของการรอการกำหนดโทษและรอการลงโทษ

3. การประกันตัวจำเลย (Recognizance Bail) การให้ประกันหรือการขอประกันตัวจำเลยในคดีอาญา กฎหมายคอมมอนลอว์ของอังกฤษ ผู้พิพากษาหรือศาลเป็นผู้มีอำนาจพิพากษาลงโทษจำเลยหรือจะรอการพิพากษาล้วนแต่อยู่ภายใต้ดุลพินิจซึ่งขึ้นอยู่กับพยานหลักฐานและตัวจำเลยด้วย ในคริสต์ศตวรรษที่ 14 การให้ประกันได้มีการพัฒนามาใช้ในลักษณะเป็นมาตรการของกระบวนการยุติธรรมเป็นการที่จำเลยผู้กระทำความผิดจะต้องดูแลควบคุมพฤติกรรมของตนเองไม่ให้กระทำความผิดและจะต้องกลับมาตามนัดของศาล การให้หลักประกันจึงเป็นการป้องกันอย่างหนึ่งที่บุคคลซึ่งต้องสงสัยว่ากระทำความผิด คือ จำเลยต้องให้หลักประกันในรูปแบบของการให้สัญญา

ไว้กับบ้านเมืองว่า จะไม่กระทำความผิดใด ๆ ขึ้นอีก ในระยะแรก ๆ ของการใช้วิธีนี้ได้มีการขยาย ขอบข่ายไปใช้กับผู้กระทำความผิดที่ถูกฟ้องร้องต่อศาลเพื่อเป็นประกัน การไปปรากฏตัวของผู้ กระทำความผิดต่อศาลในวันข้างหน้าเมื่อถูกเรียกตัวโดยถือว่าวิธีการนี้เป็นส่วนหนึ่งของคำพิพากษา คือ เป็นวิธีพิจารณาความอาญาตามกฎหมายด้วย อย่างไรก็ตาม วิธีการให้ประกันตัวผู้กระทำความ ผิดนี้เป็นมาตรการทางกระบวนการยุติธรรมในทางป้องกันเมื่อมีการฟ้องร้องในคดีอาญา ภายหลัง การประกันตัวแล้วก็จะต้องมีการควบคุมพฤติกรรมระยะมัดระวังมิให้กระทำความผิดซ้ำ ศาลต่าง ๆ ในประเทศอังกฤษนิยมใช้วิธีการให้ประกันตัวซึ่งเป็นทั้งการควบคุมผูกมัดโดยปล่อยตัวผู้กระทำ ความผิดเพียงเล็กน้อยอาจจะมีหลักประกันหรือไม่ก็ได้ ศาลต่าง ๆ ในอเมริกาต่างก็นิยมใช้กันมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมลรัฐแมสซาชูเซตส์ ผู้พิพากษาชื่อนายปีเตอร์ อ็อกเซนบริดจ์ แทคเซอร์ (Peter Oxenbridge Tacher) เป็นผู้ริเริ่มและนำไปใช้ในช่วงอายุการทำงานของเขาที่ศาลแห่งเมือง บอสตันจนได้พัฒนาเป็นงานคุมประพฤติสืบมา

การให้ประกันตัวเกิดขึ้นครั้งแรกในประเทศอังกฤษ หลักมียู่ว่ามีบุคคลภายนอกเป็น บุคคลที่สามสอดเข้าไปรับรองในการทำสัญญาที่จะนำตัวจำเลยมาศาลเมื่อมีการพิจารณาคดีในนัด ต่อไป ศาลจะนำมาใช้เมื่อมีความจำเป็นจะต้องปล่อยจำเลยไปก่อนเพราะคดีเช่นนี้อาจต้องใช้เวลา ยืดเยื้อในการคุมขังเป็นเวลานานเพื่อเป็นการตัดระยะเวลาคุมขังออกไปเพียงชั่วคราว ถ้าจะพิจารณา ถึงการประกันตัวจำเลยการที่บุคคลภายนอกเข้ามารับรองให้สัญญาว่าจำเลยจะไม่หลบหนีไปจึงอาจ สันนิษฐานว่าบุคคลที่สามย่อมมีความสัมพันธ์กับจำเลยเป็นการส่วนตัว เป็นที่น่าสังเกตว่าการ ประกันตัวเปรียบเป็นหลักเบื้องต้นของการคุมประพฤติ เงื่อนไขในการที่ศาลจะสั่งในการให้ ประกันก็เป็นเงื่อนไขบางประการในการคุมประพฤติต่อมา เช่น จะไม่ทำความผิดขึ้นอีกและจะมา ศาลตามนัดในการพิจารณาต่อไป ที่น่าสนใจอีกประการหนึ่ง คือ ระหว่างการประกันตัวมีการ ควบคุมสอดส่องอยู่ด้วย ซึ่งก็เป็นการแก้ไขฟื้นฟูควบคุมสอดส่องเป็นรายบุคคล ซึ่งก็เป็นรูปแบบ ของการคุมประพฤติตั้งได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

ในประเทศอังกฤษ การบริหารงานคุมประพฤติที่แท้จริงเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการ คุมประพฤติท้องถิ่น ประกอบด้วย บรรดาผู้พิพากษาซึ่งจะทำการแต่งตั้งและจ่ายเงินเดือนให้ พนักงานคุมประพฤติ ทั้งกำหนดหน้าที่และจัดหาเจ้าหน้าที่รัฐการและสถานที่ให้ งานคุมประพฤติ ตอนแรกจะเป็นพนักงานคุมประพฤติอาชีพ ดังเช่นในอินเดีย สิงคโปร์ ซึ่งได้รับอิทธิพลกฎหมาย อังกฤษ การใช้การคุมประพฤติเป็นมาตรการทางกฎหมายผู้พิพากษามีบทบาทสำคัญมากและการ พิจารณาการคุมประพฤติดี 2 ขั้นตอน คือ

1. การพิพากษาว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง
2. การพิพากษาคดีจำเลยแล้วใช้มาตรการลงโทษที่เหมาะสม

ตามระบบขั้นตอนดังกล่าว ผู้พิพากษาจะพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับบุคลิกภาพ อุปนิสัย และประวัติการกระทำความคิดภายหลังที่พิพากษาแล้วว่าจำเลยกระทำผิดจริงตามฟ้อง การแยกพิจารณาเป็นสองขั้นตอนนี้อังกฤษถือว่าสำคัญมากและควรจะแยกจากกัน ผู้เขียนเห็นว่าการที่อังกฤษแยกการพิจารณาการคุมประพฤติเป็นคนละตอนจากการพิพากษาว่าจำเลยกระทำผิดก็ด้วยเหตุผลที่ประเทศอังกฤษมีจารีตประเพณีที่เคยชินกับการลงโทษที่รุนแรง มาตรการการคุมประพฤติ ถือเป็น การลงโทษโดยอัตโนมัติ ซึ่งเป็นการรอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษไว้ก่อน เป็นการกรุณาไม่ทำรุนแรงจำกัดอิสรภาพของจำเลย ดังนั้น การจะใช้มาตรการคุมประพฤติ ผู้พิพากษาหรือศาลก็ควรจะได้พิจารณาด้วยความระมัดระวังและใช้ดุลพินิจในขั้นแรกเสียก่อนว่า จำเลยกระทำผิดจริงตามฟ้อง ต่อไปศาลจะใช้มาตรการอย่างไรเป็นการพิจารณาอีกขั้นหนึ่งสุดแล้วแต่จะเห็นสมควร

คณะกรรมการมอริสัน ได้เสนอข้อควรคำนึงในการตัดสินใจจะใช้วิธีการคุมประพฤติ 3 ประการ คือ

1. ควรเป็นความผิดเล็กน้อยไม่ร้ายแรง ไม่สมควรใช้มาตรการที่รุนแรง
2. จำเลยผู้กระทำผิดต้องการให้ศาลใช้มาตรการคุมประพฤติซึ่งทางเลือกอย่างอื่นศาลอาจใช้การปรับและปล่อยตัวไปก็ทำได้ การคุมประพฤติจึงเป็นความยินยอมสมัครใจของผู้กระทำผิด
3. ผู้พิพากษาหรือศาลควรพิจารณาเสียก่อนว่าการใช้มาตรการคุมประพฤติ โดยการปล่อยตัวจำเลยอยู่ในสังคมจะเป็นการเสี่ยงภัยต่อสังคมทั่วไปหรือไม่

หลักเกณฑ์ข้างต้นนี้ เป็นข้อพิจารณาพื้นฐานที่ประเทศต่าง ๆ ก็นิยมถือปฏิบัติด้วย เช่น การใช้มาตรการคุมประพฤติจะใช้กับความผิดที่มีโทษไม่รุนแรงนั่นคือ การกระทำนั้น ๆ ต้องเป็นความผิดเล็กน้อยไม่ส่งผลเสียหายมากมายนักไม่กระทบกระทั่งสังคมส่วนใหญ่แต่อย่างใด หลักประการที่สองน่าสนใจที่ศาลจะพิพากษาให้คุมประพฤติก็จะถามความยินยอมสมัครใจของจำเลยเสียก่อนว่าพอใจกับวิธีการนี้หรือไม่ ตามพระราชบัญญัติงานยุติธรรม ค.ศ. 1948 มาตรา 3 บัญญัติว่า “การที่ผู้กระทำความผิดยอมมอบตัวให้อยู่ในความควบคุมสอดส่องของพนักงานคุมประพฤติ...” แสดงให้เห็นว่าอังกฤษจะใช้วิธีคุมประพฤติก็ต่อเมื่อผู้ถูกคุมประพฤตินยินยอม ส่วนของไทยแม้ในการเสนอรายงานการสืบเสาะจะมีคำถาม ซึ่งถามถึงความสมัครใจของผู้ถูกคุมประพฤติว่า ยินดีจะปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือไม่ แต่ในที่สุดการใช้ดุลพินิจของศาลก็สำคัญที่สุดจำเลยจะยินยอมสมัครใจหรือไม่ ไม่ใช่สาระสำคัญ ฉะนั้น การใช้วิธีการคุมประพฤติของศาลไทยจึงถือหลักดุลพินิจของศาล เพราะคดีที่ศาลจะสั่งคุมประพฤติได้นั้นศาลจะต้องพิพากษาลงโทษจำคุกจำเลย ส่วนประเทศอังกฤษผู้เขียนเห็นว่า เมื่อเป็นความผิดเล็กน้อยและศาลสามารถลงโทษปรับได้เมื่อจำเลยบางคนมี

เงินเสียค่าปรับบางครั้งก็เพียงการปรับก็ทำให้เรื่องยุติไปตนเองก็เป็นอิสระ แต่บางกรณีจำเลยอาจไม่มีเงินเสียค่าปรับและยินดีให้ศาลกำหนดเงื่อนไขควบคุมการกระทำของตนเองภายใต้วิธีการคุมประพฤติก็ได้ ก่อนศาลจะสั่งใช้มาตรการคุมประพฤติศาลก็จะถามจำเลยก่อนว่าจำเลยพอใจให้ควบคุมความประพฤติหรือไม่ เมื่อจำเลยยินยอมสมัครใจแล้วการยอมรับปฏิบัติตามเงื่อนไขจึงไม่มีปัญหาตามหลักประการที่สาม มาตรการคุมประพฤติจะได้ผลต่อเมื่อตัวจำเลยให้ความร่วมมือในการควบคุมพฤติกรรมของตนเองซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่สุด ส่วนหลักประการที่สามให้แง่คิดพิจารณาว่าการจะปล่อยตัวจำเลยผู้กระทำความผิดออกไปเป็นอิสระในสังคมนั้นควรหรือไม่ ซึ่งวัตถุประสงค์ในการลงโทษข้อหนึ่งมีอยู่ว่าจะต้องจำกัดผู้กระทำความผิดออกไปจากสังคม แต่การคุมประพฤติดังกล่าวปล่อยตัวผู้กระทำความผิดเป็นอิสระ อยู่ในสังคมครอบครัวเดิม ในระยะแรกเริ่มที่อังกฤษจะใช้มาตรการคุมประพฤติจึงต้องพิจารณาหลักประการที่สามด้วยความรอบคอบ อย่างไรก็ตาม กรณีคดีที่จะใช้การคุมประพฤติได้นั้นจำเลยผู้กระทำความผิดจะต้องกระทำความผิดเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ซึ่งทุกประเทศรวมทั้งประเทศไทยที่ใช้วิธีการคุมประพฤติดังกล่าวก็มักจะถือหลักในข้อนี้เช่นเดียวกัน ส่วนในการเสนอแนะของพนักงานคุมประพฤติในประเทศอังกฤษไม่มีข้อจำกัดทางด้านประวัติการทำผิด พนักงานคุมประพฤติจะเสนอแนะคุมประพฤติหรือไม่นั้นควรพิจารณาเกี่ยวกับความเป็นไปได้ของอันตรายที่จำเลยมีต่อชุมชนและประเมินว่าจำเลยจะสามารถแก้ไขตัวเอง การปฏิบัติตามเงื่อนไขและถ้าจะคุมประพฤติจำเลยแล้วชุมชนจะเห็นว่าเป็นการกรุณาเกินไปหรือไม่

3.2.2.2 มาตรการแทนการดำเนินคดีกับผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติด

ในปี ค.ศ. 1998 รัฐบาลอังกฤษได้กำหนดยุทธศาสตร์ 10 ปี สำหรับการต่อต้านการใช้ยาเสพติดในทางที่มิชอบ โดยมุ่งผสมผสานด้านการบังคับใช้กฎหมายเพื่อขจัดยาเสพติดที่ผิดกฎหมายทุกชนิด โดยเฉพาะยาเสพติดที่ค่อนข้างอันตราย (เฮโรอีนและโคเคน) กับการป้องกันเข้าด้วยกัน อันเป็นการทำงานแบบมีส่วนร่วมเป็นหุ้นส่วนกันระหว่างหน่วยงาน กลุ่มต่าง ๆ และหน่วยงานรัฐในระดับท้องถิ่น สำหรับยุทธศาสตร์เพื่อการบรรลุผลสำเร็จนั้นประกอบด้วย 4 เป้าหมาย คือ

1. ด้านประชาชนวัยหนุ่มสาว (Young People) มีเป้าหมายเพื่อช่วยเหลือประชาชนวัยหนุ่มสาวในการต่อสู้กับการใช้ยาเสพติดในทางที่ผิด ด้วยการดำเนินการกับกลุ่มเสี่ยงอย่างเต็มที่ ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อลดจำนวนประชาชนที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี ต่อการใช้ยาเสพติดที่ผิดกฎหมาย และมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับยาเสพติดในโรงเรียน พร้อมกับมีโครงการป้องกันยาเสพติดในกลุ่มเป้าหมายประชาชนหนุ่มสาวที่มีความเสี่ยง

2. ด้านชุมชน (Communities) อันเป็นส่วนหนึ่งของการป้องกันกันชุมชน โดยยุทธศาสตร์ด้านนี้มีโครงการที่จะพิสูจน์ (Identify) ผู้กระทำความผิดที่ใช้ยาเสพติดในทางที่ผิดให้เป็นจุดสำคัญในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเพื่อที่จะสามารถบำบัดรักษาพวกเขาตามความเหมาะสม

โดยมุ่งหวังว่าการบำบัดรักษานี้จะเป็นเครื่องมือทำลายความเชื่อมโยงระหว่างยาเสพติดกับอาชญากรรมและสามารถคุ้มครองชุมชนจากยาเสพติดที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านสังคมและพฤติกรรมการเป็นอาชญากรได้ สำหรับวัตถุประสงค์หลักที่สำคัญคือเพื่อลดระดับการกระทำผิดซ้ำระหว่างผู้กระทำความผิดที่ใช้นาเสพติดโดยมิชอบ โดยมีการใช้โครงการจัดหางานให้แก่ผู้ถูกจับ (Arrest Referral Schemes) ที่เป็นผู้ใช้นาเสพติด (Drug User) ซึ่งได้รับการตรวจพิสูจน์และกระตุ่นให้รับการบำบัดรักษาที่เหมาะสม ประกอบกับการคุมประพฤติและโครงการจัดหางานโดยศาล นอกจากนี้ยังมีโครงการนำร่อง (Pilot Scheme) ด้วยการใช้คำสั่งตรวจหายาเสพติดและบำบัดรักษา อันเป็นการใช้อำนาจโดยศาลและด้วยความยินยอมของผู้กระทำความผิด ซึ่งเป็นการกำหนดให้ผู้กระทำความผิดที่ตรวจพบว่าเป็นผู้ใช้นาเสพติดต้องเข้ารับการบำบัดรักษาควบคู่กับคำสั่งเกี่ยวกับชุมชน (Community Order) และมักเรียกโครงการนี้ว่า CARAT เนื่องจากประกอบด้วยการให้คำปรึกษา (Counselling) การประเมินผล (Assessment) การจัดหางานให้ (Referral) การให้คำแนะนำ (Advice) และการดูแล (Throughcare)

3. ด้านการบำบัดรักษา (Treatment) เพื่อให้ประชาชนสามารถแก้ไขปัญหายาเสพติดและมีชีวิต สุขภาพที่ดีขึ้น โดยมีเป้าหมายในการเฝ้าดูการเพิ่มจำนวนของผู้ใช้นาเสพติดในทางที่ผิด ซึ่งรวมถึงผู้ต้องขังและผู้ที่กำลังรับการบำบัดรักษา ทั้งนี้ในปัจจุบันประเทศอังกฤษมีศักยภาพในด้านการให้บริการด้านบำบัดรักษาที่ไม่เพียงพอต่อผู้ต้องการใช้บริการ ซึ่งหน่วยงานการบำบัดรักษาแห่งชาติ (The National Treatment Agency) ได้วางแผนไว้ว่าจะต้องเพิ่มความรับผิดชอบการบำบัดรักษายาเสพติดที่มีคุณภาพให้มากยิ่งขึ้น

4. ด้านศักยภาพในการหา (Availability) อันเป็นวัตถุประสงค์สุดท้ายในการที่จะทำลายการหาได้ซึ่งยาเสพติดตามท้องถนน โดยวัตถุประสงค์หลักคือเพื่อลดการเข้าถึงยาเสพติดของผู้ที่อายุระหว่าง 5-16 ปี ซึ่งต้องเพิ่มการยึดยาเสพติดในประเภท เอ (Class A Drugs) ดำเนินการกับนักค้า และยึดทรัพย์สิน สำหรับเงินที่ได้มาจากกองทุนทรัพย์สินที่ยึดได้นี้จะถูกนำมาต่อต้านการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยอยู่ในยุทธศาสตร์ด้านยาเสพติดแห่งชาติ โดยในปี ค.ศ. 1999/2000 มีเงินกองทุนอยู่ 3 ล้านปอนด์ และปี ค.ศ. 2000/2001 มีเงินกองทุนอยู่ 5 ล้านปอนด์ หากเปรียบเทียบกับค่าใช้จ่ายในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจะมีมูลค่าถึง 1,200 ล้านปอนด์ และมูลค่าของเงินที่ใช้ในการซื้อยาเสพติดประเภท เอ (Class A Drugs) มีจำนวนประมาณ

12,000 ล้านปอนด์ และอาชญากรรมเบื้องต้นที่นำมาซึ่งการหายาเสพติดมาเสฟก็คือ การขโมยของในร้านค้า (Shoplifting) การย่องเบา (Burglary) และการฉ้อโกง (Fraud)¹⁸

สำนักงานศึกษาวิจัยผลสัมฤทธิ์ของการบำบัดรักษาแห่งชาติ (The National Treatment Outcome Research Study : NTORS) ได้ประมาณการไว้ว่าค่าใช้จ่ายในการบำบัดรักษาทุก ๆ หนึ่งปอนด์มีค่าในการประหยัดงบประมาณถึง 3 ปอนด์ในการเสียค่าใช้จ่ายในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งก็แปลความได้ว่าในปี ค.ศ. 2000 การดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจะลดงบประมาณลงถึง 5.2 ล้านปอนด์

สำหรับมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาของอังกฤษในกระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้นจะอยู่ภายใต้สองหลักการสำคัญ คือ การแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำผิดทางอาญาและการบำบัดรักษาหายาเสพติดและการคุมประพฤติ ตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

กฎหมายว่าด้วยงานบริการทางศาลและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ค.ศ. 2000

ดังได้กล่าวแล้วว่า อังกฤษได้กำหนดให้การบำบัดรักษาเป็นยุทธศาสตร์หลักในการดำเนินการกับปัญหาหายาเสพติดในรอบทศวรรษข้างหน้า (1998-2007) ซึ่งแม้ว่ามีหลักฐานปรากฏว่าการให้บริการทางด้านการบำบัดรักษายังไม่ดีเท่าที่ควรก็ตามแต่ก็ยังคงมีความจำเป็นในการแก้ไขปัญหามันผู้กระทำความผิดที่หายาเสพติดในทางที่ผิดซึ่งจะเข้าสู่ระบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญาด้วยเหตุผลที่ว่าผู้กระทำความผิดที่หายาเสพติดในทางที่ผิดนั้นควรได้รับการเข้าถึงอย่างรวดเร็วและเข้าสู่การบำบัดรักษาหายาเสพติด โดยจะต้องอยู่ในกระบวนการบำบัดรักษาหายาเสพติดเป็นระยะเวลาอย่างน้อย 3 เดือน และสำหรับผู้ใช้หรือติดยาอื่นจะต้องได้รับการบำบัดด้วยเมทาโดนด้วยมิใช่แต่ขั้นตอนการถอนพิษยาอย่างเดียว อีกทั้งจะต้องมีการบำบัดรักษาเป็นรายบุคคลตามความจำเป็น ซึ่งต้องมีการประสานกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้เชี่ยวชาญและการบริการทั่วไปตลอดการบำบัดรักษา สำหรับกระบวนการหรือขั้นตอนในการบำบัดรักษานั้นจะประกอบด้วย การตรวจพิสูจน์ยาเสพติด (Drug Testing) โครงการจัดหางานให้แก่ผู้ถูกจับ (Arrest Referral Scheme) คำสั่งบำบัดความต้องการหายาเสพติด (Drug Abstinence Order) การกำหนดวิธีการบำบัดความต้องการหายาเสพติด (Drug Abstinence Requirement) โดยแต่ละขั้นตอนนี้จะมีรายละเอียดและกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการดังนี้

การตรวจพิสูจน์ยาเสพติด จะดำเนินการภายใต้กฎหมายว่าด้วยงานบริการทางศาลและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ค.ศ. 2000 (The Criminal Justice and Court Services Act

---

¹⁸ Bennett 2000; Coid et al. 2000 ; Edmund et al.1988,1999 cited in “The Untouchables,” Economist. 21 April 2001, Vol.359 , Issue 8218. p.49.

2000 ; CJCS) โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจในการตรวจพิสูจน์ยาเสพติดในผู้ต้องขัง (คดีอาญาทุกประเภท) ที่อยู่ในความควบคุมของตำรวจ และศาลมีอำนาจในการสั่งให้ตรวจพิสูจน์ยาเสพติดผู้กระทำความผิดภายใต้การกำกับดูแลของการคุมประพฤติ กล่าวคือ มาตรา 57 แห่งกฎหมายว่าด้วยงานบริการทางศาลและกระบวนการยุติธรรมทางอาญานี้ได้ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ตำรวจที่จะตรวจพิสูจน์ยาเสพติดในผู้ต้องขังที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปี ขึ้นไป ซึ่งเป็นผู้ต้องหาในความผิดอันนำไปสู่การกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด (Trigger Offence) อัน ได้แก่ การขโมยของในร้านค้า (Shoplifting) การย่องเบา (Burglary) การฉ้อโกง (Fraud) การขโมย (Theft) การปล้น (Robbery) และการครอบครองและจำหน่ายยาเสพติดในประเภท เอ (Class A drugs) ซึ่งในปัจจุบันตรวจพิสูจน์เฉพาะการกระทำผิดที่เกี่ยวกับเฮโรอีน และโคเคนเท่านั้น หากผลการตรวจพิสูจน์ปรากฏว่าผู้นั้นมีสารเสพติดดังกล่าวอยู่ในร่างกาย เจ้าหน้าที่ตำรวจก็จะส่งผลการตรวจพิสูจน์นั้นให้ศาลเพื่อประกอบการพิจารณาให้ประกันและพิพากษา ซึ่งหากผลการตรวจพิสูจน์นั้นแสดงถึงว่าเป็นผู้เสพ ผู้นั้นก็จะถูกกระตุ้นโดยการพาไปดูการทำงานของผู้อยู่ในโครงการจัดหางานแก่ผู้ถูกจับ ณ สถานที่ตำรวจ เพื่อให้คำแนะนำต่อการบำบัดรักษาที่สามารถจัดให้ได้ ซึ่งหากผู้ต้องขังนั้นไม่ยินยอมให้ตรวจพิสูจน์ ก็จะต้องระวางโทษจำคุกสามเดือนและปรับ 2,500 ปอนด์ หรือทั้งจำทั้งปรับ โดยในขณะนี้ได้มีการเรียกร้องให้มีการลดอายุของผู้ต้องขังที่จะรับการตรวจพิสูจน์ยาเสพติดให้ครอบคลุมผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด (Trigger Offence) ดังกล่าว

กฎหมายนี้ยังได้บัญญัติให้อำนาจศาลในการมีคำสั่งตรวจพิสูจน์ยาเสพติดก่อนมีคำพิพากษาได้¹⁹ ถ้าเป็นการพิจารณาเพื่อผ่านไปสู่การพิพากษาด้านสังคม (Community Sentence) โดยคำพิพากษาด้านสังคมนี้ ได้แก่ คำสั่งบำบัดความต้องการยาเสพติด (Drug Abstinence Order) ซึ่งกำหนดระยะเวลาได้ตั้งแต่ 6 เดือน ถึง 3 ปี และกำหนดให้ผู้กระทำความผิดงดเว้นจากการใช้ยาเสพติดประเภท เอ (Class A Drugs) และต้องถูกตรวจพิสูจน์หาโคเคน และเฮโรอีน โดยกระบวนการคุมประพฤติ ซึ่งคำสั่งบำบัดความต้องการยาเสพติด (Drug Abstinence Order) จะรวมไว้ด้วยซึ่งหน้าที่สองประการคือการควบคุมตรวจสอบและการควบคุมตัว และแม้ว่าคำสั่งนี้จะมีได้สัมพันธ์กับการบำบัดรักษานัก แต่การตรวจพิสูจน์ยาเสพติดนี้ก็เป็นการช่วยพิสูจน์ทราบได้ว่าใครควรจะได้รับประโยชน์จากการบำบัดรักษาและการจัดหางานให้

นอกจากคำสั่งบำบัดความต้องการยาเสพติด (Drug Abstinence Order ; DAO) นี้ ศาลยังมีอำนาจกำหนดวิธีการบำบัดความต้องการยาเสพติด (Drug Abstinence Requirement ; DAR) เพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางสังคมหรือคำสั่งลงโทษ ด้วยการกำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องงดเว้น

¹⁹ The Criminal Justice and Court Services Act 2000, Section 58.

จากการใช้ยาเสพติดประเภท เอ และต้องรับการตรวจพิสูจน์ยาเสพติดสำหรับโคเคน และเฮโรอีน คำสั่งกำหนดวิธีการบำบัดความต้องการยาเสพติดนี้ใช้ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดมีอายุเกิน 18 ปี ซึ่งเคยถูกต้องโทษในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และศาลมีความเห็นว่าผู้กระทำความผิดนั้นเป็นผู้ติดยาเสพติดหรือมีความโน้มเอียงต่อการใช้ยาเสพติดในประเภท เอ ในทางที่ผิด และกฎหมายนี้ยังให้อำนาจศาลในการกำหนดให้ตรวจพิสูจน์ยาเสพติดซึ่งบังคับกับผู้ที่จะได้รับการปล่อยตัวจากคุก ถ้าผู้นั้นมีอายุเกิน 18 ปี และความผิดที่ได้รับโทษจำคุกนั้นเป็นความผิดที่เกี่ยวกับยาเสพติด (Trigger Offence) และการใช้ยาเสพติดนั้นได้พิสูจน์แล้วว่ามิใช่ปัจจัยแห่งการจำหน่ายอยู่ด้วย²⁰

กฎหมายว่าด้วยการจราจรและอาชญากรรม ค.ศ. 1988

นอกจากจะมีการบัญญัติให้เจ้าหน้าที่ตำรวจและศาลมีอำนาจตามกฎหมายว่าด้วยงานบริการทางศาลและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ค.ศ. 2000 แล้วยังมีบทบัญญัติเกี่ยวกับคำสั่งตรวจพิสูจน์และบำบัดรักษายาเสพติด (Drug Treatment and Testing Orders ; DTTOs) ตามกฎหมายว่าด้วยการจราจรและอาชญากรรม ค.ศ. 1988 ให้ศาลมีอำนาจกำหนดการบำบัดรักษายาเสพติดในคำสั่งคุมประพฤติ ซึ่งจุดประสงค์ของการกำหนดนี้ก็เพื่อทำลายความเชื่อมโยงระหว่างการใช้ยาเสพติดและอาชญากรรม โดยใช้บังคับกับการกระทำความผิดใดที่ผู้กระทำความผิดมีอายุเกิน 16 ปี ซึ่งเป็นผู้ติดยาเสพติดหรือมีแนวโน้มต่อการใช้ยาเสพติดในทางที่ผิดและเพื่อการบำบัดรักษามีประโยชน์มากขึ้น โดยได้กำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องมีพันธะผูกพันต่อการดำเนินการบำบัดรักษาภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ระหว่าง 6 เดือน ถึง 3 ปี และในระหว่างนี้จะต้องรับการตรวจพิสูจน์ยาเสพติดเป็นประจำ ทั้งนี้ ศาลมีอำนาจพิจารณาทบทวน หรือเปลี่ยนแปลงคำสั่งได้ในกรณีที่ปรากฏว่าผู้กระทำความผิดไม่ยินยอมให้ตรวจพิสูจน์ยาเสพติดหรือไม่รับการบำบัดรักษาหรือการบำบัดรักษาไม่ได้ผล ศาลมีอำนาจยกเลิกคำสั่งตรวจพิสูจน์และบำบัดรักษายาเสพติด (Drug Treatment and Testing Orders ; DTTOs) นี้ได้ และพิพากษาได้ใหม่ ทั้งนี้ คำสั่งตรวจพิสูจน์และบำบัดรักษายาเสพติดนี้จะบังคับได้แต่กรณีที่ผู้กระทำความผิดยินยอมเท่านั้น ซึ่งศาลจะดำเนินการตรวจพิสูจน์นี้โดยผ่านเจ้าหน้าที่กำกับดูแล (Supervising Officer) เพื่อให้ผู้กระทำความผิดปลอดจากยาเสพติด (Drug Free) ด้วยการตรวจพิสูจน์อย่างน้อยสองครั้งต่อสัปดาห์สำหรับสิบสามสัปดาห์แรกของคำสั่ง ซึ่งอาจลดลงเหลือสัปดาห์ละครั้งในภายหลังได้ และการบำบัดรักษาผ่านผู้ให้การบำบัดรักษา โดยคำสั่งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจบ่อย ๆ และนำผู้กระทำความผิดที่ใช้ยาในทางที่ผิดซึ่งเป็นผู้ติดยาเสพติดเข้าสู่การกำกับดูแลในโครงการบำบัดรักษาอย่างใกล้ชิด หากเกิดประสิทธิผลก็เป็นการทำลายความเชื่อมโยงระหว่างการใช้ยาเสพติดในทางที่ผิดและอาชญากรรมของผู้นั้น

²⁰ Ibid. Section 49.

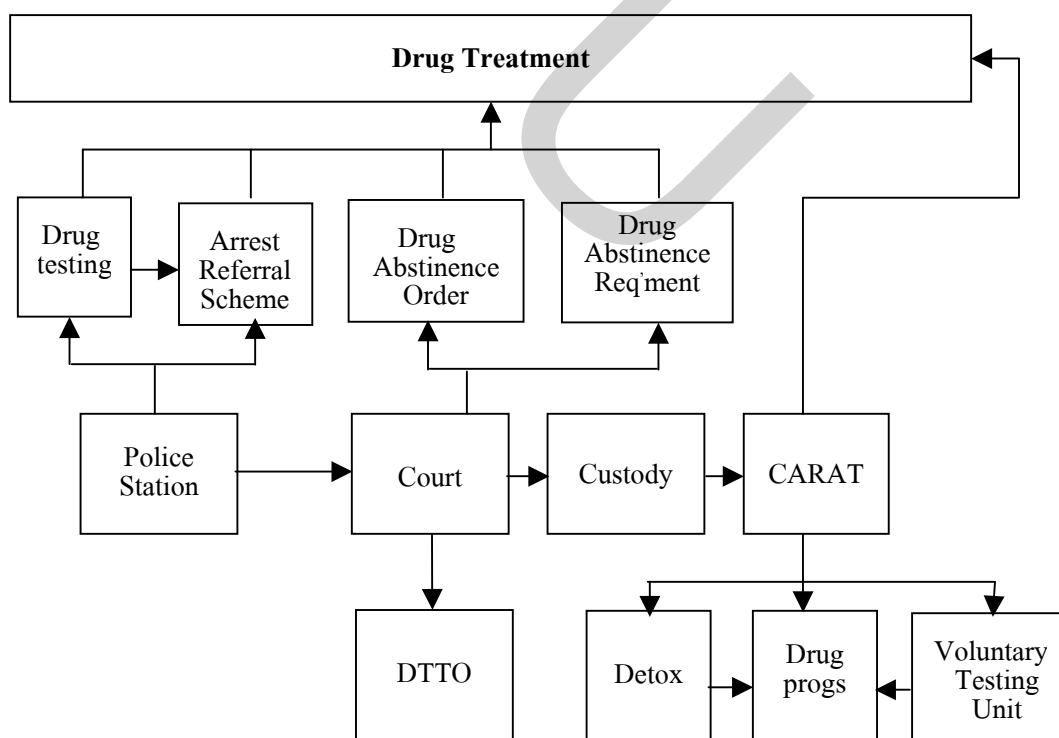
สำหรับผลลัพธ์ที่พบจากการใช้คำสั่งนี้ก็คือการลดการใช้ยาเสพติดและการกระทำความผิดทันทีที่มีคำสั่ง และจากการสัมภาษณ์ผู้กระทำความผิดในปี 1999 ภายหลังจากระยะเวลา 6 เดือน พบว่าผู้กระทำความผิดไม่มีการใช้ยาเสพติดตลอดระยะเวลาที่มีคำสั่ง โดยมาตรฐานของคำสั่งตรวจพิสูจน์และการบำบัดรักษายาเสพติดนี้ คือ ในนัดครั้งแรกของการคุมประพฤติต้องกระทำภายในหนึ่งวันนับแต่วันที่ที่มีคำสั่ง และสัญญาการให้การบำบัดรักษาจะต้องดำเนินการภายในสองวัน นับแต่วันที่ที่มีคำสั่ง และสัญญาที่รวมถึงการบำบัดรักษา ข้อกำหนดทั้งหมดตามคำสั่งจะต้องให้ดำเนินการห้าวันต่อสัปดาห์ รวมทั้งหมดยี่สิบชั่วโมงต่อสัปดาห์สำหรับสิบสามสัปดาห์ตามคำสั่ง อาจมีการพิจารณาลดเป็นสามวันต่อสัปดาห์และรวมทั้งหมดสิบสองชั่วโมงต่อสัปดาห์ในภายหลังได้ ถ้าผู้กระทำความผิดปฏิบัติได้ดี ในสิบสามสัปดาห์แรกของคำสั่งก็จะลดลงเป็นสิบห้าชั่วโมงต่อสัปดาห์และเก้าชั่วโมงต่อสัปดาห์ในภายหลัง สัญญาที่ทำกับผู้กระทำความผิดนั้นต้องรวมถึงการบำบัดรักษา โครงการวิถีชีวิต และการทำงาน ทั้งนี้ ระยะเวลาและการพิจารณาทบทวนเป็นอำนาจของศาล

โครงการจัดหางานสำหรับผู้ถูกจับ (Arrest Referral Schemes)

ในปี 1998 รัฐบาลอังกฤษได้วางเป้าหมายที่ถาวรภายใต้เป้าประสงค์ทางสังคมของยุทธศาสตร์ 10 ปี การต่อต้านยาเสพติดสำหรับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปฏิบัติการเชิงรุกด้วยโครงการจัดหางานสำหรับผู้ถูกจับ ซึ่งสำนักนายกรัฐมนตรีได้สนับสนุนงบประมาณจำนวน 20 ล้านปอนด์ โดยโครงการจัดหางานสำหรับผู้ถูกจับนี้ปฏิบัติการอยู่บนพื้นฐานของความสมัครใจทั้งหมด ผู้ถูกจับทั้งหมดต้องได้รับการพิจารณาที่จะเข้าโครงการนี้ตั้งแต่เมื่อรับตัวเข้าสู่การคุมขังและจะถูกละทิ้งความต้องการที่จะดูการทำงานที่เกี่ยวกับผู้ติดยาเสพติดหรือไม่ ถ้าต้องการเข้าต้องได้รับการประเมินโดยคนงานซึ่งต่อมาเป็นคนเตรียมการทำงานสำหรับผู้กระทำความผิดนั้น ๆ เพื่อส่งต่อไปยังหน่วยงานบำบัดรักษาที่เหมาะสม ซึ่งความตกลงในการดูงานเกี่ยวกับยาเสพติดไม่เกี่ยวกับการดำเนินการของตำรวจในการดำเนินคดี สำหรับโครงการจัดหางานให้แก่ผู้ถูกจับนี้มีใช่เป็นทางเลือกของการดำเนินคดีหรือการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมายแต่ได้จัดให้มีขึ้นจากการคุมขังที่เหมาะสมกับการบำบัดรักษายาเสพติดหรือโครงการความช่วยเหลืออื่น ๆ

ในการควบคุมโครงการนี้จะกระทำโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบุคลิกลักษณะการใช้ยาเสพติด และพฤติกรรมกระทำความผิดของผู้นั้น โดยในการควบคุมตรวจสอบโครงการนี้ครั้งล่าสุดเมื่อเดือนตุลาคม 2000 – กันยายน 2001 พบว่าสามารถลดการกระทำความผิดและสัดส่วนของผู้กระทำความผิดที่ใช้เฮโรอินและหรือ โคเคน ซึ่งสองในสามของผู้ใช้เฮโรอินและโคเคนถูกจับกุมน้อยลงในหกเดือนหลังจากได้เป็นคนงานในโครงการจัดหางานแก่ผู้ถูกจับเมื่อเปรียบเทียบกับหกเดือนก่อนการเข้าโครงการ

โดยสรุปแล้วมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาด้วยกระบวนการบำบัดรักษาของ อังกฤษภายใต้กฎหมายว่าด้วยงานบริการทางศาลและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ค.ศ. 2000 และกฎหมายว่าด้วยการจราจรและอาชญากรรม 1998 เป็นการแทรกแซงกระบวนการยุติธรรมทาง อาญาที่เกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งระบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญานี้ได้กำหนดแนวทางในการ แทรกแซงไว้ 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการจับกุม (ณ สถานีตำรวจ) ขั้นตอนศาล (ผ่านช่องทางการ ประกันตัวและการพิพากษา) และขั้นตอนการถูกคุมขัง (การคุมขังระหว่างพิจารณาคดีหรือหลังมีคำ พิพากษา) โดยการแทรกแซงในบางขั้นตอนนี้ได้ถูกออกแบบมาเพื่อการตรวจพิสูจน์เบื้องต้นใน การใช้ยาเสพติดของผู้กระทำความผิดและส่งต่อเข้าสู่การบำบัดรักษา ตัวอย่างเช่น โครงการจัดหา งานสำหรับผู้ถูกจับ คำสั่งหรือข้อกำหนดบำบัดความต้องการยาเสพติด และการจำคุกภายใต้โครง การ CARAT อันประกอบด้วยการให้คำปรึกษา (Counselling) การประเมินผล (Assessment) การจัด หมายงานให้ (Referral) การให้คำแนะนำ (Advice) และการดูแล (Throughcare) สำหรับการแทรกแซง ทางอื่นดังเช่นคำสั่งตรวจพิสูจน์และการบำบัดรักษายาเสพติด และโครงการบำบัดรักษาภายใต้การ จำคุก ซึ่งก็อยู่ในบริบทของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทั้งสิ้น และเพื่อให้เห็นภาพของการบำบัด รักษาอาชญากรรมของอังกฤษมากขึ้น จึงขอแสดงแผนภูมิไว้ ดังนี้

ภาพที่ 3.3 แสดงกระบวนการบำบัดรักษาอาชญากรรมของประเทศไทย

3.2.3 ออสเตรเลีย

3.2.3.1 มาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาทั่วไป

ประเทศออสเตรเลีย ไม่มีมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาทั่วไปในลักษณะของการชะลอการฟ้องและการคุมประพฤติ

3.2.3.2 มาตรการแทนการดำเนินคดีกับผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติด

การแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยใช้มาตรการแทนการดำเนินคดีอาญา (Diversion) ของประเทศออสเตรเลีย ใช้หลักการหรือแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

1. นโยบายด้าน Illicit Drug Diversion ของ Council of Australian Government (COAG)

ในปี 1999 COAG เห็นชอบที่จะนำวิธี Diversion มาใช้กับผู้กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยมีตำรวจเป็นผู้ทำการประเมินเชิงบังคับ นับเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในการบังคับใช้กฎหมายและการบำบัด ขณะเดียวกันวิธีการต่าง ๆ ได้ถูกเสนอมาเพื่อเพิ่มความสามารถในการประชาสัมพันธ์ และให้ทราบผลกระทบของการปฏิบัติของตำรวจ

COAG ได้เสนอ Diversion โดยให้ตำรวจเป็นด่านแรก เนื่องจากเป็นการสร้างโอกาสสูงสุดในการแทรกแซงผู้ติดยาเสพติด อย่างไรก็ตามเพื่อลดผลเสียของผู้ติดยาเสพติดรายย่อยและชุมชน จึงจำเป็นต้องให้โอกาสในการบำบัดรักษาในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม

การนำ Police Diversion มาใช้ในการแทรกแซงเบื้องต้น (Early Intervention) ในกระบวนการยุติธรรม จึงเป็นการให้โอกาสในการบำบัดมากกว่ากระบวนการยุติธรรมตามปกติ วิธีการนี้จึงเป็นทางเลือกให้ตำรวจได้นำมาใช้กับผู้ติดยาเสพติดโดยไม่ต้องแก้กฎหมายเรื่องการครอบครองและการแจกจ่ายยาเสพติด

Police Diversion มีความสอดคล้องกับนโยบายยาเสพติดแห่งชาติ ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของการบังคับใช้กฎหมาย การตรวจสอบ การศึกษาและการบำบัด จนกลายเป็นหลัก 3 ประการอันเป็นที่มาของ National Diversion Scheme ซึ่งประกอบด้วย

- 1) การวางแผนการประเมินผลร่วม
- 2) Diversion ของตำรวจและศาล
- 3) การตรวจสอบ การศึกษา การบำบัด และการดูแลหลังการบำบัด

2. จุดมุ่งหมาย

การใช้มาตรการแทนการดำเนินคดี มีจุดมุ่งหมายสำคัญ ดังนี้

1) เพิ่มแรงจูงใจให้ผู้ติดยาเสพติดมาแสดงตัวและบำบัดตั้งแต่นั้น ๆ ก่อนที่จะถูกบันทึกในประวัติอาชญากร

- 2) เพิ่มจำนวนผู้ติดยาเสพติดเข้าสู่กระบวนการศึกษา การตรวจสอบและการบำบัด

3) ลดจำนวนผู้กระทำผิดเข้าสู่ศาลในคดีความผิดเกี่ยวกับการครอบครองยาเสพติด
จำนวนเล็กน้อย

4) ลดผลกระทบทางสังคมและป้องกันผู้ติดยาเสพติดรายใหม่ไม่ให้กระทำความผิดอัน
เกี่ยวกับยาเสพติด

3. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่จะนำมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญามาใช้ ได้แก่

- 1) ผู้ที่มีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่เคยหรือไม่เคยเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม
- 2) ผู้ที่เคยถูกว่ากล่าวเกี่ยวกับการใช้หรือครอบครองยาเสพติดจำนวนเล็กน้อย

ส่วนผู้กระทำความผิดร้ายแรงจะไม่เข้าข่าย Diversion เพราะบุคคลเหล่านี้ ตามความรู้
สึกของชาวออสเตรเลียแล้วพวกเขาควรถูกจำคุก อย่างไรก็ตาม กลุ่มเป้าหมายของกลยุทธ์นี้ได้ขยาย
ไปสู่บุคคลต่อไปนี้ด้วย ได้แก่

- 1) บุคคลที่ใช้ยาเสพติดและบุคคลที่มีประวัติอาชญากร
- 2) ผู้ที่ใช้ยาเสพติดทั้งที่ไม่กระทำความผิดอื่นและผู้เสพติดเป็นประจำ
- 3) ผู้ที่จะไม่ทำผิดซ้ำ ผู้ที่เสี่ยงต่อการทำผิดซ้ำและผู้กระทำผิดซ้ำ
- 4) ผู้ที่กระทำความผิดและเข้าข่ายการถูกลงโทษ

4. ประโยชน์

ประโยชน์ของการนำมาตรการแทนการดำเนินคดีมาใช้ ได้แก่

- 1) ผู้กระทำผิดกลับมามีชีวิตใหม่
- 2) ลดการสูญเสียงบประมาณทางสังคมจากยาเสพติดทั้งในระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัวและสังคม

3) เปิดโอกาสให้ผู้กระทำผิดได้กล่าวถึงปัญหาการติดยาเสพติดก่อนที่จะถูกบันทึก
ประวัติอาชญากรรม

- 4) รักษาพันธะสัญญาแห่งชาติในการนำผู้กระทำผิดไปบำบัดรักษา
- 5) เพิ่มความสามารถในการตรวจสอบผล Diversion และการบำบัด
- 6) ให้โอกาสแก่ผู้กระทำผิดจากการดำเนินคดีตามปกติเป็นการให้การศึกษาและการ
บำบัด

บำบัด

7) ลดอัตราการเกิดอาชญากรรมเนื่องจากการกระทำความผิดซ้ำและการทำผิดครั้งแรก
ของผู้เยาว์ลง

5. ประเด็นที่ควรระวัง

สิ่งที่ควรระวังในการนำมาตรการแทนการดำเนินคดีมาใช้ ได้แก่

1) การขยายข่ายความผิด (Net widening)

ประเด็นนี้ต้องนำมาพิจารณาเพราะ Diversion Intervention อาจเป็นการเพิ่มจำนวนผู้ที่ จะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม หรือเพิ่มผลของการกระทำผิด ยกตัวอย่างเช่น ถ้าเราคิดว่า diversion program เป็นการลงโทษที่น้อยกว่ากระบวนการยุติธรรมปกติแล้ว การใช้ diversion ทุกกรณีอาจ เป็นการเพิ่มจำนวนผู้กระทำผิดมากกว่าการลงโทษตามปกติ

นอกจากนั้น Net widening อาจทำให้ผู้กระทำผิด ได้รับคำพิพากษาที่รุนแรงขึ้นกว่า กระบวนการยุติธรรมปกติ หากยอมรับ Diversion แต่พวกเขาล้มเหลว

2) การบังคับบำบัด

มีหลักฐานว่าการบังคับบำบัดนั้นหาได้เป็นอุปสรรคต่อประสิทธิผลของ Treatment Program องค์การอนามัยโลกให้ความเห็นว่า การบังคับบำบัดนั้นจะสอดคล้องกับกฎหมายและ ศีลธรรม หากสิทธิของปัจเจกบุคคลได้รับการปกป้องจากระบบนิติธรรม ถ้าเป็นอย่างนี้แล้วการ บำบัดรักษามนุษย์ก็จะเกิดผลจากการข้อความดังกล่าว ผู้กระทำผิด จึงมี 2 ทางเลือก ที่ยังคงวิพากษ์ วิจารณ์กันอยู่ คือ

(1) ทางเลือกระหว่างการบำบัดกับการดำเนินการกระบวนการยุติธรรมปกติ

(2) ทางเลือกตามประเภทการบำบัดที่จะเลือก

การติดยาเสพติดนั้นทำให้เกิดผู้กระทำผิด ดังนั้น การบังคับบำบัดจึงเป็นหนทางแห่งการ ลดการทำผิดซ้ำอีกด้วย ทั้งนี้ มีหลักฐานแสดงว่าการบำบัดรักษานั้นสามารถลดการติดยาอื่นและ การทำผิดซ้ำ นอกจากนั้น ยังช่วยลดค่าใช้จ่ายในการรักษามากกว่าคุมขังไว้ในเรือนจำ ซึ่งมีโอกาส ติดเชื้อ HIV และ Hepatitis C. อีกด้วย

3) ครอบครัวยุติธรรม

Diversion Strategies แม้ว่าจะช่วยให้ผู้กระทำผิดออกจากการกักขังมาอยู่กับครอบครัว และชุมชน อย่างไรก็ตาม การประเมินความต้องการให้การแทรกแซงประเภทนี้และประเภทต่าง ๆ ของการสนับสนุนการบำบัดล้วนเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อจะได้ระบุถึงปัญหาเฉพาะด้าน ได้แก่ ความรุนแรงภายในครอบครัวและการดูแลบุตรของผู้กระทำผิด

4) ภูมิหลังทางวัฒนธรรมของผู้กระทำผิด

จากตัวอย่างของออสเตรเลียที่มีความไม่ได้สัดส่วนของอัตราส่วนของผู้ถูกคุมขัง คือ มีผู้ ถูกคุมขังชาวอะบอริจินในอัตรา 936 คน ต่อประชากร 100,000 คน ซึ่งสูงกว่าผู้ถูกคุมขังที่ไม่ใช่ชาว อะบอริจินที่มีอัตรา 224 คน ต่อประชากร 100,000 คน กว่า 4.2 เท่า

ดังนั้น Diversion Program จึงต้องคำนึงถึงกลุ่มต่าง ๆ ในเรือนจำเพื่อความเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ

5) ประเด็นในเชิงระบบ

Diversion นั้น นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติของตำรวจ ดังนั้น Harm Minimization และกลยุทธ์ Diversion จึงต้องได้รับการสนับสนุนจากตำรวจด้วย เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าว จึงมีความจำเป็นในการจัดอบรมให้ตำรวจและศาล เพื่อเปลี่ยนแปลงแนวคิดเดิมที่ว่าผลสำเร็จอยู่ที่คำพิพากษา เน้น Diversion เพื่อผลบวกของประเด็นทางสาธารณสุข รวมถึงเป็นการลดผลเสียของปัจเจกบุคคลและชุมชนด้วย

การปฏิบัติงานของตำรวจนั้น ควรที่จะขยายและพัฒนา Diversion ให้แก่ผู้กระทำผิดที่อาจไม่ใช่แค่ผู้เยาว์หรือผู้กระทำผิดครั้งแรกเท่านั้น ทศนคติโดยรวมของตำรวจยังต้องให้โอกาสแก่ผู้กระทำผิดในการให้การบำบัดและฟื้นฟูด้วย

ประเด็นในเชิงระบบที่ควรคำนึงนั้น อาจมีหัวข้อต่อไปนี้

- (1) กระบวนการบริหารด้าน Diversion
- (2) การขาดแคลนและช่องว่างในการบำบัดรักษา
- (3) การบริการที่เหมาะสมกับชนกลุ่มน้อย
- (4) การขาดความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน
- (5) ประเด็นอื่น ๆ

ผู้กระทำผิดบางคนอาจไม่ยอมรับ Diversion Option ตามที่กระบวนการได้ให้โอกาส ซึ่งอาจเป็นเพราะ

- (1) เขาคิดว่าไม่มีความผิด
- (2) คิดว่าไม่ได้ผิด
- (3) คิดว่าไม่ต้องการคำปรึกษา
- (4) ต้องการขึ้นศาลแม้ว่าอาจถูกปรับ หรือจำคุก ซึ่งง่ายกว่าการบำบัด
- (5) การใช้กฎหมายเพื่อบรรเทาความเจ็บป่วย และตั้งใจที่จะใช้ต่อไป
- (6) ต้องการถูกปรับมากกว่า

6. สรุปขั้นตอนการใช้มาตรการแทนการดำเนินคดีอาญา (Diversion)

ตาม COAG Diversion ผู้กระทำผิดอาจถูกเบี่ยงเบนโดยตำรวจตามขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นการสร้างความเข้าใจโดยตำรวจ

1.1 เกณฑ์ขั้นต่ำในการตัดสินใจที่เหมาะสมสำหรับ Diversion

การใช้ Diversion สำหรับความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและความผิดเกี่ยวกับ ยาอื่น ๆ เช่น Benzodiazepin ในแต่ละรัฐได้พัฒนาเกณฑ์ที่เหมาะสมแล้ว ฝ่ายตำรวจได้นำไปใช้โดยกำหนดเกณฑ์ขั้นต่ำไว้ คือ

- 1) มีหลักฐานเกี่ยวกับการทำผิดเพียงพอ
- 2) สารภาพว่าได้กระทำผิด
- 3) ใช้หรือครอบครองยาเสพติด
- 4) ไม่มีประวัติการก่อความรุนแรง

อย่างไรก็ตาม อาจมีกรณีที่ผู้กระทำผิดยินยอมเข้าสู่กระบวนการ Diversion ทั้ง ๆ ที่มีประวัติการใช้ความรุนแรงมากในอดีต

ตำรวจจะเป็นฝ่ายอธิบายให้ผู้กระทำผิดได้เข้าใจถึงสิทธิและความรับผิดชอบภายใต้ Diversion Program อย่างไรก็ตาม Diversion ต้องมีความเหมาะสมในทุกกรณี ซึ่งสามารถตรวจสอบได้ตามข้อจำกัดของกฎหมายตามหลักประโยชน์สาธารณะ หากไม่แล้วก็อาจมีการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม

1.2 Diversion กับหนังสือแจ้งเกณฑ์ขั้นต่ำ

ผู้กระทำผิดที่ตำรวจได้เบี่ยงเบนไปสู่การประเมินความเหมาะสมในการให้ความรู้ และ/หรือไปสู่การบำบัดรักษาทางการแพทย์

บางรัฐตำรวจจะเป็นผู้นำผู้กระทำความผิดไปรับการศึกษาโดยตรง เกณฑ์ขั้นต่ำที่ตำรวจกำหนดไว้มีส่วนประกอบในหนังสือแจ้งการเบี่ยงเบนออกจากกระบวนการยุติธรรม (A Notice of Diversion) ดังนี้

- 1) การรับสารภาพของผู้กระทำผิด
  - 2) ผู้กระทำผิดได้ลงชื่อตามข้อตกลงในการเข้ารับการศึกษาหรือการประเมิน และการบำบัด
  - 3) ผู้กระทำผิดลงชื่อเพื่อให้รายละเอียดส่วนตัวและข้อมูลในการเข้าร่วม โครงการ Diversion ร่วมกับตำรวจและเจ้าหน้าที่สาธารณสุข
  - 4) การแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมเพื่อเป็นตัววัดความยินยอมหรือไม่ยินยอมของผู้กระทำผิด และเพื่อประเมินตามโครงการ
  - 5) มีการอธิบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับ Diversion program ให้ผู้กระทำผิดเข้าใจเพื่อให้แน่ใจว่าพวกเขาได้รับรู้ว่าอะไรเป็นสิ่งที่คาดหวังจากพวกเขา
  - 6) การแต่งตั้งและรายละเอียดหน่วยงาน
  - 7) สัญญาที่ตำรวจเห็นชอบ
2. ขึ้นการประเมินเชิงบังคับ
- 2.1 หน่วยงานที่พึงประสงค์

ควรเป็นหน่วยงานที่จะจัดหาเงินสนับสนุนและคัดเลือกการบำบัด หน่วยงานประเภทนี้ขึ้นอยู่กับกระบวนการพิจารณาอนุญาตจากรัฐ ซึ่งเป็นการรับรองว่าเป็นหน่วยงานที่มีคุณภาพและการบริการที่ดีที่สุด โดยมีตัวอย่างการบำบัดรักษาที่รวมถึง

- 1) งดการดื่มสุรา
- 2) ลดพิษภัยในที่อยู่อาศัย
- 3) การบำบัดแบบ Methadone

2.2 คุณสมบัติขั้นต่ำกับประสบการณ์ด้านการศึกษา การประเมิน และการบำบัดของหน่วยงาน

หลักเกณฑ์ที่เหมาะสมและควรได้รับการกำหนดจากรัฐ เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องทั้งผู้ประเมิน ผู้ให้ความรู้และผู้บำบัด มีความเหมาะสมกับงาน ควรพิจารณาจาก

- 1) การมีคุณวุฒิด้านการอนามัย สวัสดิการ พฤติกรรมศาสตร์ หรือการศึกษา
- 2) การมีประสบการณ์ด้านแอลกอฮอล์และยาเสพติดอื่นที่เกี่ยวข้อง

2.3 การประเมินขั้นต่ำ

จุดมุ่งหมายของการประเมิน ได้สร้างความเข้าใจพฤติกรรมของผู้กระทำผิดและเป็นการวางแผนการปฏิบัติงานในอนาคต รวมถึงแผนการบำบัดที่เหมาะสมและเป็นไปได้ การตัดสินใจกำหนดหลักสูตรการปฏิบัติงานในอนาคตนั้น ผู้ประเมินต้องคำนึงถึงข้อมูลต่อไปนี้

1) ปริมาณความถี่และรูปแบบการใช้ยาเสพติด ร่วมกับการบริหารชีวิตประจำวัน ซึ่งรวมถึงการประเมินในด้านต่อไปนี้ด้วย คือ

- การใช้ยาทั้งที่ถูกต้องและผิดกฎหมาย
- สถานการณ์ที่เกิดการใช้ยา
- ระดับการติด

2) ขอบเขตและความรุนแรงของปัญหาการใช้ยาเสพติดครั้งก่อน รวมถึงผลของการบำบัดครั้งก่อนหรือช่วงการงดดื่มสุราด้วยตนเอง

- 3) พฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการใช้ยาเสพติด
- 4) ความสัมพันธ์ในครอบครัวและประวัติเกี่ยวกับยาเสพติดในครอบครัว
- 5) สถานการณ์ทางสังคม
- 6) ประเด็นทางกฎหมาย อันหมายถึงรวมถึงการจับกุม ลักษณะของการกระทำผิด

และคำพิพากษาที่มีก่อนหรือภายหลังการใช้ยาเสพติด

- 7) ปัญหาทางการแพทย์ที่เกี่ยวข้องกับผลการใช้ยาเสพติด
- 8) สุขภาพจิตหรือสถานการณ์ทางจิตวิทยา

9) แรงจูงใจเพื่อการเปลี่ยนแปลง

2.4 บทบาทของผู้ประเมิน

1) ทำการประเมินผู้กระทำผิดด้วยความเป็นธรรม

2) ส่งผลการประเมินให้แก่รัฐตัดสินใจโดยไม่เข้าข้างใครหรือจัดการตาม Potential

Conflict of Interest

3) พยายามติดต่อผู้กระทำผิดที่ยังไม่ได้รายงานอย่างน้อยหนึ่งครั้งเพื่อทำการประเมิน

4) พัฒนาแผนการปฏิบัติในอนาคตร่วมกับผู้กระทำผิดให้เหมาะสมกับแผนการบำบัดรายบุคคล หากเป็นไปได้แผนนี้ควรเป็นแผนงานที่เห็นพ้องกับผู้กระทำผิดด้วย

5) นัดหมายกับบุคคลหรือหน่วยงานที่เหมาะสมเพื่อเตรียมการให้ความรู้และการบำบัด รวมถึงอนุญาตให้ผู้กระทำผิดได้มีส่วนในการจัดหลักสูตรด้วย

6) ทำรายงานให้เรียบร้อย แล้วเสนอรายงานที่จำเป็นให้บุคคลที่เห็นว่าสมควรรับทราบ

7) แจ้งให้ตำรวจรับทราบ หากผู้กระทำผิดใดล้มเหลวในการประเมิน หรือหลังจากพยายามติดต่อให้ผู้กระทำผิดเข้ารับการประเมินแล้วล้มเหลว

8) ปฏิบัติตามแนวทางการปฏิบัติของรัฐ

9) มีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินโครงการ รวมถึงการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วย

2.5 ขอบเขตการประเมิน การบริการให้การศึกษาและการบำบัด

ผู้กระทำผิดที่เข้าสู่โครงการจะได้รับทั้งการศึกษา และ/หรือการบำบัดทางการแพทย์ เช่น รับคำปรึกษา การละเลิก การฟื้นฟู และการรักษาทางยา

การประเมิน การให้ความรู้ และการบำบัด ล้วนเป็นบริการที่สอดคล้องกับวัฒนธรรม ภาษา และเพศ รวมถึงบุคคลในครอบครัวก็สามารถมาเป็นกำลังใจให้ได้

ผู้กระทำผิดที่เป็นผู้เยาว์จะได้รับการประเมิน การศึกษา และการบำบัดเป็นการเฉพาะ

สำหรับผู้กระทำผิดที่เป็นชาวพื้นเมืองก็จะมีหน่วยงานที่เหมาะสมเพื่อให้การศึกษา หรือการประเมินและการบำบัดเช่นกัน

3. ชั้นการบริการให้การศึกษาและการบำบัด

การให้เงินทุนเพิ่มเติมเป็นการสร้างความมั่นใจให้คณะอาสาสมัครด้านการประเมินการศึกษาและการบำบัด ทั้งนี้ ผู้กระทำผิดที่เข้าโครงการอาจได้เข้ามาช่วยในการสนับสนุนทางการเงิน และการบำบัดของพวกเขาก็ได้

3.1 บทบาทของหน่วยงานที่ให้การศึกษาและการบำบัด

1) ปฏิบัติตามรายงานการประเมินและคำแนะนำที่ได้รับการอนุญาตแล้วของหน่วยงานที่รับผิดชอบ (ในกรณีที่ตำรวจเป็นผู้จัด Education Program ก็ต้องทำตามเอกสารรายงานเช่นกัน)

2) พยายามติดต่อผู้กระทำความผิดอย่างน้อยหนึ่งครั้งเพื่อให้บริการศึกษาและการบำบัด

3) ให้บริการด้านการศึกษาและการบำบัดตามเวลาที่เหมาะสม

4) ร่วมกับผู้กระทำความผิดวางแผนการปล่อยตัว

5) ทำแผนตามหน่วยงานบำบัดรักษา

6) นำผู้เข้าโครงการไปสู่การบริการตามชุมชนที่เหมาะสม (ผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่ที่ได้รับการศึกษามากไม่ต้องการแผนการปล่อยตัว)

7) ทำรายงานให้เรียบร้อย แล้วเสนอรายงานที่จำเป็นให้บุคคลที่เห็นว่าสมควรรับทราบ

8) แจ้งให้ตำรวจรับทราบ หากผู้กระทำความผิดไม่เข้าร่วมในการศึกษาหรือการบำบัด หรือผู้กระทำความผิดได้ตกลงขอหยุดการทำผิดของตนและได้ปฏิบัติตามแนวทางการปฏิบัติของรัฐ

9) มีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินโครงการ รวมถึงการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วย

3.2 การชดเชยขั้นต่ำ

แต่ละรัฐได้กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างความผิดและชดเชยเพื่อให้แน่ใจว่าผู้กระทำความผิดจะต้องชดเชยไม่มากกว่าหรือน้อยกว่าศาลตัดสิน การชดเชยขั้นต่ำในกรณีทำผิดจากการใช้และหรือครอบครองกำหนดไว้สำหรับผู้กระทำความผิดที่เข้ารับการศึกษาโดยตรงมีส่วนร่วมเต็มเวลาในโครงการการศึกษา และผู้กระทำความผิดที่เข้ารับการประเมินด้านยาเสพติดและเข้าร่วมโครงการการศึกษาและการบำบัด

3.3 ผลของการชดเชย

ผู้กระทำความผิดที่สามารถจ่ายค่าชดเชยได้ ก็จะไม่มีการบันทึกประวัติตามคำพิพากษา อย่างไรก็ตามหากผู้นั้นไม่สามารถจ่ายค่าชดเชยได้ ก็ต้องดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมต่อไป

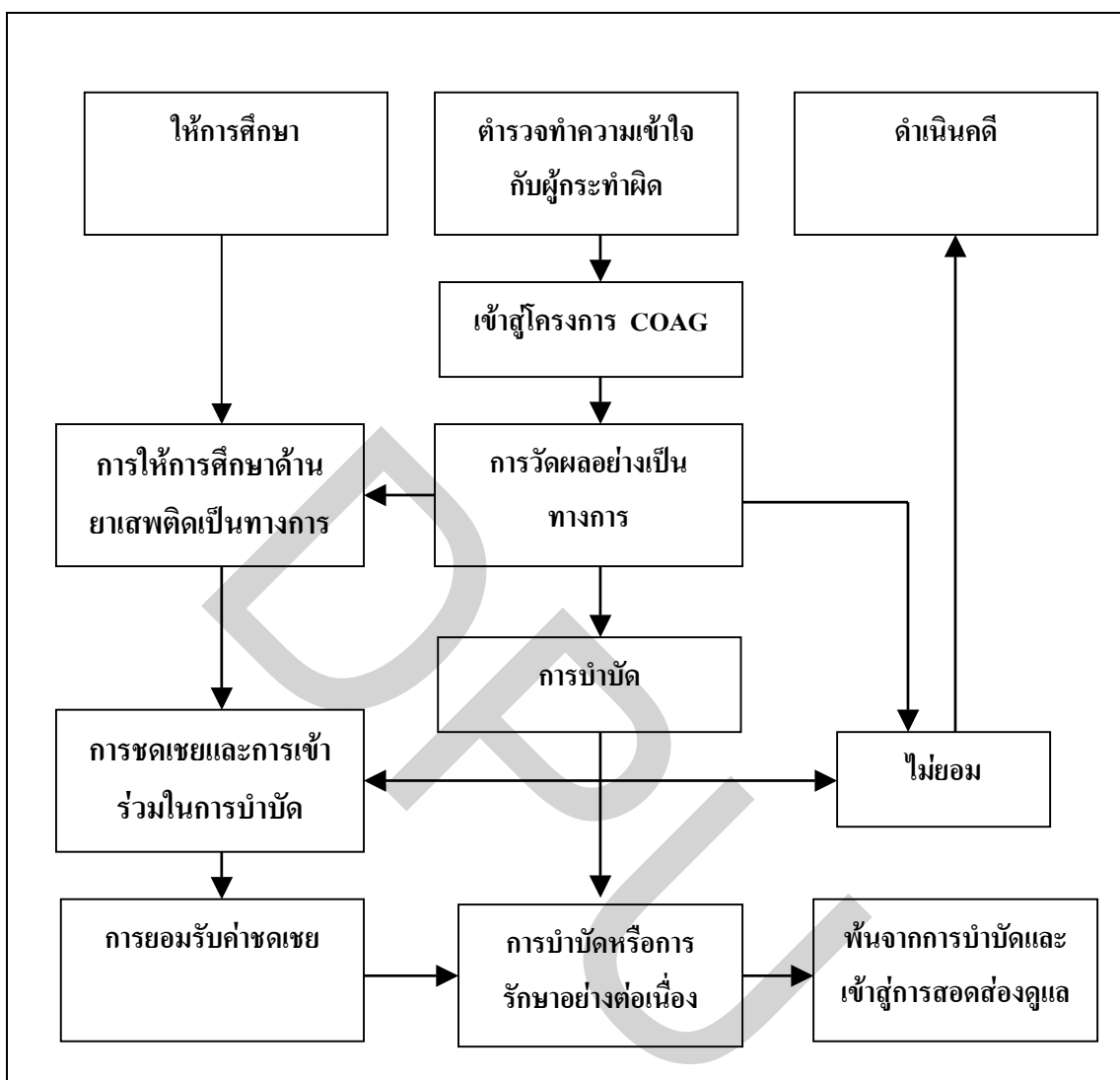
3.4 การบำบัดต่อเนื่อง

หากการชดเชยการทำความผิดเรียบร้อยก่อนการบำบัด ผู้กระทำความผิดยังคงสามารถเข้ารับการบำบัดให้สมบูรณ์ได้

3.5 การปฏิบัติหลังการบำบัด

หน่วยงานด้านการบำบัดเป็นผู้กำหนดแผนการปล่อยตัว รวมถึงแผนการติดตามในชุมชน รวมทั้งขอความช่วยเหลืออื่น ๆ เช่น ที่อยู่ การจ้างงาน และการดูแลสุขภาพ ในขั้นนี้เกี่ยวข้องกับทำให้คำปรึกษาตามความต้องการและการนัดหมายของผู้กระทำความผิดตามความเหมาะสมด้วย

ภาพที่ 3.4 แสดงขั้นตอน Diversion ของ COAG

3.2.4 ประเทศญี่ปุ่น

3.2.4.1 มาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาทั่วไป

มาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาในประเทศญี่ปุ่น ในที่นี้จะขอกกล่าวแต่เพียงการชะลอการฟ้องและการคุมประพฤติ

1. การชะลอการฟ้อง ตามกฎหมายว่าด้วยการชะลอการฟ้อง

ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของญี่ปุ่น อัยการที่มีหน้าที่รับผิดชอบคดีอาญานั้นจะสังกัดในสำนักงานอัยการต่าง ๆ เช่น สำนักงานอัยการท้องถิ่น สำนักงานอัยการจังหวัด สำนักงาน

อัยการอุทธรณ์และสำนักงานอัยการสูงสุด เป็นต้น²¹ ซึ่งสำนักงานอัยการนี้สังกัดกระทรวงยุติธรรม และเป็นส่วนหนึ่งของฝ่ายบริหาร

ประเทศญี่ปุ่น ใช้ระบบการฟ้องคดีอาญาโดยรัฐ²² กล่าวคือ เฉพาะอัยการเท่านั้นที่เป็นผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา ผู้เสียหายจะฟ้องคดีเองไม่ได้

อัยการมีอำนาจโดยสมบูรณ์ กล่าวคือ สอบสวนความผิดอาญาทุกประเภท กระทำการฟ้องร้องขอให้ศาลใช้กฎหมายให้ถูกต้องและควบคุมการบังคับคดีตามคำพิพากษา

คดีที่เข้าสู่อัยการไม่ว่าโดยการรับคดีและการสอบสวนของอัยการเอง หรือรับคดีจากตำรวจนั้น อัยการจะพิจารณาสำนวนและพยานหลักฐานเพื่อพิจารณาฟ้องหรือไม่ฟ้อง หากเข้าเงื่อนไขการฟ้องและมีพยานหลักฐานพอฟ้องอัยการจะมีการดำเนินการร้องขอต่อศาลให้มีการพิจารณาคดี หรือขอให้พิจารณาโดยรวดเร็ว เช่น ความผิดที่เกี่ยวกับการจราจร แต่หากไม่เข้าเงื่อนไขการฟ้อง เช่น ผู้ต้องหาคาย ไม่มีการร้องทุกข์ กล่าวโทษ ขาดอายุความ หรือมีเหตุยกเว้นความผิด ยกเว้นโทษ หรือสงสัยว่าพยานหลักฐานไม่เพียงพออัยการจะไม่ฟ้อง นอกจากนี้หากเข้าเงื่อนไขการฟ้อง แต่เมื่อพิจารณาถึงลักษณะ อายุ และสภาพแวดล้อมของผู้กระทำความผิด ความหนักเบาและพฤติการณ์ของการกระทำความผิดและสภาพภายหลังการกระทำความผิดเห็นว่าการฟ้องคดีไม่จำเป็นแล้ว อัยการก็สามารถสั่งชะลอการฟ้องได้²³

หลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจของพนักงานอัยการในประเทศญี่ปุ่น

ดังที่กล่าวมาแล้ว ประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศที่ใช้หลักการฟ้องคดีตามดุลพินิจ²⁴ พนักงานอัยการญี่ปุ่นมีอำนาจอย่างกว้างขวาง ในการที่จะใช้ดุลพินิจในการสั่งไม่ฟ้องคดีอาญาที่มีมูลได้ และเมื่อพนักงานอัยการฟ้องคดีไปแล้วก็อาจจะถอนฟ้องคดีได้เสมอภายในระยะเวลาใดระยะเวลาหนึ่ง

²¹ ศิระ บุญภินนทร์. (2541, มีนาคม). “กระทรวงยุติธรรมญี่ปุ่น.” วารสารอัยการ, 21, 241. หน้า 5.

²² Kokka Sotsui Shugi. Prosecution by State อ้างถึงใน ศิระ บุญภินนทร์. (1989). *Kiso yuuyo seido no kenkyuu*. หน้า 158.

²³ Tamiya Hiroshi. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. (Tokyo: Yuuhikaku 1992). อ้างถึงใน ศิระ บุญภินนทร์. (1989). *Kiso yuuyo seido no kenkyuu*. หน้า 158.

²⁴ ชาญณรงค์ ปราณีจิตต์และคณะ. (2543). *หาวิธีลดปริมาณคดีที่เข้าสู่ศาลและความรวดเร็วในการดำเนินคดี* (รายงานการวิจัย). หน้า 53.

หลักการฟ้องคดีตามดุลพินิจของพนักงานอัยการญี่ปุ่นนั้น ได้รับการยืนยันแน่ชัดโดยมีกฎหมายรองรับหลักการดังกล่าว

ในมาตรา 243 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความของประเทศญี่ปุ่น บัญญัติว่า “การฟ้องคดีอาญานั้น อาจจะไม่ต้องดำเนินการก็ได้หากปรากฏว่าไม่จำเป็นเมื่อนี้ถึงบุคลิก ลักษณะ อายุและสภาพแวดล้อมของตัวผู้กระทำ สภาพและหนักเบาของความผิดหรือสภาพภายหลังการทำความผิด”

ส่วนกรณีการถอนฟ้องนั้น มาตรา 257 บัญญัติว่า “การฟ้องคดีอาญาอาจยกเลิกฟ้องถอนในเวลาใด ๆ ก็ได้ ก่อนมีคำพิพากษาศาลชั้นต้น”

จากบทบัญญัติดังกล่าวเห็นว่า การใช้ดุลพินิจในการสั่งไม่ฟ้องคดีอาญาที่มีมูลของพนักงานอัยการญี่ปุ่น แยกออกเป็น 3 แนวทาง คือ

1. พิจารณาจากปัจจัยด้านตัวผู้ทำความผิด ได้แก่ บุคลิกลักษณะ อายุ และสภาพแวดล้อมของผู้กระทำผิดนั้น
2. พิจารณาปัจจัยด้านสภาพคดี หรือสภาพการทำความผิด ความหนักเบาของการทำความผิด
3. พิจารณาจากสภาพภายหลังการทำความผิด เช่น การทำความผิดนั้น ๆ ก่อให้เกิดผลร้ายกับสังคมหรือไม่

การควบคุมดุลพินิจในการสั่งไม่ฟ้องของอัยการ

การควบคุมภายใน

เป็นการควบคุมโดยอัยการด้วยกันเอง กล่าวคือ การสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องของพนักงานอัยการในสำนักงานจะต้องถูกตรวจสอบและให้ความเห็นชอบจากอัยการที่อาวุโส

การควบคุมภายนอก

คณะกรรมการตรวจสอบการฟ้อง ซึ่งมาจากประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้ง เลือกมาและไม่จำเป็นต้องมีความรู้ทางกฎหมาย ซึ่งมีอำนาจในการพิจารณาความเห็นในการสั่งไม่ฟ้องของอัยการ เมื่อคณะกรรมการเห็นสมควรหรือผู้เสียหายมาร้องขอให้ ทำการตรวจสอบโดยพิจารณาว่าการสั่งฟ้องไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ แต่การตรวจสอบดังกล่าวไม่มีผลผูกพันอัยการแต่ก็ทำให้พนักงานอัยการทบทวนเหตุผลอย่างจริงจัง

วิธีพิจารณาถึงการฟ้อง ในการสั่งไม่ฟ้องคดีของอัยการ หากผู้เสียหายไม่เห็นชอบด้วย และเห็นว่าอัยการสั่งคดีไม่ชอบ ผู้เสียหายอาจยื่นคำร้องต่อศาลให้มีการพิจารณาคดี

โดยสรุป ญี่ปุ่นใช้ระบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ซึ่งพนักงานอัยการเท่านั้นที่มีสิทธิฟ้องคดีอาญา เอกชนหรือผู้เสียหายไม่มีอำนาจฟ้องคดีเอง อัยการมีอำนาจครบถ้วนตั้งแต่การฟ้อง

ร้อง จนถึงการบังคับคดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการฟ้องคดี พนักงานอัยการมีอำนาจใช้ดุลพินิจอย่างกว้างขวาง แม้พยานหลักฐานพอฟ้อง พนักงานอัยการก็สามารถสั่งชะลอการฟ้องได้โดยพิจารณาถึงปัจจัยต่าง ๆ

ประเทศญี่ปุ่นมีนโยบายในทางอาญาที่ถือว่าผู้สูงอายุมีพลังน้อยและมีความผูกพันต่อครอบครัวของตนเมื่อกระทำความผิดก็มักไม่รุนแรง จึงเกิดโครงการชะลอการฟ้องแก่บุคคลที่มีอายุสูงก่อน ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับปี ค.ศ. 1922 ได้บัญญัติเรื่องการชะลอการฟ้องไว้ในมาตรา 279 การชะลอการฟ้องของญี่ปุ่นมีความคล้ายคลึงกับวิธีการคุมประพฤติมาก แตกต่างกันตรงที่ว่า การชะลอการฟ้องเป็นขั้นตอนของอัยการในการมีอำนาจจะสั่งไม่ฟ้องคดีแล้ว ใช้วิธีการคุมประพฤติแทนคดีจึงยังไม่ขึ้นมาสู่ศาล การชะลอการฟ้องของญี่ปุ่นมีหลักตามมาตรา 279 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา 279 ระบุถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ที่จะต้องคำนึงถึงในการชะลอการฟ้อง กล่าวคือ “บุคลิกลักษณะ อายุ สภาพแวดล้อมของผู้กระทำความผิด สภาพความผิดหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายหลังการกระทำความผิดแล้ว”

2. การคุมประพฤติ ตามกฎหมายว่าด้วยการคุมประพฤติ

ในปี ค.ศ. 1948 มาตรา 248 ได้บัญญัติว่า “อัยการไม่จำเป็นต้องฟ้องคดีอาญาเสมอไป หากเห็นว่าไม่จำเป็น เมื่อได้คำนึงถึงบุคลิกลักษณะ อายุ สภาพแวดล้อมของผู้กระทำความผิด สภาพของความผิดและความร้ายแรงของความผิด หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายหลังการกระทำความผิดแล้ว” จะเห็นได้ว่าถ้อยคำของบทบัญญัติในมาตรา 279 แห่งประมวลกฎหมายฉบับเดิมในมาตรา 248 แห่งประมวลกฎหมายฉบับใหม่เหมือนกันแทบทุกประการ เว้นแต่คำว่า “ความร้ายแรงของความผิด” เท่านั้น ในปีเดียวกันนั้นเองระบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของญี่ปุ่นได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ในปี ค.ศ. 1947 โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงสร้างของระบบคุมประพฤติและพักการลงโทษได้ถูกร่างขึ้นใหม่หมด ในช่วงแรกของทศวรรษระหว่างปี ค.ศ. 1950-1960 หน่วยงานต่าง ๆ ทุกแห่งที่มีหน้าที่รับผิดชอบทางด้านการศึกษาแก่ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดในชุมชนอันได้แก่ งานคุมประพฤติ งานพักการลงโทษ และงานสงเคราะห์ ภายหลังปล่อย ญี่ปุ่นได้รวมงานเหล่านี้ไว้ในหน่วยงานเดียวกันและดำเนินงานโดยรัฐบาลมีชื่อว่าการสำนักงานแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ขึ้นอยู่กับกระทรวงยุติธรรม รับผิดชอบในการบริหารงานแก้ไขฟื้นฟูทุกประเภททั่วประเทศ

กฎหมายข้างต้น มีหลักการใหญ่ในการแก้ไขผู้กระทำความผิดอยู่ 3 ประการ คือ

1. หลักจำเป็นและสมควร (Principle of Necessity and Appropriateness) หมายความว่า การใช้มาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดจะต้องใช้อย่างมีขอบเขตจำกัดทั้งด้านความจำเป็นและความสมควร

แสดงให้เห็นว่าตามธรรมชาติการกระทำความผิดทางอาญาก็ย่อมต้องได้รับผลตอบแทนโดยการลงโทษอย่างเคร่งครัด การจะใช้มาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดจะต้องทำเท่าที่จำเป็นโดยพิจารณาอย่างมีข้อจำกัดแต่ละคดีไป การคุมประพฤติเป็นมาตรการที่ศาลสั่งประกอบคำพิพากษาที่มีการรอลงโทษ คดีใดที่ศาลจะสั่งรอลงโทษและคุมประพฤติได้นั้นจะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญาว่าด้วยการรอลงโทษ

2. หลักปัจเจกชน (Principle of Individualization) หมายความว่า การที่ศาลจะสั่งรอลงโทษแล้วใช้วิธีการคุมประพฤตินั้น จะต้องพิจารณาเรื่องรายละเอียดเกี่ยวกับตัวจำเลยเฉพาะบุคคล เช่น อายุ ครอบครัว การศึกษา เพื่อน สภาพแวดล้อม สุขภาพร่างกายและจิตใจ เพื่อหาวิธีการแก้ไขที่เหมาะสมสำหรับผู้กระทำความผิด

หลักข้อนี้ของญี่ปุ่น ถู้อ้างอิงโดยสหรัฐอเมริกา โดยสหรัฐอเมริกาถือลัทธิปัจเจกชนนิยมแต่ทุกคนมีความแตกต่างกัน การพิจารณาใช้มาตรการทางกฎหมายจึงต้องพิจารณาเฉพาะรายเป็นคดีไป จะใช้หลักและมาตรการเช่นเดียวกันไม่ได้ กฎหมายญี่ปุ่นยังบังคับต่อไปอีกว่า วิธีการแก้ไขฟื้นฟูจะต้องกระทำโดยอาศัยหลักความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ ทางการแพทย์ จิตวิทยา ศีลภาสา สันคมศาสตร์ และนิติศาสตร์ด้วย

3. หลักพึ่งตนเอง (Principle of Self-Help) หมายความว่า การแก้ไขผู้กระทำความผิดจะต้องกระทำโดยตระหนักในข้อเท็จจริงที่ว่า โดยสภาพธรรมชาติของผู้ที่จะได้รับการแก้ไข ผู้นั้นมี ความรับผิดชอบในการช่วยเหลือตนเอง วัตถุประสงค์ในการคุมประพฤติก็นั้นเพื่อจะแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดโดยมีเงื่อนไขควบคุมบังคับไว้แล้วพนักงานคุมประพฤติก็นั้นจะติดตามสอดส่องดูแลแต่อย่างไรก็ตาม จุดมุ่งหมายปลายทางสำคัญก็เพื่อให้ผู้กระทำความผิดประพฤติดีด้วยตัวเองซึ่งหมายถึงไม่ต้องมีเงื่อนไขบังคับและมีพนักงานคุมประพฤติก็นั้นช่วยเหลือ นั้นย่อมแสดงว่าผู้กระทำความผิดสามารถอยู่ในสังคมได้ด้วยตัวของตัวเอง

หลักทั้งสามประการข้างต้น เป็นหลักเกณฑ์สำคัญในการคุมประพฤติที่ญี่ปุ่นออกเป็นกฎหมายพื้นฐาน ระบบคุมประพฤติผู้ใหญ่ในญี่ปุ่นเริ่มใช้เป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 1954

ก่อนที่จะนำระบบนี้มาใช้ญี่ปุ่นได้มีการดำเนินการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดในชุมชน เช่น การคุมประพฤติผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็ก แนวความคิดที่นำระบบคุมประพฤติมาใช้กับผู้ใหญ่ก็เนื่องมาจากมีคดีขึ้นศาลอาญาจำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว และผู้พิพากษาได้พิพากษา

รอกการลงโทษก็มีมากด้วย ผู้กระทำความผิดเหล่านี้ได้ไปกระทำความผิดในระหว่างรอกการลงโทษ ขึ้นมาอีก เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมทั้งหลายจึงร่วมประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นแล้วสรุปว่าเมื่อรอกการลงโทษแล้วมีการกระทำความผิดขึ้นใหม่จึงสมควรใช้มาตรการแก้ไขผู้กระทำความผิดด้วยไม่ใช่รอกการลงโทษไว้เท่านั้นอย่างที่เป็นมา

คำว่า “การคุมประพฤติ” และ “การพักการลงโทษ” ตามกฎหมายญี่ปุ่นไม่มีความแตกต่างกันทางด้านตัวอักษรเนื่องจากคำสองคำนี้ ภาษาญี่ปุ่น เรียกว่า Hogo-Kansatsu คือ ผู้กระทำความผิดที่ได้รับการแก้ไขฟื้นฟูนอกเรือนจำ (Rehabilitating Observation) หมายถึง การสังเกตการณ์เพื่อแก้ไขฟื้นฟู ผู้กระทำความผิดที่ได้รับการแก้ไขฟื้นฟูนอกเรือนจำมี 5 ประเภท คือ

1. ผู้ถูกคุมประพฤติที่เป็นเด็ก ได้แก่ เด็กที่ศาลครอบครัวสั่งคุมประพฤติไว้
2. ผู้ถูกพักการลงโทษจากโรงเรียนฝึกอบรม ได้แก่ เด็กที่ได้รับการปล่อยตัวจากโรงเรียนฝึกอบรมเนื่องจากการได้รับการพักการลงโทษโดยคำวินิจฉัยของคณะกรรมการพักการลงโทษ
3. ผู้ถูกพักการลงโทษจากเรือนจำ ได้แก่ นักโทษที่ได้รับการพักการลงโทษและถูกปล่อยตัวจากเรือนจำตามคำวินิจฉัยของคณะกรรมการพักการลงโทษ
4. ผู้ถูกพักการลงโทษจากสถานเณแวนเวสตรี ได้แก่ ผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษและถูกปล่อยตัวตามคำวินิจฉัยของคณะกรรมการพักการลงโทษจากสถานเณแวนเวสตรีอันเป็นสถานที่ควบคุมผู้เคยประกอบอาชีพค้าประเวณี

5. ผู้ถูกคุมประพฤติผู้ใหญ่ ได้แก่ ผู้กระทำความผิดที่ศาลอาญาสั่งคุมประพฤติไว้เนื่องจากการได้รับการรอกการลงโทษ และโทษที่ถูกรอไว้นั้นอาจเป็นโทษจำคุกหรือโทษปรับก็ได้

ประเทศญี่ปุ่นดำเนินการแก้ไขผู้กระทำความผิดที่ควรจะได้รับคุมประพฤติไว้ด้วยกันไม่ว่าจะเป็น โสเกณี เด็ก ผู้ใหญ่ และนักโทษที่ได้รับการลงโทษล้วนได้รับอิสรภาพอยู่นอกสถานควบคุมซึ่งถูกควบคุมสอดส่องด้วยวิธีการเหมือนกัน สำนักงานคุมประพฤติมีหน้าที่บริหารงานที่กระทำต่อบุคคลดังกล่าวนี้ภายใต้พระราชบัญญัติการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทในการดำเนินงานนี้ แต่ปี ค.ศ. 1954 ญี่ปุ่นก็ได้ตราพระราชบัญญัติการคุมประพฤติบุคคลที่ถูกศาลสั่งรอกการลงโทษขึ้น กฎหมายฉบับนี้ได้วางหลักการและวิธีการควบคุมสอดส่องผู้ถูกคุมประพฤตินั้นเนื่องมาจากการที่ศาลอาญาสั่งรอกการลงโทษไว้เท่านั้น

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้นว่า การคุมประพฤติจะมีได้ต่อเมื่อต้องมีการรอกการลงโทษ หลักเกณฑ์ในการรอกการลงโทษมีบัญญัติไว้ในมาตรา 25 แห่งประมวลกฎหมายอาญา การคุมประพฤติของประเทศญี่ปุ่นเป็นมาตรการที่ศาลสั่งประกอบคำพิพากษาที่มีการรอกการลงโทษ คดีที่ศาลจะสั่งรอกการลงโทษได้จะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด ตามมาตรา 25 ว่าด้วยการรอกการลงโทษ

มาตรา 25 ในกรณีที่บุคคลใดตั้งจะกล่าวต่อไปนี้ต้องพิพากษาให้ลงโทษจำคุกประเภทต้องทำงานหนักหรือไม่ต้องทำงานหนักเป็นเวลาไม่เกิน 2 ปี หรือต้องคำพิพากษาให้ลงโทษปรับไม่เกิน 200,000 เยน หากมีเหตุอันควร ศาลอาจสั่งให้รอกการลงโทษไว้ภายในระยะเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี และไม่เกิน 5 ปี โดยนับระยะเวลาตั้งแต่วันที่คำพิพากษาถึงที่สุด

1. บุคคลที่ไม่เคยต้องคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุกประเภทไม่ต้องทำงานหนักหรือโทษอื่นที่หนักกว่า

2. บุคคลที่แม้เคยต้องคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุกประเภทไม่ต้องทำงานหนักหรือโทษอื่นที่หนักกว่า แต่ไม่ได้ต้องคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุกประเภทไม่ต้องทำงานหนักหรือโทษอื่นที่หนักกว่าภายในระยะเวลา 5 ปี นับจากวันที่การต้องโทษตามคำพิพากษาในคดีก่อนได้สิ้นสุดลงหรือวันที่โทษนั้นได้ถูกยกเลิก

ในกรณีที่บุคคลซึ่งต้องคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุกประเภทไม่ต้องทำงานหนักหรือโทษอื่นที่หนักกว่า และกำลังอยู่ในระหว่างระยะเวลาการลงโทษได้กระทำความผิดขึ้นอีกและถูกพิพากษาให้ลงโทษจำคุกประเภทต้องทำงานหนักหรือไม่ต้องทำงานหนักเป็นเวลาไม่เกิน 1 ปี ประกอบกับหากมีเหตุอันควรปรานี ก็ให้นำบทบัญญัติในวรรคก่อนมาใช้บังคับ แต่ห้ามมิให้นำบทบัญญัติในวรรคก่อนมาบังคับใช้กับบุคคลอื่นที่ถูกใช้มาตรการควบคุมสอดส่องดังที่บัญญัติไว้ในวรรค 1 ของมาตรา 25-2 และได้กระทำความผิดขึ้นใหม่ภายในระยะเวลาที่ถูกควบคุมสอดส่องดังกล่าว

มาตรา 25-2 (มาตรการควบคุมสอดส่อง) ในกรณีตามวรรค 1 ของมาตราก่อนบุคคลดังกล่าวอาจถูกสั่งใช้มาตรการควบคุมสอดส่องในระหว่างระยะเวลาการลงโทษ และในกรณีตามวรรค 2 ของมาตราก่อนบุคคลดังกล่าวจะต้องอยู่ภายใต้มาตรการควบคุมสอดส่องในระหว่างระยะเวลาการลงโทษ

จะเห็นได้ว่าหลักเกณฑ์ตามมาตรา 25 ของประมวลกฎหมายอาญาญี่ปุ่นคล้ายกับมาตรา 56 ของไทยเรา จากมาตรา 25 ขอแยกอธิบายเป็นข้อ ๆ ให้ข้อสังเกตชัดเจนขึ้น คือ

1. คดีที่กระทำความผิดนั้นศาลพิพากษาให้ลงโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือโทษปรับไม่เกิน 200,000 เยน

2. เป็นผู้ที่ไม่เคยต้องโทษจำคุกมาก่อน หรือหากเคยต้องโทษ โทษนั้นต้องล่วงเลยมาแล้วเป็นเวลานานไม่น้อยกว่า 5 ปี โดยนับจากวันที่การต้องโทษนั้นได้สิ้นสุด หรือวันที่โทษนั้นถูกยกเลิก

3. ผู้ที่อยู่ในระหว่างระยะเวลาการลงโทษตามคำพิพากษาในคดีก่อน และได้กระทำความผิดขึ้นใหม่ในระหว่างระยะเวลาการลงโทษนั้น จะได้รับการรอกการลงโทษก็ต่อเมื่อคดีใหม่นั้น ศาลพิพากษาจำคุกไม่เกิน 1 ปี ไม่ว่าจะต้องทำงานหนักหรือไม่ และมีเหตุอันควรปรานี

4. กรณีจะเป็นอย่างไรก็ตามต้องมีเหตุอันควร คือ ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจที่จะรอกการลงโทษได้แต่ละคดี

ตามมาตรา 25-2 ตอนแรก กฎหมายให้ศาลใช้ดุลพินิจในการสั่งคุมความประพฤติหรือไม่ก็ได้กับผู้กระทำผิดที่ศาลรอกการลงโทษ กล่าวคือ ถ้าไม่ได้กระทำความผิดในระหว่างรอกการลงโทษใด ๆ กฎหมายก็เปิดโอกาสให้ศาลใช้ดุลพินิจว่าควรจะคุมประพฤติหรือไม่

5. กฎหมายบังคับให้ศาลสั่งคุมประพฤติแก่บุคคลที่กระทำความผิดขึ้นใหม่ในระหว่างเวลารอกการลงโทษตามคำพิพากษาในคดีก่อนและในคดีใหม่เข้าเงื่อนไขที่จะรอกการลงโทษได้ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 25 วรรค 2

6. ระยะเวลาที่จะคุมความประพฤติจะเท่ากับระยะเวลารอกการลงโทษ เพราะตามมาตรา 25-2 วรรค 1 บัญญัติให้ใช้มาตรการควบคุมสอดส่องในระหว่างระยะเวลารอกการลงโทษ

เป็นที่น่าสังเกตว่า หลักเกณฑ์เบื้องต้นเกี่ยวกับโทษที่ศาลจะสั่งให้คุมความประพฤติได้เมื่อเปรียบเทียบกับประมวลกฎหมายอาญาของไทย มาตรา 25 ประมวลกฎหมายอาญาของญี่ปุ่นคดีที่ศาลจะสั่งรอกการลงโทษได้นั้น ถ้าเป็นการลงโทษจำคุกแล้ว โทษจำคุกนั้นจะต้องไม่เกิน 3 ปี เป็นการเปิดโอกาสให้มีการสั่งรอกการลงโทษได้เช่นเดียวกับกฎหมายอาญาของไทยที่กำหนดไว้ 3 ปี เช่นเดียวกัน การลงโทษทางอาญาของญี่ปุ่นได้บัญญัติอัตราโทษไว้ในลักษณะไม่รุนแรง เช่น ความผิดฐานฆ่าคนตายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 199 ต้องรับโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต ประเภทต้องทำงานหนักหรือจำคุกไม่น้อยกว่า 3 ปี ความผิดฐานนี้โทษหนักที่สุด คือ ประหารชีวิต แต่ศาลก็สามารถลงโทษเบาที่สุดได้ คือ จำคุก 3 ปี เมื่อศาลจะลงโทษจำคุก 3 ปี แล้วจำเลยก็มีสิทธิอยู่ในข่ายที่จะได้รับการรอกการลงโทษได้ ฉะนั้น ผู้กระทำความผิดทางอาญาในประเทศญี่ปุ่นมีสิทธิที่จะได้รับการรอกการลงโทษและถูกคุมประพฤติได้มากกว่าไทย

ข้อที่น่าสังเกตอีกประการหนึ่งก็คือ ศาลสามารถใช้ดุลพินิจจะสั่งให้คุมประพฤติหรือไม่ก็ได้กับจำเลยที่ศาลสั่งให้รอกการลงโทษ แต่ถ้าบุคคลนั้นได้รับการรอกการลงโทษอยู่และระหว่างนั้นกระทำความผิดขึ้นมาอีกกฎหมายบังคับให้ศาลสั่งคุมประพฤติเสมอ อย่างไรก็ตาม การกระทำความผิดขึ้นใหม่ก็ต้องไม่มีโทษจำคุกรุนแรงเกินกว่า 2 ปี ด้วย สิ่งที่น่าสังเกตอีกประการหนึ่ง คือกฎหมายอาญาของประเทศญี่ปุ่นบัญญัติเฉพาะการควบคุมสอดส่องภายหลังการพิพากษาเท่านั้น ไม่มีการสืบเสาะและพินิจจำเลยก่อนพิพากษา ศาลจึงได้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวจำเลยน้อยมาก พยานหลักฐานที่พนักงานอัยการเสนอต่อศาลก็มักเป็นเรื่องสรุปประวัติการกระทำความผิด สำหรับจำเลยก็จะเสนอคำรับรองของญาติหรือนายจ้างที่สนับสนุนว่าจำเลยเป็นคนดี ที่กระทำความผิดก็เป็นการกระทำเพราะรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ฉะนั้น ข้อเสนอที่ศาลจะนำมาพิจารณาประกอบการใช้ดุลพินิจในการสั่งคุมประพฤติจึงยังไม่เพียงพอเช่นศาลอาญาของไทย

3.2.4.2 มาตรการแทนการดำเนินคดีกับผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติด

ประเทศญี่ปุ่นไม่มีมาตรการบังคับบำบัดรักษาตามกฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

D
P
U

บทที่ 4

มาตรการแทนการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินตามประมวล กฎหมายอาญาที่เป็นผู้เสียหายหรือผู้ติดตามเสียหาย

ในบทนี้จะได้ศึกษาถึงปัญหาทางกฎหมายของการนำมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาอันได้แก่ การชะลอการฟ้อง การคุมประพฤติ และการบังคับบำบัดรักษา มากำหนดเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายเพื่อปรับใช้ในอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญาที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้เสียหายหรือผู้ติดตามเสียหาย โดยจะศึกษาวิเคราะห์ในแต่ละมาตรการกับหลักการสำคัญพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญ ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และกฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดตามเสียหาย นอกจากนี้ จะได้ศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับของต่างประเทศ ซึ่งได้กล่าวถึงรายละเอียดโดยสังเขปมาแล้วในบทก่อนนี้ เพื่อประโยชน์ต่อการนำมาประยุกต์ใช้กับประเทศไทย

4.1 วิเคราะห์สภาพปัญหาอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินกับอาชญากรรมยาเสพติด

4.1.1 ลักษณะอาชญากรรม

ดังได้กล่าวแล้วว่า อาชญากรรมยาเสพติด ถือได้ว่าเป็นอาชญากรรมไร้ผู้เสียหาย (Victimless Crime) ส่วนอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้นเป็นอาชญากรรมที่โดยสภาพแล้วจะต้องมีผู้เสียหายเสมอ ซึ่งหากไม่มีผู้เสียหายมาร้องทุกข์หรือมีการกล่าวโทษต่อผู้กระทำความผิด รัฐก็ไม่มีอำนาจที่จะเข้าดำเนินการกับผู้กระทำความผิดนั้น เว้นแต่เป็นความผิดบางประเภทที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้ อาทิ การลักทรัพย์ การชิงทรัพย์ หรือการปล้นทรัพย์ เป็นต้น แต่ในทางตรงกันข้าม อาชญากรรมยาเสพติดนั้น ถือได้ว่าเป็นอาชญากรรมไร้ผู้เสียหาย เนื่องจากเหยื่อของการกระทำความผิดก็คือผู้กระทำความผิด รัฐก็ยังคงมีอำนาจอยู่เสมอจนกว่าจะขาดอายุความในการที่จะดำเนินการเอาตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดี ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า รัฐ คือผู้เสียหายในอาชญากรรมยาเสพติด ซึ่งความแตกต่างในลักษณะของอาชญากรรมทั้งสองนี้ย่อมส่งผลโดยตรงต่อกระบวนการต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหา โดยความแตกต่างนี้อาจส่งผลโดยตรงหรือโดยอ้อมต่อการนำมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญามาปรับใช้อาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สิน กล่าวคือ

ผลต่อผู้กระทำความผิด ในกรณีเป็นความผิดอันยอมความได้นั้น การกำหนดมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาสามารถกระทำได้โดยการใช้วิธีการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ผสมผสานกับ

ใช้ดุลพินิจในการใช้อำนาจสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กล่าวคือ หากผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดสามารถตกลงยอมความกันได้ จะไม่ว่าด้วยการยอมชดใช้ค่าเสียหายเนื่องเพราะการไกล่เกลี่ย หรือผู้เสียหายยอมยกโทษหรือให้อภัยผู้กระทำความผิด หรือสภาพของผู้กระทำความผิดไม่สมควรรับโทษหรือถูกดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และได้รับการปล่อยตัวไป ย่อมเป็นผลดีต่อผู้กระทำความผิด ซึ่งในบางครั้งดูเหมือนว่าสังคม ได้รับความเสียหายจากการลดความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายลงไปในทางตรงกันข้ามสังคมได้ประโยชน์ซ่อนเร้นที่ทรงคุณค่ามากกว่า อย่างไรก็ตาม การดำเนินการด้วยวิธีการสมานฉันท์และการใช้ดุลพินิจสั่งไม่ฟ้องนี้จำเป็นต้องมีมาตรฐานการดำเนินงานที่เป็นการรับรองต่อการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลและการใช้อำนาจโดยมิชอบด้วย แต่หากเป็นกรณีความผิดอาญาแผ่นดินแล้วในการกำหนดมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาคงจำเป็นต้องพิจารณาถึงผลดีผลเสียและความคุ้มค่าต่อการนำมาปรับใช้พอสมควร ซึ่งคงต้องกำหนดเป็นรายกรณีที่เหมาะสมสภาพของการกระทำความผิดและผู้กระทำความผิด โดยต้องตราเป็นกฎหมายที่ชัดเจนต่อการปฏิบัติ

ผลต่อสังคม ในกรณีเป็นความผิดอันยอมความได้นั้นก็ไม่น่าจะมีผลกระทบต่อสังคมมากเท่าใดนัก เพียงแต่ต้องมีการกำหนดกลไกหรือเกณฑ์เกณฑ์การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพหรือความปลอดภัยของสังคมให้มีความเข้มงวดชัดเจนต่อการใช้สิทธิเสรีภาพของบุคคลในการที่ใช้มาตรการแทนการดำเนินคดีอาญา มิฉะนั้นอาจมีนำไปใช้ในทางที่มีชอบด้วยกฎหมายได้ สำหรับกรณีความผิดอาญาแผ่นดินก็คงต้องพิจารณาตามสภาพของการกระทำความผิดและสภาพผู้กระทำความผิดว่าสมควรที่จะกำหนดให้มีการใช้มาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาหรือไม่ ซึ่งในเบื้องต้นจะต้องมีการกำหนดกลไกการตรวจสอบการใช้อำนาจเกี่ยวกับมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาที่รัดกุมพอสมควร เพื่อความโปร่งใสและเป็นธรรม มิให้มีการเลือกปฏิบัติหรือใช้อำนาจในทางมิชอบ

ผลต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ในกรณีเป็นความผิดอันยอมความได้นั้น ผู้เขียนเห็นว่าน่าจะเป็นผลดีต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยเฉพาะด้านความรวดเร็ว และเป็นธรรมสำหรับผู้กระทำความผิดกับผู้เสียหาย แต่ในกรณีเป็นความผิดอาญาแผ่นดินซึ่งแม้มีผู้เสียหายด้วย ก็จะต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์ที่ไม่กระทบต่อระบบการดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาปกติ และการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ อีกทั้งต้องสามารถตรวจสอบการใช้อำนาจได้

ผลต่อหลักสิทธิมนุษยชน ในกรณีเป็นความผิดอันยอมความได้นั้น ผู้เขียนเห็นว่าไม่น่าจะมีผลกระทบต่อผู้ใด เพียงแต่การกำหนดมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญานั้นเมื่อได้มีการนำมาปรับใช้แล้วจะต้องไม่เป็นการกระทบกระเทือนต่อหลักการรักษาความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนส่วนรวม และหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนอันเป็นแก่นหรือสาระที่

สำคัญ ซึ่งเมื่อมีการกระทบยอมทำให้เสียไป แม้จะเป็นประโยชน์ต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งก็ตาม สำหรับกรณีเป็นความผิดอาญาแผ่นดิน ก็จะต้องพิจารณากำหนดมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาที่มีความชัดเจนมิให้ขัดหรือแย้งต่อหลักการพื้นฐานสิทธิมนุษยชน และรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และกระบวนการยุติธรรม

4.1.2 ลักษณะแห่งคดี

ผลสืบเนื่องประการสำคัญของการกำหนดให้การกระทำใดเป็นความผิดทางอาญา และกำหนดโทษไว้สำหรับการกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนหรือละเมิดนั้น รัฐจะกำหนดหรือตรากฎหมายขึ้นมาเพื่อเป็นการควบคุมสังคมให้เกิดความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดี ก็คือ หากความผิดนั้นได้กำหนดอย่างชัดเจนว่ารัฐเป็นผู้เสียหาย ย่อมถือว่าความผิดนั้นเป็นความผิดอาญาแผ่นดิน หรือความผิดอันยอมความไม่ได้นั่นเอง แต่หากความผิดนั้นเป็นความผิดต่อส่วนตัวและไม่กระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนในสังคมมากนัก โดยกระทบในส่วนของคนหรือปัจเจกชนที่รัฐไม่สมควรเข้าไปก้าวกาล่งต่อการแก้ไขปัญหาเบื้องต้น ปล่อยให้เป็นการรับผิดชอบของคนต่อเอกชน อันเป็นการลด หรือช่วยแบ่งเบาภาระหน้าที่ของรัฐในการคุ้มครองหรือควบคุมมิให้เกิดอาชญากรรมในสังคม

จากลักษณะแห่งคดีที่สำคัญสองอย่างนี้ ย่อมแสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าอาชญากรรมยาเสพติดเป็นการกระทำความผิดที่มีลักษณะแห่งคดีเป็นอาญาแผ่นดิน รัฐเป็นผู้เสียหายและไม่อาจยอมความได้ รัฐมีหน้าที่โดยตรงต่อการนำตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินการตามกฎหมาย ส่วนอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้นจะประกอบด้วยความคิดที่เป็นอาญาแผ่นดินหรือเป็นความผิดอันยอมความมิได้ กับความผิดอาญาที่เป็นความผิดต่อส่วนตัว หรือเป็นความผิดอันยอมความได้ ซึ่งทั้งสองลักษณะนี้มีความแตกต่างกันอย่างมากในการดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหา แม้ว่าจะปรากฏข้อเท็จจริงว่าเป็นความผิดที่มีผลของความเสียหายเพียงเล็กน้อยและอาจไม่กระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนเลยก็ตาม ผู้กระทำความผิดก็ยังคงถูกดำเนินการตามกฎหมายเพื่อให้กฎหมายเกิดความศักดิ์สิทธิ์ เป็นที่ยำเกรงของผู้ที่คิดว่าจะกระทำความผิด อันถือว่าเป็นวิธีการป้องปรามอาชญากรรมทางหนึ่ง จากลักษณะแห่งคดีดังกล่าวย่อมส่งผลโดยตรงต่อการกำหนดมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาที่จะต้องอาศัยความละเอียดรอบคอบ เพื่อมิให้เกิดการเลือกปฏิบัติหรือเกิดช่องว่างในทางกฎหมายได้โดยจะต้องพิจารณาถึงข้อดี ข้อเสีย ประกอบกับประโยชน์สูงสุดที่สังคมจะได้รับ

ข้อดีของลักษณะแห่งคดีเกี่ยวกับทรัพย์สินต่อการแก้ไขปัญหาด้วยมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญา กรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้เสพหรือดิดยาเสพติด หากเป็นความผิดอันยอมความได้ก็จะสามารถกระทำได้ง่ายและมีความหลากหลายในวิธีการ ซึ่งย่อมมีความเหมาะสมต่อสภาพการ

กระทำความผิดและสภาพของผู้กระทำความผิด แต่หากเป็นความผิดอาญาแผ่นดินย่อมกระทำได้ยากเนื่องจากต้องมีความชัดเจนทั้งในด้านผลประโยชน์ที่สังคมส่วนรวมจะได้รับ ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นไม่ว่าทั้งทางตรงและทางอ้อมในเรื่องของสิทธิเสรีภาพที่กฎหมายรัฐธรรมนูญได้รับรองไว้ โดยเฉพาะในเรื่องของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและสิทธิมนุษยชน

ข้อเสียของลักษณะแห่งคดีเกี่ยวกับทรัพย์สินต่อการแก้ไขปัญหาด้วยมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญา กรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้เสพหรือติดยาเสพติด หากเป็นความผิดอันยอมความได้ก็อาจก่อให้เกิดการไม่เคารพเชื่อถือในกฎหมายมากนัก หรืออาจถูกนำมาใช้เป็นช่องทางในการใช้อำนาจโดยมิชอบหรือการเลือกปฏิบัติได้ แต่หากเป็นความผิดอาญาแผ่นดินก็อาจก่อให้เกิดการเบี่ยงเบนเจตนารมณ์ของกฎหมายในการคุ้มครองสังคมด้วยการนำไปใช้ในทางแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบหรือการใช้อำนาจโดยมิชอบได้ และประการสำคัญอาจเป็นการขัดหรือแย้งต่อหลักการพื้นฐานทางอาญา ในการสร้างความศักดิ์สิทธิ์แห่งการบังคับใช้กฎหมาย

4.1.3 กระบวนทัศน์และกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

ปัจจุบันกระบวนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมยาเสพติดและอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญาที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดจะมีความแตกต่างกันอย่างแทบสิ้นเชิง กล่าวคือ

1. กระบวนทัศน์ที่เกี่ยวกับผู้กระทำความผิดในอาชญากรรมยาเสพติด แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

(1) การกระทำที่ไม่กระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนมากนัก และผู้กระทำความผิดเองก็ตกเป็นเหยื่อของการกระทำนั้น โดยตรงด้วย ซึ่งก็คือการกระทำความผิดฐานเสพ โดยรวมถึงการเสพและครอบครอง เเสพและครอบครองเพื่อจำหน่ายหรือเสพและจำหน่ายซึ่งยาเสพติดในลักษณะ ชนิด ประเภทและปริมาณที่กำหนดในกฎกระทรวง กระบวนทัศน์ที่สังคมนำมาปรับใช้กับผู้กระทำความผิดจะอยู่บนหลักการพื้นฐานของการให้โอกาสแก่ผู้กระทำความผิดได้กลับตัวเป็นคนดีในสังคม โดยถือว่าผู้กระทำความผิดมิใช่อาชญากร จำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขที่ถูกต้องและแตกต่างจากการดำเนินการกับอาชญากรทั่วไป

(2) การกระทำที่กระทบกระเทือนหรือเป็นภัยร้ายแรงคุกคามต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของสังคมและประชาชน แม้ในบางครั้งผู้กระทำความผิดจะตกเป็นเหยื่อของการกระทำความผิดนั้นด้วยก็ตาม ซึ่งก็คือการกระทำความผิดฐานผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย และครอบครองเพื่อจำหน่าย (ในจำนวนหรือปริมาณมากเกินกว่าหรือตามข้อสันนิษฐานของกฎหมาย) สังคมก็จะมีกระบวนทัศน์ต่อผู้กระทำความผิดนี้ว่าเป็นอาชญากร จะต้องได้รับการลงโทษที่รุนแรงเด็ดขาดสมกับภัยที่ผู้กระทำความผิดได้ก่อให้เกิดขึ้นต่อสังคม ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการตัดออกจาก

สังคมทั้งในลักษณะถาวรหรือชั่วคราว เพื่อมิให้มีโอกาสย้อนกลับมากระทำความผิดได้อีก และไม่
มีวิธีการอื่นใดที่เหมาะสมต่อการนำมาปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิดดังกล่าวได้

2. กระบวนทัศน์ที่เกี่ยวกับผู้กระทำความผิดในอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินตามประมวล
กฎหมายอาญาที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้เสพหรือติดยาเสพติดหรือไม่ก็ตาม

(1) หากเป็นการกระทำความผิดอาญาแผ่นดิน กระบวนทัศน์ที่สังคมนำมาปรับใช้ก็จะมี
ลักษณะเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่มีลักษณะเป็นภัยคุกคามร้ายแรงต่อความ
สงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน โดยถือว่าผู้กระทำความผิดนั้นเป็นอาชญากรต้องได้
รับการลงโทษตามกฎหมาย ทั้ง ๆ ที่หากพิจารณาข้อเท็จจริงแห่งคดีบางกรณีแล้วอาจไม่เป็นการ
เหมาะสม อาทิ การลักทรัพย์ด้วยความจำเป็นหรือด้วยเหตุผลอันมีอาจกล่าวได้ว่า

(2) หากเป็นการกระทำความผิดอาญาต่อส่วนตัวหรือที่ย่อมความได้ สังคมก็จะมี
กระบวนทัศน์ต่อผู้กระทำความผิดนั้นตามสภาพของความเสียหาย พฤติการณ์ของผู้กระทำความผิด ความ
ร้ายแรงแห่งคดี รวมทั้งความต้องการของผู้เสียหายที่จะให้โอกาสแก่ผู้กระทำความผิดได้กลับตัว
เป็นคนดี หรือจะให้เป็นอาชญากรที่ต้องรับโทษสำหรับความผิดที่กระทำนั้น

สำหรับกระบวนกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่นำมาดำเนินการกับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด
หรือเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้น โดยปกติแล้วจะมีลักษณะเดียวกัน เนื่องจากมีสภาพเป็นคดีอาญานั้นเอง
เพียงแต่กระบวนทัศน์บางประการที่มุ่งเน้นในการปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิดจะมีความแตก
ต่างกัน กล่าวคือ หากเป็นกระบวนทัศน์ลักษณะให้โอกาสแก่ผู้กระทำความผิดได้กลับตัวเป็นคนดี
สามารถกลับคืนสู่สังคมและใช้ชีวิตอย่างปกติภายหลังการได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้ว กระบวน
การยุติธรรมทางอาญาปกติก็จะไม่ถูกนำมาใช้กับผู้กระทำความผิดนี้ หรือหากจะนำมาใช้ก็จะเป็นการนำ
มาปรับใช้เพียงบางส่วน โดยจะอาศัยกระบวนกระบวนการเบี่ยงเบนคดี (Diversion) ออกจากแบบพิธีปกติ
และเมื่อผู้นั้นได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขข้อบังคับแห่งการปรับปรุงแก้ไขแทนการดำเนินคดีอาญาจนครบ
ถ้วนแล้ว ก็จะถือว่าพ้นจากความผิดที่ถูกกล่าวหาไป อย่างไรก็ตาม หากเป็นกระบวนทัศน์
ลักษณะของการแก้แค้นทดแทนหรือการลงโทษผู้กระทำความผิด โดยถือว่าผู้นั้นเป็นอาชญากร
กระบวนกระบวนการยุติธรรมทางอาญาก็เป็นไปตามปกติซึ่งในบางครั้งก็อาจเข้มงวดกว่าคดีปกติก็ได้

สำหรับกระบวนทัศน์และกระบวนกระบวนการยุติธรรมทางอาญานี้ย่อมมีผลโดยตรงต่อการที่
จะกำหนดมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญา กล่าวคือ หากเป็นความผิดอาญาแผ่นดินอันมีลักษณะ
ไม่กระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนจนถึงขนาดสังคม
เศรษฐกิจหรือประเทศชาติขาดความมั่นคง ซึ่งมักจะต้องปรากฏข้อเท็จจริงว่าปัญหานั้นเป็นปัญหา
วิกฤตของสังคม การใช้ระบบกระบวนกระบวนการยุติธรรมทางอาญาปกติกับผู้กระทำความผิดนั้นมิใช่เป็นแนว
ทางที่ถูกต้องหรือไม่เกิดความคุ้มค่าหรือประโยชน์ต่อสังคมมากนัก หากเป็นความผิดอาญาอันยอม

ความได้ ก็จะต้องพิจารณาข้อเท็จจริงประกอบกับสภาพการณ์และสภาวะแวดล้อมต่าง ๆ ประกอบ ซึ่งก็ต้องขึ้นอยู่กับช่วงยุคสมัยและความเจริญทางสังคมด้วยเช่นกัน

4.2 วิเคราะห์มาตรการแทนการดำเนินคดีอาญา

4.2.1 มาตรการชะลอการฟ้อง

(1) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ในระบบการดำเนินคดีอาญาของไทย สามารถดำเนินการได้ 2 ลักษณะ คือ ผู้เสียหายฟ้องคดีเองหรือเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการ และพนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีเองหรือเป็นโจทก์ร่วมกับผู้เสียหาย ซึ่งในที่นี้จะกล่าวแต่เฉพาะที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดี โดยส่วนใหญ่ คือ คดีอาญาแผ่นดิน เนื่องจากรัฐเท่านั้นที่เป็นผู้เสียหาย

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า อำนาจฟ้องคดีของพนักงานอัยการนั้นแบ่งออกเป็นการฟ้องคดีตามหลักกฎหมายและการฟ้องคดีโดยดุลพินิจ โดยการฟ้องคดีในลักษณะฟ้องตามหลักกฎหมายแทบจะไม่มีกรณีการนำระบบชะลอการฟ้องมาปรับใช้ ส่วนการฟ้องคดีในลักษณะโดยดุลพินิจสามารถนำมาตราการชะลอการฟ้องมาปรับใช้ได้

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย อาจถือได้ว่ามีลักษณะของการฟ้องคดีโดยดุลพินิจ การใช้ดุลพินิจของพนักงานอัยการในการสั่งคดีเป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขภายใต้บังคับมาตรา 143 ซึ่งเป็นหลักการที่คล้ายคลึงกับการชะลอการฟ้อง แต่มิใช่เรื่องการชะลอการฟ้องโดยตรง

การสั่งคดีของพนักงานอัยการตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ก็อาจนำมาปรับใช้กับความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญาที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดได้ แต่เมื่อสั่งไม่ฟ้องแล้ว ก็ยังไม่มีระบบหรือมาตรการใดมาดำเนินการกับผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดแต่อย่างใด

(2) ร่างพระราชบัญญัติชะลอการฟ้อง พ.ศ. ....

ประเทศไทย ยังไม่ได้มีการนำกฎหมายว่าด้วยการชะลอการฟ้องมาใช้ โดยขณะนี้ อยู่ระหว่างกระบวนการดำเนินการตราร่างพระราชบัญญัติชะลอการฟ้อง พ.ศ. .... ซึ่งอยู่ระหว่างการตรวจพิจารณาของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา โดยมีหลักการที่จะให้มีการชะลอการฟ้องในคดีความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดซึ่งมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินห้าปี หรือความผิดอื่นที่กฎหมายบัญญัติว่าให้ใช้วิธีการชะลอการฟ้อง ถ้าผู้ต้องหาให้การรับสารภาพและขอให้ชะลอการฟ้อง หากคดีดังกล่าวมีผู้เสียหายจะต้องได้รับความยินยอมของผู้เสียหายรวมไว้ในสำนวนการสอบสวน

เมื่อพิจารณาการชะลอการฟ้อง ตามร่างพระราชบัญญัติชะลอการฟ้อง พ.ศ. .... เห็นได้ว่าอาจนำมาปรับใช้ได้กับความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญาที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดได้ ถ้าเป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญาที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติด ซึ่งมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินห้าปีและผู้เสียหายยินยอมให้ใช้มาตรการชะลอการฟ้องกับผู้กระทำความผิด ก็อาจปรับใช้กับมาตรการชะลอการฟ้องได้ โดยเมื่อชะลอการฟ้องแล้วก็ให้กำหนดเงื่อนไขการคุมประพฤติผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้เสพหรือติดยาเสพติด โดยให้ไปรับการบำบัดรักษาความบกพร่องของร่างกายหรือจิตใจหรือความเจ็บป่วยอื่น หรือให้ไปเข้ารับการอบรมในหลักสูตรที่เกี่ยวกับการปรับปรุงพฤติกรรมหรือพัฒนาพฤตินิสัย ณ สถานที่ และตามระยะเวลาที่กำหนด ซึ่งในกรณีผู้กระทำความผิดเป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติด ได้แก่ การให้ไปรับการบำบัดรักษาการติดยาเสพติดและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

(3) กฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

หลักการสำคัญของการชะลอการฟ้องตามกฎหมายนี้ก็นำระบบการบังคับบำบัดรักษามาใช้กับผู้กระทำความผิดที่ต้องหาว่าเสพ เสพและครอบครอง เสพและครอบครองเพื่อจำหน่าย หรือเสพและจำหน่ายซึ่งยาเสพติดในลักษณะ ชนิด ประเภทและปริมาณที่กำหนดในกฎกระทรวง โดยถือว่าผู้กระทำความผิดเป็นผู้ป่วยมิใช่อาชญากร จำเป็นต้องได้รับการบำบัดรักษามิใช่การลงโทษ กฎหมายนี้กำหนดให้พนักงานอัยการต้องออกคำสั่งชะลอการฟ้องเมื่อได้รับแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดจากคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ซึ่งคำสั่งชะลอการฟ้องนี้จะมีผลจนกว่าจะได้รับแจ้งผลการฟื้นฟูสมรรถภาพ หากผลการฟื้นฟูสมรรถภาพเป็นที่พอใจของคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดก็จะส่งผลให้ผู้ต้องหาที่เป็นผู้เข้ารับการบำบัดรักษายาเสพติดนั้นพ้นจากความผิดที่ได้กระทำ พนักงานอัยการต้องออกคำสั่งยุติการดำเนินคดี ตามแนวทางการปฏิบัติในการดำเนินคดีฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดของสำนักงานอัยการสูงสุด แต่หากผลการฟื้นฟูสมรรถภาพไม่เป็นที่พอใจ กล่าวคือ บำบัดรักษาแล้วอาจไม่หาย หรือผู้นั้นหลบหนีอยู่ไม่ครบตามหลักเกณฑ์เงื่อนไขของการฟื้นฟูสมรรถภาพหรืออาจกระทำความผิดซ้ำของสถานที่ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ซึ่งคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพได้รายงานต่อคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแล้วโดยมีความเห็นให้ส่งตัวคืนพนักงานอัยการเพื่อดำเนินคดีต่อไป พนักงานอัยการก็จะออกคำสั่งเพิกถอนคำสั่งชะลอการฟ้อง และเมื่อได้ตัวผู้ต้องหานั้นมาแล้ว ก็จะออกคำสั่งฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาต่อไป

การชะลอการฟ้อง ตามกฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ยังมีข้อจำกัดที่สำคัญ คือ ปรับใช้เฉพาะผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในข้อหาเสพ เสพและครอบครอง เสพและครอบครองเพื่อจำหน่าย หรือเสพและจำหน่ายซึ่งยาเสพติดในลักษณะ ชนิด

ประเภท และปริมาณที่กำหนดในกฎกระทรวง ประกอบกับกฎหมายกำหนดว่าผู้ต้องหาในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดดังกล่าวต้องไม่ปรากฏว่าต้องหาหรืออยู่ระหว่างถูกดำเนินคดีในความผิดฐานอื่น ซึ่งเป็นความผิดที่มีโทษจำคุก หรืออยู่ในระหว่างรับโทษจำคุกตามคำพิพากษาของศาล ดังนั้น การปรับใช้มาตรการชะลอการฟ้องตามกฎหมายนี้กับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เป็นผู้เสพหรือติดยาเสพติดจึงไม่อาจกระทำได้ เนื่องจากคุณสมบัติของบุคคลที่จะเข้าสู่กระบวนการชะลอการฟ้องเพื่อการบังคับบำบัดรักษามีได้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดไว้ เพราะต้องหาในความผิดฐานอื่นซึ่งก็คือ ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินนั่นเอง

4.2.2 มาตรการคุมประพฤติ

มาตรการคุมประพฤติ สามารถนำมาใช้ในกรณีที่ศาลพิพากษาลงโทษจำคุกหรือพิพากษาว่าผู้กระทำความผิดมีความผิด แต่ให้รอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษบุคคลใด ถ้าศาลเห็นว่าบุคคลนั้นได้กระทำความผิดเนื่องกับการเสพยาเป็นอาชญาหรือการเป็นผู้ติดยาเสพติดให้โทษ ศาลจะกำหนดในคำพิพากษาว่าผู้กระทำความผิดนั้นต้องไม่เสพยา ยาเสพติดให้โทษอย่างหนึ่งอย่างใดหรือทั้งสองอย่าง ภายในระยะเวลาไม่เกิน 2 ปี นับแต่วันพ้นโทษ หรือวันปล่อยตัว เพราะรอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษ ซึ่งถ้าผู้กระทำความผิดไม่ปฏิบัติตามที่ศาลกำหนด ศาลจะสั่งให้ส่งไปคุมตัวไว้ในสถานพยาบาลเป็นเวลาไม่เกิน 2 ปี ก็ได้

นอกจากนี้ มาตรการคุมประพฤตินำมาใช้ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้รอการลงโทษหรือรอการกำหนดโทษ โดยเมื่อผู้กระทำความผิดในคดีความผิดซึ่งมีโทษจำคุกและในคดีนั้นศาลจะลงโทษจำคุกจำเลยไม่เกินสามปี ถ้าไม่ปรากฏว่าผู้นั้นได้รับโทษจำคุกมาก่อน หรือปรากฏว่าได้รับโทษจำคุกมาก่อนแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ และศาลจะพิพากษาว่าผู้นั้นมีความผิดแต่รอการกำหนดโทษไว้ หรือกำหนดโทษแต่รอการลงโทษไว้ แล้วปล่อยตัวแล้ว เพื่อให้โอกาสผู้นั้นกลับตัวภายในระยะเวลาที่ศาลจะได้กำหนด แต่ต้องไม่เกิน 5 ปี นับแต่วันที่ศาลพิพากษา โดยจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติผู้นั้นไว้ด้วยหรือไม่ก็ได้ ทั้งนี้ เงื่อนไขคุมประพฤติประการหนึ่งที่ศาลอาจกำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องกระทำในระหว่างรอการลงโทษหรือรอการกำหนดโทษ คือ การให้ไปรับการบำบัดรักษาการติดยาเสพติดให้โทษ ความบกพร่องทางร่างกายหรือจิตใจ หรือความเจ็บป่วยอย่างอื่น ณ สถานที่และตามระยะเวลาที่ศาลกำหนดนั้น อาจนำมาปรับใช้เพื่อการแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดได้

อย่างไรก็ตาม การปรับใช้มาตรการคุมประพฤติตามเงื่อนไขดังกล่าวในคดีความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญาที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดนั้น ยังมีข้อจำกัดต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งยังเป็นปัญหาและอุปสรรคอยู่บ้าง ทำให้ไม่สามารถดำเนิน

การได้ หากกรณีไม่เข้าเงื่อนไขหรือหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ การที่จะนำมาตรการนี้มาปรับใช้เพื่อการปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติด จึงยังมีข้อจำกัดของบทบัญญัติตามกฎหมายในเรื่องดังกล่าวที่จะต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไข

4.2.3 มาตรการบังคับบำบัดรักษา

ดังได้กล่าวแล้วว่า มาตรการบังคับบำบัดรักษาถือเป็นมาตรการที่สำคัญอย่างหนึ่งในมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดฐานเสพ เสพและครอบครอง เสพและครอบครองเพื่อจำหน่าย หรือเสพและจำหน่ายซึ่งยาเสพติดในลักษณะ ชนิด ประเภท และปริมาณที่กำหนดในกฎกระทรวง โดยมาตรการบังคับบำบัดรักษานี้จะใช้ควบคู่กับมาตรการชะลอการฟ้องเสมอ ซึ่งคุณสมบัติของบุคคลที่จะได้รับการบำบัดรักษาตามกฎหมายนี้ นอกจากจะต้องเป็นผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามที่กฎหมายกำหนดแล้วยังต้องไม่ปรากฏว่าต้องหาหรืออยู่ในระหว่างถูกดำเนินคดีในความผิดฐานอื่น ซึ่งเป็นความผิดที่มีโทษจำคุกหรืออยู่ในระหว่างรับโทษจำคุกตามคำพิพากษาของศาล ดังนั้น จึงไม่อาจปรับใช้มาตรการบังคับบำบัดรักษาตามกฎหมายว่าด้วยฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดกับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญาที่เป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดได้ ซึ่งผู้เขียนมีความเห็นว่าหากจะนำมาปรับใช้กับกรณีผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เป็นผู้เสพหรือผู้ติดยานั้น ก็อาจกระทำได้ในกรณี ดังนี้

กรณีความผิดนั้นเป็นความผิดอาญาอันยอมความได้ ซึ่งได้มีการยอมความโดยผู้เสียหาย อันทำให้คดีอาญาลิดกันแล้วนั้น ก็สามารถนำมาตรการบำบัดรักษามาใช้บังคับได้ ถ้าหากผู้กระทำความผิดนั้นถูกจับกุมในความผิดฐานเสพยาเสพติดด้วย เพราะหากไม่ได้ถูกจับกุมในความผิดดังกล่าว แม้จะมีการรับสารภาพก็อาจมีปัญหาว่าจะดำเนินการได้เพียงใด เนื่องจากการบังคับบำบัดรักษานี้เป็นมาตรการที่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคล โดยเฉพาะเกี่ยวกับการควบคุมตัว เว้นเสียแต่ว่าผู้นั้นยินยอมรับผลกระทบนั่นเอง แต่อย่างไรก็ตาม ผู้นั้นก็ยังคงต้องมีคุณสมบัติในการเข้ารับการบำบัดรักษาด้วย คือ ต้องมีหลักฐานตามสมควรว่าเป็นผู้กระทำความผิดฐานเสพยาเสพติดตามที่กฎหมายนี้กำหนดไว้

กรณีความผิดนั้นเป็นความผิดอาญาแผ่นดิน ซึ่งหากพนักงานอัยการมีความเห็นหรือใช้ดุลพินิจสั่งไม่ฟ้อง ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลเกี่ยวกับข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมาย หรือด้วยประการใดทางสังคม ก็สามารถนำผู้กระทำความผิดนั้นซึ่งต้องปรากฏด้วยเป็นผู้กระทำความผิดฐานเสพยาเสพติดเข้าสู่กระบวนการบังคับบำบัดรักษาได้ แต่อย่างไรก็ดี หากเป็นกรณีการรับสารภาพเพียงอย่างเดียวก็ต้องพิจารณาเช่นเดียวกับกรณีความผิดอันยอมความได้ดังกล่าวแล้วข้างต้น

4.3 วิเคราะห์การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้กระทำความผิดและผู้เสียหาย

4.3.1 การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้กระทำความผิดในการปรับใช้มาตรการแทนการดำเนินคดีอาญา

หากพิจารณามาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาของไทยอันได้แก่ มาตรการชะลอการฟ้อง และมาตรการบังคับบำบัดรักษา จะเห็นได้ว่ามาตรการชะลอการฟ้องถือได้ว่าเป็นมาตรการที่เอื้อประโยชน์ต่อผู้กระทำความผิดอย่างมากเพราะจะไม่ถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพหากมีการชะลอการฟ้องในความผิดที่ได้กระทำ โดยจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์เงื่อนไขของการคุมประพฤติภายในระยะเวลาของการชะลอการฟ้องนั้น ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการชะลอการฟ้องนี้เปรียบเสมือนเป็นวิธีการคุมประพฤติก่อนดำเนินคดี แต่อย่างไรก็ตามจนถึงขณะนี้ไทยยังไม่กฎหมายว่าด้วยการชะลอการฟ้องที่จะนำมาใช้เป็นการทั่วไปกับผู้กระทำความผิด

สำหรับมาตรการบังคับบำบัดรักษานั้น แม้โดยภาพรวมจะถือว่าเอื้อประโยชน์ต่อผู้กระทำความผิดให้ไม่ต้องถูกดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาปกติ และอาจพ้นจากความผิดที่ได้กระทำหากผลการฟื้นฟูสมรรถภาพเป็นที่พอใจของคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาถึงกระบวนการต่าง ๆ ในระบบบังคับบำบัดรักษาตามกฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแล้วจะพบว่ามีปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลอยู่บ้าง โดยเฉพาะในเรื่องของการควบคุมตัวเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพ เริ่มตั้งแต่การควบคุมและขยายเวลาการควบคุม เพื่อการตรวจพิสูจน์การเสพหรือการติดยาเสพติดที่กระทำโดยคณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด การขยายระยะเวลาการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดที่กระทำโดยคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด รวมถึงตลอดถึงการควบคุมตัวผู้เข้ารับการบำบัดรักษาที่หลบหนีสถานที่ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดหรือสถานที่ตรวจพิสูจน์การเสพหรือการติดยาเสพติด อันจะเห็นได้ว่าอำนาจการควบคุมตัวดังกล่าวนี้ได้กระทำโดยฝ่ายบริหาร ซึ่งถือว่าไม่สอดคล้องต่อหลักการพื้นฐานในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญได้รับรองไว้ว่าการควบคุมตัวจะกระทำได้แต่คำสั่งหรือหมายของศาล กล่าวคือ ในการควบคุมตัวผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์หรือผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพนั้น ย่อมถือว่าผู้นั้นยังคงเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา คือคดียาเสพติดอยู่ ซึ่งต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ด้วย¹

1. การควบคุมต้องมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้ต้องหาผู้นั้นกระทำความผิด
2. การควบคุมต้องมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้ต้องหาผู้นั้นจะหลบหนีหรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานหรือก่อเหตุอันตรายประการอื่น

¹ จรินดี หะวานนท์. (2543). สิทธิทางวิธีพิจารณาความอาญาตามรัฐธรรมนูญ. หน้า 55.

4.3.2 การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายในการปรับใช้มาตรการแทนการดำเนินคดีอาญา

ดังได้ทราบแล้วว่า อาชญากรรมยาเสพติดเป็นอาชญากรรมไร้ผู้เสียหาย (Victimless Crime) จึงไม่จำเป็นต้องกล่าวถึงการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายในการปรับใช้มาตรการแทนการดำเนินคดีอาญา โดยในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญาเนื่องจากเป็นความผิดที่มีผู้เสียหาย ซึ่งในการปรับใช้มาตรการแทนการดำเนินคดีอาญานั้นจำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายก่อนเสมอ โดยวิธีการที่อาจนำมาปรับใช้กับมาตรการชะลอการฟ้อง และมาตรการบังคับบำบัดรักษานั้นอาจได้แก่ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทขึ้นก่อนและหลังการดำเนินคดี ซึ่งมักปรับใช้เฉพาะความผิดอันยอมความได้เท่านั้น หรือเป็นส่วนหนึ่งของการปรับใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) ในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและการเยียวยาจำเป็นต้องได้สัดส่วนทั้งต่อผู้เสียหาย ผู้กระทำความผิด และสังคมในด้านของความยุติธรรมและการควบคุมอาชญากรรม รวมถึงถึงการเสริมสร้างความสงบสุขในสังคมด้วย หากพิจารณาถึงกรณีในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดได้รับการปฏิบัติตามกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ภายหลังการถูกจับกุมแล้ว โดยมีการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายแล้วก็อาจนำมามาตรการแทนการดำเนินคดีอาญามาปรับใช้ได้ในการบังคับบำบัดรักษาโดยจะต้องทำให้ผู้กระทำความผิดนั้นมีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่กฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดกำหนดไว้ ซึ่งย่อมมีปัญหาทั้งในข้อกฎหมายและในการปฏิบัติ กล่าวคือในข้อกฎหมายพนักงานอัยการจะต้องสั่งไม่ฟ้องในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน และในขณะเดียวกัน ผู้กระทำความผิดก็ต้องยอมรับหรือถูกดำเนินคดีในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งหากผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดยอมไม่มีปัญหาใด แต่หากปรากฏว่าผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดก็อาจเป็นการขัดแย้งข้อหาใหม่ให้แก่ผู้กระทำความผิดนั้นได้ย่อมเป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมาย ถึงแม้ว่าผู้กระทำความผิดจะยินยอมเพื่อประโยชน์ในการบังคับบำบัดรักษาก็ตาม ประกอบกับเมื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องคดีเกี่ยวกับทรัพย์สินผู้กระทำความผิดนั้น ย่อมมีอิสรภาพที่จะไม่ถูกควบคุมหรือดำเนินการใด ๆ อันเป็นการกระทบหรือจำกัดต่อสิทธิเสรีภาพของตน และถึงแม้จะได้เคยให้ความยินยอมไว้แต่เดิมที่จะเข้ารับการบังคับบำบัดรักษาด้วยการยอมถูกดำเนินคดียาเสพติดอีก หากเขาถอนความยินยอมในภายหลัง ฝ่ายรัฐก็ไม่มีอำนาจอันใดที่จะบังคับให้ผู้กระทำความผิดนั้นยินยอมตามที่ได้ตกลงและยินยอมนั้นไว้ และรัฐหรือเจ้าพนักงานที่ดำเนินการอาจถูกดำเนินคดีในข้อหาปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบได้ ดังนั้น การปรับใช้มาตรการบังคับบำบัดรักษานี้จึงต้องกระทำด้วยความละเอียดรอบคอบและคำนึงถึงความชอบด้วยกฎหมายเสมอ

4.4 วิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของไทย กับต่างประเทศ

4.4.1 ไทยกับสหรัฐอเมริกา

(1) มาตรการชะลอการฟ้อง

ในการชะลอการฟ้องในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่ผู้กระทำความผิดได้ทำผิดฐานเสพยาและครอบครอง เสพและครอบครองเพื่อจำหน่าย หรือเสพและจำหน่ายซึ่งยาเสพติดในลักษณะ ชนิด ประเภท และปริมาณที่กำหนดในกฎกระทรวงนั้นจะเป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดที่กำหนดให้อำนาจพนักงานอัยการในลักษณะบังคับ ต้องสั่งชะลอการฟ้องในกรณีที่คณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดได้ส่งแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดสำหรับผู้ต้องหารายหนึ่งรายใด ซึ่งมีระยะเวลาครั้งละไม่เกินหกเดือน หากเปรียบเทียบการชะลอการฟ้องของสหรัฐอเมริกาที่พนักงานอัยการใช้ดุลพินิจในการสั่งชะลอการฟ้องตามอำนาจที่กฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญากำหนดไว้ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะเป็นคดีเล็กน้อยที่ไม่ร้ายแรง โดยเฉพาะความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน เช่น ลักทรัพย์เล็กน้อย ดังนั้น ในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดซึ่งถือว่าเป็นความผิดร้ายแรงนี้มักจะ ไม่ค่อยได้รับการพิจารณาปรับใช้กับการสั่งชะลอการฟ้อง พนักงานอัยการจะเลือกปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ร่วมกับ โครงการศาลยาเสพติด (Drug Court) ด้วยการเบี่ยงเบนคดี (Diversion) ออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาปกติแล้วนำผู้กระทำความผิดอาญาที่เป็นผู้ติดยาเสพติดเข้าสู่กระบวนการบังคับบำบัดรักษาภายใต้การควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่องจากศาล ดังนั้น เมื่อพิจารณามาตรการชะลอการฟ้องทั้งของไทยและของสหรัฐอเมริกาย่อมเห็นได้ว่ามีลักษณะแห่งผลลัพธ์สุดท้ายไม่แตกต่างกันมากนัก กล่าวคือ กฎหมายของไทยนั้นเป็นการชะลอการฟ้องเชิงบังคับให้พนักงานอัยการต้องสั่งชะลอการฟ้องเสมอ เมื่อมีการเสนอแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดโดยคณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พนักงานอัยการไม่มีอำนาจใดที่จะพิจารณาว่าผู้ต้องหาผู้นั้นกระทำความผิดตามที่ถูกกล่าวหาหรือไม่อย่างไร จะต้องรอนจนกว่าถึงกรณีผลการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดของผู้ต้องหาผู้นั้นไม่เป็นที่พอใจของคณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดและได้มีการส่งตัวคืนมายังพนักงานอัยการเพื่อดำเนินคดีต่อไป ส่วนของสหรัฐอเมริกานั้นแม้กฎหมายจะเปิดโอกาสให้พนักงานอัยการใช้ดุลพินิจอย่างอิสระในการสั่งชะลอการฟ้องคดีอาญา แต่พนักงานอัยการก็มักจะสั่งชะลอการฟ้องในคดีที่มีอัตราโทษเล็กน้อยมิใช่ความผิดร้ายแรง หากเป็นคดีอาญาที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้เสพหรือติดยาเสพติด พนักงานอัยการก็จะดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดด้วยการนำตัวผู้ต้องหาผู้นั้นไปยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อใช้มาตรการบังคับบำบัดรักษาโดยในระหว่างรอผลการบำบัดรักษาผู้นั้นจึงจะออกคำสั่งชะลอการฟ้องไว้จนกว่า

จะได้ผลการฟื้นฟูสมรรถภาพหรือหากศาลสั่งรับผู้ต้องหานั้นเข้าสู่กระบวนการบังคับบำบัดรักษา พนักงานอัยการจะมีคำสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหานั้น โดยถือว่าผู้ต้องหานั้นเป็นผู้ป่วยที่อยู่ในระบบการบังคับบำบัดรักษาของศาลแล้ว

(2) มาตรการคุมประพฤติ

ในการใช้มาตรการคุมประพฤตินี้ ในสหรัฐอเมริกาจะใช้ต่อเมื่อได้มีการนำมาตรการชะลอการฟ้องมาบังคับ หรือเมื่อได้มีการนำมาตรการบังคับบำบัดรักษามาใช้บังคับกับผู้กระทำความผิดทางอาญาที่เป็นผู้ติดยาเสพติด ซึ่งหลักการและแนวการปฏิบัตินั้นไม่ค่อยมีความแตกต่างจากการคุมประพฤติของไทยในการใช้มาตรการบังคับบำบัดรักษายาเสพติด กล่าวคือ กรณีของสหรัฐอเมริกา เมื่อมีการสั่งชะลอการฟ้องพนักงานอัยการจะกำหนดเงื่อนไขในการคุมประพฤติผู้ต้องหานั้น เพื่อให้ปฏิบัติภายในระยะเวลาของการชะลอการฟ้อง อันเป็นการบังคับบำบัดรักษายาเสพติดตามกฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ระบบการคุมประพฤติก็นำมาใช้เมื่อผู้เข้ารับการบำบัดรักษาได้ผ่านการบำบัดรักษาจนหายแล้วและถูกปล่อยตัวกลับคืนสู่สังคม ผู้ผู้นั้นยังคงต้องมีหน้าที่มารายงานตัวและปฏิบัติตนเองภายใต้เงื่อนไขการคุมประพฤติที่ศาลกำหนดไว้ เป็นระยะเวลาอย่างน้อย 1 ปี สำหรับของไทยนั้นการคุมประพฤติจะถูกนำมาใช้ใน 2 กรณี กรณีแรก คือ เมื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งชะลอการฟ้องและผู้ต้องหานั้นต้องเข้ารับการบังคับบำบัดรักษาในลักษณะควบคุมตัวไม่เข้มงวด ซึ่งจะมีลักษณะเป็นผู้ป่วยนอก (Out Patient) โดยต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่คณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพกำหนดภายใต้ระยะเวลาการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ส่วนกรณีที่สองเมื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งชะลอการฟ้องและผู้ต้องหานั้นต้องเข้ารับการบังคับบำบัดรักษายาเสพติดในลักษณะควบคุมตัวแบบเข้มงวด ซึ่งจะมีลักษณะเป็นผู้ป่วยใน โดยเมื่อบำบัดรักษาหายแล้วก็จะถูกปล่อยตัวคืนสู่สังคมก่อนครบกำหนดระยะเวลาการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ผู้นั้นจะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขการคุมประพฤติกี่ระยะเวลาหนึ่งเพื่อติดตามประเมินผล ซึ่งจะต้องอยู่ในแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด โดยระยะเวลาของฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดและการคุมประพฤติภายหลังการปล่อยตัวนี้ รวมกันแล้วต้องไม่เกิน 3 ปี โดยเฉพาะการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดจะสามารถกำหนดระยะเวลาได้ครั้งละไม่เกิน 6 เดือน

(3) มาตรการบังคับบำบัดรักษายาเสพติด

เมื่อพิจารณามาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาโดยการใช้มาตรการบังคับบำบัดรักษายาเสพติดกับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดโดยเฉพาะฐานเสพ แสพและครอบครอง แสพและครอบครองเพื่อจำหน่าย หรือแสพและจำหน่ายยาเสพติดในลักษณะ ชนิด ประเภท และปริมาณที่กำหนดในกฎกระทรวงดังได้กล่าวมาแล้วนั้น จะพบว่าตามกฎหมายทั้งของไทยและสหรัฐอเมริกา ต่างก็มิได้มีความแตกต่างกันมากในวัตถุประสงค์และผลลัพธ์สุดท้ายของการนำมาตรการนี้มาใช้

บังคับ เพียงแต่แตกต่างในส่วนของการเข้าสู่ระบบและการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้เข้ารับการรักษา กล่าวคือ วัตถุประสงค์และผลลัพธ์สุดท้ายของมาตรการบังคับบำบัดรักษา คือ การคืนคนดีสู่สังคม สำหรับความแตกต่างในส่วนของการเข้าสู่ระบบนั้น คือ ตามกฎหมายไทยผู้ที่เข้าสู่ระบบบังคับบำบัดรักษานี้จะต้องเป็นผู้ต้องหาในความคิดเกี่ยวกับยาเสพติดดังกล่าวแล้วเท่านั้น และต้องไม่ปรากฏว่าต้องหาหรืออยู่ระหว่างถูกดำเนินคดีในคดีอื่นอีกด้วย โดยผู้ต้องหาที่มีสิทธิที่จะเลือกเข้าสู่ระบบบังคับบำบัดรักษาหรือขอรับการพิจารณาพิพากษาคดีซึ่งอาจทำให้ตนเองมีประวัติอาชญากร หรือกรณีเป็นผู้ที่บิดามารดาหรือญาติพี่น้องได้ร้องขอให้นำตัวบุตรหรือญาติของตนที่เป็นผู้ติดยาเสพติดเข้าสู่ระบบการบังคับบำบัดรักษา

นอกจากนี้ กระบวนการต่าง ๆ ในการบังคับบำบัดรักษาเสพติดนี้จะต้องกระทำภายใต้อำนาจของศาลเสมอ แม้ว่าในบางขั้นตอนอาจต้องให้ฝ่ายบริหารดำเนินการ เช่น การบำบัดรักษาทางการแพทย์ ก็จะต้องอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิด และต่อเนื่องจากอำนาจของศาล อันถือว่าเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกบังคับบำบัดรักษานี้มิให้ถูกล่วงละเมิดจากการจำกัดสิทธิเสรีภาพโดยฝ่ายบริหารเกินความจำเป็นที่กฎหมายรัฐธรรมนูญได้รับรองซึ่งสิทธิเสรีภาพนั้นไว้ ซึ่งหากพิจารณาในด้านของการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพบุคคลอื่น ได้แก่ การเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดของไทยนี้แล้ว ผู้เขียนเห็นว่าบทบัญญัติดังกล่าวน่าจะไม่ได้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล กล่าวคือในการควบคุมตัวบุคคลไม่ว่าในกรณีใด ๆ จำกระทำได้ก็แต่โดยคำสั่งหรือหมายของศาล เว้นแต่กรณีเพื่อการที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น สำหรับการที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้อาจได้แก่เพื่อความมั่นคงแห่งรัฐ เพื่อประโยชน์สาธารณสุข หรือเพื่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน โดยข้อยกเว้นดังกล่าวนี้จะต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้ด้วยและต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย จากหลักการพื้นฐานที่รัฐธรรมนูญรับรองสิทธิเสรีภาพของบุคคลเพื่อคุ้มครองมิให้ถูกก้าวล่วงได้นั้น เมื่อพิจารณาหลักการควบคุมตัวเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแล้วอาจจะเห็นได้ว่าไม่ได้เป็นไปตามหลักการพื้นฐานที่รัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองไว้

4.4.2 ไทยกับอังกฤษ

ในประเทศอังกฤษนั้นไม่มีระบบมาตรการชะลอการฟ้อง เนื่องจากการฟ้องคดีนั้นเป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการ ซึ่งก็ใช้ดุลพินิจไม่ฟ้องคดีได้ในลักษณะเดียวกันกับที่พนักงานอัยการไทยใช้อำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา นอกจากนี้ ในการดำเนินคดีนั้น การรับฟังข้อเท็จจริงก็เป็นหน้าที่ของคณะลูกขุน พนักงานอัยการจึงมักฟ้องคดีที่มีพยานหลักฐาน และข้อเท็จจริงแน่ชัดว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดตามที่ฟ้องจริง สำหรับมาตรการที่นำมาปรับใช้กับผู้กระทำความผิดในอังกฤษจะเป็นมาตรการการปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิดและการบำบัด

รักษา และการคุมประพฤติ โดยในการบำบัดรักษานั้นจะดำเนินการโดยศาลทั้งสิ้น ซึ่งอาศัยกฎหมายว่าด้วยงานบริการทางศาลและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ค.ศ. 2000 ควบคู่กับกฎหมายว่าด้วยการจราจรและอาชญากรรม ค.ศ. 1998

สำหรับการคุมประพฤตินั้น จะดำเนินการควบคู่กับการบำบัดรักษาด้วย ทั้งในลักษณะก่อนการพิพากษาพิพากษาคดีและภายหลังคำพิพากษา ซึ่งการคุมประพฤติก่อนมีการพิพากษาพิพากษาคดีนี้จะมีลักษณะเช่นเดียวกับของไทย เพียงแต่แตกต่างในลักษณะของผู้ใช้อำนาจ กล่าวคือในอังกฤษนั้นศาลเป็นผู้ใช้อำนาจในการมีคำสั่งให้คุมประพฤติพร้อมกับคำสั่งตรวจพิสูจน์และบำบัดรักษายาเสพติดในกรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ตรวจพิสูจน์ยาเสพติดในผู้ต้องขังที่สถานีตำรวจแล้วผลปรากฏว่าเป็นผู้ใช้ยาเสพติด ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจก็จะรายงานผลให้ศาลทราบ หรือศาลอาจสั่งตรวจพิสูจน์ยาเสพติดผู้ต้องขังที่อยู่ในอำนาจศาลได้ และหากผลการตรวจพิสูจน์ในทั้งสองกรณีปรากฏว่าผู้นั้นเป็นผู้ใช้สารเสพติดศาลก็จะมีคำสั่งบำบัดความต้องการยาเสพติดแก่ผู้นั้น หรือมีคำสั่งกำหนดวิธีบำบัดความต้องการยาเสพติดของผู้นั้น และหากผู้นั้นไม่ปฏิบัติตามก็จะมีโทษจำคุกและปรับหรือทั้งจำทั้งปรับ ส่วนของไทยนั้นเป็นการคุมประพฤติภายใต้เงื่อนไขทางกฎหมายที่ให้อำนาจฝ่ายบริหารกำหนดเป็นมาตรการเพื่อรองรับกับการบังคับบำบัดรักษาในลักษณะของการควบคุมตัวแบบไม่เข้มงวดและแบบไม่ควบคุมตัว อันมีลักษณะคล้ายกับการรักษาแบบผู้ป่วยนอก และยังปรับใช้กับกรณีการบังคับบำบัดแบบเข้มงวดเพื่อการติดตามผล เมื่อได้ปล่อยตัวออกจากการบังคับบำบัดรักษาแล้วเป็นระยะเวลาหนึ่ง โดยถือเป็นเงื่อนไขที่ต้องปฏิบัติในการบังคับบำบัดรักษานั้นด้วย ส่วนการคุมประพฤติภายหลังมีคำพิพากษานั้นก็มีลักษณะไม่แตกต่างกับของไทยมากนัก หากเป็นกรณีรอกำหนดโทษหรือรอกำหนดลงอาญาที่จะมีการมรายนานตัวเป็นประจำตามระยะเวลาที่ศาลกำหนด ซึ่งในประเทศอังกฤษนั้นหากผู้ได้รับการปล่อยตัวยินยอม ศาลก็มีอำนาจสั่งให้ผู้นั้นมารับการตรวจพิสูจน์ยาเสพติดได้เป็นประจำสัปดาห์ละสองครั้งเป็นระยะเวลาอย่างน้อยสิบสามสัปดาห์ และต้องเข้ารับการบำบัดรักษาตามที่จัดให้ไว้ ซึ่งของไทยไม่สามารถบังคับรับการบำบัดรักษาได้ ต้องใช้วิธีรายงานให้ศาลทราบถึงพฤติการณ์เกี่ยวกับยาเสพติดซึ่งศาลต้องกำหนดไว้ในคำสั่งเป็นเงื่อนไขคุมประพฤติด้วย โดยศาลสามารถพิจารณามีคำพิพากษาหรือกำหนดโทษตามคำพิพากษา หากผู้ถูกคุมประพฤตินั้นไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขคุมประพฤติที่ได้มีคำสั่งไว้

4.4.3 ไทยกับออสเตรเลีย

มาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาของไทยกับออสเตรเลีย มีเฉพาะมาตรการบังคับบำบัดรักษายาเสพติด ซึ่งค่อนข้างจะมีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงกับกฎหมายไทย กล่าวคือ มาตรการบังคับบำบัดรักษายาเสพติดตามกฎหมายไทยนั้นจะเป็นการบังคับโดยแท้ โดยผู้ต้องหาที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่กฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดกำหนดไว้ต้องถูกบังคับ

เข้าสู่ระบบบำบัดรักษาโดยไม่มีข้อยกเว้นใด ๆ ทั้งสิ้น ส่วนของออสเตรเลียนั้นจะเป็นการสมัครใจ กึ่งบังคับ โดยผู้ต้องหาต้องเลือกระหว่างการถูกดำเนินคดีกับการเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาซึ่งเป็นกระบวนการที่กระทำโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจร่วมกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้เขียนจะ ได้เปรียบเทียบให้เห็นถึงข้อดี ข้อเสียของไทยและออสเตรเลีย ดังนี้

ข้อดี

1. ระบบของออสเตรเลียเป็นกระบวนการที่เกิดความรวดเร็ว เนื่องจากดำเนินการโดย ฝ่ายบริหาร ซึ่งก็คือเจ้าหน้าที่ตำรวจ ส่วนของไทยเป็นระบบที่ได้รับความคุ้มครองด้านสิทธิเสรีภาพ โดยศาล แม้จะเป็นเพียงในส่วนของกรเข้ากระบวนการก็ตาม
2. ระบบของออสเตรเลียมิได้กำหนดกลไกการถ่วงดุลการใช้อำนาจที่กระทบกระเทือน ต่อสิทธิเสรีภาพของผู้รับการบำบัดรักษาไว้
3. รัฐประหัตพิพาทกรในการดำเนินการกับผู้กระทำความผิด และผู้กระทำความผิด และสังคมได้รับประโยชน์โดยตรง

ข้อเสีย

1. ระบบของออสเตรเลียไม่มีกระบวนการควบคุมการใช้อำนาจของฝ่ายบริหารที่ชัดเจนในการใช้ดุลพินิจปฏิบัติแก่ผู้ที่จะต้องเข้ารับการบำบัดรักษา
2. การดำเนินการอาจเกิดการใช้อำนาจในทางมิชอบอันเป็นการกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคล และผลประโยชน์ของรัฐได้
3. อาจก่อให้เกิดวิกฤตเสื่อมศรัทธาต่อความน่าเชื่อถือต่อการบังคับใช้กฎหมายเพื่อการควบคุมอาชญากรรมและคุ้มครองความปลอดภัย ความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน หากผู้ใช้ขาดความรู้ความเข้าใจที่ดีหรือกรณีเกิดการกระทำที่มีขอบด้วยกฎหมาย

4.4.4 ไทยกับญี่ปุ่น

(1) มาตรการชะลอการฟ้อง

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ค.ศ. 1992 กำหนดวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายหลักที่สำคัญของการนำมาตราการชะลอการฟ้องมาใช้ในคดีอาญาของประเทศญี่ปุ่น คือ การลดจำนวนคดีขึ้นสู่ศาล ลดภาระการทำงานของศาลและพนักงานอัยการ ลดการสูญเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินการของรัฐ ลดจำนวนนักโทษในคุกและมุ่งเน้นการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดมากกว่าการลงโทษจำคุกระยะสั้น รวมทั้งเป็นการประหยัดเวลาในการพิจารณาคดีอีกทางหนึ่งด้วย โดยมาตรการนี้จะใช้กับคดีความผิดเล็กน้อย (Bizai Shobun) ซึ่งเป็นการใช้อำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยหลักดุลพินิจของพนักงานอัยการ ซึ่งปกติจะใช้คำสั่งไม่ฟ้อง แต่ต่อมาได้ใช้มาตรการชะลอการฟ้องตามแนวนโยบายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม พร้อมกับมาตรการคุม

ประพตติ กล่าวคือ หากผู้กระทำความผิดสามารถปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ เงื่อนไขของการคุมประพตติได้ครบถ้วน ถูกต้อง พนักงานอัยการจึงจะมีคำสั่งไม่ฟ้องคดีความผิดนั้น แต่หากผู้ันั้นทำผิดเงื่อนไขคุมประพตติ และจำเป็นต้องดำเนินคดีต่อไป อาทิ ไปกระทำความผิดอาญาอื่นอีกในระหว่างการคุมประพตติตามมาตรการชะลอการฟ้อง พนักงานอัยการก็จะมีคำสั่งยกเลิกการชะลอการฟ้องและมีคำสั่งฟ้องคดีต่อไป ซึ่งของไทยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่มีบทบัญญัติในเรื่องเกี่ยวกับการชะลอการฟ้องไว้แต่อย่างใด มีเพียงมาตรการชะลอการฟ้องตามกฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงมาตรการชะลอการฟ้องตามกฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแล้วจะเห็นว่ามีความแตกต่างกันอย่างมากเนื่องจากพนักงานอัยการจะไม่สามารถใช้ดุลพินิจที่จะไม่สั่งชะลอการฟ้อง หากคณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดได้กำหนดแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดสำหรับผู้ต้องหานั้น

(2) มาตรการคุมประพตติ

ตามมาตรา 25 แห่งประมวลกฎหมายอาญา การคุมประพตติของประเทศญี่ปุ่นเป็นมาตรการที่ศาลสั่งประกอบคำพิพากษาที่มีการรอลงโทษ คดีที่ศาลจะสั่งรอลงโทษได้จะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด ซึ่งได้แก่ คดีที่กระทำความผิดนั้นศาลพิพากษาให้ลงโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือโทษปรับไม่เกิน 200,000 เยน หรือเป็นผู้ที่ไม่เคยต้องโทษจำคุกมาก่อน หรือหากเคยต้องโทษ โทษนั้นต้องล่วงเลยมาแล้วเป็นเวลาดำเนินไม่น้อยกว่า 5 ปี โดยนับจากวันที่การต้องโทษนั้นได้สิ้นสุด หรือวันที่โทษนั้นถูกยกเลิก หรือผู้ที่อยู่ในระหว่างระยะเวลาการรอลงโทษตามคำพิพากษาในคดีก่อนและได้กระทำผิดขึ้นใหม่ในระหว่างระยะเวลาการรอลงโทษนั้นจะได้รับการรอลงโทษก็ต่อเมื่อคดีใหม่นั้นศาลพิพากษาจำคุกไม่เกิน 1 ปี ไม่ว่าจะทำงานหนักหรือไม่ และมีเหตุอันควรปรานี หรือกรณีจะเป็นอย่างไรก็ตามต้องมีเหตุอันควร คือ ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจที่จะรอลงโทษได้แต่ละคดี หรือกฎหมายบังคับให้ศาลสั่งคุมประพตติแก่บุคคลที่กระทำความผิดขึ้นใหม่ในระหว่างระยะเวลาการรอลงโทษตามคำพิพากษาในคดีก่อนและในคดีใหม่เข้าเงื่อนไขที่จะรอลงโทษได้ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 25 วรรค 2 หรือระยะเวลาที่จะคุมความประพตติจะเท่ากับระยะเวลาการรอลงโทษ

เมื่อเปรียบเทียบระหว่างประมวลกฎหมายอาญาของไทย กับกฎหมายอาญาของญี่ปุ่น คดีที่ศาลจะสั่งรอลงโทษได้นั้น ถ้าเป็นการลงโทษจำคุกแล้ว โทษจำคุกนั้นจะต้องไม่เกิน 3 ปี เช่นเดียวกัน สิ่งที่แตกต่างกันคือ การลงโทษทางอาญาของญี่ปุ่นได้บัญญัติอัตราโทษไว้ในลักษณะไม่รุนแรง เช่น ความผิดฐานฆ่าคนตายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 199 ต้องรับโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต ประเภทต้องทำงานหนักหรือจำคุกไม่น้อยกว่า 3 ปี ความผิดฐานนี้โทษ

หนักที่สุด คือ ประหารชีวิต แต่ศาลก็สามารถลงโทษเบาที่สุดได้ คือ จำคุก 3 ปี ดังนั้น ถ้าศาลจะลงโทษจำคุก 3 ปี แล้วจำเลยก็มีสิทธิอยู่ในข่ายที่จะได้รับการรอกการลงโทษได้ ฉะนั้น ผู้กระทำความผิดทางอาญาในประเทศญี่ปุ่นมีสิทธิที่จะได้รับการรอกการลงโทษและถูกคุมประพฤติได้มากกว่าไทย

สิ่งที่กฎหมายอาญาญี่ปุ่นบัญญัติไว้แต่กฎหมายอาญาไทยไม่มีบัญญัติไว้คือ ศาลสามารถใช้ดุลพินิจจะสั่งให้คุมประพฤติหรือไม่ก็ได้กับจำเลยที่ศาลสั่งให้รอกการลงโทษ แต่ถ้าบุคคลนั้นได้รับการรอกการลงโทษอยู่และระหว่างนั้นกระทำความผิดขึ้นอีก ซึ่งเป็นคดีที่ไม่มีโทษจำคุกรุนแรงเกินกว่า 2 ปี กฎหมายบังคับให้ศาลสั่งคุมประพฤติเสมอ และกฎหมายอาญาของประเทศญี่ปุ่นบัญญัติให้มีการควบคุมสอดส่องภายหลังการพิพากษาเท่านั้น ไม่มีการสืบเสาะและพินิจจำเลยก่อนพิพากษา ศาลจึงได้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวจำเลยน้อยมาก ดังนั้น ข้อเสนอที่ศาลจะนำมาพิจารณาประกอบการใช้ดุลพินิจในการสั่งคุมประพฤติจึงมีเพียงเล็กน้อย แตกต่างจากศาลอาญาของไทยที่ให้มีการสืบเสาะก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษา

4.5 ข้อพิจารณาในการกำหนดมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญาที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติด

4.5.1 การปรับใช้กับกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

หากพิจารณาหลักการพื้นฐานของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) แล้วจะเห็นว่าเป็นการปรับใช้เพื่อลดความแตกแยกหรือความรุนแรงในสังคมให้กลับสู่สภาวะปกติด้วยการที่ต่างฝ่ายต่างยอมหาจุดร่วมในการแก้ไขปัญหา (ผู้กระทำผิดและผู้เสียหาย) โดยมุ่งเน้นที่ความถูกต้องลงตัวที่ทำให้ระบบทั้งหมดเคลื่อนไปได้อย่างมีคุณภาพ ดังนั้น เมื่อต้องการที่จะแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดที่เป็น ผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติด ในเบื้องต้นจำเป็นต้องแก้ไขปัญหการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินเสียก่อน กล่าวคือ จะต้องให้ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้นยุติลงเสียก่อน ซึ่งกระทำได้โดยการปรับใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ก่อนการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาปกติในลักษณะเต็มรูปแบบ จากนั้นจึงนำผู้กระทำความผิดนั้นเข้าสู่กระบวนการบังคับบำบัดรักษาอันเป็นหนึ่งในมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาสำหรับความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด อยากรู้ดีดี หากไม่อาจปรับใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในกรณีที่เป็นความผิดไร้ผู้เสียหายหรือความผิดอาญาแผ่นดิน ก็สามารถแก้ไขได้ด้วยกระบวนการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดให้สามารถเปิดช่องให้ผู้กระทำความผิดนี้ได้เข้าสู่มาตรการบังคับบำบัดรักษา ซึ่งอาจต้องมีการใช้มาตรการชะลอการฟ้องในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินด้วยก็ได้ ทั้งนี้ ผู้เขียนเห็นว่าหากมีกฎหมายที่ให้อำนาจพนักงานอัยการสั่งชะลอการฟ้องคดีอาญาที่มีสภาพการ

กระทำความผิดและโทษไม่รุนแรงมากนัก ก็สามารถนำมาปรับใช้ร่วมกับมาตรการบังคับบำบัดรักษาตามกฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดได้ เพียงแต่จะต้องมีการปรับแก้ไขกฎหมายนี้ให้สอดคล้องรองรับการใช้อำนาจดังกล่าว โดยจะต้องกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะเข้าสู่กระบวนการบังคับบำบัดรักษานี้ให้รวมถึงผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการเสพยาเสพติดในความผิดอาญาอื่นที่พนักงานอัยการได้ชะลอการฟ้องไว้แล้วด้วย

4.5.2 การปรับใช้เฉพาะความผิดต่อส่วนตัว

เนื่องจากความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญานั้น โดยส่วนใหญ่เป็นความผิดที่มีเอกชนเป็นผู้เสียหาย ซึ่งในกรณีนี้หากเป็นความผิดอันยอมความได้ ก็สามารถปรับใช้มาตรการแทนการดำเนินคดีอาญา เพียงแต่จำเป็นต้องปรับใช้อย่างบูรณาการในมาตรการที่หลากหลาย กล่าวคือ อาจต้องปรับใช้กับกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เสียก่อนแล้วเพิ่มเติมหรือเสริมด้วยมาตรการชะลอการฟ้อง มาตรการบังคับบำบัดรักษา ตลอดจนมาตรการคุมประพฤติ โดยการปรับใช้นี้จะต้องมีประสานกลมกลืนให้เกิดสัมฤทธิ์ผลในทางปฏิบัติที่แท้จริง และมีความสอดคล้องต่อหลักการพื้นฐานทั้งในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญ หรือหลักกฎหมายทั่วไป ประการสำคัญผู้เขียนเห็นว่าจะต้องมีกฎหมายกำหนดให้อำนาจไว้อย่างชัดเจนเพื่อผลในการปฏิบัติจริง โดยหลักเบื้องต้นในการกำหนดนั้นต้องมีความเหมาะสม คือต้องสามารถดำเนินการให้เกิดผลขึ้นได้จริง ๆ ในทางปฏิบัติและตอบสนองความต้องการส่วนรวมหรือเพื่อรักษาไว้ซึ่งประโยชน์ของประชาชน ต้องมีความจำเป็นแก่การดำเนินการให้เจตนารมณ์หรือความมุ่งหมายของกฎหมายสำเร็จ ลุล่วงไปได้ คือ มีผลกระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลน้อยที่สุด และต้องก่อให้เกิดแก่ประชาชนส่วนรวมยิ่งกว่าที่ก่อความเสียหายแก่เอกชน และหรือแก่สังคมโดยส่วนรวม

4.5.3 การปรับใช้เป็นการทั่วไปในความผิดเล็กน้อย

ตามหลักอาชญาวิทยา ในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดเล็กน้อยนั้นอาจมีผลในทางตรงกันข้ามต่อผู้กระทำความผิดนั้น กล่าวคือ แทนที่จะเป็นการปรับปรุงแก้ไขให้เป็นคนดีของสังคม แต่กลับเข้าไปสัมผัสหรือเรียนรู้ประสบการณ์ของการเป็นอาชญากร ดังนั้น หากจะนำมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญามาปรับใช้กับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญาที่เป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดนั้น ในเบื้องต้น ควรที่จะมุ่งเน้นเฉพาะแต่ความผิดที่มีลักษณะเล็กน้อย สังคมหรือผู้เสียหายไม่ได้รับความเสียหายหรือผลกระทบที่รุนแรง และต้องปรากฏด้วยการกระทำความผิดนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดต่อไปด้วย เพราะหากไปปรับใช้กับการกระทำความผิดที่ร้ายแรง อาจเป็นการส่งเสริมให้ผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์มากยิ่งขึ้น หรืออาจใช้ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นเพียงเครื่องมือเพื่อให้ตนเองหลุดพ้นจากเงื้อมมือของกฎหมาย สำหรับหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขของการปรับ

ใช้นั้น ผู้เขียนเห็นว่าจะต้องสอดคล้องและประสานกลมกลืนต่อหลักการพื้นฐานที่รัฐธรรมนูญได้รับรองไว้ โดยสมควรกำหนดเป็นกฎหมายที่ชัดเจน ซึ่งต้องคำนึงถึงหลักความจำเป็นและเหมาะสมที่กล่าวมาแล้ว และสามารถปรับใช้กับการดำเนินการด้วยวิธีสมานฉันท์ได้ด้วย อย่างไรก็ตาม ใด ๆ ก็ดี ในการกำหนดมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาเกี่ยวกับทรัพย์สินเป็นความผิดเล็กน้อยและผู้นั้นเป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดควรมุ่งเน้นที่การแก้ไขฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด โดยอาจกำหนดมาตรการชะลอการฟ้อง มาตรการบังคับบำบัดรักษาและมาตรการคุมประพฤติไว้ด้วย

D
P
U

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1. บทสรุป

อาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สิน (Properties Crime) อาจนับได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของอาชญากรรมยาเสพติดเนื่องจากผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยเฉพาะผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดที่จำเป็นต้องหาทรัพย์สิน เงินทองมาใช้เพื่อแลกกับยาเสพติด ซึ่งแม้มีความแตกต่างกันบ้างในด้านที่อาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้นมีทั้งที่เป็นความผิดอาญาแผ่นดินและความผิดอันยอมความได้ แต่อาชญากรรมยาเสพติดเป็นอาชญากรรมไร้ผู้เสียหาย (Victimless Crime) หรือเป็นความผิดอาญาแผ่นดิน สำหรับแนวทางปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่เป็นผู้เสพหรือติดยาเสพติด และผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดนั้นก็มีความแตกต่างกันแทบจะโดยสิ้นเชิง กล่าวคือ กรณีกระทำความผิดฐานเสพ เสพและครอบครอง เสพและครอบครองเพื่อจำหน่าย หรือเสพและจำหน่ายซึ่งยาเสพติดตามลักษณะ ชนิด ประเภทและปริมาณที่กำหนดในกฎกระทรวง ผู้กระทำผิดก็จะถูกนำเข้าสู่กระบวนการบังคับบำบัดรักษาตามกฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด อันเป็นมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาปกติ ส่วนกรณีกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินและผู้เสพหรือติดยาเสพติดด้วยนั้น จำต้องถูกดำเนินคดีตามระบบกระบวนการทางอาญาปกติ โดยการบำบัดรักษานั้นก็จะกระทำในรูปแบบของระบบต้องโทษ ซึ่งแนวทางปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิดที่เกี่ยวกับทรัพย์สินที่เป็นผู้เสพหรือติดยาเสพติดตามแนวทางนี้มิได้ช่วยแก้ไขปัญหายาเสพติดให้สัมฤทธิ์ผลอย่างจริงจังนัก

หากพิจารณาอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินและกระบวนการยุติธรรมแล้วจะพบว่าลักษณะของการกระทำความผิดนั้นแยกออกเป็นกรณีกระทำที่มีเจตนาแย่งการครอบครองทรัพย์สิน ในลักษณะตัดกรรมสิทธิ์และเจตนาแย่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน โดยมีขอบเขตของการกระทำความผิดที่แตกต่างกันไป ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบภายนอกและองค์ประกอบภายใน โดยเฉพาะมูลเหตุจูงใจ ในบางกรณีก็รวมถึงการกระทำที่มีใช้ลักษณะการแย่งการครอบครองหรือแย่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน อาทิ การทำให้เสียทรัพย์สิน สำหรับแนวคิดในการปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิดทางอาญาที่เกี่ยวกับทรัพย์สินนี้อยู่บนพื้นฐานแนวคิดตามหลักทฤษฎีอาชญากรรมและการลงโทษ ที่ถือว่าอาชญากรรมเป็นการกระทำที่มีผลเสียต่อบุคคลโดยตรงและกระทบต่อสังคม การป้องกันอาชญากรรมสำคัญกว่าการลงโทษ เมื่อมีการกระทำความผิดย่อมต้องมีการลงโทษ ซึ่งการลงโทษมิใช่เพื่อการแก้

แก่นทศแทนแต่การลงโทษต้องมีความเหมาะสมตามลักษณะความผิดและมีความแน่นอนตายตัว แนวคิดตามหลักทฤษฎีการแก้ไขฟื้นฟูที่แบ่งการลงโทษออกเป็น 4 แนวทาง คือ การลงโทษเพื่อเป็นการแก้แค้นให้แก้สังคม (Retribution) การลงโทษเพื่อป้องกันสังคม (Deterrence) การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด (Rehabilitation) และการลงโทษที่มีจุดมุ่งหมายรวม (Integration) แนวคิดตามหลักอาชญาวิทยาอันเป็นการใช้หลักเหตุนามาซึ่งผล เห็นว่าการลงโทษต้องเป็นไปตามเจตจำนงประสงค์ (Determination) ของการกระทำความผิด ซึ่งในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาปกติได้นำแนวคิดต่าง ๆ มาปรับใช้เพื่อปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินในแต่ละขั้นตอน เริ่มตั้งแต่ขั้นก่อนฟ้องคดี อันได้แก่การไต่ถามสืบประณอม การบำบัดรักษา ขั้นฟ้องคดีอันได้แก่ การไต่ถามโดยเจ้าพนักงาน ศาล การต่อรองคำรับสารภาพ (Plea Bargaining) ขั้นพิจารณาคดี อันได้แก่ การเร่งรัดการพิจารณาพิพากษาคดีบางประเภท (Short Determinate Sentences) ขั้นการบังคับโทษ อันได้แก่ การชดใช้ค่าเสียหาย การปรับ การคุมประพฤติ การทำงานบริการสังคม การพักโทษ การอภัยโทษ และการให้การสงเคราะห์หลังการพ้นโทษ สำหรับการปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่เป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดจะใช้แนวคิดการแก้ไขฟื้นฟูและแนวคิดตามหลักอาชญาวิทยาที่เห็นว่าผู้กระทำความผิดเป็นผู้ป่วย มิใช่อาชญากร สมควรได้รับการรักษา ซึ่งในการบำบัดรักษานั้นก็จะดำเนินการโดยอำนาจทางบริหารและอำนาจทางตุลาการ ซึ่งอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ กฎหมายว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท กฎหมายว่าด้วยการป้องกันการใช้สารระเหย กฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ประมวลกฎหมายอาญา และกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์ อันประกอบด้วยระบบสมัครใจบำบัดรักษา ระบบบังคับบำบัดรักษา และระบบต้องโทษ

สำหรับมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญานั้นถือว่าเป็นวิธีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินคดีอาญาปกติก่อนโดยหลีกเลี่ยงเบี่ยงเบนไม่นำกระบวนการยุติธรรมทางอาญาปกติมาใช้ ซึ่งมีแนวคิดตามหลักอาชญาวิทยาที่ยอมรับว่าผู้กระทำความผิดบางประเภท เช่น ผู้เสพยาเสพติด มิใช่อาชญากรแต่เป็นผู้ป่วยที่ต้องได้รับการบำบัดรักษาทั้งทางร่างกายและจิตใจ และแนวคิดอรรถประโยชน์ที่มุ่งเน้นประโยชน์สูงสุดที่สังคมจะได้รับจากดำเนินการกับผู้กระทำความผิด ส่วนลักษณะและรูปแบบของมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาก็สามารถแบ่งออกเป็น 2 กรณี คือ การใช้อำนาจโดยฝ่ายบริหาร กับฝ่ายตุลาการ ซึ่งตามกฎหมายไทยนั้นได้แก่ การใช้ดุลพินิจสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการ หรือการเปรียบเทียบปรับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา การใช้มาตรการชะลอการฟ้อง มาตรการบังคับบำบัดรักษาและมาตรการคุมประพฤติตามกฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ในส่วนของมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมายต่างประเทศ อันได้แก่ สหรัฐอเมริกา ประกอบด้วยมาตรการชะลอการฟ้อง ซึ่งนำมาปรับใช้กับคดี

อาญาที่มีโทษเล็กน้อยประกอบกับสภาพผู้กระทำความผิด และเป็นการใช้ดุลพินิจของพนักงานอัยการ มาตรการบังคับบำบัดรักษายาเสพติด ซึ่งนำมาปรับใช้กับผู้กระทำความผิดทางอาญาที่เป็นผู้เสพ หรือผู้ติดยาเสพติด โดยเป็นการใช้อำนาจทางตุลาการผ่านทางฝ่ายบริหารในขั้นตอนของการบำบัด รักษา กล่าวคือ ผู้กระทำความผิดที่ติดยาเสพติดสามารถเลือกการถูกจำคุกหรือการบำบัดรักษาได้ หากเลือกการบำบัดรักษาก็จะมีการตรวจพิสูจน์ว่าเป็นผู้ติดยาเสพติดหรือไม่โดยแพทย์ หากผลตรวจ พิสูจน์ปรากฏว่าเป็นผู้ติดยาเสพติด ศาลก็จะสั่งให้เข้ารับการบำบัดรักษาภายในระยะเวลาและสถาน พยาบาลที่กำหนด เมื่อหายแล้วก็จะได้รับการปล่อยตัว โดยมีเงื่อนไขที่ศาลกำหนดไว้ให้ปฏิบัติภายใน ระยะเวลา 1 ปี สำหรับมาตรการคุมประพฤตินั้นจะนำมาปรับใช้เพื่อการบำบัดรักษายาเสพติดใน 2 กรณี คือ การรอกการลงโทษหรือรอกการกำหนดโทษ และการติดตามดูแลภายหลังการบำบัดรักษา ส่วนประเทศอังกฤษ ประกอบด้วย มาตรการบำบัดรักษาซึ่งเป็นการให้อำนาจศาลมีคำสั่งตรวจ พิสูจน์และบำบัดรักษายาเสพติดในผู้กระทำความผิดอาญาที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดได้ หากผลการ ตรวจพิสูจน์ปรากฏว่าเป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติด ผู้นั้นก็ต้องเข้ารับการบำบัดรักษาเป็นระยะ เวลา 6 เดือน ถึง 3 ปี นอกจากนี้ ยังได้ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ตำรวจในการตรวจพิสูจน์หาสารเสพติดใน ร่างกายของผู้ต้องขังคดีอาญาทุกประเภทที่ต้องขัง ณ สถานีตำรวจ หากพบว่าผู้ต้องขังใดเป็นผู้เสพ หรือผู้ติดยาเสพติดก็จะรายงานให้ศาลทราบเพื่อศาลพิจารณาดำเนินการเกี่ยวกับการบำบัดรักษาผู้ นั้นต่อไป ซึ่งอาจให้เข้าร่วมโครงการการจัดหางานแก่ผู้ถูกจับก็ได้ และมาตรการคุมประพฤติ โดยเฉพาะการคุมประพฤติเพื่อการบำบัดรักษาสำหรับผู้กระทำความผิดที่ได้รับการปล่อยตัว ไม่ว่าจะชั่วคราวเพราะได้รับประกันตัวหรือปล่อยตัวในกรณีอื่นใด และผู้ถูกปล่อยตัวนั้นยินยอม ศาลก็มีอำนาจ สั่งเป็นเงื่อนไขการคุมประพฤติให้ผู้นั้นเข้ารับการตรวจพิสูจน์ยาเสพติด ได้สัปดาห์ละอย่างน้อยสอง ครั้งเป็นระยะเวลาอย่างน้อยสิบสามสัปดาห์ หากผู้ถูกปล่อยตัวฝ่าฝืนเงื่อนไขนี้จะมีโทษทางอาญา ทั้งจำและปรับ สำหรับมาตรการคุมประพฤตินั้นจะถูกนำมาใช้ในกรณีของการรอกการลงโทษหรือ รอกการกำหนดโทษ และในขั้นตอนของกระบวนการบำบัดรักษา ซึ่งรวมถึงกรณีการคุมประพฤติ หลังปล่อยตัวด้วย ส่วนประเทศญี่ปุ่นจะประกอบด้วยมาตรการชะลอการฟ้อง ซึ่งนำมาปรับใช้กับ คดีอาญาที่มีลักษณะและสภาพที่ไม่ค่อยรุนแรงมากนัก โดยเป็นอำนาจของพนักงานอัยการที่จะ พิจารณาใช้ดุลพินิจ สำหรับการคุมประพฤติจะนำมาปรับใช้กรณีการรอกการลงโทษหรือรอกการ กำหนดโทษ ซึ่งอาจกำหนดเงื่อนไขของการบำบัดรักษายาเสพติดไว้ด้วย ส่วนประเทศออสเตรเลีย นั้นเป็นมาตรการบังคับกึ่งสมัครใจบำบัดรักษา โดยกำหนดให้เป็นอำนาจของเจ้าหน้าที่ตำรวจใน การดำเนินการเกี่ยวกับการบำบัดรักษา ซึ่งหากผู้กระทำความผิดไม่ยินยอมเข้ารับการบำบัดรักษา ก็ จะต้องดำเนินคดีตามปกติ แต่หากยอมเข้ารับการบำบัดรักษาแล้วก็ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือ

ระเบียบของการบำบัดรักษาอย่างเคร่งครัด หากฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามก็อาจมีโทษทางอาญา เมื่อบำบัดรักษาหายแล้วก็จะพ้นจากความผิด

เมื่อพิจารณาถึงสภาพและลักษณะของอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินประกอบกับมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาที่จะนำมาปรับใช้กับกรณีและผู้กระทำความผิดเป็นผู้เสพหรือติดยาเสพติดนั้นจะพบว่าสภาพของอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญานั้นเป็นความผิดที่มีผู้เสียหายและมีลักษณะของความผิดเป็นความผิดอันยอมความได้ หรือลักษณะเป็นความผิดอาญาแผ่นดิน จึงทำให้การปรับใช้มาตรการแทนการดำเนินคดีอาญามีความเหมาะสมมากกว่ากับความผิดอันยอมความได้ ซึ่งหากพิจารณาด้านกระบวนการที่สิ้นสุดแล้วจะพบว่ากระบวนการที่สังคมหรือกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีต่อผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการเสพยาเสพติดนั้นจะอยู่บนพื้นฐานหลักอาชญาวิทยา คือ ผู้กระทำความผิดฐานเสพนั้นเปรียบเสมือนเป็นผู้ป่วยที่ต้องได้รับการบำบัดรักษา มิใช่อาชญากรที่ต้องได้รับโทษสำหรับการกระทำ แต่หากเป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญาแล้ว กระบวนการที่สิ้นสุดจะอยู่บนพื้นฐานของหลักอาชญากรรมและการลงโทษในลักษณะแก้แค้นทดแทน หรือตอบแทนการกระทำของผู้กระทำความผิดที่มีต่อผู้เสียหายหรือสังคม แม้ในความผิดนั้นจะเป็นความผิดอันเล็กน้อยและสามารถยอมความได้ก็ตาม ในส่วนของมาตรการดำเนินคดีอาญา ซึ่งประเทศไทยนำมาปรับใช้เพื่อปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการเสพยาเสพติดนั้นจะประกอบด้วยมาตรการชะลอการฟ้อง มาตรการบังคับบำบัดรักษา และมาตรการคุมประพฤติ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกาจะพบว่ามีความคล้ายคลึงกัน จะแตกต่างกันอยู่บ้างเพียงเล็กน้อย โดยมาตรการชะลอการฟ้องของไทยจะใช้ในกรณีความผิดฐานเสพ เสพและครอบครอง เสพและครอบครองเพื่อจำหน่าย หรือเสพและจำหน่าย ซึ่งเป็นการบังคับให้พนักงานอัยการต้องมีคำสั่งชะลอการฟ้องเสมอหากคณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ได้กำหนดแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในคดีนั้น ส่วนของสหรัฐอเมริกาเป็นการปรับใช้กับความผิดอาญาทุกประเภทที่มีใช้ความผิดรุนแรง โดยเป็นดุลพินิจของพนักงานอัยการ สำหรับมาตรการบังคับบำบัดรักษาของไทยนั้นจะดำเนินการโดยฝ่ายบริหาร คือ คณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พนักงานเจ้าหน้าที่ และคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ซึ่งบางฝ่ายมีความเห็นว่า ในขั้นตอนการควบคุมตัวเพื่อการตรวจพิสูจน์หรือการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดนั้นน่าจะขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญที่บัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพของบุคคล ในการที่จะถูกควบคุมตัวได้นั้นต้องเป็นกรณีตามคำสั่งศาลหรือหมายของศาลเท่านั้น หรือกรณีกฎหมายบัญญัติไว้ภายใต้หลักการของรัฐธรรมนูญ ส่วนของสหรัฐอเมริกานั้นจะดำเนินการภายใต้อำนาจของศาล แม้ในบางขั้นตอนจะให้ฝ่ายบริหารดำเนินการ แต่ก็อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของศาล เป็นการที่ศาลใช้อำนาจผ่านฝ่ายบริหาร อีกทั้งช่องทางการเข้าสู่ระบบการบังคับบำบัด

รักษานั้นก็เพิ่มให้มีกรณีที่บิดา มารดา ญาติของผู้ติดยาเสพติดสามารถร้องขอต่อพนักงานให้ยื่นคำร้องขอต่อศาลเพื่อเข้าสู่กระบวนการนี้ได้ และในกรณีที่เป็นผู้ต้องหานั้นก็มิได้จำกัดว่าต้องเป็นคดียาเสพติด รวมทั้งผู้กระทำความผิดมีสิทธิ์เลือกว่าจะเข้ารับการบำบัดรักษาหรือการถูกดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาปกติ ซึ่งในการดำเนินการบำบัดรักษานี้จะอยู่ภายใต้โครงการศาลยาเสพติด สำหรับการคุมประพฤตินั้นของไทยนำมาใช้ในกระบวนการบำบัดรักษาในขั้นตอนของการติดตามผล เมื่อได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพมาแล้วระยะหนึ่งแต่อยู่ภายในระยะเวลาของการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ส่วนของสหรัฐอเมริกาจะนำมาใช้ในกรณีการรอลงโทษหรือรอการกำหนดโทษ ซึ่งผนวกด้วยเงื่อนไขของการบำบัดรักษาเสพติด ส่วนของอังกฤษนั้นจะมีความแตกต่างกับของไทยแทบจะโดยสิ้นเชิง กล่าวคือ ในการคุมประพฤตินั้นจะนำมาใช้ใน 2 กรณี คือ กรณีการรอลงโทษและการรอกำหนดโทษ และการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดทั้งในลักษณะก่อนพิจารณาตัดสินตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาปกติและภายหลังดำเนินคดี เมื่อมีการปล่อยตัวกรณีมีการประกันตัวหรือไม่ก็ตาม ซึ่งกรณีนี้ต้องได้รับความยินยอมของผู้ถูกปล่อยตัวในการเข้ารับการบำบัดรักษา สำหรับกรณีการบำบัดรักษานั้นจะเกิดขึ้นในกรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจหรือศาลใช้อำนาจตรวจพิสูจน์ยาเสพติดในผู้ต้องหาที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปี ขึ้นไป แล้วพบว่าผู้นั้นเป็นผู้เสพหรือติดยาเสพติดก็จะนำเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาภายใต้คำสั่งศาลเป็นระยะเวลา 6 เดือน ถึง 3 ปี ส่วนของญี่ปุ่นนั้นจะประกอบด้วยมาตรการชะลอการฟ้องซึ่งก็ปรับใช้กับความผิดอาญาที่ไม่รุนแรงโดยคำนึงถึงสภาพผู้กระทำความผิดด้วย สำหรับการคุมประพฤตินั้นจะมีลักษณะและจุดประสงค์เช่นเดียวกับของประเทศสหรัฐอเมริกา ส่วนของประเทศออสเตรเลียจะมีเพียงมาตรการบำบัดรักษาที่บังคับ โดยเป็นอำนาจของเจ้าหน้าที่ตำรวจอันเป็นฝ่ายบริหารในการตรวจพิสูจน์การติดยาเสพติดแล้วส่งตัวไปศาลเพื่อศาลสั่งให้เข้ารับการบำบัดรักษา ในส่วนของการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพนั้นจะพบว่ามาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาของสหรัฐอเมริกา อังกฤษ และออสเตรเลียมีการคุ้มครองการใช้อำนาจในกระบวนการโดยศาล สำหรับของไทยนั้นแม้ว่าจะเริ่มกระบวนการโดยศาลในกรณีการบังคับบำบัดรักษาแต่การดำเนินการทั้งหลายในกระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดนั้นกระทำโดยฝ่ายบริหาร อันได้แก่ คณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดและคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ส่วนการคุมประพฤติและการชะลอการฟ้องเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดนั้นก็ดำเนินการโดยอำนาจฝ่ายบริหาร เว้นแต่กรณีการคุมประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญา

5.2 ข้อเสนอแนะ

ในการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อวัตถุประสงค์ประสงค์ของการปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญาซึ่งเป็นผู้เสพหรือติดยาเสพติดด้วยมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาปกตินั้น จำเป็นต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

มาตรการทางกฎหมาย

1.1 เพิ่มเติมมาตรา 49/1 โดยกำหนดว่า ในคดีความผิดใด ก่อนหรือขณะพิจารณาพิพากษาคดี เมื่อปรากฏต่อศาลโดยคำเสนอของพนักงานอัยการ บิดา มารดาหรือญาติหรือบุคคลใกล้ชิดกับผู้กระทำความผิดหรือโดยคำรับสารภาพของผู้กระทำความผิดว่าผู้กระทำความผิดนั้นเป็นผู้เสพหรือติดยาเสพติด หากมีเหตุอันควรเชื่อตามคำเสนอหรือคำรับสารภาพนั้น ให้ศาลมีอำนาจในการสั่งให้ส่งตัวผู้นั้นไปรับการบำบัดรักษาการเสพหรือการติดยาเสพติดหรือการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ณ สถานพยาบาลหรือสถานที่ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ตามระยะเวลาที่ศาลกำหนด

1.2 เพิ่มเติมมาตรา 49/2 โดยกำหนดว่า ในกรณีที่ความปรากฏต่อศาลเองหรือความปรากฏตามคำแถลงของโจทก์หรือเจ้าพนักงานก่อนการพิจารณาคดีได้ว่าผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดเกี่ยวกับการเสพหรือการติดยาเสพติด ศาลจะมีคำสั่งว่าผู้นั้นจะต้องเข้ารับการรักษาหรือฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ณ สถานพยาบาลหรือสถานที่ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด เป็นระยะเวลาครั้งละไม่น้อยกว่าหกเดือน แต่ไม่เกินสามปี

1.3 เพิ่มเติมมาตรา 49/3 โดยกำหนดว่า ให้ศาลมีหน้าที่กำกับดูแลการบำบัดรักษาหรือการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ทั้งก่อน ขณะ และภายหลังการบำบัดรักษาหรือการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามกำหนดระยะเวลาไม่เกินสองปี

2. การปรับปรุงแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

2.1 เพิ่มเติมมาตรา 14/1 โดยกำหนดว่า ในระหว่างการสอบสวน ใต้สวนมูลฟ้องหรือพิจารณา ถ้ามีเหตุอันควรเชื่อว่ามีผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดและอาจส่งผลกระทบต่อสภาพร่างกาย จิตใจ หรือภาวะแห่งความเข้าใจในการดำเนินคดีของผู้นั้น ให้พนักงานสอบสวนหรือศาลแล้วแต่กรณี สั่งให้แพทย์ตรวจผู้นั้น เสร็จแล้วให้แพทย์มาให้ถ้อยคำ หรือให้การว่าตรวจได้ผลประการใด ในกรณีที่พนักงานสอบสวนเห็นว่าผู้ต้องหาเป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดและส่งผลกระทบต่อสภาพร่างกาย จิตใจหรือภาวะแห่งความเข้าใจในการดำเนินคดีของผู้นั้น ในห้วงการสอบสวนและส่งตัวผู้ต้องหานั้นไปศาล เพื่อศาลมีคำสั่งให้ผู้นั้นเข้ารับการบำบัดรักษาหรือฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด หรือกรณีศาลเห็นว่าผู้ต้องหาเป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดและส่งผลกระทบต่อสภาพร่างกาย จิตใจหรือภาวะแห่งความเข้าใจในการดำเนินคดีของผู้นั้น ในห้วงการใต้สวนมูลฟ้องหรือการพิจารณาไว้

และสั่งให้ผู้นั้นเข้ารับการบำบัดรักษาหรือฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ณ สถานพยาบาลหรือสถานที่ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด เป็นระยะเวลาครั้งละไม่น้อยกว่าหกเดือน แต่ไม่เกินสามปี

2.2 เพิ่มเติมมาตรา 143/1 โดยกำหนดว่า ในกรณีที่พนักงานอัยการพิจารณาสำนวนของพนักงานสอบสวนแล้วเห็นว่าการกระทำความผิดนั้นเป็นความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 334 ถึงมาตรา 366 ที่กำหนดในกฎกระทรวงและผู้กระทำความผิดนั้นเป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติด ให้พนักงานอัยการมีคำสั่งชะลอการฟ้องไว้ และสั่งให้พนักงานสอบสวนนำผู้ต้องหาไปศาล เพื่อให้ศาลมีคำสั่งให้ผู้นั้นเข้ารับการบำบัดรักษาหรือฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ณ สถานพยาบาลหรือสถานที่ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดเป็นระยะเวลาครั้งละไม่น้อยกว่าหกเดือน แต่ไม่เกินสามปี

เมื่อผู้นั้นได้รับการรักษาหรือฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดจนหายเป็นปกติแล้ว ให้พนักงานสอบสวนรายงานพร้อมนำตัวผู้นั้น ไปยังพนักงานอัยการเพื่อดำเนินการตามมาตรา 143 ต่อไป

3. ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

แก้ไขปรับปรุงมาตรา 19 วรรคแรก โดยกำหนดเพิ่มเติมว่า ผู้ใดต้องหาว่ากระทำความผิดฐานเสพยาเสพติด เสพและมีไว้ในครอบครอง เสพและมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย หรือเสพและจำหน่ายยาเสพติดตามลักษณะ ชนิด ประเภทและปริมาณที่กำหนดในกฎกระทรวง ถ้าไม่ปรากฏว่าต้องหาหรืออยู่ในระหว่างถูกดำเนินคดีในความผิดฐานอื่น ซึ่งเป็นความผิดที่มีโทษจำคุกหรืออยู่ในระหว่างรับโทษจำคุกตามคำพิพากษาของศาล เว้นแต่ความผิดที่เกี่ยวกับทรัพย์ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 334 ถึงมาตรา 366 เนื่องจากการเสพหรือการติดยาเสพติดตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ให้พนักงานสอบสวนนำตัวผู้ต้องหาไปศาลภายในสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่เวลาที่ผู้ต้องหานั้นมาถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวนเพื่อให้ศาลพิจารณามีคำสั่งให้ส่งตัวผู้นั้นไปตรวจพิสูจน์การเสพหรือการติดยาเสพติด เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นที่เกิดจากตัวผู้ต้องหานั้นเอง หรือจากพฤติการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปซึ่งทำให้ไม่อาจนำตัวผู้ต้องหาไปศาลภายในกำหนดเวลาดังกล่าวได้

มาตรการทางบริหาร

1. กำหนดให้มีเวทีการแลกเปลี่ยนข้อมูล แนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับการปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติด รวมถึงการทบทวนการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องของปัญหา อุปสรรค ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานจากองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาชนทั้งที่เกี่ยวข้องโดยตรงและโดยอ้อม

2. การจัดสรรทรัพยากรในการดำเนินงานให้เพียงพอ ทั้งในด้านงบประมาณ บุคลากร สถานที่ เครื่องมืออุปกรณ์ รวมถึงการบริหารจัดการที่มีคุณภาพ
3. การพัฒนาองค์ความรู้แก่องค์กร เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน ตลอดจนมีมาตรการเสริมแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแก่เจ้าหน้าที่
4. จัดทำระบบการติดตามดูแลผู้ที่เข้ารับการปรับปรุงแก้ไขการกระทำความผิดด้วยมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญา รวมถึงตลอดถึงการจัดทำระบบข้อมูลผู้กระทำความผิดทางอาญาที่เป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดเพื่อการประสานเชื่อมโยงการทำงานในระบบอื่นตามกฎหมาย
5. กำหนดกลไกการกำกับติดตาม ประเมินผลที่ชัดเจน รวมถึงตลอดถึงการตรวจสอบและพัฒนาแนวทางการดำเนินการให้สอดคล้องต่อการปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิดด้วยมาตรการต่าง ๆ โดยเฉพาะมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาปกติ

D
P
U

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- คณิต ฌ นคร. (2528). **กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา**. กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- จรัญ โฆษณานันท์. (2544). **นิติปรัชญา** (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จิตติ ดิงศภัทย์. (2518). **คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1 ตอน 2** (พิมพ์ครั้งที่ 4). พระนคร: แสงทองการพิมพ์.
- จิรนิติ หะวานนท์. (2543). **สิทธิทางวิธีพิจารณาความอาญาตามรัฐธรรมนูญ**. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน.
- จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. (2548). **กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ : การคืน “อำนาจ” แก่เหยื่ออาชญากรรมและชุมชน**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- ชาญณรงค์ ปราณจิตต์ และคณะ. (2543). **หาวิธีลดปริมาณคดีที่มาสู่ศาลและความรวดเร็วในการดำเนินคดี** (รายงานการวิจัย). กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสภาวิจัยแห่งชาติ.
- ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. (2543). **กฎหมายอาญา : หลักและปัญหา** (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานครฯ : นิติธรรม.
- นวลจันทร์ ทศนชัยกุล. (2532). **การคุมประพฤติและการพักการลงโทษ**. กรุงเทพมหานคร : นิติบรรณาการ.
- ประเทือง อนิยผล. (2538). **อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: แสงจันทร์การพิมพ์.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2542). **เอกสารการสอนชุดวิชาอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- วีระพงษ์ บุญโญภาส. (2537). **อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ**. กรุงเทพมหานคร : นิติธรรม.
- สำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด สำนักงาน ป.ป.ส.. (2547). **รูปแบบการบำบัดรักษายาเสพติด**. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สภาดลาดพร้าว.

หยุด แสงอุทัย. (2540). **กฎหมายอาญามาตรา 2-3** (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร :
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อรรถพร ชูบำรุง. (2523). **อาชญาวิทยา**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

_____. (2527). **ทฤษฎีอาชญาวิทยา**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

บทความ

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2521). “ดุลพินิจในการไม่ฟ้องคดีอาญาที่มีมูลของอัยการในสหรัฐอเมริกา.” **วารสารนิติศาสตร์**, 10, 1. หน้า 154.

บุญญวิจักขณ์ เหล่ากothi. (2544, กันยายน – 2545, กุมภาพันธ์). “พลังแผ่นดินเพื่อเอาชนะยาเสพติด : มาตรการกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม.” **วารสารสำนักงาน ป.ป.ส.**, 2, หน้า 11.

ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธ์. (2535, กรกฎาคม-ธันวาคม). “ข้อสังเกตบางประการที่เกี่ยวกับการจัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแบบบังคับ.” **วารสารต่อต้านยาเสพติด**, 8, หน้า 13.

ศิระ บุญภินนท์. (2541, มีนาคม). “กระทรวงยุติธรรมญี่ปุ่น.” **วารสารอัยการ**, 21, 241. หน้า 3.

ศิริศักดิ์ ดิยะพรรณ. (2534, สิงหาคม). “มาตรการแทนการดำเนินคดีอาญา.” **วารสารอัยการ**, 14, หน้า 67.

วิทยานิพนธ์

เรวัตี น้าเฉลิม. (2522) **ชะลอการฟ้อง**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์.
กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิรัช เมฆอรุณไทย์. (2537). **มาตรการแก้ไขผู้ติดยาเสพติดให้โทษตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 49**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิระ บุญภินนท์. (1989). **Kiso yuuyo seido no kenkyuu**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กิวชิว : มหาวิทยาลัยกิวชิว.

อดิศร ไชยคุปต์. (2542). **ดุลพินิจของพนักงานอัยการในการสั่งไม่ฟ้องคดีอาญา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ภาษาต่างประเทศ

BOOKS

- Cesare Beccaria. (1989). **On Crime and Punishment**. Cited in Harry E. Allen. *Correction in America*. California. Glencoe Publishing Co. Inc. Encino.
- Cesare Lombroso in Water C. Reckless. (1967). **The Crime Problem**. New York: Appteton-Century-Crofts.
- Edwin Sdhur. (1965). **Crime Without Victims**. Engle Wood Cliefs. Newgersey : Prentice-Hall.
- Harjen, Clayton A., (1987). **Crime and Criminalization** (2 nd ed.). New York : Robert E. Kriger Publishing Co.
- Harry E. Allen. (1989). **Correction in America**. California : Glencoe Publishing Co.. Inc. Incino.
- Lydia Voigt, William E. Thomton, Jr., Lco Barrile, Jerrol M. Seaman. (1980). **Criminology and Justice**. Mc Graw-Hill. Inc.
- M.Dworak, G. Feiohtinger, G. Trangler and J.P. Caulkins. (1998). **On the Effect of Drug Enforcement on Property Crime**. Vienna University of Technology. Vienna Austria.

ARTICLE

- Robert L.Smith. (1978). "Community Correction : Rhetoric in Search of Reality. Resource Material Serie." **United Nations**, 14, p.16.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล

มานะ วัฒนศิริ

ประวัติการศึกษา

นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ. 2531

เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่ง

เนติบัณฑิตยสภา พ.ศ. 2534

ตำแหน่งและสถานที่ทำงานปัจจุบัน

นิติกร 7ว กองนิติการ

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

ถนนดินแดง พญาไท กรุงเทพฯ 10400